

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2013

Equip investigador:

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevilla*

Mercedes Teruel Carrizosa*

Antonio Paolo Rousso***

Xavier Ponce Alifonso*

Miquel Àngel Bové*

David Rodríguez Borràs***

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses, URV*

****Tècnic Càtedra d'Economia Local i Regional*

INTRODUCCIÓ – PRESENTACIÓ.....	7
Capítol 1: Empresa i competitivitat a les Terres de l'Ebre 2013.....	15
Capítol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre 2013.....	37
Capítol 3: La indústria i l'energia a les Terres de l'Ebre 2013	63
Capítol 4: Turisme a les Terres de l'Ebre 2013.....	83
Capítol 5: Sectors i serveis públics a les Terres de l'Ebre 2013.....	167
Capítol 6: Demografia a les Terres de l'Ebre 2013.....	197
Capítol 7: Una anàlisi sintètica d'indicadors socio-econòmics municipals a les Terres de l'Ebre 2013.....	231

*Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

El lector té a les mans el contingut de l'Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre corresponent a l'exercici 2013. Amb aquest, l'informe arriba a la quarta edició, i constitueix un dels principals outputs anuals de la Càtedra d'Economia Local i Regional (CELIR), que compta amb el suport fonamental — a més de la mateixa Universitat— de l'Ajuntament de Tortosa i de la Diputació de Tarragona.

L'informe constitueix una mirada detallada de l'evolució de l'economia de les Terres de l'Ebre de l'any indicat, i el passat recent, basant-se en l'anàlisi de diferents dimensions que serveixen per caracteritzar-la, refermant la voluntat de la CELIR per proporcionar coneixement econòmic des del punt de vista territorial. En particular, l'anàlisi que presentem a continuació inclou un examen detallat del sistema empresarial, del sector primari, de la indústria i l'energia, del turisme, dels serveis públics, de la població i dels diferents municipis.

Amb relació a l'any en qüestió, les dades que tenim han anat millorant, o millor dit, han anat reduint l'empitjorament a mesura que els trimestres avançaven. Després d'un 2012 dolent, molt dolent, que va seguir una segona meitat del 2011 molt dolenta, els registres semblen haver entrat en un patró de correcció, en la reducció global. En aquest sentit, no és per llançar les campanes al vol ni ser optimistes però la desacceleració del declivi és una evidència a hores d'ara.

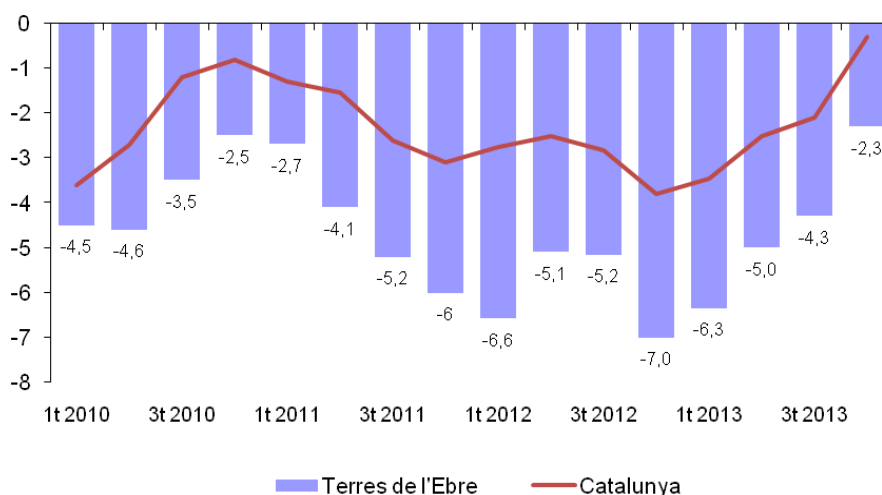
Per exemple, al darrer trimestre del 2013 la reducció interanual en la xifra de cotitzants a la seguretat social (règim general i autònoms) disminuïa a un ritme del 2,3%, lluny, per exemple, del 7% de caiguda interanual que va tenir lloc al quart trimestre del 2012. Aquesta caiguda, però, continua sent un declivi global, que no s'ha interromput des del començament de la crisi i, al mateix temps, és

una caiguda encara superior a la que es registra a tot Catalunya. La desacceleració de la caiguda també es nota en la xifra de destrucció d'empreses, que en el darrer trimestre de l'any va assolir l'1,2%, xifra històricament baixa i lluny del 3%, o més, de caiguda típica en la sèrie dels darrers anys.

Què és el que ha generat aquesta desacceleració en la caiguda dels cotitzants al llarg del 2013? Orientativament podríem parlar, entre d'altres, dels següents factors:

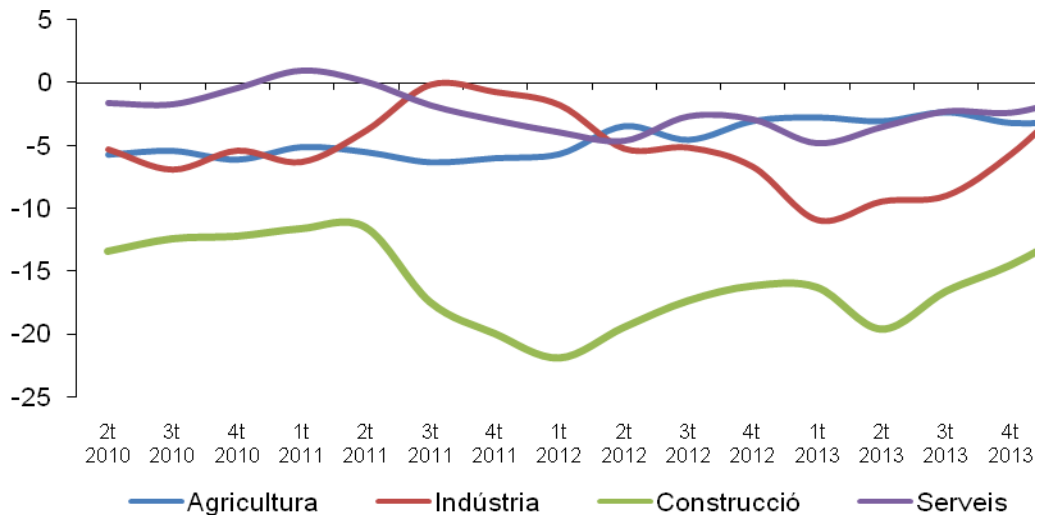
- La lleugera millora del consum privat en la part final de l'any
- La desacceleració en la caiguda del sector industrial
- L'esgotament parcial de l'ajustament en la construcció
- La recuperació d'activitat en establiments industrials d'impacte (i. e. CEMEX a Alcanar)
- Cert efecte d'esgotament davant els nivells realment baixos de l'activitat econòmica al territori

Gràfic 1. Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social demarcació Terres de l'Ebre enfront a Catalunya.
Taxa de variació interanual, percentatge.

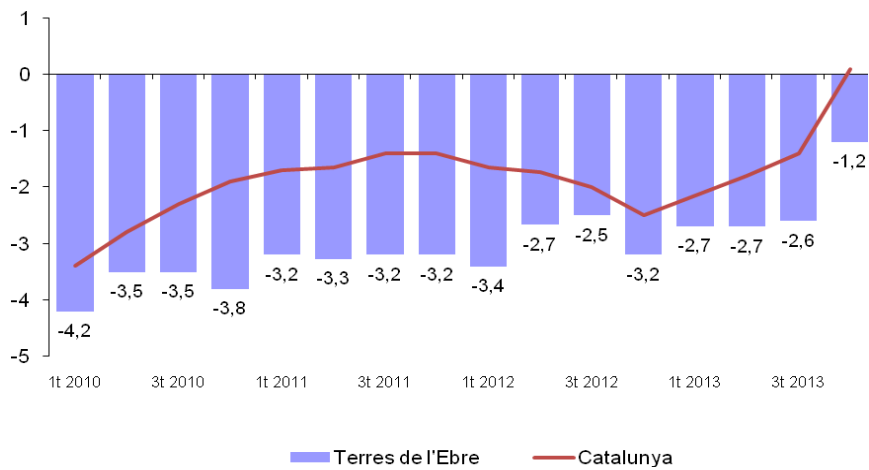
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 2. Evolució del nombre d'afiliats a la demarcació de les Terres de l'Ebre per grans sectors productius. Taxa de variació interanual, percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

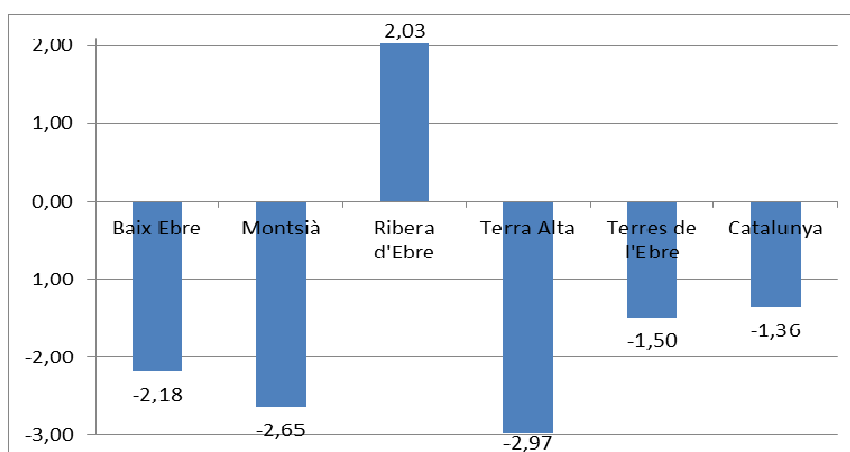
Gràfic 3. Evolució en el nombre d'empreses. Taxa de variació interanual, percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

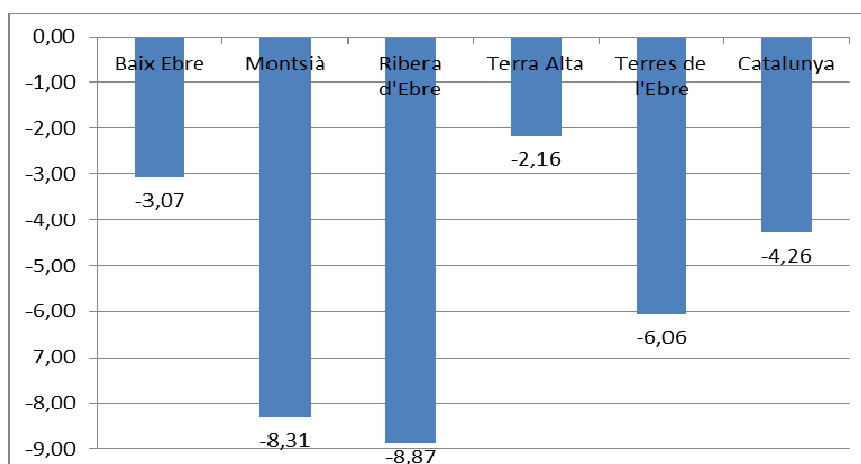
Lamentablement, no tenim dades del PIB territorial del 2013 a hores d'ara (es coneixeran a la tardor del 2014). Potser, però, és interessant conèixer el punt de partida d'aquestes dades del 2013, que no és altra que l'evolució prèvia, ja avançada amb els indicadors anteriors. En aquest sentit, les dades manifesten els resultats diferencialment negatius que ha patit el territori fins a arribar en aquest punt del 2013. Posant xifres, per exemple, al darrer exercici disponible, el 2012 totes les comarques, excepte la Ribera d'Ebre, van patir un significatiu declivi, que va ser, a més a més, superior al registrat a tot Catalunya. Per exemple, al Montsià la reducció interanual va arribar a ser del 2,7% i a la Terra Alta quasi el 3%, xifres clarament pitjors que l'-1,4% experimentat a tot Catalunya. Si l'anàlisi la fem per al període 2008-2012, l'ajustament és, així mateix, diferencial, i es destaca el comportament especialment negatiu de la Ribera d'Ebre i del Montsià. El 2012 el sector primari (molt il·lustratiu el seu protagonisme a la Terra Alta), sobretot, i la construcció i serveis van explicar la reducció. En el període 2008-2012 el protagonisme el detecta el sector terciari, seguit per la indústria (processos de destrucció industrial en empreses i sectors rellevants al territori) i la construcció.

Gràfic 4. Creixement del PIB comarques ebrenques 2012.
Taxa de variació interanual, percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de CatalunyaCaixa.

Gràfic 5. Creixement del PIB comarques ebrenques 2008-2012. Taxa de variació interanual, percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Catalunya Caixa.

Taula 1. Descomposició sectorial del creixement del PIB comarques ebrenques 2008-2012. Percentatges.

	2008-2012				2011-2012			
	Prim	Ind	Const	Serv	Prim	Ind	Const	Serv
BaixEbre	1,80	-1,64	-0,40	-2,83	-0,95	-0,01	-0,63	-0,60
Montsià	2,07	-4,77	-1,54	-4,08	-0,62	-0,86	-0,66	-0,47
Ribera d'Ebre	-0,15	-0,41	-1,27	-7,03	-0,74	3,62	-0,30	-0,55
Terra Alta	1,23	-0,84	-0,02	-2,54	-2,69	0,16	-0,47	0,03
Terres de l'Ebre	1,43	-2,36	-0,95	-4,17	-0,90	0,48	-0,57	-0,51
Catalunya	0,25	-2,12	-0,50	-1,89	-0,14	-0,23	-0,63	-0,36

Font: elaboració pròpia a partir de dades de CatalunyaCaixa.

De fet, una de les principals explicacions de la profunda crisi laboral al territori des del començament de la crisi ha estat la punxada produïda al sector de la construcció. Des del primer trimestre del 2008 s'han perdut dos de cada tres cotitzants en aquest sector al territori. De fet, des del primer trimestre del 2008 al primer trimestre del 2013, en què els cotitzants globals al territori van caure 27 punts, el sector de la construcció n'explicà més de 13, és a dir, la meitat. D'aquesta manera, no es pot entendre la crisi al territori sense el terratrèmol causat en aquest sector, que explica, en part, la caiguda diferencial.

Precisament, la desacceleració de l'ajustament global al llarg del 2013, abans referit, ha comptat, de manera significativa, amb la caiguda del ritme de destrucció dels cotitzants en aquest sector, que voreja el 10%, xifra, però, encara molt rellevant.

Per on passen les perspectives a curt i mitjà termini? Al nostre entendre passen per aquests punts:

- ❖ En primer lloc, i sobretot, per la millora de l'entorn econòmic. Les Terres de l'Ebre no són una peça aïllada en el puzzle econòmic. Una gran part del que li ocorre prové de mecanismes externs. En aquest sentit, hauríem d'esmentar les expectatives d'estabilització del sistema financer com a agent intermediari de recursos (i proactiu); l'estabilització dels comptes públics i, sobretot, la reducció de l'atur. Sense la reducció significativa de l'atur la recuperació econòmica no tindrà el vigor desitjat. L'augment de la internacionalització econòmica i la millora de la competitivitat estan bé i han ajudat a alleujar els resultats econòmics globals. Però, no ens enganyem, sense millora significativa del consum privat, el creixement no es tornarà a incrementar per sobre de l'1,5% o 2%. El tema és que l'augment del consum privat dependrà sí o sí de l'atur, i de la probabilitat d'estar aturat, la qual cosa ens porta a la variable confiança o, si es vol, al clima. La lleugera millora experimentada en els darrers temps ha de ser apuntalada. La millora del clima permet canviar les sortides netes de capital per entrades, afavoreix la inversió i, per tant, la despesa, i permet entrar en un cicle virtuós.
- ❖ En segon lloc, i ja en clau estrictament territorial, creiem que la recuperació al territori demana l'augment de pes del sector turístic en l'economia ebrenc. En aquest sentit, tenim la sospita que, aprofitant el potencial territorial, el sector turístic específic podria guanyar, a mitjà o llarg termini, un mínim de quatre punts percentuals en l'estructura econòmica de les Terres de l'Ebre, la qual cosa podria significar al voltant de 1.500 llocs de treball més.
- ❖ En tercer lloc, la recuperació a mitjà termini depèn de l'activitat en el sector primari. I la capacitat per estendre el seu PIB a l'aparell agroindustrial. El creixement significat del sector, en efecte, dependrà del desenvolupament d'un

sector agroindustrial capaç d'incorporar més valor afegit al territori a partir dels productes de qualitat generats. En aquest àmbit, l'activitat cooperativista i el seu guany de volum són elements transcendents.

- ❖ En quart lloc, i més enllà de l'agroindústria, el territori ha de ser capaç de recuperar part de la indústria aprofitant emplaçaments atractius per la ubicació geogràfica i proximitat a infraestructures econòmiques potents.
- ❖ En cinquè lloc, la recuperació també provindrà de la capacitat territorial per projectar nínxols d'activitat en àmbits com les TIC, la logística, el sector assistencial o la indústria verda.
- ❖ En sisè lloc, les perspectives millorarien en la mesura en què el territori fos capaç d'aprofitar els projectes estratègics a favor de l'economia del territori, l'ocupació i els entorns rurals. En aquest sentit, part d'aquest creixement, per exemple, pot provenir de la posada en valor de la declaració del territori com a reserva de la biosfera de la UNESCO i la seva capacitat tractora sobre sectors com l'agricultura i el turisme, especialment.
- ❖ En setè lloc, cal implementar nous mecanismes de governança que permetin guanyar eficiència econòmica en l'àmbit de l'economia pública. Aspectes com la coordinació institucional, la col·laboració publicoprivada i la simplificació administrativa són elements clau per al futur.
- ❖ Finalment, per al futur a mitjà i llarg termini, cal posar en marxa una política de marca que, reunint els principals atributs diferencials del territori, serveixi com a eix aglutinador i, especialment, com a palanca per dinamitzar l'atracció empresarial i de capital humà i també els sectors productius territorials.

Capítol 1: Empresa i competitivitat a les Terres de l'Ebre 2013.

Pau Galiana
Departament de Gestió d'Empreses
Universitat Rovira i Virgili

1. Introducció.

Si fa un any en l'Informe d'economia local i regional vam emmarcar el 2012 en un període de contínua reducció del nombre d'empreses i de destrucció de llocs de treball a les Terres de l'Ebre, hem de dir que el 2013 no ha estat un any amb canvis significatius respecte de les dades esmentades, tot i que hi observem algunes tendències. També cal fer unes quantes apreciacions, que fan intuir algun canvi, tot i que de moment no considerem significatiu. Analitzarem la situació empresarial de les Terres de l'Ebre des d'una perspectiva transversal, i situarem cadascun dels sectors no només en el moment actual, sinó també en l'evolució temporal de les dades i de les opinions, ja que aquesta evolució pren, actualment, un gran significat per poder comprovar si ens trobem a les portes de la millora econòmica i empresarial tan desitjada al nostre país i, en particular, a les nostres comarques.

Les tasques de redacció del Pla Estratègic Empresarial i per a l'Ocupació de les Terres de l'Ebre (PEOTE), i la recerca i les entrevistes realitzades, ens han permès elaborar el present capítol i donar continuïtat a la metodologia encetada l'any passat, això és, amb l'exposició de les xifres més rellevants de la situació empresarial, alhora que s'incorporen els diferents punts de vista dels actors protagonistes: els empresaris dels diferents sectors de les Terres de l'Ebre, els representants de les organitzacions empresarials i sindicals i també l'opinió de l'Administració pública en tots els nivells, nacional, comarcal i local.

A mode d'introducció, podem afirmar que, si bé hi ha hagut un petit descens de l'atur registrat, aquesta dada no esdevé significativa si ens fixem en la contínua davallada de l'afiliació de treballadors a la seguretat social, tant en règim general com en el d'autònoms. Tot i que en termes relatius no ha estat tan forta com en anys anteriors,¹ no ha revertit la tendència i ens obliga a definir el 2013 com un any que no s'aprecia l'efecte rebot tan desitjat a les nostres terres i al nostre país.

¹ Podem observar l'evolució de la dada en els informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre elaborats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV.

Com podem veure en la taula que es mostra a continuació, l'evolució de l'afiliació a la seguretat social, ja sigui en règim general o d'autònom, continua essent negativa, tot i que aquest darrer any 2013 s'ha alentit el descens de les afiliacions. La sèrie temporal exposada només té un petit trencament en el darrer any a la comarca del Montsià, amb un increment d'afiliació de l'1,14%, provinent exclusivament del sector serveis, ja que en els altres sectors i comarques ha continuat la tònica de descens esmentada. Per sectors, el descens s'ha produït en tots, però en el cas de la construcció continua la sèrie temporal que ha significat la pèrdua de gairebé 5.400 llocs de treball entre 2008 i 2013, cosa que suposa el descens del 57,3% del total.

Taula 1.1. Total afiliats a la seguretat social en règim general i autònoms.

Any	Terra Alta	Ribera d'Ebre	Montsià	Baix Ebre	Total	Variació
2013	3.149	4.657	16.659	21.319	45.784	-2,32%
2012	3.317	4.763	16.472	22.318	46.870	-6,98%
2011	3.424	5.567	17.900	23.496	50.387	-6,02%
2010	3.654	5.802	19.020	25.139	53.615	-2,55%
2009	3.683	5.991	19.937	25.406	55.017	-5,43%
2008	3.863	6.263	21.390	26.658	58.174	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Els descens en nombre d'afiliats entre el 2008 i el 2013 ha estat de 12.390 persones, la qual cosa representa un 21,3%, més accentuada a la Ribera d'Ebre (-25,6%) i menys a la Terra Alta (18,5%), amb poques diferències entre les dues comarques amb més població activa, el Baix Ebre i el Montsià.

Respecte a la distribució d'afiliats per sectors, cal destacar la dada del gran nombre de treballadors del sector primari respecte d'altres demarcacions territorials i respecte del total de Catalunya. A les Terres de l'Ebre aquest sector dóna feina actualment al 8% del total d'ocupats, xifra molt superior a la mitjana catalana. Tot i haver perdut més de 800 llocs de treball, el percentatge s'ha mantingut constant, fins i tot ha augmentat unes quantes dècimes.

El sector industrial ha perdut més de 2.700 treballadors (només 84 el darrer any) i ha mantingut un percentatge del 17,4% respecte del total d'ocupació.

Especialment castigades en aquest sector han estat les comarques del Montsià (-28%) i la Ribera (-47,2%). Però, com hem dit anteriorment, la davallada de la construcció ha estat el tret característiques de les comarques, ja que el 2008 va representar més del 16% de la població ocupada i ha passat al 8,7%. S'ha de tenir en compte que en alguns municipis de les comarques del Baix Ebre i Montsià, l'ocupació a la construcció havia esdevingut gairebé una especialitat, amb percentatges de més del 40% de treballadors ocupats. La pèrdua en aquestes comarques ha estat molt significativa, un -65,9% al Montsià i un -56,9% al Baix Ebre.

Taula 1.2. Distribució sectorial a les Terres de l'Ebre. Comparativa 2008-2013.

Any	Sector primari	Sector secundari	Sector terciari	Construcció
2013	7,98%	17,40%	65,90%	8,70%
2008	7,72%	18,50%	57,80%	16,10%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Departament d'Empresa i Ocupació.

El sector serveis, tot i haver perdut més de 3.500 llocs de treball, ha incrementat el pes sectorial, ha passat del 58% al 66%, i actualment ocupa més de 30.000 persones. També ha continuat el degoteig d'expedients de regulació d'ocupació (ERO) presentats, i amb el nombre de treballadors afectats que això representa, ja sigui per extinció de contracte o per suspensió temporal de feina.

Taula 1.3. Nombre d'ERO a les Terres de l'Ebre.

Any	Nombre expedients	Treballadors afectats		
		Extinció	Suspens.	Total
2007	5	30	31	61
2008	31	163	409	572
2009	106	700	1.285	1.985
2010	113	184	1.164	1.348
2011	169	140	1.075	1.212
2012	261	125	1.722	1.847
2013	192	68	1.203	1.271

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Tot i així, igual que la dada d'afiliació que esmentàvem anteriorment, el nombre d'ERO presentats no ha estat tan elevat com l'any anterior, i ha revertit la tendència alcista que s'havia enregistrat entre 2008 i 2012. Per entendre la situació actual, hem de tenir en compte que en els darrers 7 anys s'han presentat a les Terres de l'Ebre al voltant de 875 ERO, quan el nombre d'empreses actives és de menys de 6.000. Quant al nombre de treballadors afectats, són aproximadament 8.500 en total en els anys esmentats. No obstant això, tal com hem vist amb les xifres de pèrdues d'afiliació a la seguretat social, tot i que continua alta la xifra d'ERO presentats i de treballadors afectats, totes dues han vist trencada la tendència a l'alça, que des del 2007 ha estat continuada. Així, els ERO presentats han baixat un 26% i els treballadors afectats, un 31%, tot això partint d'unes xifres molt i molt elevades que s'havien generat el 2012; actualment ens trobem amb xifres semblants a les del 2009.

Respecte a la situació actual i seguint el parer dels actors protagonistes del teixit empresarial, es continua opinant que el pes del teixit empresarial familiar i el fort enraigament d'aquesta mena d'empreses al territori és un actiu positiu per al futur de les Terres de l'Ebre. La baixa conflictivitat laboral i els salaris moderats (d'altra banda, massa baixos segons l'opinió sindical), també són considerats com a positius per part de l'empresariat. Entre els principals avantatges competitius, s'assenyalen l'abundància de primeres matèries agràries de qualitat, juntament amb l'entorn natural privilegiat, ara més reconegut si es pot amb la recent declaració de les Terres de l'Ebre com a reserva de la biosfera.

Sense dubte, l'abundància de sòl industrial en quasi tots els municipis en principi representa un avantatge, però finalment es conclou que la manca d'altres serveis i subministraments als polígons industrials, juntament amb la seva atomització i les deficientes estructures de comunicació, fan que el territori no esdevingui atractiu per a la indústria que es vol captar. Entre altres mancances, els informants assenyalen també la manca d'actitud emprenedora i innovadora i el caràcter acomodat i crític dels ebrencs. S'apunta cap a la falta de cooperació interempresarial i amb l'Administració pública i, sobretot, la falta de coordinació entre les administracions i l'escàs pes polític de les mateixes

administracions respecte d'altres instàncies. En aquest sentit, una de les principals demandes és la constitució d'un lobby d'influència politicotècnica per poder tirar endavant projectes per al territori de forma consensuada.

Respecte del mercat laboral, es reclama més formació professional, encaminada sobretot al sector turístic i agroalimentari, tot i que la formació de postgrau oferta pel Campus de les Terres de l'Ebre de la URV no ha tingut la demanda que faria preveure aquestes afirmacions. D'altra banda, els sindicats opinen que encara hi ha una excessiva demanda de mà d'obra no formada i que la formació professional no està alineada amb els requeriments del mercat. També s'ha comprovat que alguns emprenedors han intentat iniciar activitats com a autònoms, molts cops centrades en el comerç, ja sigui tradicional o de representació a partir de contactes nacionals o internacionals; es constata que amb un percentatge elevat intenten emprendre idees de negoci tot capitalitzant l'atur o amb estalvis familiars, i per falta de formació empresarial finalment no són reeixides.

2. Consideracions sobre el sector primari.

Com hem esmentat, una característica destacada de l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre en comparació amb la resta de Catalunya és l'especialització més gran en el sector primari. Les quatre comarques ebrenques presenten un pes del sector primari sobre el PIB superior al del conjunt de Catalunya; concretament la Terra Alta supera el 20% del PIB comarcal; un 13,7% representa en el cas del Montsià; un 12% en el Baix Ebre, i un 6,1% a la Ribera d'Ebre.

Precisament aquest fet fa que qualsevol tipus de canvi en l'entorn del sector, afecti en un grau molt més alt les Terres de l'Ebre que la resta del país. I quan ens referim a l'entorn, hem de fer especial incidència a la planificació i la normativa europees, totalment influents en el sector primari de les nostres terres. Això es deu en gran mesura a la política agrària comuna (PAC) i també al fet que la major part de les regulacions sobre el sector provenen de directives i reglaments europeus. La darrera reforma de la PAC conté elements

polèmics, que tindran un impacte important sobre el model d'agricultura europea dels propers anys.

Amb els pressupostos disminuïts de la PAC, la repercussió serà evident i afectarà el règim d'ajudes directes als diferents sectors productius. La tarifa plana pot suposar retallades substancials en els ajuts que reben sobretot dos de les grans produccions de la zona: l'arròs i l'oli d'oliva. Per contra, això pot afavorir algunes produccions que fins ara no havien rebut ajuts directes com les fruites i hortalisses, la vinya o la ramaderia intensiva.

Tots aquestes modificacions poden suposar canvis en l'estructura de conreus i les produccions agràries de la zona. El component verd, que lliga l'ajut a la realització de pràctiques ambientals, pot afectar les grans explotacions, que hauran de destinar part de les terres de l'explotació a finalitats ecològiques. L'ecologització pot suposar un incentiu per convertir produccions tradicionals en ecològiques o integrades. No obstant això, el punt de partida de les nostres terres respecte de la producció ecològica és encara molt incipient i amb molts d'anys i hectàrees de retard, per poder afirmar que s'està en condicions d'impulsar el canvi tan desitjat.

També caldrà veure si les ajudes als joves agricultors afavoreixen el relleu generacional en un sector molt envellit; només un 5,1% dels caps de les explotacions agrícoles de les Terres de l'Ebre tenen menys de 35 anys, i aquest procés s'està accelerant en els darrers anys. A les Terres de l'Ebre és molt freqüent que l'activitat agrària es compagini amb una altra activitat laboral, de manera que en molts de casos, l'activitat agrícola o ramadera no és la principal, la qual cosa repercuteix en temps de dedicació i inversió productiva destinada. Tot i així, en els darrers anys, també per efecte de la crisi en molts de casos, la falta d'altres activitats ha fet girar la mirada cap al camp com a única (o principal) font d'ingressos. Cal recordar que a les nostres comarques hi ha una dedicació femenina a l'activitat del sector primari molt més elevada que en altres indrets de Catalunya, i la dona en quasi el 25% dels casos és titular de l'activitat.

A més de la PAC, la major part de les regulacions sobre aquestes explotacions agràries i la indústria alimentària provenen de la legislació comunitària. Les regulacions sobre medi ambient, sanitat animal, seguretat alimentària i benestar animal tenen una incidència important sobre els costos de producció de les explotacions agràries del territori. Per posar un exemple, les condicions del Delta són òptimes per conrear arròs, i els ajuts de la PAC (especialment ajuts mediambientals) han contribuït a expandir el conreu. Actualment, tot i que de manera encara molt poc significativa, s'estan diversificant els conreus d'arròs amb noves varietats (arròs llarg, bomba, etc.) utilitzant tècniques de conreu més respectuoses amb el medi ambient. Però els agricultors del Delta han de fer front al problema de les plagues, moltes ja controlades, encara que actualment la més problemàtica és la del caragol poma, que s'està combatent coordinadament (i sembla que amb eficàcia) entre els arrossaires, el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM) i el Parc Natural.

Pel que fa al preu de la producció agrícola, la posició de domini de la distribució respecte de la producció i la forta pressió del elevat consum de les marques blanques fan que la fixació de preus estigui lluny de la pagesia, que veu com és molt difícil poder cobrir les despeses de producció i recollida. Respecte de la internacionalització, les empreses agràries de les Terres de l'Ebre, tot i que estan fent un esforç, la signatura d'acords de la Unió Europea amb el Marroc, Turquia o els països del Mercosur suposen l'augment de les importacions de productes agroalimentaris provinents d'aquests països que competeixen amb els productes propis.

Si ens centrem en la ramaderia, cal destacar que les Terres de l'Ebre disposa de caps de bestiar de totes les espècies de consum més habitual, boví (0,7%), oví (5,6%), cabrum (15,5%), porcí (5,5%) i equí (2,4%). Però pren una importància fonamental la cria i l'engreix de conill i aviram, que el 2013 han representat el 25,7% del total de Catalunya en conill i el 18,7% en el cas de l'aviram. No obstant això, com veurem en el següent apartat, és mínim el percentatge de tota aquesta producció al qual es dóna un valor afegit mitjançant la transformació del producte i només en el cas de l'aviram, les

empreses explotadores tenen una dimensió que pot aprofitar les economies d'escala. La resta de producció ramadera està molt atomitzada i molts cops complementa la renda agrària o altres rendes laborals en altres sectors, per tant, poc professionalitzada. El sector ramader a les Terres de l'Ebre es veu també afectat per l'entrada en vigor de la normativa sobre benestar animal i per les normatives mediambientals. Alguns productors de la zona tenen dificultats per adequar les seves instal·lacions a la nova normativa, sobretot els més petits, ja que els resulta molt complicat accedir al crèdit per dur a terme les inversions necessàries. Això provoca que alguns productors es plantegin abandonar la producció o reduir el nombre de caps de l'explotació.

Referint-nos a la pesca i l'aqüicultura, la costa de les nostres terres és un actiu molt potent per al desenvolupament d'aquestes activitats, com clarament es pot veure reflectit en les captures i els ingressos derivats. Aquestes dades situen el port de la Ràpita com el de més ingressos per captures el 2013, amb més de 13,5 milions d'euros, i el de l'Ametlla de Mar, amb 7,2 milions (sense comptar les captures de les barques tonyinaires que no passen per la llotja). Menys pes específic tenen les llotges de Deltebre (1,32 milions d'euros), l'Ampolla (0,92 milions d'euros) i les Cases d'Alcanar (0,83 milions d'euros). Les embarcacions de les confraries s'han mantingut estables, però sense increments, durant els anys de crisi, i també els preus. De la mateixa manera que comentàvem en l'agricultura, no hi ha una indústria derivada que estigui en consonància amb el volum de facturació i captures. Hi ha petits intents d'elaboració i comercialització de fumet de peix i algunes petites empreses de conserves, la majoria de les quals de caràcter familiar i artesanal, molts cops per a consum propi.

3. Apunts al voltant de l'agroindústria.

És ben conegut que, atès l'important pes del sector primari a les Terres de l'Ebre, el subsector agroindustrial, en el sector de la transformació, pren gran rellevància i, a més a més, ha estat dels que s'ha vist menys afectat en aquest llarg període de crisi que estem travessant. De fet, arreu de Catalunya, el sector que proveeix de productes alimentaris la població, per la pròpia utilitat

del producte i perquè són béns de consum de primera necessitat en la major part dels casos, ha suportat el període de recessió molt millor que d'altres.

No obstant això, tots els informants estan d'acord que a les nostres comarques continua sent preponderant la producció agroindustrial intensiva en mà d'obra, amb una gran mancança de producte amb valor afegit. És a dir, la producció agrícola, ramadera i piscícola s'està comercialitzant en un percentatge molt elevat sense grans processos de transformació, amb la qual cosa la variable que pren més importància en els mercats d'aquests productes és el preu. Està clar que, en aquestes circumstàncies, competir en un mercat global amb la variable preu esdevé molt i molt complicat, i que, mentre no es faci una aposta clara per transformar les abundants primeres matèries que hi ha al territori, donant-los valor afegit, el sector agroindustrial no té perspectiva de creixement, almenys a curt i mitjà termini.

D'altra banda, la mà d'obra que contracten aquestes empreses és, en bona part, personal sense formació, amb contractes majoritàriament temporals i amb una alta rotació en el lloc de treball. Els entrevistats tenen clar que, amb un procés de canvi cap a productes més elaborats, al mateix temps que es podria anar als mercats a competir en millors condicions, també s'abastarien nous mercats amb nous productes, la qual cosa suposaria l'increment no només de les vendes, sinó també de la formació requerida pel personal contractat. Així, doncs, es podria incrementar la formació dels recursos humans i es podria focalitzar de millor manera la formació especialitzada al territori. Actualment les plantilles de les empreses tenen encara un percentatge baix de personal tècnic especialitzat, ja que l'actual forma de producció i comercialització no ho requereix.

Lluny d'això, les empreses del sector no aposten per la investigació, el desenvolupament i la innovació, amb comptades excepcions. Hem de dir que arreu de Catalunya la inversió industrial en alimentació ha tingut un descens de més del 65% entre 2009 i 2013, el subsector en més caiguda de tots després dels de béns de consum durador. Tampoc hi ha un elevat creixement en internacionalització, tot i que, com afirmen, els principals informants del sector,

amb l'increment de la sortida a l'exterior podria superar-se l'estancament del consum intern.

Cal tenir en compte que el subsector agroindustrial a les Terres de l'Ebre recau en un percentatge elevat en el cooperativisme. Del total de cooperatives agràries catalanes, un 20% aproximadament estan ubicades a les Terres de l'Ebre i representen més del 10% del total de facturació de les cooperatives catalanes. La majoria són del sector de l'oli d'oliva, els cítrics i el vitivinícola. És remarcable que al territori el sector cooperatiu està molt atomitzat, amb moltes cooperatives d'àmbit gairebé local que, a pesar de les recomanacions de les autoritats públiques, no tenen plantejat, almenys a curt termini, iniciar cap procés de fusió ni de col·laboració. En el cultiu de l'arròs les dues cooperatives capdavanteres, la Cambra Arrossera del Montsià i els Arrossaires del Delta de l'Ebre, comercialitzen el 80% de l'arròs del Delta, encara que només aproximadament el 50% de les seves vendes són d'arròs cultivat al Delta, i la resta l'han d'adquirir fora del territori.

Hem de destacar com a excepció a l'immobilisme innovador del qual parlàvem, l'aposta realitzada per Arrossaires de Delta en adquirir la marca Nomen, una de les capdavanteres en el mercat espanyol. Amb una forta inversió que s'haurà d'amortitzar amb les pròpies vendes de la marca, aquesta compra ha fet incrementar la facturació de la cooperativa un 50% aproximadament i ha eixamplat no només la seva presència en els mercats, sinó també la diversificació en productes de la qual parlàvem, comercialitzant diversos tipus d'arròs, sèmols, purés, etc. També Arrossaires s'ha diversificat amb el llançament d'un licor d'arròs que, tot i no representar una xifra important en el total de facturació, sí que ha sorprès per la seva qualitat i xifra de vendes, i ha aconseguit implantar-se de manera important a la restauració a Catalunya.

La diversificació i la innovació a què ens referim no ha de venir només per part del producte, sinó que també es considera diversificació l'abastament d'altres serveis o productes fora del sector. Així, per exemple, alguns cellers de la Terra Alta estan treballant en projectes d'enoturisme, i alguns productors d'aqüicultura o d'apicultura també estan elaborant projectes de combinació de

productes turístics o planificant activitats escolars, tot relacionant-ho amb la seva activitat.

4. Poques novetats en manufactures i energí.

La indústria del moble a la comarca del Montsià no ha tingut canvis significatius respecte de l'any anterior, amb cert degoteig de pèrdua de rendibilitat i de llocs de treball. Políticament i empresarialment s'estan fent intents d'aproximació a certs negocis, com a la futura construcció del complex BcnWorld, o possibles acords amb la multinacional IKEA. Però de moment no hi ha res en ferm, només declaracions polítiques que semblen allunyades de reeixir. Com dèiem en el darrer informe anual, només han sobreviscut les empreses fabricants de mobles que han aconseguit centrar la seva força de vendes en la internacionalització.

Ja hem afirmat que el 2013 ha estat un any que s'ha revertit la tendència de creixement de la pèrdua d'afiliats a la seguretat social i d'ERO presentats i treballadors afectats. Això es deu en part al fet que el sector industrial sembla estabilitzat, és a dir, la sagnia de tancaments sembla tancada, i la "selecció natural" a la qual ens ha abocat la crisi ens ha dut a aquesta situació en què els empresaris parlen d'estabilitat dins de la crisi. No observen, els agents entrevistats, cap rebot en la situació i pensen que estem en un situació propera al gràfic en forma de L, en lloc del desitjat repunt que ens duria al gràfic en forma de V.

Com afirmen els representants de les principals institucions i associacions empresarials, cal un canvi en la inversió pública a les Terres de l'Ebre. Serà gairebé impossible que, sense les infraestructures adequades, la situació industrial creixi, ja sigui per la inversió de les actuals empreses o per l'atracció de noves indústries. Les principals reclamacions viàries són la finalització de l'autovia A7 (alternativament, la gratuïtat de l'AP7), la millor connexió amb la N-420 o el desdoblament de l'eix de l'Ebre. Aquestes darreres infraestructures es consideren necessàries sobretot si es pogués aconseguir l'activació del port

dels Alfacs com a sortida de mercaderies, no només del territori sinó de l'interior de Catalunya i Aragó. Quant a les infraestructures ferroviàries, es veu imprescindible millorar la connexió amb les principals capitals del Mediterrani i vertebrar el territori que actualment està totalment desconnectat de l'eix ferroviari. Tant per a la petita i mitjana empresa com sobretot per al turisme, es considera molt important una xarxa de transport públic que vertebrí un territori que actualment està molt abocat a l'ús exclusiu del transport privat per fer desplaçaments.

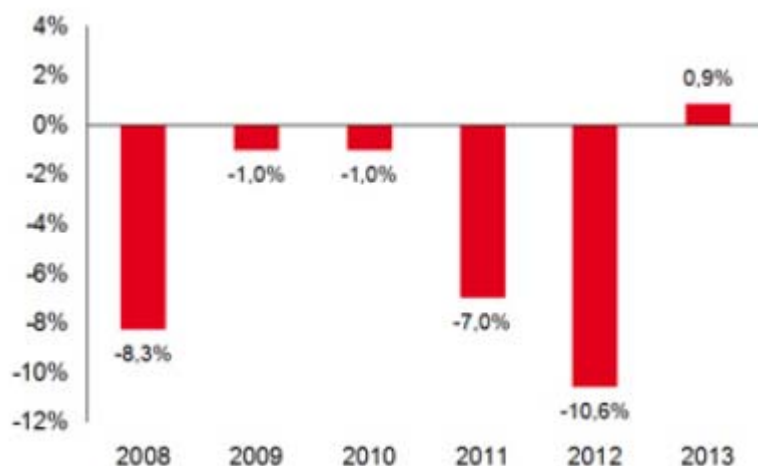
Cal esmentar que a final d'any la Generalitat i l'empresa Cemex, que havia realitzat un ERO el 2012, van arribar a un acord per reactivar l'activitat empresarial. D'aquesta forma la Generalitat invertirà 4,5 milions d'euros pel dragat del port, mentre l'empresa es compromet a seguir almenys 10 anys amb l'activitat i crear al voltant de 100 llocs de treball. Amb el mateix acord s'estableix ampliar l'explotació per 5 anys més a partir del 2018, tot preveient un tràfic d'1,12 milions de tones anuals. El port d'Alcanar disposa de tres molls de mercaderies, un dels quals quedarà a disposició de la Generalitat per a futures operatives. Des d'aquest punt de vista, els sindicats opinen que la multinacional Cemex ha aconseguit així una reestructuració de la plantilla que estava molt dimensionada i amb salaris elevats i personal tècnic format, mentre que ara la contractació serà temporal i amb menys remuneració; un redimensionament de les empreses que ha estat el principal benefici de la reforma laboral. Pensen que s'ha evidenciat, així, que la reforma laboral no ha servit per fomentar la contractació, sinó només per reajustar les plantilles i estalviar costos laborals a l'empresariat i fomentar la contractació temporal en detriment de la permanent.

5. Serveis: el paper del comerç i turisme.

Tot i que el parer dels opinants no és tan negatiu com ho va ser l'any anterior, cap d'ells visualitza un canvi significatiu respecte de les temporades immediatament anteriors. Els índexs de confiança del consumidors publicats indiquen un retrocés més gran, en la línia del que feien altres indicadors com hem comentat anteriorment. També la variació interanual de les vendes del

comerç al detall a Catalunya (no hi ha dades per àmbits territorials) ha tingut un increment del 0,9% i ha capgirat les davallades dels darrers cinc anys, com podem observar en el gràfic adjunt.

Gràfic 1.1. Variació interanual de les vendes en el comerç al detall a Catalunya.

Font: Departament d'Empresa i Ocupació.

Els comerciants veuen com, cada cop més, la subsistència o la minsa rendibilitat dels seus negocis està lligada a les campanyes puntuals que s'esdevenen al llarg de l'any. Així, han de confiar que la campanya de Nadal, la Festa del Renaixement a Tortosa o les temporades de rebaixes d'estiu i d'hivern, els donin el volum de vendes suficient perquè els comptes anuals siguin positius, tot i que en quasi nul·la rendibilitat. Per tant, cada cop més el comerç s'està abocant a l'estacionalitat i, a conseqüència d'això, una part depèn de les temperatures perquè les vendes siguin més o menys altes. Així, una tardor càlida com la del 2013 ha perjudicat força les vendes del sector tèxtil.

Una altra valoració que fan diversos actors protagonistes és que tot i que a les Terres de l'Ebre l'activitat comercial està passant anys negatius, no succeeix tant a la ciutat de Tortosa com en altres municipis. El consum de serveis continua mantenint resultats positius en quasi totes les poblacions, però el comerç tradicional (tèxtil, parament de la llar, etc.) s'ha vist més perjudicat per la gran davallada del consum en els darrers anys. Aquest fet ha perjudicat més

el comerç de proximitat, ja que el consumidor es desplaça amb freqüència a centres o ciutats comercials on l'oferta està més concentrada i la possibilitat d'elecció és més gran, ja sigui al Camp de Tarragona, al nord de Castelló (on els polígons comercials atrauen força), o, depenent de les ocasions, a la ciutat de Tortosa. També, la presència de marques de prestigi, ja sigui per la pròpia implantació, o per comerços franquiciats a les ciutats més comercials, esdevé un atractiu per a la resta d'habitants dels municipis més petits.

Per reforçar aquesta idea, podem exemplificar-ho amb dos experiències de punts de reclam comercial per al territori; d'una banda, en una campanya comercial realitzada el 2013, el Mercat de Tortosa va comptabilitzar clients de més de 60 municipis diferents, tant de les Terres de l'Ebre com de comarques com el Matarranya o del nord de Castelló. També les superfícies comercials com Decathlon han esdevingut un reclam per a molts habitants del territori, que molts cops s'hi desplacen amb parella o família. No obstant això, no s'ha realitzat un estudi sobre aquest fenomen, ni hi ha xifres sobre el que suposa respecte a la resta del comerç de la ciutat o de la resta de comerços dels municipis d'origen dels clients. Tampoc s'ha realitzat cap intent de promoció o de reclam del comerç tradicional a partir d'aquesta atracció i, per tant, no es coneix l'efecte d'aquest fet.

A Tortosa, des de l'Ajuntament s'està fent un intent per activar la presència del comerç i la restauració a l'entorn del nucli antic i així complementar l'activitat institucional que hi ha, atesa la presència de departaments de la Generalitat, de jutjats o de l'Escola Oficial d'Idiomes, per posar exemples. En aquest aspecte, ha estat un municipi pioner en l'intent d'apropar l'oferta i la demanda de locals, realitzant jornades de portes obertes a més d'una vintena de locals en bones condicions, perquè puguin ser visitats per gent interessada a obrir negocis en aquest entorn. Aquesta iniciativa ha estat referència per a altres municipis catalans i, segons fonts municipals, està començant a donar fruits en diversos negocis que reactiven l'activitat comercial al nucli antic. També recentment s'ha aprovat la bonificació de la taxa d'obertura per als nous comerços que s'hi instal·lin; no obstant això, els comerciants pensen que els incentius encara són pocs, ja que la zona del nucli antic dista molt encara d'oferir unes condicions de

zona comercial i de ser realment un atractiu comercial per a la ciutat. Atesa la degradació a què havia arribat abans de l'aplicació dels projectes provinents del PINCAT, els possibles clients encara tenen certes reticències per considerar la zona com a comercial i el turisme encara és incipient i bàsicament centrat en visites de gent gran, que fan poca despesa.

És coneguda la importància de les activitats relacionades amb el sector turístic a les Terres de l'Ebre; al voltant del 10% del PIB del territori correspon a aquest sector. Com és natural, aquest percentatge varia d'una comarca respecte de l'altra, des d'un escàs 4% a la Ribera d'Ebre fins a quasi l'11% al Baix Ebre. De tota manera, es tracta d'una aportació encara escassa, com afirmen els actors implicats, en funció del potencial que se li suposa al territori i del qual parlen tant els representant polítics, com els empresarials, com la mateixa ciutadania. Gran part de la falta de l'impuls reclamat es demostra quan es revela que més del 80% del PIB turístic correspon a hoteleria i restauració, quan precisament l'abundància de recursos turístics i l'oferta d'espais naturals i de patrimoni farien pensar que les activitats turístiques haurien de tenir una oferta més gran.

Taula 1.4. Comparativa ocupació turística hotelera.

	Terres de l'Ebre			Grau d'ocupació per habitacions Catalunya (%)
	Viatgers(1)	Pernoctacions (1)	Grau d'ocupació per habitacions (%)	
2013	258,6	603,6	38,3	60,6
2012	257	575,9	38,7	60,0
2011	245,4	595,5	38,1	60,4
2010	256,1	602	40,5	57,5
2009	208,3	512,2	38,3	56,0
2008	151,6	346,5	33,7	60,0
2007	161,5	375	48,6	63,6

Nota:(1) Milers

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En el gràfic anterior observem la gran diferència del grau d'ocupació hotelera entre les Terres de l'Ebre i la resta de Catalunya, que arriba a més del 22% en el darrer any 2013. Observem que aquesta ocupació ha disminuït un 10% en els darrers anys al territori quan a Catalunya el descens ha estat del 3%. És

evident que la dada d'ocupació hotelera ve esbiaixada per l'ocupació de la ciutat de Barcelona, però hem de destacar que les Terres de l'Ebre tenen menys ocupació que qualsevol altra marca turística catalana; només són menors les xifres a les comarques d'interior i del Pirineu. Quant a l'ocupació de places de càmping (34,4%), també és inferior que la mitjana catalana (38,4%) i que les altres marques turístiques costaneres, encara que amb xifres molt properes. Molt més preocupant és l'ocupació dels establiments de turisme rural, ja que en el darrer any ha estat d'un escàs 10%, quan a la resta de Catalunya és de més del 18% i a algunes de les principals marques costaneres se supera amb escreix el 20%, xifres properes a les que es registraven al territori fa uns quants anys.

Vist que s'evidencia que hi ha recursos turístics i que els equipaments hotelers no semblen escassos, les conclusions de la falta de l'impuls turístic desitjat es mouen cap a altres variables. D'una banda, la potenciació de més i millors productes que destaquin els valors del territori i engresquin una demanda que sembla estable, però que no té un creixement sostingut. També cal —encara que és un debat que s'ha realitzat en moltes ocasions— definir un model turístic que sigui compartit per la totalitat d'un territori que, tot i que políticament està unificat, és evident que no ho està amb la definició i seguiment del millor model per potenciar el turisme. La falta d'acords fa que, per exemple, la promoció conjunta no sigui la norma habitual i que alguns municipis facin la guerra pel seu compte, girant la vista cap al camp de Tarragona, buscant altres models i altres perfils de clients.

No ajuda en absolut —opinen els informants— la diversitat d'administracions amb competències compartides, si no solapades, i la proliferació de projectes diversos en què s'impliquen continuadament les institucions, la major part de vegades sense tenir en compte els empresaris. La falta de proximitat entre les administracions i respecte del teixit empresarial es fa evident quan opina l'empresariat; és clar que no és generalitzat i que hi ha molts empresaris que sí que s'impliquen amb els projectes que sorgeixen, però en general amb un esperit molt crític respecte dels problemes plantejats.

Fent referència a la demanda, la importància del turisme de sol i platja és encara evident i fa que el turisme a les Terres de l'Ebre tingui encara un fort component estacional, concentrant-se majoritàriament a la Setmana Santa, a l'estiu i als caps de setmana de primavera i tardor. Més del 50% dels turistes que visiten les Terres de l'Ebre són catalans, el 30% aproximadament estatals (bàsicament d'Aragó i la Comunitat Valenciana) i la resta estrangers. Aquest mercat estranger és un dels camps de batalla dels principals agents empresarials i institucionals que veuen amb claredat la possibilitat d'incrementar-lo encara que des de punts de vista diferents, que van des de l'atracció de mercat anglosaxó per fer *birdwatching* fins a l'atracció del mercat rus per oferir sol i platja, amb clara descoordinació, com apuntàvem més amunt. La disjuntiva és si el motiu principal de la visita ha de centrar-se en el sol i platja i oferir els aspectes culturals i relacionats amb la natura com a oferta secundària, o si bé si aquests darrers aspectes han de ser el principal focus d'atenció del turista. És evident que els dos enfocaments tenen públics diferents, tant nacionalment com internacionalment.

Finalment, un breu comentari per fer palès que un dels sectors en què s'augurava creixement, com és el sociosanitari, no creix, no per falta d'inversions, sinó perquè pels efectes de la crisi i de les prioritats pressupostàries de l'Administració pública, s'està endarrerint, si no bloquejant, la concertació de places de residència de gent gran, d'hospital de dia o de desplaçaments. Així, ens podem trobar inversions realitzades a les quals no es pot treure rendibilitat tot esperant l'acord amb l'Administració. També ha afectat el sector el fet que molta gent gran no poden dedicar recursos a la seva pròpia cura, ja que ajuden els seus familiars a suportar tant bé com poden els efectes de la falta d'ingressos propis. També s'està sentint l'efecte de la crisi en les llars d'infants, amb una decreixent demanda causada per la falta d'ingressos familiars que reverteixen en menys despesa en serveis per a la infància.

6. Conclusions.

Depenent dels opinants, la situació en què ens trobem a finals del 2013 es veu com un “got mig ple” o “mig buit”. És a dir, alguns agents empresarials del territori veuen evident que no hi ha cap repunt en la situació de confiança empresarial, ni millora de l’atur, d’increment d’afiliació a la seguretat social o de creació d’empreses. No obstant això, altres veuen que la situació a final de l’any és diferent de la de l’any anterior, ja que les xifres i les sensacions no són tan negatives com el 2012 i es pot considerar un primer pas per a la sortida de la situació. El comportament del consumidor esdevé la clau per a la reactivació econòmica, ja que ningú espera que les administracions tinguin la capacitat per revertir les xifres, ni de realitzar actualment les inversions necessàries per reactivar l’economia.

Sembla que empresarialment el 2013 ha estat un any d’estabilitat, tot i que algunes empreses han aprofitat la reforma laboral per reestructurar plantilles; aquesta ha estat, segons la majoria d’opinants, l’única utilitat que ha tingut l’esmentada reforma, lluny de reactivar la contractació com s’havia declarat políticament.

Encara que la situació de crisi no és local o regional, sí que hi ha punts de partida i peculiaritats que l’han fet diferent a les Terres de l’Ebre, per exemple la major dependència del sector de la construcció, la falta de teixit industrial i l’existència d’empreses que aporten poc valor afegit als seus productes o serveis i que no necessiten recursos humans amb una preparació tècnica mitjana o superior.

La innovació, no només en productes sinó també en comercialització i serveis, i sobretot, l’elaboració de productes amb més valor afegit, sobretot provinents de la indústria agroalimentària, de la pesca o de l’aqüicultura, per posar exemples, s’apunten com una de les claus per a la reactivació econòmica i empresarial. Per trobar altres claus, els informants ja giren la mirada cap a les administracions, tot reclamant l’aposta en infraestructures per al territori, que molts consideren abandonat per part de les institucions públiques tan estatals com autonòmiques. Cal afegir també les referències a la poca aportació de

l'Administració pública del territori, tant local com comarcal i autonòmica, amb falta d'agilitat, que molts cops exaspera els empresaris i sindicats, segons opinen els afectats. També cal veure l'altre punt de vista, és a dir, el parer de l'Administració, que opina que no s'aprofiten l'empenta ni els projectes presentats, i que molts cops només es recorda l'empresari de l'Administració per sol·licitar subvenció o finançament.

De tota manera, el que es fa evident és la falta d'alineació entre les parts.

La internacionalització ha de ser també una de les apostes de futur del territori, tant en les manufactures del moble, dels productes derivats del camp, com de l'oferta turística, per posar exemples. Però, segons els informants, ha de passar indefectiblement per la millora d'infraestructures, cosa que fins ara no s'observa, amb l'excepció, de moment poc aprofitada, de la connexió del territori amb fibra òptica.

Tant en les reunions de grups basals com de grups específics per redactar el Pla Estratègic Empresarial i per a l'Ocupació de les Terres de l'Ebre, els assistents han declarat la confiança i la voluntat en què la URV, mitjançant la seva implantació a les Terres de l'Ebre haurà de representar un paper fonamental amb el lideratge tècnic de les futures planificacions, projectes i accions de desenvolupament que s'han de dur a terme per a la reactivació econòmica i empresarial al territori ebrenç.

Fonts d'informació:

- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2014)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2014)
- Observatori del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2014)
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<<http://www.idescat.cat/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2014)
- Sistema de anàlisis de balances Ibèriques (SABI).
<www.sabi.bvdep.com/>
(Consultes entre gener i febrer de 2014)
- Informe d'Economia Local i Regional de les Terres de l'Ebre 2012. Duro, J. A. [et al.], 2012. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2013. Duro, J. A. [et al.], 2013. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Reunions de grups basals i grups específics per la redacció del PEEOTE, 2013.
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, comunicació personal. Gener i febrer de 2013.

Capitol 2. El sector primari a les Terres de l'Ebre 2013.

*Maria Victoria Soldevilla
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció.

En l'Informe sobre el sector primari d'aquest any volem fer difusió de part de la informació qualitativa que es va recopilar sobre el sector primari de les Terres de l'Ebre amb motiu de l'elaboració del Pla Estratègic Empresarial i per a l'Ocupació de les Terres de l'Ebre.

L'elaboració del Pla va implicar un procés participatiu obert a tots els agents que, en el cas del sector primari, es va materialitzar en un seguit de reunions del grup basal Model Econòmic i Territori i també en dues sessions específiques sobre el sector primari que es van dur a terme a Batea (Terra Alta) i a Alcanar (Montsià), atès el pes que té el sector primari en aquests municipis. A més, es van dur a terme un seguit d'entrevistes a agents rellevants del sector i també es va fer una enquesta de participació ciutadana oberta a tots els habitants de les comarques ebrenques a través de la pàgina web del Pla. Amb la informació obtinguda es poden analitzar les problemàtiques i les oportunitats que els productors agraris de les Terres de l'Ebre perceben en la situació actual del sector. Aquest tipus d'anàlisi DAFO (debilitats, amenaces, fortaleces, oportunitats) és el que presentem en la segona part de l'informe.

Així, doncs, el present capítol s'estructura en dues parts ben diferenciades. La primera part correspon a l'habitual anàlisi de les dades quantitatives sobre el sector primari a les Terres de l'Ebre. Aquesta part l'hem subdividit en funció de les dades disponibles. Malauradament encara no tenim les dades referents al VAB comarcal del 2013, de manera que no podem avaluar la contribució del sector al creixement del VAB comarcal, però sí que podem oferir una visió general de l'evolució del VAB del sector primari a les comarques de l'Ebre el 2012 i fer-ne una comparació amb l'evolució del sector en el conjunt de Catalunya. També s'apunten algunes previsions per al 2013 (tot i que encara no disposem de les dades definitives). Aquesta informació es complementa en l'apartat següent, que, amb les dades extretes dels fulls de previsions de collita i del SIR (sistema d'informació ramadera), ens permet preveure l'evolució de les principals produccions agràries i ramaderes de les Terres de l'Ebre.

Finalment, el darrer apartat analitza l'evolució de l'ocupació i l'atur en el sector primari el 2013.

En la segona part, tal com hem comentat, analitzarem els resultats del diagnòstic de la situació del sector primari fruit de les reunions realitzades amb els agents del sector amb motiu de l'elaboració del Pla Estratègic.

En l'apartat "Resum i conclusions" presentem un breu resum del capítol.

2. L'evolució del sector primari el 2012 i el 2013.

Les darreres dades disponibles sobre l'evolució del VAB sectorial en l'àmbit comarcal corresponen al 2012. Encara no disposem de les dades del 2013; per tant, no podem utilitzar aquest indicador per analitzar l'evolució de les produccions agràries de l'any passat. No obstant això, sí que disposem de la informació conjuntural facilitada pel Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM) per mitjà dels fulls de collites.

Per tant, hem dividit aquest apartat en tres subapartats. El primer es basa en les dades disponibles del 2012 i 2013, i ens permetrà constatar com l'agreujament de la crisi econòmica va tenir també translació en el sector primari a Catalunya. En el segon apartat ens centrem en el sector primari de les Terres de l'Ebre i analitzem quina va ser la contribució del sector primari al VAB total de les comarques ebrenques el 2012. En el segon apartat, les dades utilitzades fan referència a l'any que ens ocupa, el 2013. Les dades estan extretes dels fulls de produccions agràries, d'altres publicacions del servei d'estadística del DAAM i dels indicadors de conjuntura de l'Idescat. Finalment, en el tercer apartat analitzem l'evolució del mercat de treball del 2013 amb les dades d'afiliacions a la seguretat social i l'atur registrat.

2.1. Introducció: l'agreujament de la crisi afecta també el sector primari a Catalunya.

La millora parcial en l'evolució de l'economia catalana del 2011 va desaparèixer el 2012 i va posar de manifest que la lleu recuperació del 2011 havia estat un miratge. El sector primari no va ser, aquest cop, una excepció a l'evolució general del conjunt de l'economia. El VAB del primari, que havia augmentat un 4% el 2011 al conjunt de Catalunya, va disminuir un 8% el 2012. Tot i així, la indústria alimentària va mostrar un millor comportament que la resta de sectors industrials, i va créixer un 1,4% en un any en què el conjunt del sector industrial a Catalunya va recular un 1,7%. (Font: *Anuari econòmic comarcal CaixaCatalunya 2013*).

Tots els components agregats del VAB primari van experimentar reduccions el 2012. Ara bé, el mal comportament del VAB primari va ser degut, sobretot, a la contracció del VAB agrícola (-12,11%) i al VAB pesquer (-10,01%), mentre que la contracció va ser més moderada en el subsector ramader (-1,88%) i forestal (-4,44%). (Font: *Anuari econòmic comarcal CaixaCatalunya 2013*).

Les darreres dades disponibles de l'Idescat referents a l'avanç de les dades trimestrals del 2013 presenten una millora significativa del sector, especialment en els darrers trimestres. Així, d'acord amb les dades avançades de l'Idescat, les taxes de variació interanuals del sector primari del 2013, presenten una disminució acusada en el primer semestre (-5,9%) seguida de creixements significatius i amb una clara tendència creixent en els següents: creixement del 4,1% en el segon semestre, del 7,5% en el tercer i del 9,4% en el quart. (Font: *Indicadors de conjuntura econòmica. PIB. Base 2008. Oferta. Avanç, Idescat, 2014*).

No obstant això, aquesta millora estimada en l'evolució del VAB no s'està traduint en recuperació de l'ocupació. De fet, els aturats registrats en el sector primari van augmentar un 0,8% entre desembre de 2012 i desembre de 2013. Si utilitzem les dades d'afiliació a la seguretat social de l'agricultura, el nombre d'afiliats va experimentar una disminució significativa durant el 2013 (-5,9%),

especialment per la forta reducció dels afiliats en el règim especial agrari (-12%). La caiguda dels afiliats en el RETA (autònoms) va ser força més moderada (-1,6%), mentre que els afiliats al règim general van augmentar lleugerament (1,6%). En total, la xifra d'ocupats del sector primari va situar-se al voltant de les 53.600 persones repartides entre el règim especial de treballadors autònoms (46%), el règim general (14%) i el règim especial agrari per compte aliè (40%). (Font: Indicadors de conjuntura econòmica, Idescat, 2014).

Malgrat tot, observem una millora en la renda agrària de 2012, que augmenta un significatiu 13% (a preus corrents) i un 12,3% (a preus constants), i recupera així els nivells de 2007. Caldrà veure si la millora de la renda agrària es consolida el 2013. Cal tenir en compte que, en conjunt, la renda agrària va disminuir un 22% entre el 2001 i el 2010. (Font: Full d'estimació de la renda agrària 2012, DAAM, 2014).

L'any 2013, la taxa de cobertura del comerç exterior del sector agroalimentari i pesquer va situar-se en rècords històrics, en 94,04%, amb alguns mesos en superàvit comercial (agost, setembre i novembre). No obstant això, en aquest any, la millora de la taxa de cobertura no va venir tant pel creixement de les exportacions, que van augmentar un moderat 2,79% en valor i van reduir-se lleugerament en volum (-0,81%). La millora es va deure, doncs, a la reculada de les importacions agroalimentàries, que van caure un 3,76% en valor i un 5,41% en volum. (Font: *Comerç exterior agroalimentari*, DAAM, 2012).

2.2. L'aportació del sector primari al creixement de les Terres de l'Ebre.

2.2.1. L'estructura del VAB primari a les Terres de l'Ebre.

Una de les característiques de l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre en comparació amb la resta de Catalunya és el pes de les activitats primàries, que representen el 10,8% del VAB del territori, mentre a Catalunya el primari tan sols representa l'1,66 % (dades del 2012). Les quatre comarques ebrenques presenten un pes del sector primari sobre el PIB molt superior al conjunt de Catalunya. Així, en el cas de la Terra Alta, el primari és el 19,29 % del PIB

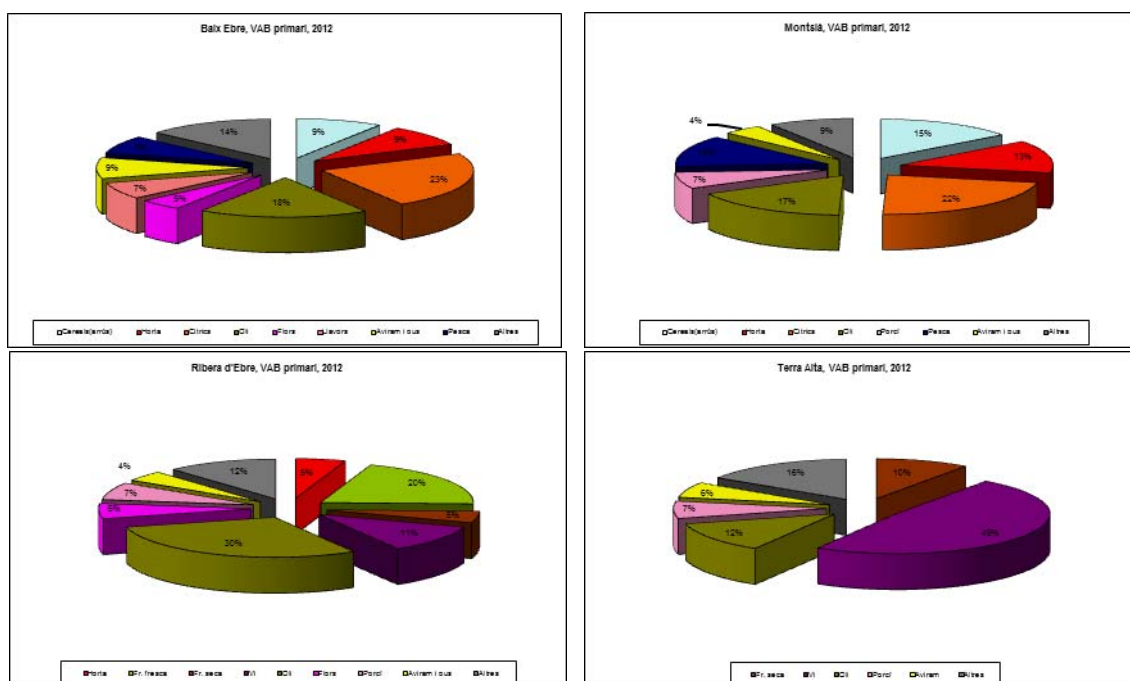
comarcal (és la tercera comarca més agrària de Catalunya, darrere de la Noguera i les Garrigues). La participació del sector primari en l'economia comarcal és d'un 13,8% en el cas del Montsià i d'un 11,9% en el del Baix Ebre. La Ribera d'Ebre és la comarca "menys" agrària, tot i així, el pes del sector està per sobre de la mitja catalana (5,76%). (Font: *Anuari econòmic comarcal CatalunyaCaixa 2013*).

L'estructura del VAB primari presenta diferències significatives entre les quatre comarques ebrenques. L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment l'ametlla, és present tant a la Ribera d'Ebre com a la Terra Alta. El vi és la producció més important de la Terra Alta (representa més del 48% del seu VAB primari), i també està present a la Ribera d'Ebre (11% del VAB primari). L'oli és un producte destacat en les quatre comarques: representa més del 29% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges al voltant del 15% del VAB primari en les altres comarques.

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram, tot i que observem en els darrers anys un increment del porcí. L'aviram representa un 8,5 % del VAB agrari al Baix Ebre i el porcí és més marginal (3,6%). En la resta de comarques, el porcí ja és la principal producció ramadera per davant de l'aviram: 6,7% del VAB primari al Montsià (4,1% aviram), 7% a la Ribera d'Ebre (4,2% aviram) i 6,9% a la Terra Alta (6,2% aviram).

Finalment, la pesca representa un percentatge important del VAB primari a les dues comarques costaneres (13% al Montsià, 7,4% al Baix Ebre). (Font: *Anuari econòmic comarcal CatalunyaCaixa 2013*).

Gràfic 2.1. Els sectors primaris al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2012.

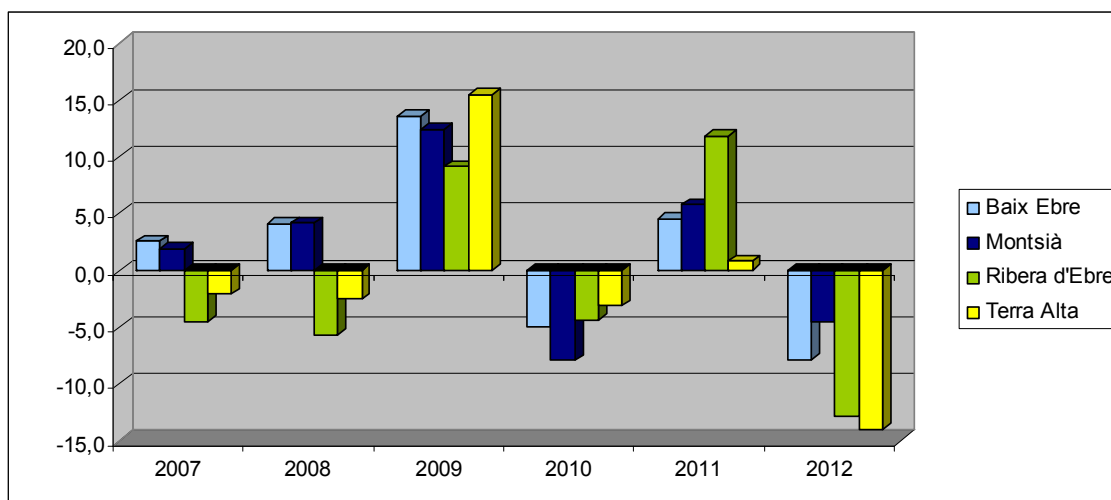
Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa 2013.

Tal com podem observar en els gràfics anteriors, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten una estructura productiva força diversificada, mentre que a la Terra Alta tres sectors —el vi, l'oli i la fruita seca— representen més del 70% del seu VAB primari.

2.2.2. El comportament del VAB primari a les Terres de l'Ebre el 2012.

Si analitzem l'evolució del sector primari a les comarques de l'Ebre durant l'etapa de crisi econòmica, veiem que, en el conjunt del període 2007-2012 el sector primari va presentar millors resultats que la resta de sectors, i això s'ha traduït en l'increment del seu pes en el PIB comarcal. El primari ha crescut un 8,1% al Baix Ebre en aquest període i un 9,41% al Montsià, però ha experimentat una reducció del -3,65% a la Ribera d'Ebre, i del -5,45% a la Terra Alta. (Font: Anuari Econòmic Comarcal CatalunyaCaixa, 2013).

Gràfic 2.2. Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2007-2012.

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat i de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa 2013.

No obstant això, el VAB a preus bàsics del sector primari de les Terres de l'Ebre va disminuir en un -7,7% el 2012. Cal tenir en compte, però, que el 2011 va ser un any bo per al sector agrari de les Terres de l'Ebre (amb un creixement del 5,5%) i que la davallada del 2012 se situa per sota de la patida pel conjunt del sector agrari a Catalunya (-8%). Aquest retrocés del primari va tenir lloc en les quatre comarques ebrenques però va ser especialment acusat a la Terra Alta (-14%), a la Ribera d'Ebre (-13%) i al Baix Ebre (-8%), mentre que al Montsià la caiguda del VAB primari va ser més moderada (-4,6%).

2.2.3. L'aportació del sector primari al creixement de les Terres de l'Ebre el 2012.

L'aportació sectorial al creixement es calcula ponderant la taxa de creixement anual del sector pel pes que aquest sector té en l'estructura productiva en el territori. Com que presenta taxes de creixements negatives en totes les comarques ebrenques, l'aportació del sector primari a la variació del VAB pb comarcal ha estat, doncs, negativa: el sector primari ha restat més de 2 punts percentuals al creixement del VAB de la Terra Alta (-2,7 %), gairebé 1 punt en el cas del Baix Ebre (-0,9 %) i més de 0,5 punts en el cas de la Ribera d'Ebre i del Montsià (-0,7 % i -0,6%, respectivament).

Taula 2.1. Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2012.

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2012-2011)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal (2011)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2012)
Baix Ebre	-7,93	11,93	-0,95
Montsià	-4,61	13,80	-0,64
Ribera d'Ebre	-12,78	5,76	-0,74
Terra Alta	-13,97	19,29	-2,69
<i>Catalunya</i>	<i>-8,00</i>	<i>1,78</i>	<i>-0,14</i>

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa 2013.

2.3. Les principals produccions primàries a les Terres de l'Ebre el 2013.

En aquest apartat fem una anàlisi conjuntural del sector primari a les Terres de l'Ebre durant la campanya 2012-2013, segons el tipus de producció primària: agrícola, ramadera i pesquera. Per a l'anàlisi de la producció agrícola utilitzem la informació subministrada pel DAAM a partir dels fulls de collita; pel que fa a la informació ramadera, utilitzem les dades del SIR, i pel que fa a la pesca, la informació de les llotges pesqueres, també facilitada pel DAAM.

a) Produccions agrícoles.

Encara no disposem de les dades de la campanya d'**oliva** del 2013-2014, però podem fer algunes estimacions en funció de les dades del DAAM. La campanya 2012-2011 no va ser tan bona com apuntaven les previsions, però, tot i així, no va ser una mala campanya, amb un increment de l'11%, tot i que la producció del Baix Ebre i Montsià (les principals comarques productores) es va veure afectada per fortes ventades que van perjudicar la producció. La producció d'oli també va veure's afectada per la reducció en els rendiments, especialment, al Montsià, el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre, on es va passar de rendiments del 24% al 26%, a rendiments per sota del 20%. Tot i així, la producció va augmentar amb creixements del 17% i 16% al Baix Ebre i el Montsià, i petites reduccions a la Ribera d'Ebre (-1,4%) i a la Terra Alta (-1,9%). (Font: *Produccions de collita d'oliva per la campanya 2012*, DAAM).

Pel que fa a les dades avançades per al 2013, sembla que els bons resultats anteriors no es repetiran. La producció d'oli d'oliva al conjunt de la província de Tarragona (no disposem de les dades comarcals) indica que la producció va disminuir un significatiu 28% respecte el 2012, i la producció d'oliva també presenta reduccions significatives. La superfície conreada d'olivera pràcticament no ha variat.

Taula 2.2. Superfície i producció d'arròs. Tarragona. 2012 i 2013.

	Superfície productiva (ha)		Producció (t), previsió		Variació producció respecte 2011-2012 (%)	
	2013	2012	2013	2012	Superfície	Producció
Oli d'oliva			14.412	20.008		-27,97
Olives (per almàssera)	67.898	67.920	72.313	83.138	0,03%	-13,02

Font: elaboració pròpia amb dades del documents del DAAM Avanços de superfícies i produccions agrícoles. Gener 2014.

L'avanç de les dades del DAAM sobre la collita d'**arròs** del 2013 va ser molt similar a la de l'any anterior (amb un increment del 0,3%). La superfície conreada s'ha mantingut a les Terres de l'Ebre (19.919 ha) i s'estima una producció de 132.033 t. (Font: Avanços de superfícies i produccions agrícoles, DAAM, gener 2014).

La principal preocupació del sector continua sent l'eradicació del cargol poma.

Taula 2.3. Superfície i producció d'arròs. Terres de l'Ebre. 2012 i 2013.

	Superfície productiva (ha)		Producció (t)(avanç)		Variació producció 2013- 2012 (%)
	2013	2012	2013	2012	
Terres de l'Ebre	19.919	19.918	132.003	131.638	0,30 %

Font: elaboració pròpia amb dades del documents del DAAM Avanços de superfícies i produccions agrícoles. Gener 2014.

No disposem de les dades comarcals sobre la collita del **raïm** del 2013, però les dades provisionals en l'àmbit provincial apunten a l'increment significatiu de la producció de raïm a la demarcació de Tarragona. Les estimacions apunten

que la collita de raïm de transformació se situarà en més de 200.000 tones, amb un increment de gairebé el 40% respecte de la campanya del 2012. Conseqüentment, la producció de vi també augmenta de forma significativa, passa dels 838.673 hectolitres del 2012 a 1.017.00 hectolitres el 2013. (Font: *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*, DAAM, gener 2014). Malauradament, no sabem quina part d'aquest increment correspon a les comarques ebrenques.

Pel que fa a la producció de **cítrics**, la collita 2012-2013 va suposar una disminució del 7% respecte a la campanya de 2011-2012. Però va haver-hi un fort contrast entre la producció de taronges (que augmentaria un 60%) i la producció de mandarines (que es reduirà un 23%). No disposem encara de les dades comarcals per a la campanya 2013-2014, però, ja que les Terres de l'Ebre representen el 93% de la superfície conreada de cítrics de la província de Tarragona, les dades provincials ens aproximen bastant bé a la producció de cítrics de les Terres de l'Ebre. Tal com observem al quadre 2.4, la tendència és totalment inversa a la temporada passada: disminueix la producció de taronges (-10%) i augmenta la de mandarines (9%). Pel que fa a les superfícies conreades, no van variar de manera significativa.

Taula 2.4. Superfície i producció de cítrics (taronges i mandarines). Tarragona. Campanya 2013-2014.

	Superfície productiva (ha)		Producció (t)		Variació respecte 2011-2012 (%)	
	2013	2012	2013	2012	Superfície	Producció
<i>Taronja</i>	1.957	1.925	52.000	57.892	1,66	-10,18
<i>Mandarina</i>	6.979	7.089	120.000	109.858	-1,55	9,23

Font: elaboració pròpia amb dades del documents del DAAM *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*. Gener 2014.

Les principals produccions de **fruita fresca** a les Terres de l'Ebre són els préssecs, les nectarines i les cireres. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, la producció es concentra a la Ribera d'Ebre, que suposa el 68% de la superfície total de préssecs i nectarines de Tarragona. El Baix Ebre, la segona comarca en producció, en representa solament un 9%, que es concentra als voltants de

Benifallet. La superfície i producció del Montsià i la Terra Alta és força més reduïda. De fet, observem una reducció de les superfícies i les produccions a les comarques del Montsià i Baix Ebre, on les explotacions es van abandonant per la jubilació dels titulars o bé es reconverteixen en altres produccions (especialment, cítrics). Per contra, a la Ribera d'Ebre augmenta la superfície, i els rendiments són força elevats (20.488 kg/ha el 2012). Aquests bons rendiments s'expliquen perquè gairebé el 100% de la superfície és de regadiu i hi ha hagut un important procés de reestructuració i modernització del sector (instal·lacions de reg localitzat, etc.). Tot i això, la collita d'aquest any presenta una lleu disminució de la producció (-1%) que afecta especialment el préssec rodó, perquè s'espera que la producció de nectarines es mantingui respecte a la campanya passada. (Font: Afrucat, 2014).

Pel que fa a la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Tot apunta que el 2013 la producció va disminuir. Les dades del conjunt de Tarragona apunten que la producció es va quedar en 3.338 tones, un 16% menys que el 2012. (Font: *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*, DAAM, gener 2014).

b) Produccions ramaderes.

Les produccions ramaderes més importants a les Terres de l'Ebre són l'aviram i el porcí. L'aviram es troba força concentrat en la comarca del Baix Ebre (que representa el 48% de les explotacions —d'1 o més unitats ramaderes— i el 70% de les places del conjunt de les Terres de l'Ebre). El porcí, en canvi, té un fort arrelament al Montsià (en el 45% de les explotacions i en el 47% de les places del conjunt de les Terres de l'Ebre).

Els sectors ramaders han hagut de dur a terme una readaptació important de les explotacions per complir les exigències de la normativa de benestar animal de la Unió Europea. En el cas de l'aviram, això ha portat a moltes explotacions petites (< 1UR) a tancar. El resultat d'aquest procés pot observar-se en les dades de 2012 (últimes dades publicades). Pel que fa a les explotacions d'1 o més unitats ramaderes, observem una lleu disminució en el nombre

d'explotacions (-0,7%) i en el nombre de places (-0,5%). La comarca on el descens ha estat més pronunciat ha estat la Ribera d'Ebre, però partia d'uns nivells molt baixos. Per contra, les explotacions i les places d'aviram (gallines i pollastres) han augmentat al Montsià.

Pel que fa al porcí, el nombre d'explotacions s'ha reduït en un 3% i el de places en un 2,5%. Les reduccions en el nombre d'explotacions i places s'han generat en totes les comarques.

Taula 2.5. Explotacions ramaderes i places de bestiar. 2012. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre.

	Explotacions de més de 1 UR		Nº de places en expl. > 1UR		Variació explotacions respecte 2011 (%)		Variació en places respecte 2011 (%)	
	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí	Aviram*	Porcí
Baix Ebre	136	44	10.051.790	84.049	-1.45	-4.35	-2.64	-3.6
Montsià	89	105	2.023.747	172.589	3.49	-0.94	3.81	-2.76
Ribera d'Ebre	17	36	587.699	50.790	-15	-10	-13.02	-3.2
Terra Alta	38	44	1.943.271	56.675	0	0	12.31	-1.45
Terres de l'Ebre				364.10				
	280	229	14.606.507	3	-0.71	-2.97	-0.5	-2.53

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2012 i Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2011.
 (*) Només gallines i pollastres.

c) L'activitat pesquera.

Les Terres del Ebre representen aproximadament el 20% de les captures de Catalunya. Cal tenir en compte que les llotges de Sant Carles de la Ràpita i l'Atmella de Mar són, juntament amb la de Vilanova i la Geltrú i Tarragona, les llotges amb més volum de captures i facturació de Catalunya. A l'Atmella de Mar destaca la tonyina (de fet, totes les embarcacions de cercol de tonyina de Catalunya estan censades a l'Atmella de Mar), mentre que a Sant Carles de la Ràpita, el lluç, l'orada i la galera són les captures més importants (en valor).

La tendència en els preus ha estat a la baixa en la majoria d'espècies, de manera que tot i que les captures en volum (tones) han augmentat respecte a l'any anterior (4,14%), en termes monetaris s'han reduït el 4% dels ingressos.

Les reduccions en els imports rebuts són significatius a l'Ampolla i Alcanar (-13%), i Deltebre (-9%). En el cas de St. Carles la reducció va ser més moderada (-4,7%), i els imports van augmentar molt lleugerament a l'Ametlla (1%), però cal tenir en compte que en aquesta llotja l'augment de captures va ser molt significatiu (12%).

Taula 2.6. Captures pesqueres (en tones) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2013.

	2013		Variació respecte al 2012 (%)	
	Captures (t)	Import (€)	Captures (t)	Import (€)
Baix Ebre	2.619.267	9.465.710	8,84	-2,11
<i>Ametlla de Mar, l'</i>	2.197.691	7.221.499	12,18	0,86
<i>Ampolla, l'</i>	202.924	922.466	-8,43	-12,97
<i>Deltebre</i>	218.652	1.321.745	-3,25	-9,47
Montsià	3.548.255	14.120.059	0,91	-5,23
<i>Alcanar</i>	233.571	833.678	-6,53	-13,16
<i>St. Carles de la Ràpita</i>	3.314.684	13.286.381	1,48	-4,69
Terres de l'Ebre	6.167.522	23.585.769	4,14	-4,04

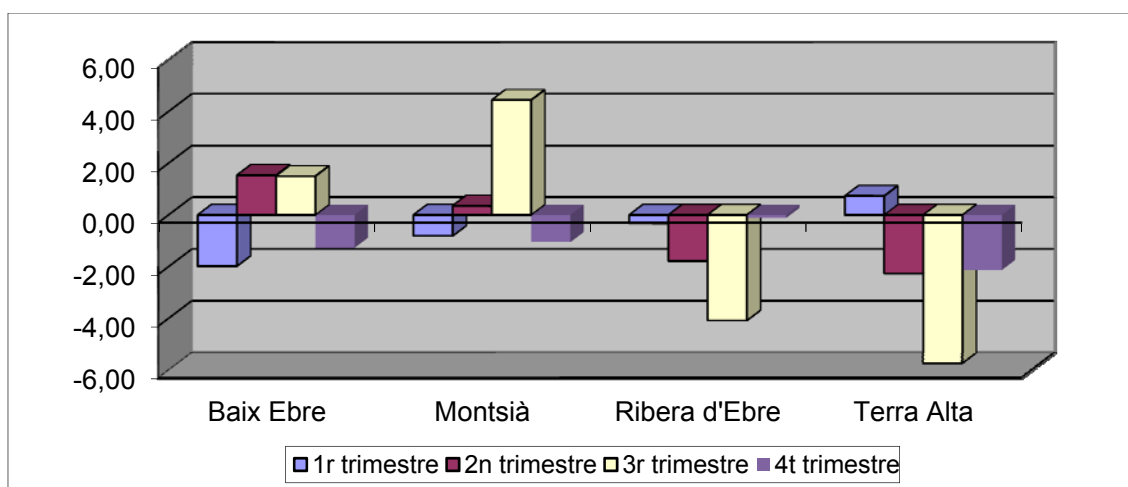
Font: estadístiques pesqueres, DAAM, 2014.

3. L'evolució de l'ocupació i l'atur a les Terres de l'Ebre el 2013.

Aquest any no disposem encara de les dades dels treballadors agraris afiliats al sistema especial agrari. Per tant, la informació que oferim en aquest apartat està, forçosament, esbiaixada. Tot i així, l'evolució dels altres dos règims de la seguretat social en què hi ha afiliats agraris (règim general i règim especial de treballadors autònoms) ens permetrà veure la tendència en el darrer any en el mercat laboral.

Entre el quart trimestre del 2012 i el quart trimestre del 2013, el nombre d'afiliats agraris al règim general i al RETA va disminuir un 3,05% en el conjunt de les Terres de l'Ebre. Aquesta davallada va ser més moderada al Baix Ebre i al Montsià (-2,37% i -2,17%, respectivament), i més accentuada a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta (-4,14% i -4,50%, respectivament). (Font: elaboració pròpia amb dades del Departament d'Empresa i Ocupació, 2014).

Gràfic 2.3. Taxa de variació trimestral dels afiliats a la seguretat social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al règim general i RETA.

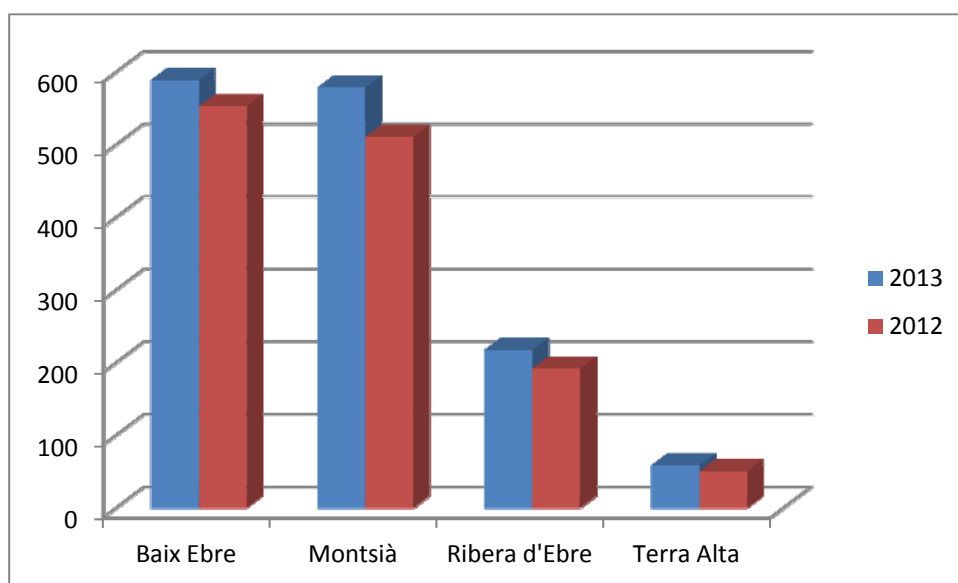

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2014.

Per trimestres, la destrucció d'ocupació més pronunciada va tenir lloc a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta, en el segon i el tercer trimestre de l'any. Per contra, al Baix Ebre i al Montsià, el segon i el tercer trimestre presenten un comportament força positiu. L'agricultura és un sector molt estacional i, per tant, cal esperar que l'ocupació es redueixi en funció de l'estacionalitat dels conreus predominants en els territoris. Tot i així, cal assenyalar que en el conjunt de les Terres de l'Ebre, l'ocupació al sector primari només presenta un lleu creixement positiu (0,24%) en el segon trimestre, mentre que la resta de trimestres, els resultats són negatius (-0,29% en el primer, -1,27% en el tercer i -1,75% en el quart). (Font: elaboració pròpia amb dades del Departament d'Empresa i Ocupació, 2014).

La tendència a la destrucció d'ocupació en el sector agrari que s'intueix amb les dades d'afiliació a la seguretat social es veu corroborat per l'altre indicador conjuntural de l'evolució del mercat de treball, que és l'evolució de la taxa d'atur registral, que mostrem en el gràfic 2.4..

Gràfic 2.4. Aturats registrats en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2013 i 2012.

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2014.

El 2013, els aturats registrats van augmentar un 10,5% en el conjunt de les Terres de l'Ebre. En totes les comarques s'incrementa el nombre d'aturats, tal com podem apreciar en el gràfic. L'augment més acusat va tenir lloc a la Terra Alta (16%), però en aquesta comarca es parteix d'un nombre d'aturats molt baix. Al Montsià i la Ribera d'Ebre, el nombre d'aturats registrats va augmentar un 13%, mentre que al Baix Ebre l'augment del nombre d'aturats agraris va ser d'un 6,5%.

4. La percepció dels agents sobre la situació del sector primari de les Terres de l'Ebre. Resultats de la participació en l'elaboració del Pla Estratègic Empresarial i per a l'Ocupació de les Terres de l'Ebre.

En aquest informe hem considerat convenient introduir algunes consideracions de tipus qualitatiu sobre com perceben les empreses, les cooperatives i els pagesos i ramaders el funcionament del sector primari de les Terres de l'Ebre. Aquestes impressions van poder recollir-se amb motiu del procés d'elaboració de la diagnosi i estratègies del Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre.

L'elaboració del Pla va implicar un procés participatiu obert a tots els agents que, en el cas del sector primari, es va materialitzar en un seguit de reunions

del grup basal Model Econòmic i Territori i també en dues sessions específiques sobre el sector primari que es van dur a terme a Batea (Terra Alta) i a Alcanar (Montsià). També es van fer un seguit d'entrevistes a agents rellevants del sector i una enquesta de participació ciutadana que estava oberta a tots els habitants de les comarques ebrenques a través de la pàgina web del Pla. Amb la informació obtinguda es poden analitzar quines són les problemàtiques i les oportunitats que els productors agraris de les Terres de l'Ebre perceben en la situació actual del sector.

Aquest tipus d'anàlisi DAFO és el que presentem en aquest apartat. Vam fer tres tipus de DAFO: un d'estructural, un de sectorial (per subsectors productius) i un en funció del tipus de cadena (cadena llarga o cadena curta). En aquest informe presentem els resultats del DAFO estructural i de cadena.

4.1. DAFO estructural: aspectes generals.

L'anàlisi DAFO es basa en l'anàlisi de debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats que es presenten en un determinat context. Es va demanar als participants d'elaborar aquesta anàlisi per posar-ho en comú després i consensuar un DAFO general. Es va complementar aquesta anàlisi amb un petit qüestionari per tal d'orientar la discussió sobre quins aspectes consideraven més rellevants i clarificar-ne la classificació com a debilitat, amenaça, fortaleza o oportunitat.

De forma resumida, els principals resultats són els següents.

Pel que fa a les **debilitats**, es van detectar principalment:

- L'envelliment de la població agrària per **manca de relleu generacional**. La baixa incorporació dels joves al sector es considera que té causes diverses, entre les més importants, es van assenyalar la poca valorització social de la feina de pagès, les dificultats per obtenir ingressos suficients i regulars i la duresa de la feina (sense caps de setmana, etc.).

- **L'atomització de la producció.** Es considera que l'estructura de propietat està massa fragmentada, i això genera costos elevats perquè no permet aprofitar economies d'escala. També es va assenyalar que el moviment cooperatiu, tot i que té una aportació molt positiva al desenvolupament territorial, és massa dèbil i fragmentat.
- L'existència de **dificultats en la comercialització de la producció.** Aquestes dificultats es posen de manifest en la manca de transformació en alguns productes que els dotaria de més valor afegit. També es van assenyalar mancances en el màrqueting dels productes locals, tant si es comercialitzen en el propi territori com fora (resta de l'Estat, estranger). Aquests problemes de comercialització-distribució resulten més problemàtics vista la peribilitat dels productes.
- Vinculat al punt anterior, hi ha **manca de confiança i de valorització dels recursos i productes del territori.**
- Un **nivell de formació inadequat i la manca de professionalització del sector.** Es va assenyalar la manca de cultura emprenedora, de formació i una estructura d'explotació familiar que continua estant poc professionalitzada.

Altres debilitats a les quals es va fer referència són: la manca de cooperació i cohesió de les comarques de les Terres de l'Ebre, els problemes de connexió amb centres com Barcelona (insuficiència d'infraestructures de transport) i la manca de consciència ecològica.

Pel que fa a les **amenaces**, es van assenyalar principalment:

- La liberalització del comerç agrari i la **competència de països tercers amb costos més baixos** (mà d'obra, regulacions més laxes, etc.). En aquest sentit, es va denunciar l'incompliment del sistema de quotes a la importació i la competència "deslleial" d'altres comunitats autònomes (que reben més ajuts per part de les seves administracions).
- El **poder creixent de la distribució en les cadenes de valor de productes agroalimentaris**, i, per tant, dificultats en augment per aconseguir uns preus retributius per al pagès a causa de la concentració de la demanda.

- La **crisi econòmica actual**, tant pel que comporta respecte a la reducció i als canvis en la demanda, com pel que fa a la restricció del crèdit.

També es van comentar com a amenaces per al sector: el canvi climàtic i la meteorologia, la política agrària catalana, en què Lleida té més influència que les Terres de l'Ebre, la reducció dels ajuts i els canvis en la PAC, i la proliferació de conreus transgènics.

Com a **fortaleses** es va incidir principalment en:

- La producció de **productes agroalimentaris de qualitat** i l'existència de distintius de qualitat (DOP, IGP) en el territori.
- Els **recursos del territori**: aigua (Ebre), terra i una climatologia favorable. També es va assenyalar com un actiu important la situació geogràfica del territori (proximitat de Barcelona, mercats d'exportació a la UE).
- **Diversitat de conreus i productes.**
- La **reserva de la biosfera** i la marca Terres de l'Ebre.

També es va assenyalar com a fortaleses el paper de les escoles de capacitació agrària, de la URV i de l'IRTA en el territori, i el fet que l'agricultura està integrada en el paisatge i en l'entorn rural.

I, finalment, les principals **oportunitats** que es van assenyalar van ser:

- El sorgiment de **noves betes de mercat** —productes de qualitat, ecològics, etc.— en què el sector primari de les Terres de l'Ebre podria competir. Per exemple, es va indicar la facilitat per implementar produccions ecològiques o integrades en els conreus de la zona.
- El creixement de la població mundial i l'augment previst de la **demanda d'aliments.**
- **El potencial turístic de la zona**, que pot ser una oportunitat per donar a conèixer els productes locals.

També es va assenyalar que la situació de crisi econòmica es podia percebre com una oportunitat, en el sentit que pot afavorir la incorporació de joves al sector i noves oportunitats de negoci en el sector. També pot propiciar un canvi en el consum, cap a productes de proximitat.

Al quadre 4.1 es recullen de forma molt sintètica les principals debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats que es van assenyalar en les reunions del sector primari i en les enquestes.

Taula 2.7. Síntesi anàlisi DAFO del sector primari a les Terres de l'Ebre.

<i>Debilitats</i>	<i>Amenaces</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Manca de relleu generacional - Atomització de la producció - Mancances en la comercialització de la producció - Baixa valorització dels recursos i productes del territori - Nivell de formació inadequat i manca de professionalització del sector 	<ul style="list-style-type: none"> - Competència de països tercers amb costos més baixos - Poder creixent de la distribució en les cadenes de valor de productes agroalimentaris - Situació de crisi econòmica
<i>Fortaleeses</i>	<i>Oportunitats</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Productes agroalimentaris de qualitat - Recursos del territori (aigua, terra, etc.) - Diversitat de conreus i productes - Reserva de la biosfera 	<ul style="list-style-type: none"> - Noves betes de mercat - La creixent demanda d'aliments des del punt de vista global - El potencial turístic del territori

Font: elaboració pròpia.

4.2. DAFO de cadena: cadenes llargues enfront de cadenes curtes.

A causa de la creixent heterogeneïtat en les cadenes de valor agroalimentàries, ens va semblar pertinent classificar els productors en funció de si operaven en un model de *cadena llarga* o *convencional* o bé, en *cadena curta* o *alternativa*, ja que les problemàtiques i estratègies poden ser diferents en un cas o altre.

La categorització entre cadena llarga o curta no està del tot delimitada, tot i la proliferació d'estudis acadèmics sobre aquesta temàtica. En línies generals, es considera que les cadenes curtes són les cadenes en què la distància entre el productor primari i el consumidor final és reduïda (per exemple, en la venda directa), a més, normalment el sistema de producció és diferent del convencional en una o més fases del procés productiu (per exemple, en produccions ecològiques o transformació artesanal del producte); es tracta d'una producció diferenciada i en la qual es valoritza l'origen del producte. En la pràctica, és difícil establir quins productors són de cadena curta o llarga, i queda palesa l'existència de nombrosos híbrids entre cadena curta i llarga.

Els productors que van sentir-se més identificats com a agents d'una cadena de valor llarga o convencional, van concloure que la principal dificultat a què han de fer front és el **creixent poder de la distribució en la cadena**, aspecte al qual ja havíem fet referència en el DAFO general. Les dificultats derivades de la manca d'infraestructures de transport o de l'augment de les regulacions no van ser considerades determinants.

Pel que fa als productors en cadenes curtes, la principal debilitat d'aquest model que es va assenyalar va ser el **desconeixement i la manca de conscienciació dels consumidors**, de la qual cosa es deriva un mercat reduït. També hi ha certa preocupació en el sentit que la crisi econòmica pugui afectar aquest tipus de cadenes (que acostumen a tenir uns preus més elevats que les tradicionals). Finalment, també es va fer esment de la manca de formació i de les dificultats de dur a terme aquest tipus d'activitat, ja que comporta una important dedicació, perquè el productor s'ha de fer càrrec tant de la producció com de la distribució i comercialització del producte.

5. Resum i conclusions.

El VAB agrari va disminuir un 7,7% el 2012 a les comarques de les Terres de l'Ebre, i va trencar la dinàmica positiva del sector; i, per tant, aquest any el sector primari no ha fet cap aportació positiva al creixement comarcal. La caiguda del VAB primari va ser significativa a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. En aquest darrer cas i, atès el pes del sector primari en la seva estructura productiva, el primari va restar 2,7 punts percentuals al creixement del PIB comarcal.

Les dades provisionals del 2013 apunten a la recuperació de les produccions del sector. Tot i així, no sembla que aquesta millora tingui cap reflex en l'evolució del mercat de treball. L'atur registrat en el sector primari de les Terres de l'Ebre va augmentar un 10% el 2013. L'atur va augmentar en totes les comarques però va ser més moderat al Baix Ebre (6%) que a la resta de comarques (amb increments d'atur de dos dígitos). Una tendència similar s'observa en analitzar l'evolució dels afiliats agraris a la seguretat social en règim general i en RETA.

Pel que fa a les previsions de collites, les dades provisionals i els fulls de collita sembla que apuntin a creixements en les produccions de vi, mandarines i cireres, mentre que la producció de taronges i olives es reduiria. L'arròs i els préssecs i nectarines no presenten canvis significatius respecte a la collita anterior. En les produccions ramaderes continua la tendència d'expansió del porcí en detriment de l'aviram. Finalment, pel que fa al sector pesquer, la disminució dels preus percebuts fa que malgrat l'increment de captures, els ingressos del sector s'hagin reduït el 2013.

Finalment, en el darrer apartat hem presentat un breu resum d'alguns dels resultats del procés participatiu que va suposar l'elaboració del Pla Estratègic. En concret, l'anàlisi de les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats del sector agrari del territori. En aquest sentit, la conclusió principal és la creixent preocupació pel procés de liberalització comercial i la creixent competència de països tercers, per la concentració de la demanda en mans de la gran

distribució i la manca de relleu generacional. Pel que fa a les fortaleeses i oportunitats, es va assenyalar la presència de produccions de qualitat reconeguda en el territori i l'oportunitat de noves betes de mercat per a aquestes produccions. També es va posar de manifest que les problemàtiques són diferents en funció de si l'agent està inserit en un model de cadena llarga o curta. Per als productors de cadena llarga, el poder de la distribució i la forta competència externa són les principals debilitats. Pel que fa als productors en cadena curta, el desconeixement i la manca de conscienciació per part del consumidor i també la multitasca a què es veu abocat el productor, suposen una limitació per ampliar les seves produccions.

Bibliografia i fonts estadístiques.

- Caixa de Catalunya (2014). *Anuari econòmic comarcal 2013*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Quadre de comandament agroalimentari i rural*, desembre 2013.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Comerç exterior agroalimentari*, 2013.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'oliva per la campanya 2012*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*, gener 2014.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2012*, 2013.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita de vinya per la campanya 2012. Tarragona*, novembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita de vinya per la campanya 2012. Tarragona*, desembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Informe n. 4. Observatori de la vinya, el vi i el cava*, desembre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Aforament de collita de cítrics per a la campanya 2012*, octubre 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011, 2012*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Aforament de collita de préssecs de Tarragona per a la campanya 2012. Juny 2012*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'ametller per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012*.

- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Produccions de collita d'avellaner per la campanya 2012. Tarragona. Novembre 2012.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2012.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2011.*
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Estadístiques pesqueres. DAAM. 2012.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Baix Ebre, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Focus Territorial. Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur. Montsià, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2011.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Affiliats a la Seguretat Social (diversos trimestres), Observatori d'Empresa i Ocupació, 2014.*
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Nota de Conjuntura Econòmica, n. 79, gener 2014.*
- Idescat. Indicadors de conjuntura econòmica. PIB. Base 2008. Oferta. Avanç, 2014.
- Idescat. Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques, 2014.

Capítol 3: La indústria i l'energia a les Terres de l'Ebre 2013.

*Mercedes Teruel Carrizosa
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció.

Amb l'aprofundiment de l'actual crisi cal mantenir sota observació els sectors industrials i energètics, ja que són dues de les vèrtebres principals per a la futura recuperació econòmica i la creació de llocs de treball. Així, la indústria és un pilar bàsic en l'estructura productiva i és el motor primordial de l'economia perquè representa l'element impulsor de la innovació i la capacitat de crear llocs de treball. A més a més, per la importància estratègica del sector energètic, cal analitzar la situació de l'estructura empresarial.

Tal com s'està fent en els darrers anys, aquest capítol pren un enfocament triple. En primer lloc, analitzem l'estructura empresarial i l'evolució durant el darrer any. En segon lloc, analitzem les dades relacionades amb els ERO. Finalment, mostrem les dades del perfil econòmic financer del sector. Aquestes tres dimensions s'apliquen tant en l'anàlisi del sector industrial, en la secció segona, com en el sector energètic, secció tercera. Finalment presentem les conclusions.

2. El sector industrial.

La següent secció presenta l'evolució de les empreses manufactureres quant al nombre d'empreses, el nombre de treballadors, la dimensió mitjana i el nombre de persones que treballen per compte propi en aquest sector. Per elaborar l'anàlisi, com a font d'informació utilitzarem els registres disponibles a la Seguretat Social.

La situació de les Terres de l'Ebre a 31 de desembre del 2013 posa de manifest les següents característiques:

- Les comarques del Baix Ebre i el Montsià continuen sent els dos pols més dinàmics quant a nombre de treballadors i d'empreses. Així, el Montsià concentra el 8,6% del total de treballadors i l'11,5% del total d'empreses de la província de Tarragona. Mentre que la comarca del Baix Ebre presenta un 7,7% dels treballadors i un 10,5% de les empreses de la província de Tarragona. Per tant, es manté l'aglomeració al voltant d'ambdós nuclis.

- Respecte al nombre de treballadors autònoms, la pauta és similar, i ambdues comarques continuen sent les que tenen el percentatge més gran d'autònoms. El Baix Ebre presenta un percentatge igual al 10,9%, mentre que el Montsià té un percentatge igual a 12,1%.
- Respecte a la dimensió mitjana, les empreses presenten una mitjana igual a 12,9 treballadors al Montsià i 12,7 treballadors al Baix Ebre. Aquests valors són sensiblement inferiors a la mitjana de la província de Tarragona. En concret, la dimensió mitjana de l'empresa a ambdues comarques se situa al voltant del 75% de la dimensió mitjana de l'empresa de Tarragona.
- Finalment, les comarques de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta presenten un nombre baix d'empreses manufactureres, la qual cosa denota la baixa densitat empresarial d'aquests sectors en les dues comarques. Tanmateix, el percentatge d'autònoms és relativament superior al percentatge de treballadors i empreses que té. De fet, la dimensió mitjana d'aquestes empreses és sensiblement inferior i se situa al voltant del 40% de la dimensió mitjana de l'empresa de la província de Tarragona.

Taula 3.1. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms a les manufactures 4t trimestre del 2013.

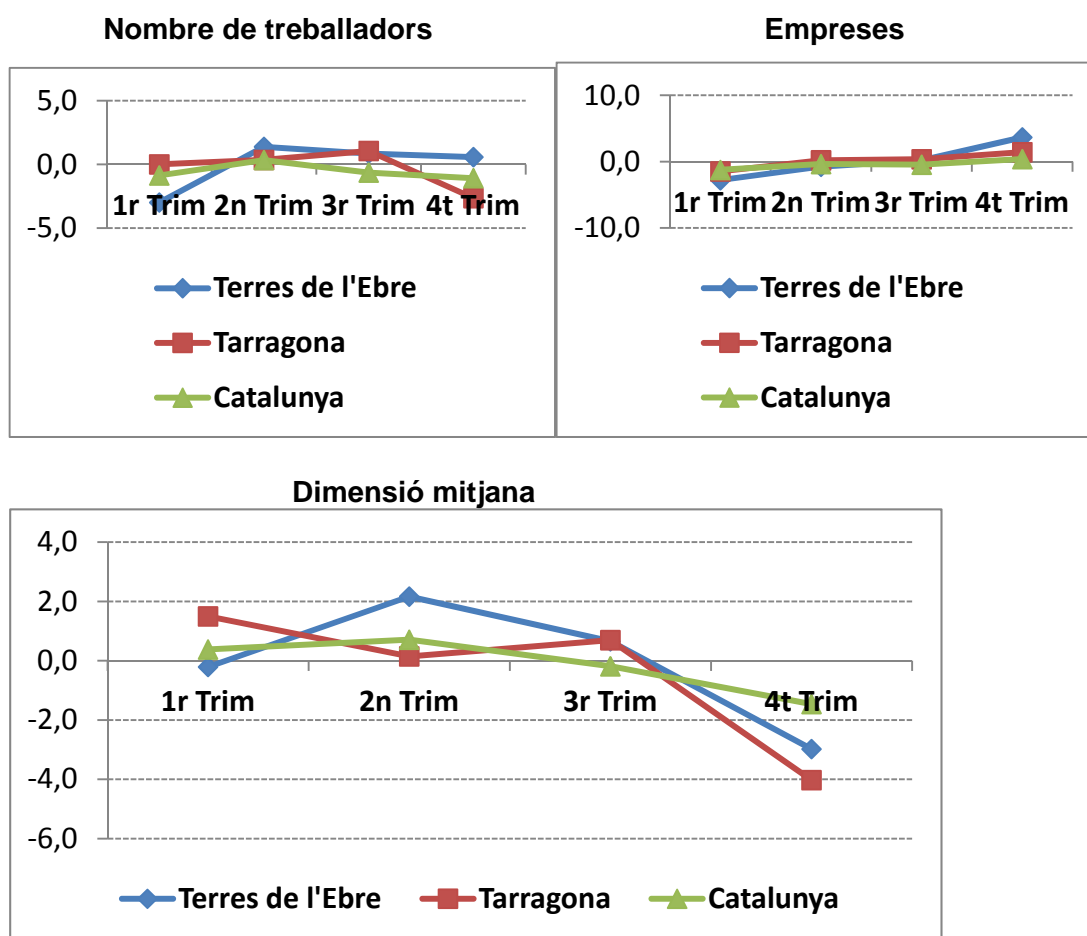
	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valors	% Província	Valors	% Província	Valors	% Província	Valors	% Província
Baix Ebre	2.636	7,7	207	10,5	12,7	73,4	365	10,9
Montsià	2.943	8,6	228	11,5	12,9	74,4	406	12,1
Ribera d'Ebre	330	1,0	49	2,5	6,7	38,8	144	4,3
Terra Alta	419	1,2	54	2,7	7,8	44,7	175	5,2
Tarragona (prov.)	34.340		1.979		17,4		3.346	
Catalunya	357.153		23.533		15,2		43.764	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

El gràfic 3.1. presenta el creixement trimestral del nombre de treballadors, del nombre d'empreses i de la dimensió mitjana. Respecte al valor de treballadors, observem una caiguda pronunciada del nombre de treballadors a les comarques de les Terres de l'Ebre durant el primer trimestre però amb taxes relativament més estables durant els trimestres següents. En comparació amb

la tendència de la província de Tarragona i del total de Catalunya, la tendència és diferent. Així, en l'àmbit provincial el nombre d'ocupats es va mantenir constant però al darrer trimestre va experimentar una davallada significativa d'aproximadament el -3%. En l'àmbit català, la pèrdua d'ocupació fou més lleugera amb davallades del -1% durant els dos darrers trimestres.

Gràfic 3.1. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana. 2013.

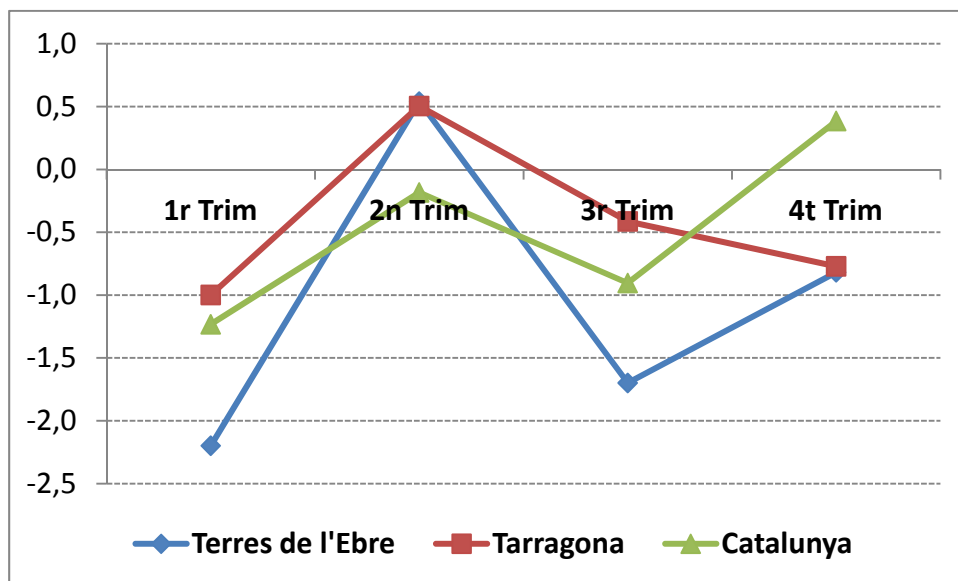

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Mentre que l'evolució del nombre de treballadors és relativament diferent entre les tres agrupacions, l'evolució del nombre d'empreses mostra una tendència quasi bé similar. De fet, parteixen de taxes negatives durant el primer trimestre i presenten una tendència positiva. Observem la tendència al tancament d'unitats productives positiva, en especial a les comarques ebrenques.

En definitiva, la tendència de destrucció de llocs de treball i empreses provoca que la dimensió mitjana hagi disminuït en particular a les Terres de l'Ebre per la caiguda de llocs de treball al primer quadrimestre i per l'aparició de noves unitats empresarials durant el darrer trimestre. Aquesta pauta és similar al total de la província de Tarragona, i Catalunya s'ha mantingut constant.

Gràfic 3.2. Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers. 2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

El gràfic 3.2. mostra el creixement trimestral el 2013. Els principals trets són els següents:

- En general, es manifesta una sortida d'autònoms continuada durant tot l'any independentment del territori de referència.
- A les Terres de l'Ebre apareix una tendència oscil·lant en què en cap cas les taxes positives no compensen les davallades.
- A la província de Tarragona destaca la davallada durant el primer i el darrer trimestre del 2013.
- A Catalunya, la tendència és similar i destaca per l'increment del nombre de treballadors autònoms d'un 0,5% en el darrer trimestre del 2013.
- Per tant, continuant la tendència de l'any anterior, observem la inèrcia a la destrucció del autònoms existents.

Taula 3.2. Evolució trimestral en percentatge el 2013. Manufactures.

	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-5,82	3,15	0,35	2,81
Empreses	-5,85	0,00	1,04	6,15
Dimensió mitjana	0,04	3,15	-0,68	-3,15
Treballadors autònoms	-2,62	-0,54	-0,54	-0,82
Montsià				
Treballadors	0,44	-0,37	0,68	-0,81
Empreses	2,68	-1,30	-2,20	2,70
Dimensió mitjana	-2,18	0,94	2,95	-3,42
Treballadors autònoms	-2,84	1,71	-0,24	-2,40
Ribera d'Ebre				
Treballadors	-7,27	4,58	0,94	2,17
Empreses	-10,42	2,33	6,82	4,26
Dimensió mitjana	3,51	2,20	-5,51	-2,00
Treballadors autònoms	-0,68	0,00	-1,36	-0,69
Terra Alta				
Treballadors	-5,92	0,97	5,04	-4,34
Empreses	-6,67	-3,57	1,85	-1,82
Dimensió mitjana	0,80	4,71	3,13	-2,57
Treballadors autònoms	-1,08	0,55	-7,61	2,94

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Des del punt de vista comarcal, podem veure les tendències durant el 2013.

Les principals característiques són les següents:

- Al Baix Ebre observem una destrucció de treballadors i empreses molt pronunciada durant el primer trimestre del 2013. Tanmateix, durant el darrer trimestre observem una lleugera recuperació del nombre de treballadors i empreses durant el darrer trimestre. Això provoca que la dimensió mitjana durant el darrer trimestre obtingui valors negatius. Respecte del nombre de treballadors autònoms, observem una evolució negativa.
- La comarca del Montsià mostra davallades en la dimensió mitjana en el primer i darrer trimestre del 2013 perquè bàsicament en aquests dos períodes el nombre d'empreses s'incrementa. Mentre que durant el segon i tercer trimestre hi ha una davallada del nombre d'empreses. Els efectes sobre la dimensió mitjana de l'empresa en aquests dos períodes incrementen el valor de la dimensió durant aquests trimestres.
- Respecte de la Ribera d'Ebre, observem una destrucció de llocs de treball important durant el primer trimestre del 2013, la qual cosa es fa palesa amb l'increment de la dimensió mitjana. Tanmateix, durant els dos darrers trimestres l'increment del nombre d'empreses és inferior a l'increment del nombre de treballadors, fet que comporta la davallada de la dimensió mitjana. Respecte al nombre de treballadors autònoms, es manifesta una pèrdua continuada del nombre de registres.
- Finalment, la Terra Alta presenta una destrucció acusada del nombre de treballadors durant el primer i el darrer trimestre del 2013, fet que suposa caigudes de la dimensió mitjana durant el darrer trimestre. Així mateix, també observem que oscil·la el nombre de treballadors amb una caiguda molt significativa durant el tercer trimestre.

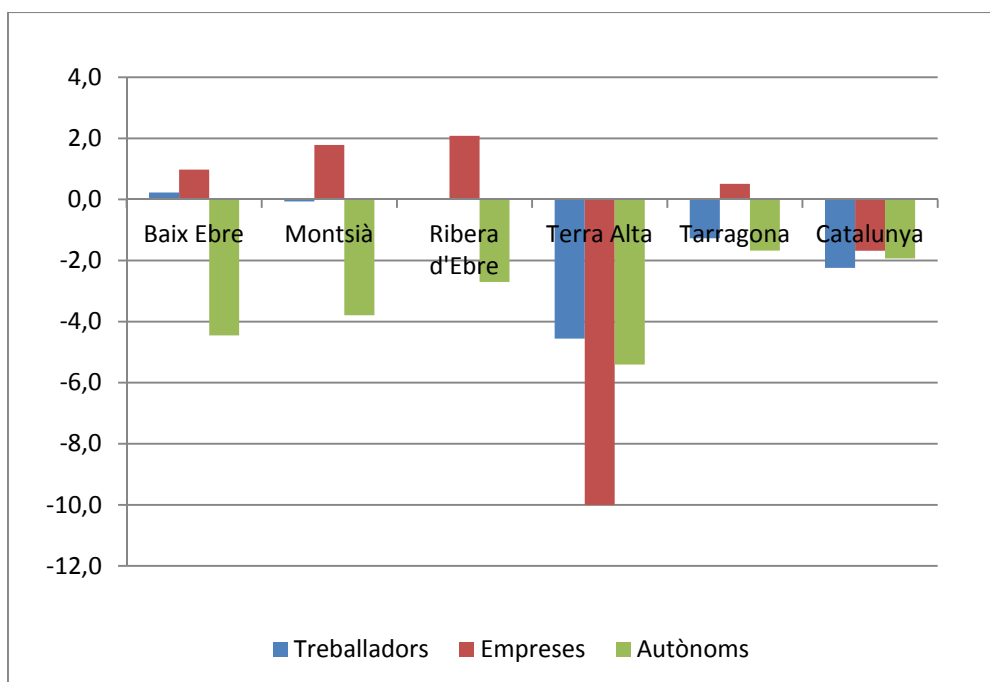
A banda de les oscil·lacions trimestrals durant l'any passat, la tendència final mostra entre el darrer trimestre del 2012 i el 2013 les següents pautes (gràfic 3.3.):

- Totes les comarques de les Terres de l'Ebre presenten pèrdues en el nombre d'autònoms, en particular a la comarca de la Terra Alta. Si bé a

la província de Tarragona i Catalunya les caigudes són al voltant del 2%, a les comarques ebrenques les davallades són superiors.

- El nombre de treballadors es mostra constant excepte a la comarca de la Terra Alta, que presenta una disminució del 4% del nombre d'ocupats. Els valors per a la província de Tarragona i Catalunya són negatius i, per tant, en general, les Terres de l'Ebre mostren un comportament més positiu.
- Respecte al nombre d'empreses, el balanç final anual és positiu per a les comarques del Baix Ebre, Montsià i Ribera d'Ebre. Tanmateix, a la Terra Alta la caiguda del nombre d'unitats productives és igual al -10%. Per tant, en general, observem una situació millor en comparació amb els valors totals de la província de Tarragona i de Catalunya.
- En termes generals, a les Terres de l'Ebre observem una situació més crítica a la comarca de la Terra Alta. Mentre que la resta de comarques ebrenques presenten un balanç més positiu pel que fa al nombre de treballadors i empreses.

Gràfic 3.3. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Manufactures. 2013.

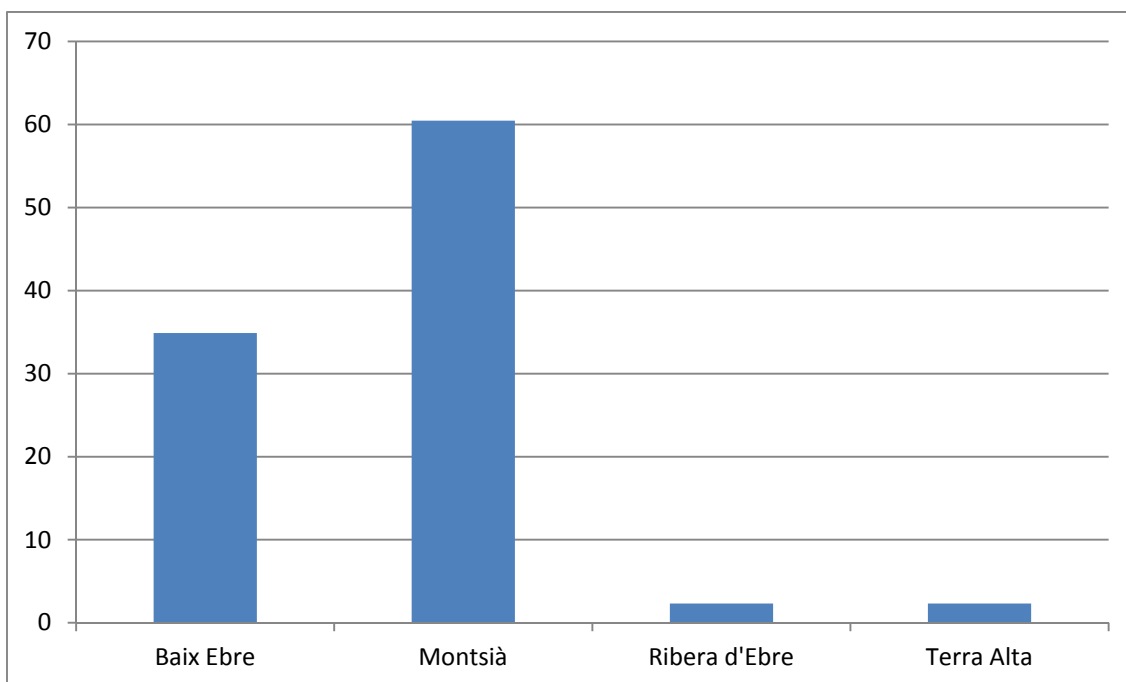
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

2.2. Els expedients de regulació d'ocupació al sector industrial

De l'anterior secció observem la tendència a la destrucció de llocs de treball a la comarca de la Terra Alta i l'estancament a la resta de comarques ebrenques. A continuació presentem les dades relacionades amb els ERO del sector industrial extretes de l'Observatori d'Empresa i Ocupació del Departament d'Indústria i Treball de la Generalitat de Catalunya.²

Del total de 85 expedients a la província de Tarragona, 38 van pertànyer a les comarques ebrenques, la qual cosa suposa un percentatge proper al 44,71%, que és significativament elevat, atès el percentatge d'unitats productives existents a les Terres de l'Ebre. Els 38 expedients tancats durant el 2013 van afectar 498 treballadors, cosa que representa un 41,92% dels treballadors totals afectats per algun ERO a la província de Tarragona.

Gràfic 3.4. Percentatge d'ERO a les comarques ebrenques. 2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació.

² Per tal de realitzar l'estudi hem tingut en compte les dades de gener a novembre del 2012 (la dada del mes de desembre no es trobava disponible en el moment d'elaborar aquest estudi). Finalment, es van tenir en consideració tots els motius de l'expedient de regulació.

La informació des del punt de vista comarcal mostra una distribució asimètrica dels ERO a les comarques ebrenques. Així, la comarca del Montsià concentra el 60% de les unitats productives dels sectors industrials (amb un nombre en valor absolut igual a 22). El Baix Ebre presenta un percentatge relativament inferior amb un percentatge del 35%, corresponent a 14 expedients de regulació. Finalment, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre mostren uns percentatges sensiblement inferiors.

Per tant, en comparació amb l'any anterior, la distribució dels expedients continua sent la mateixa. Tanmateix, el nombre d'expedients ha disminuït sensiblement en totes les comarques.

Taula 3.3. Expedients de regulació d'ocupació. Classificació sectorial i comarcal. De gener de 2013 a novembre de 2013

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	TOTAL
Indústries de productes alimentaris	1	2			3
Indústries fusta i suro, exc. mobles	1	2			3
Indústries del paper	1				1
Arts gràfiques i suports enregistrats	1				1
Indústries químiques	1				1
Productes farmacèutics	1				1
Cautxú i plàstic	1	1			2
Productes minerals no metàl·lics	1	2		1	4
Metal·lúrgia		1			1
Productes metàl·lics, exc. maquinària	5	6			10
Productes informàtics i electrònics	1				1
Vehicles de motor, remolcs i semiremolcs		1			1
Mobles		7			7
Indústries manufactureres diverses			1		1
TOTAL	14	22	1	1	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació.

La taula 3.3. mostra la distribució dels expedients en funció dels sectors i segons les comarques a les Terres de l'Ebre. Els principals trets que cal destacar són:

- El nombre més gran d'expedients es troba en la indústria dels productes metàl·lics (deu expedients), seguit del sector del moble (set expedients), i de la indústria de productes minerals no metàl·lics (amb quatre expedients).
- Com succeïa l'any anterior, la comarca del Montsià es veu més castigada pels ERO a causa de l'especialització comarcal en el sector del moble, sector que ha experimentat un elevat reajustament durant la crisi actual.
- El Baix Ebre, per la seva banda, presenta una distribució d'ERO més uniforme, tot i que també s'ha vist significativament afectada pels ERO en el sector dels productes metàl·lics.
- La Ribera d'Ebre i la Terra Alta tenen un nombre residual d'ERO, bàsicament a causa del percentatge inferior d'unitats empresarials.

2.3. Situació financera de les empreses.

A continuació, presentem la situació dels balanços i comptes de pèrdues i guanys disponibles en el Registre Mercantil. L'anàlisi de la situació financera ha de permetre analitzar l'evolució de la situació empresarial. Cal matisar que les dades del Registre Mercantil depenen del fet que s'hagin actualitzat, de manera que la manca d'alguna empresa podria arribar a alterar els valors. No obstant això, el Registre Mercantil representa la principal font per conèixer la situació empresarial.

Taula 3.4. Característiques empresarials a les manufactures (1/1/2013). Valors mitjans.

	Ingressos	Valor afegit	Immobilitzat	Actiu circulant	Passiu fix	Passiu líquid
Baix Ebre	4.340,8	766,3	1.268,6	1.992,2	630,2	1.169,2
Montsià	920,1	256,5	363,5	596,0	212,1	281,1
Ribera d'Ebre	876,1	399,4	583,4	384,6	253,4	388,3
Terra Alta	1.303,8	380,2	891,1	853,8	511,2	697,4
Terres Ebre	2.468,7	505,9	831,5	1.201,8	426,5	717,1
Tarragona	4.661,5	929,4	1.792,5	1.768,9	908,6	1.429,7
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	5,7	4,3	5,7	7,4	6,2	10,7
Montsià	-15,2	-11,3	-29,2	-1,1	-30,5	-28,4
Ribera d'Ebre	-45,6	-12,3	-24,3	-46,9	-29,6	-42,6
Terra Alta	12,7	15,3	27,7	18,7	17,5	22,0
Terres Ebre	0,4	1,6	-2,2	3,7	-3,8	-0,5
Tarragona	4,7	2,8	5,5	-2,2	11,1	-0,9

Font: dades SABI.

A partir de la taula 3.4. observem les característiques següents de la situació empresarial:

- La comarca del Baix Ebre mostra de mitjana els valors més elevats dels ingressos, valor afegit, immobilitzat, actiu i passiu. Els valors d'aquesta comarca se situen per damunt de la mitjana de les Terres de l'Ebre. A diferència del 2012, aquesta comarca obté valors lleugerament inferiors a la mitjana de la província de Tarragona.
- A diferència de l'any anterior, el 2013 la comarca que se situa en segon lloc és la Terra Alta, que es troba darrere del Baix Ebre.
- A continuació, trobem les comarques del Montsià i la Ribera d'Ebre amb valors força similars.
- En general, els valors mitjans de les comarques ebrenques se situen significativament per sota de la mitjana de les empreses tarragonines.

Pel que fa a l'evolució interanual, els principals canvis són:

- Quant a les taxes de creixement interanuals, la comarca de la Terra Alta mostra les taxes de creixement més elevades. En particular, cal destacar el creixement del valor mitjà de l'immobilitzat.

- En segon lloc, se situa la comarca del Baix Ebre, que presenta increments en tots els termes.
- Tanmateix, les comarques del Montsià i la Ribera d'Ebre han tingut decreixements significatius en tots els valors.
- En general, les dades de les Terres l'Ebre mostren cert estancament i davallades en les partides de l'immobilitzat i el passiu fix.
- A la província de Tarragona es produeix una recuperació en general (especialment el passiu fix), excepte en les partides de l'actiu circulat i el passiu líquid.

A partir de les dades del Registre Mercantil, analitzem diversos indicadors relacionats amb la situació financera general de les empreses. D'una banda, presentem la qualitat del deute i la ràtio de circulat. El primer indicador permet conèixer del total del deute quina part correspon a deutes a llarg termini. Com més gran és el valor, més gran és la qualitat del deute, ja que les obligacions vencen en un termini superior i, per tant, poden finançar-se de forma més estable. El segon indicador presenta la ràtio dels actius circulants respecte dels passius circulants. Com més gran és el valor, més gran és la capacitat per satisfer els deutes a curt termini que té l'empresa.

Respecte a la situació financera (taula 3.5.), les dades mostren les següents característiques:

- En termes generals, ambdues ràtios han empitjorat en comparació amb les ràtios obtingudes l'any anterior. Per tant, sembla que la sortida d'empreses del mercat ha provocat el debilitament de la situació financera. Aquesta situació és diferent respecte a les dades obtingudes l'any anterior, en la qual havien millorat les ràtios.
- La qualitat del deute mostra com al voltant del 40% del deute a llarg termini, mentre que la ràtio del circulat se situa a les Terres de l'Ebre en un valor igual a 1,61. És a dir, l'actiu circulat és un 61% superior al passiu líquid.
- Per comarques, hem de destacar les dades de la qualitat del deute de la comarca de la Terra Alta, on aquesta ràtio millora. El Montsià i la

Terra Alta presenten el valor més elevat en la qualitat de deute, mentre que la Ribera d'Ebre presenta el valor inferior. Respecte a la ràtio del circulant, el Baix Ebre presenta el valor més elevat (un 1,76), mentre que la Ribera d'Ebre presenta el valor més baix (un 1,07).

Taula 3.5. Situació financera a les manufactures. Comparativa 2013-2012.

	(1/1/2013)		(1/1/2012)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant
Baix Ebre	35,97	1,76	36,7	1,86
Montsià	43,72	1,53	45,9	1,80
Ribera d'Ebre	34,70	1,07	34,0	1,10
Terra Alta	43,23	1,26	41,9	1,26
Terres Ebre	38,09	1,61	39,2	1,74
Tarragona	36,17	1,25	38,1	1,44

Font: dades SABI.

3. El sector energètic.

Respecte a les característiques de les empreses actives i dels treballadors ocupats en el sector de l'energia, la taula 3.6. mostra les següents característiques:

- El nombre de treballadors ocupats en el sector energètic és escàs. El Baix Ebre és la comarca que disposa de més treballadors ocupats a les Terres de l'Ebre (cosa que representa un 2,7% de les empreses del total de la província) seguit de la Ribera d'Ebre (amb un 0,8%).
- Quant al nombre d'empreses, el Baix Ebre presenta 5 empreses actives en el sector energètic seguit de la Ribera d'Ebre (amb 2 empreses). El Montsià i la Terra Alta disposen d'una empresa activa durant el quart trimestre.
- L'escàs nombre de treballadors ocupats en les empreses energètiques causa que la dimensió mitjana de l'empresa també se situï per sota de la dimensió mitjana a la província de Tarragona (amb un valor mitjà de 44,7 treballadors per empresa) o de Catalunya (amb un valor mitjà de 23,6 treballadors per empresa).

- El nombre d'autònoms registrats en el sector energètic és poc representatiu, amb un autònom a la comarca del Baix Ebre i un altre a la comarca del Montsià.

Taula 3.6. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms al sector energètic 4t trimestre del 2013

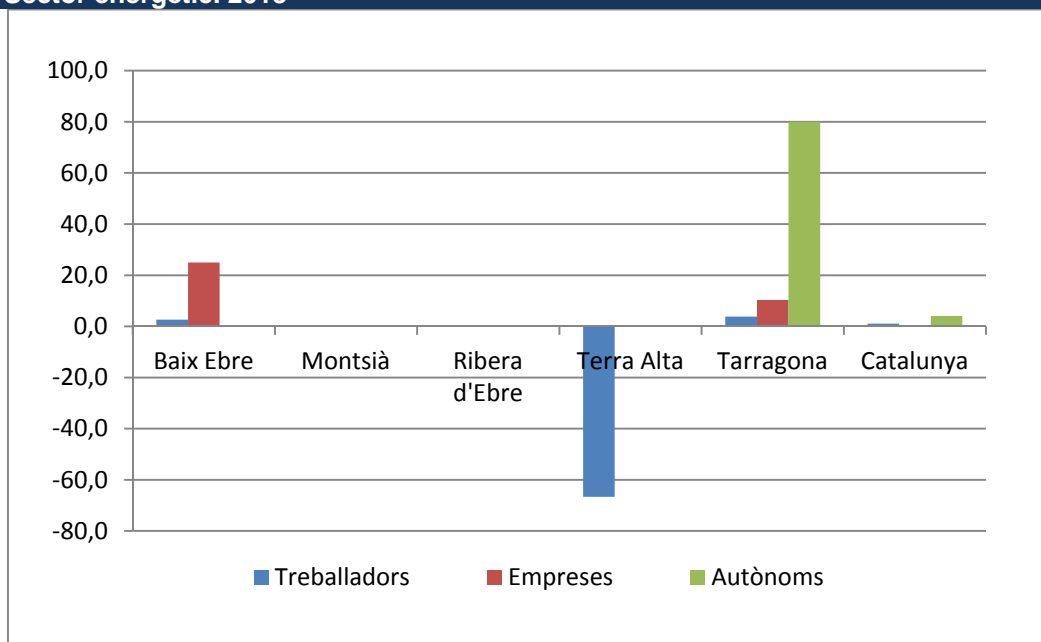
	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valors	%	Valors	%	Valors	%	Valors	%
Baix Ebre	39	2,7	5	15,6	7,8	17,5	1	11,1
Montsià	1	0,1	1	3,1	1	2,2	1	11,1
Ribera d'Ebre	12	0,8	2	6,3	6	13,4	0	0,0
Terra Alta	1	0,1	1	3,1	1	2,2	0	0,0
Tarragona (prov.)	1429		32		44,7		9	
Catalunya	5.198		220		23,6		154	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Respecte a la variació interanual entre el darrer trimestre del 2012 i el darrer trimestre del 2013, el gràfic 3.5. reflecteix que:

- D'una banda, la Terra Alta mostra una davallada del 60% del nombre de treballadors ocupats.
- D'altra banda, el Baix Ebre mostra increments en els treballadors i el nombre d'empreses.
- Finalment, cal destacar que l'evolució per a la província de Tarragona és positiva tant en el nombre de treballadors, en el d'empreses i també en el nombre d'autònoms. Hem de matisar per a aquesta darrera variable que a causa de l'escàs nombre de treballadors autònoms qualsevol variació té un impacte molt elevat.

Gràfic 3.5. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Sector energètic. 2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

3.2. Els expedients de regulació d'ocupació al sector energètic

El nombre d'expedients de regulació d'ocupació en el sector energètic afectà una empresa ubicada a Sant Carles de la Ràpita. Amb relació al nombre d'ERO a la província de Tarragona, aquesta xifra incrementa només una unitat més. Per tant, el percentatge d'ERO en l'àmbit energètic és del 50%. No obstant això, el nombre és força reduït. De fet, el nombre de treballadors afectats és nou, vuit dels quals corresponen a l'empresa ubicada a les Terres de l'Ebre.

3.3. Situació financera empresarial

Quant a les característiques principals de les empreses actives (taula 3.7.), cal destacar els valors existents del Baix Ebre i el Montsià:

Taula 3.7. Característiques empresarials al sector energètic (1/1/2013). Valors mitjans

	Ingressos	Valor afegit	Immobilitzat	Actiu circulant	Passiu fix	Passiu líquid
Baix Ebre	18.103,6	2.586,8	9.456,9	3.910,1	5.474,4	3.301,08
Montsià	58,4	113,3	3.160,0	57,9	2.002,1	398,07
Terres Ebre	6.825,3	1.102,7	5.678,7	1.598,8	3.545,4	1.559,27
Tarragona	11.790,8	5.268,0	3.662,8	5.485,9	3.153,0	5.063,50
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	59,0	119,8	51,5	49,2	31,7	25,4
Montsià	-11,8	-4,4	37,7	-71,9	30,0	15,6
Terres Ebre	48,6	70,3	33,0	13,1	19,5	4,7
Tarragona	13,6	189,9	-43,1	53,8	40,2	36,0

Font: dades SABI.

- Les empreses energètiques del Baix Ebre mostren els valors més elevats i amb valors superiors.
- Els valors d'aquesta comarca són més elevats que els corresponents a la mitjana de la província de Tarragona en les partides dels ingressos, immobilitzat i passiu fix.
- Cal destacar el fet que no apareix la comarca de la Ribera d'Ebre.³

Quant a la comparativa de la situació financera a l'empresa (taula 3.8.), hem de destacar:

- Els valors de qualitat del deute i la ràtio de circulant es mantenen constants a ambdues comarques.
- Tanmateix, la qualitat del deute a la província de Tarragona disminueix, mentre que la ràtio de circulant incrementa.

³ Dos motius poden respondre a aquest fet. D'una banda, les dades s'obtenen a partir del Registre Mercantil, que identifica la seu de l'empresa en funció de la localització de la seu tributària. D'altra banda, els sectors poden no tenir adequadament classificades les seves activitats. Ambdós motius poden provocar que no es puguin identificar la totalitat d'empreses actives en una comarca.

Taula 3.8. Situació financera al sector energètic. Comparativa 2013-12

	(1/1/2013)		(1/1/2012)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant
Baix Ebre	61,22	1,00	61,4	0,91
Montsià	81,72	0,60	81,7	0,60
Terres Ebre	66,59	0,95	66,8	0,88
Tarragona	37,66	0,96	66,5	0,84

Font: dades SABI.

4. Conclusions

El continuat agreujament de la crisi econòmica provoca el desgast constant del teixit empresarial. Aquesta situació reiterada provoca el deteriorament generalitzat de la situació financera de les empreses actives en el mercat. Aquesta situació es fa especialment palesa entre les empreses dels sectors manufacturadors de les comarques ebrenques. Així mateix, hem de destacar la destrucció de llocs de treball i empreses a la comarca de la Terra Alta. Si fem una comparativa respecte a l'evolució del 2012, el 2013 la comarca de la Terra Alta ha experimentat una davallada que compensa l'evolució positiva dels paràmetres de l'any anterior.

Les fluctuacions trimestrals mostren la dependència estacional d'algunes activitats. Tanmateix, caldrà continuar expectants de la tendència en els propers exercicis per veure quina és l'evolució dels diversos paràmetres empresarials.

Actualment, la situació econòmica continua provocant el deteriorament constant del mercat laboral i de la situació empresarial. Si bé aquest estudi no centra l'atenció en l'activitat exportadora, aquesta activitat actualment representa una bombolla d'oxigen per a moltes empreses. Tanmateix, les empreses han de ser competitives internacionalment. Les propostes de polítiques més adients hauran d'anar lligades del suport al teixit empresarial autòcton i també de l'atracció d'empreses foranes. El context econòmic actual amb la contenció de diverses partides de costos (com són els salaris) pot permetre l'atracció de

noves empreses, però cal realitzar un exercici per fomentar les empreses amb un caràcter més territorial, les quals han d'adaptar-se a un nou context socioeconòmic.

Capítol 4: Turisme a les Terres de l'Ebre 2013.

*Antonio Paolo Rousso
Departament de Geografia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció.

La marca turística Terres de l'Ebre és una de les nou marques en què actualment es divideix el territori català per promocionar i comercialitzar els seus productes turístics, encara que aquest sistema “territorial” és progressivament franquajat i fins i tot abandonat com a conjunt de marques turístiques per un altre sistema basat en productes i clústers turístics.

Figura 4.1. Marques turístiques de Catalunya (2013).

Font: Turisme de Catalunya.

El sistema de marques ha anat evolucionant durant l'última dècada a través de la integració de marques preexistents (com en el cas de la marca Costa de Barcelona, que el 2012 ha substituït les marques de Costa del Garraf i de la Costa de Maresme, encara presents al mapa oficial de Turisme de Catalunya de 2013 —figura 4.1.—) i l'establiment de noves marques, com és precisament el cas de Terres de l'Ebre, una divisió de 2004 duta a terme per “germinació” de la marca Costa Daurada en l'àmbit de la delimitació administrativa de la

província de Tarragona, ambdues impulsades per la Diputació de Tarragona a través del Patronat de Turisme de Costa Daurada i Terres de l'Ebre. La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques més meridionals de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (figura 4.2.). Globalment, cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km² i una població de 185.500 habitants (2011).

Figura 4.2. Comarques de la demarcació turística Terres de l'Ebre i capitals comarcals.

Font: Turisme de Catalunya.

La situació geogràfica excèntrica de les Terres de l'Ebre amb relació a les àrees d'arribada a Catalunya més importants des de l'exterior i l'origen de fluxos de mobilitat turística, i el fet de no incloure cap dels elements més característics del turisme a Catalunya (complex turístic de costa, de muntanya i atractius urbans), han determinat un relatiu retard de les Terres de l'Ebre quant al desenvolupament turístic. Tanmateix, això garanteix que aquesta regió "jove" des del punt de vista de la visibilitat com a destinació independent tingui un

potencial de creixement encara no aprofitat arran dels seus importants recursos, a condició que s'identifiquin i es desenvolupin productes amb valor diferencial respecte als quals ja són disponibles en altres marques de Catalunya, i que continuïn millorant les condicions per a la seva accessibilitat i popularització.

En aquesta memòria dibuixem un diagnòstic de les principals tendències d'aquesta regió quant a l'evolució de la seva estructura i els seus resultats turístics en el marc de la situació general del turisme a Catalunya al llarg de l'última dècada, amb un enfocament analític sobre els resultats dels últims anys, identifiquem algunes tendències destacades i proposem algunes claus per poder anticipar possibles àrees de valor estratègic i problemes incipients de cara al desenvolupament futur.

2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre en el marc del turisme a Catalunya.

2.1. Moviment turístic: tendències anys 2000-2013 en el marc del turisme a Catalunya

El 2013 Terres de l'Ebre va ser la setena marca més visitada de Catalunya tant en termes d'arribades com de pernoctacions de turistes, atestant-se en una situació que ha ocupat sense grans variacions des de la seva constitució el 2003.

A les taules 4.1. i 4.2. oferim les dimensions principals de la situació actual del moviment turístic en les marques turístiques de Catalunya, distingint els tipus d'establiments d'acollida.

Taula 4.1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2013.

	TOTAL	Hotel	Càmping*	Tur. Rural*
Total viatgers	18,988,700	16,240,100	2,483,200	265,400
Barcelona	6,913,300	6,913,300	-	-
Catalunya Central	890,700	785,800	60,300	44,600
Costa Brava	3,997,100	2,965,600	956,600	74,900
Costa Daurada	2,771,800	2,139,900	616,500	15,400
Costa Barcelona	2,607,500	2,178,800	416,500	12,200
Pirineus	1,002,700	575,500	337,300	89,900
Terres de Lleida	229,500	203,500	10,100	15,900
Terres de l'Ebre	345,900	258,600	79,600	7,700
Val d'Aran	225,600	219,200	6,400	n.d.
<i>Terres de l'Ebre com a % de Tot. Catalunya</i>	<i>1.8%</i>	<i>1.6%</i>	<i>3.2%</i>	<i>2.9%</i>

* Dades provisionals, 24/2/2014

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

Taula 4.2. Pernoctacions a les marques turístiques de Catalunya, 2013.

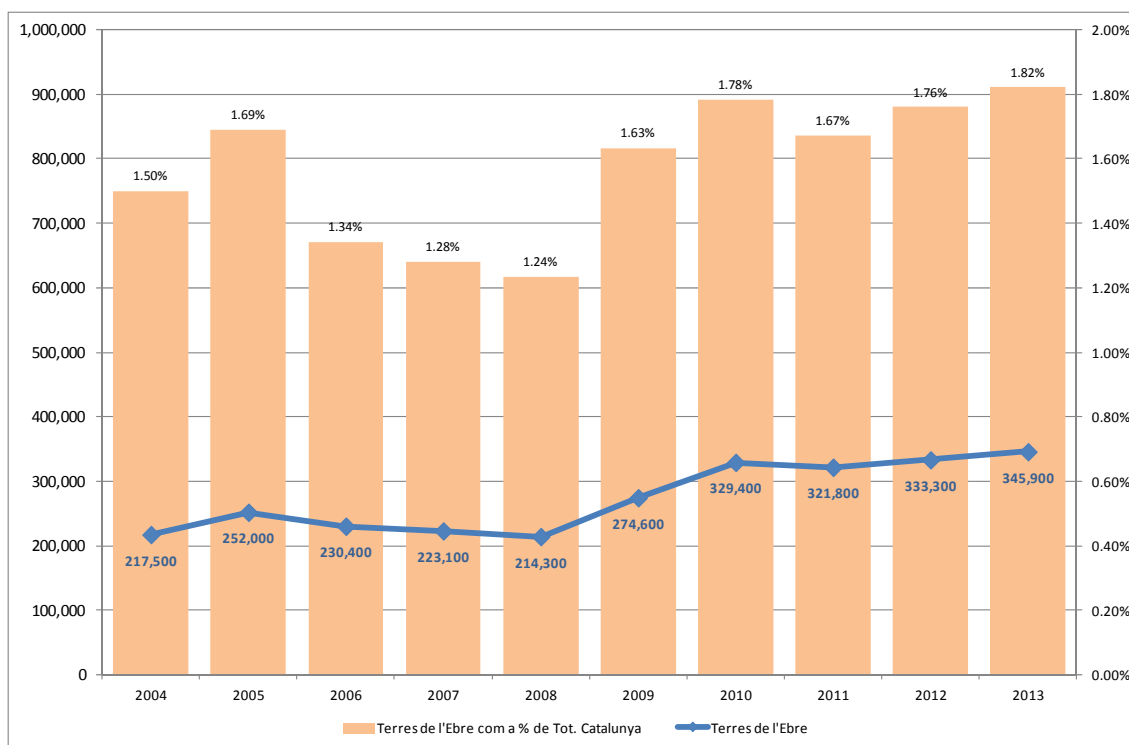
	TOTAL	Hotel	Càmping	Tur. Rural
Total pernoctacions	64,285,300	49,256,800	14,293,600	734,900
Barcelona	17,393,200	17,393,200	-	-
Catalunya Central	1,918,700	1,623,200	183,300	112,200
Costa Brava	17,219,700	10,443,200	6,566,400	210,100
Costa Daurada	13,354,900	9,269,200	4,043,200	42,500
Costa Barcelona	9,927,300	7,915,900	1,976,900	34,500
Pirineus	2,334,900	1,077,000	1,005,900	252,000
Terres de Lleida	422,500	338,700	35,500	48,300
Terres de l'Ebre	1,081,600	603,600	458,100	19,900
Val d'Aran	617,200	592,800	24,400	n.d.
<i>Terres de l'Ebre com a % de Tot. Catalunya</i>	<i>1.7%</i>	<i>1.2%</i>	<i>3.2%</i>	<i>2.7%</i>

* Dades provisionals, 24/2/2014

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

El primer element destacat que podem subratllar en aquestes taules és la posició relativament feble de Terres de l'Ebre al sector hotelier, que podem interpretar precisament com una característica de destinacions en estadis primaris de desenvolupament turístic, i, d'altra banda, el posicionament relativament millor quant a moviment en el sector de turisme rural i càmping, que podem atribuir a les característiques pròpies d'una regió amb una imatge turística orientada al turisme en la naturalesa i en productes integrats al seu caràcter paisatgístic predominant.

Gràfic 4.1. Arribades a Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2013 i com a quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu Taula 4.1.- 4.2.

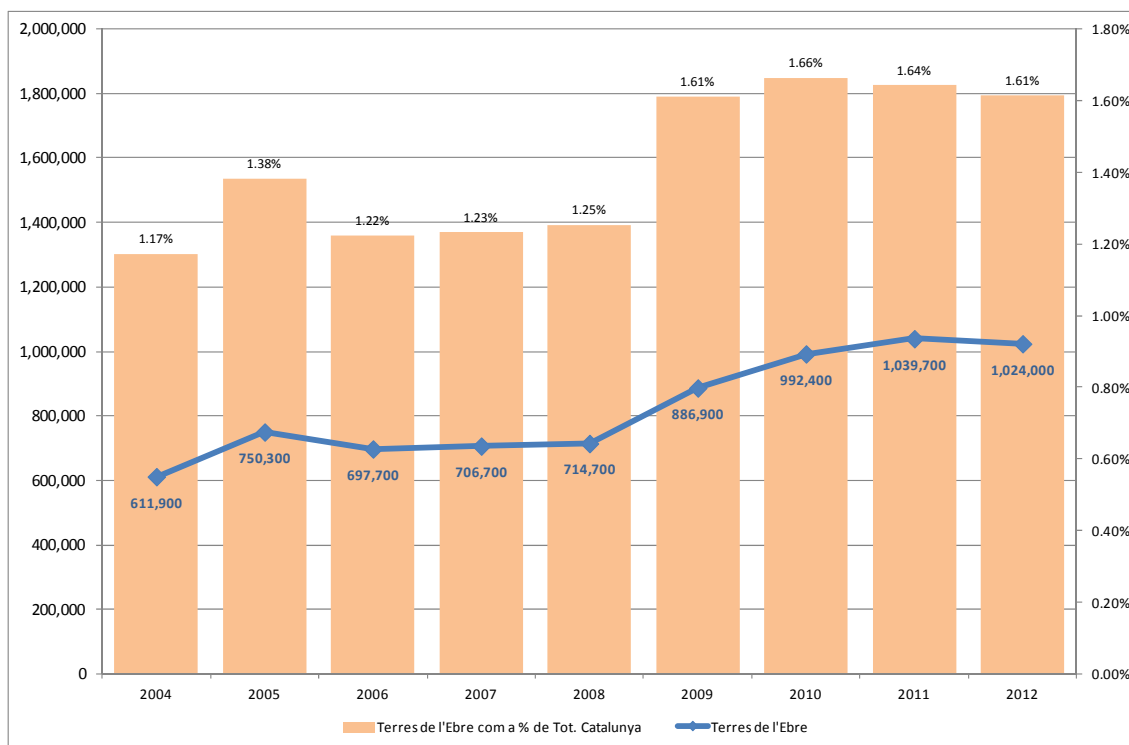
L'exploració de l'evolució més de llarg termini d'aquestes variables ens permet avançar algunes interpretacions més en profunditat. En les gràfiques de les 4.1. i 4.2. analitzem el desenvolupament dels moviments turístics a les Terres de l'Ebre des que hi ha disponibles dades en aquest nivell territorial en termes absoluts i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Així, distingim una sèrie d'elements, com la certa lentitud de l'arrencada en la part central de la dècada del 2000 tant en termes absoluts com relatius (amb resultats més negatius en termes d'arribades, que disminueixen fins al 2008, amb pernoctacions que creixen, encara que a taxes baixes, però superiors a les de Catalunya en el seu conjunt), seguida per una millora de les tendències entre 2009 i 2013, tocant un àpex el 2010, i seguint amb una consolidació en quotes de mercat que ronden l'1,8% de les arribades i l'1,6% de les pernoctacions el 2013.

En el context dels resultats turístics de Catalunya el 2013, que registren un creixement més fort de les pernoctacions (+1,3% sobre el any anterior) que les

arribades (+0,3%), Terres de l'Ebre es consolida com a destinació amb un creixement d'arribades superior al del país en el seu conjunt, però perd lleugerament pas quant a les pernoctacions, seguint la tendència dels dos anys precedents.

Gràfic 4.2. Pernoctacions a Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2013 i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu Taules 4.1. i 4.2.

Posem en l'annex (figura A.4.1.-A.4.8.) les gràfiques de les tendències distingint per tipus d'establiments d'acolliment. Hi podem notar una evolució en el segment hoteler oposada a la del conjunt, amb un lleugera flexió de les arribades el 2013 i la recuperació de les pernoctacions, seguint els senyals de vitalitat al final de les dècada dels 2000 i l'estancament posterior; una dinàmica globalment positiva del segment càmping amb excel·lents resultats al darrer any; i una flexió gairebé contínua en el segment turisme rural durant el període sencer tant en termes d'arribades com de pernoctacions.

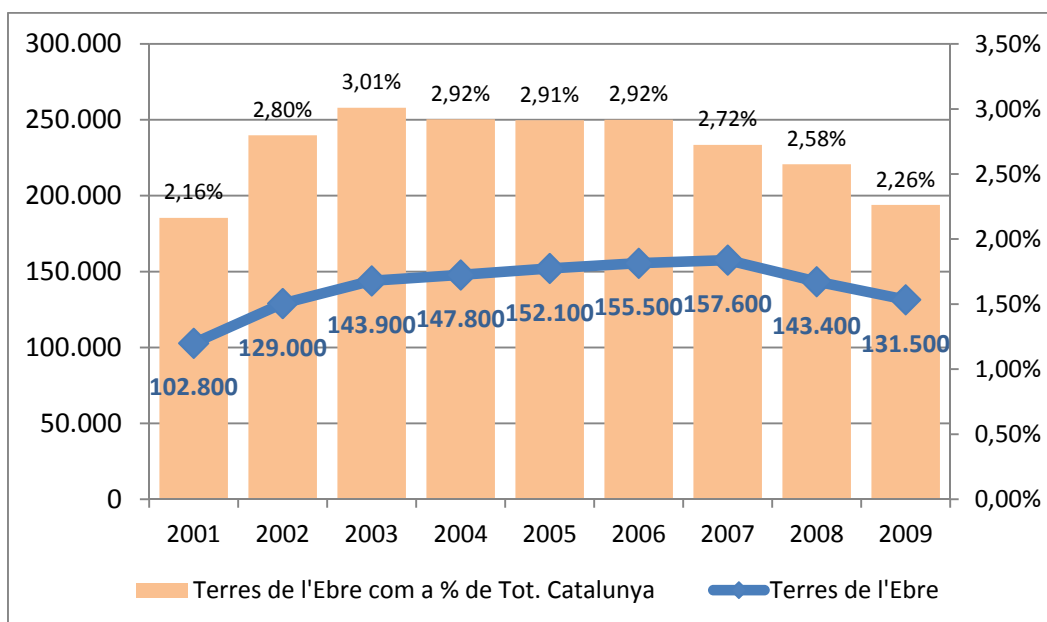
Taula 4.3. Moviment turístic de turistes espanyols a les marques turístiques de Catalunya, 2009.

	Arribades	Pernoctacions
Turistes espanyols a Catalunya	5,812,200	32,114,500
Barcelona	2,611,200	11,305,900
Catalunya Central	271,400	1,478,400
Costa Brava	655,600	4,064,700
Costa Daurada	1,436,400	10,223,000
Costa del Garraf	179,400	1,156,400
Costa de Barcelona-Maresme	157,200	1,034,700
Pirineus-Prepirineus	180,100	956,400
Terres de l'Ebre	131,500	952,200
Terres de Lleida	106,000	622,800
Val d'Aran	83,400	320,000
<i>Terres de l'Ebre com a % de Tot. Catalunya</i>	<i>2.26%</i>	<i>2.97%</i>

Font: Direcció General de Turisme i Idescat. Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de quinze anys i més.

Encara que no sigui possible distingir al nivell de detall territorial necessari entre moviments de turistes espanyols procedents de diferents comunitats autònomes, sí que podem enfocar l'anàlisi sobre les tendències de moviments de turistes espanyols calculats per l'IDESCAT fins al 2009 (taula 4.3.).⁴

Gràfic 4.3. Arribades a Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2009 i com a quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

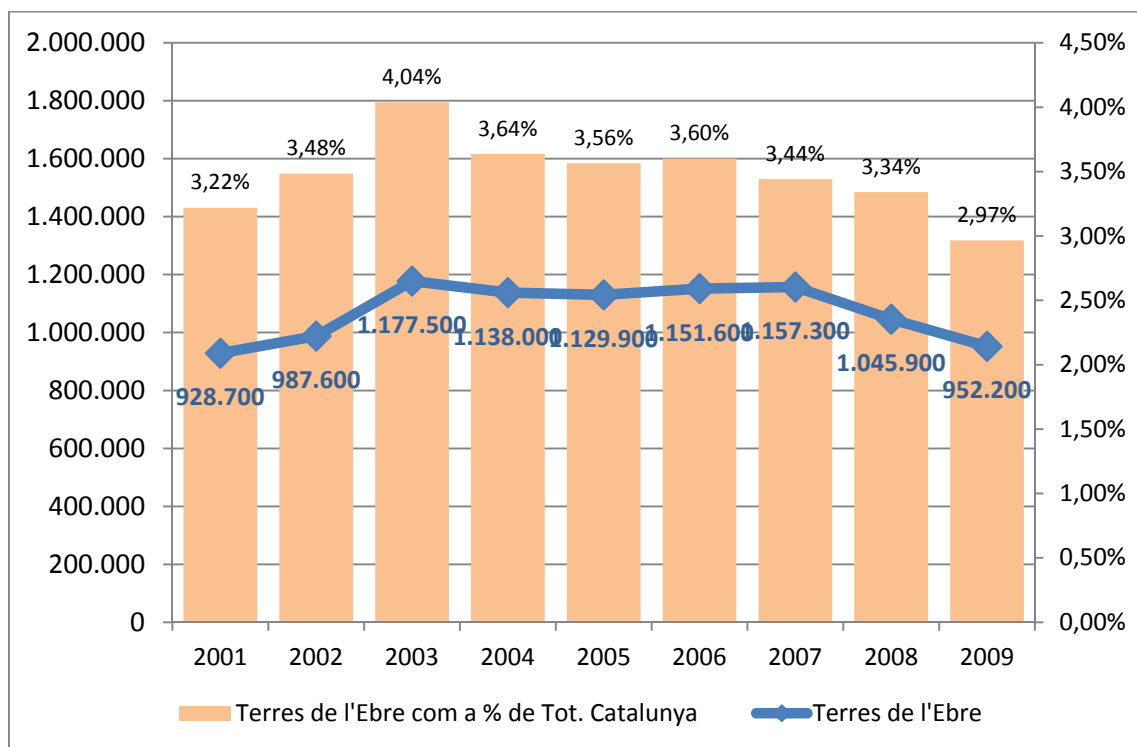

Font: vegeu Taula 4.3.

⁴Es tracta d'una estimació duta a terme segons una metodologia diferent de l'emprada per l'INE en el cas del moviment global esmentat abans, i per això no n'extrapolam les tendències del mercat estranger.

Terres de l'Ebre va ser la vuitena marca més visitada el 2009 pel turisme espanyol (quan hi havia deu marques), i els seus resultats no s'allunyen de forma destacada de les tendències evidenciades amb relació al moviment global. Les sèries històriques (gràfics 4.4. i 4.5.) posen de manifest la dificultat de mantenir els nivells aconseguits en la primera part de la dècada del 2000, amb moviments i quotes de mercat que han anat disminuint de manera gradual des de llavors.

Gràfic 4.4. Pernoctacions a Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2009 i com a quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

Font: vegeu Taula 4.3.

2.2. Moviment turístic: anàlisi conjuntural 2010-2013.

En aquest apartat, oferim algunes dades de caràcter conjuntural i més desglossades que ens permetin afinar l'anàlisi dels punts de força i feblesa de les Terres de l'Ebre quant a destinació de diferents mercats i formes de turisme. Utilitzarem, per això, dades proporcionades per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre, basades en l'elaboració d'enquestes que es duen a terme amb periodicitat quinzenal, i organitzades per mercats d'origen, distingint-hi dos àmbits territorials a Terres de l'Ebre, el litoral (municipis de la costa) i l'interior (tota la resta de la demarcació).

Començant amb el moviment turístic, en la taula 4.4. mostrem les dades principals mensuals sobre pernотacions el 2013 en els dos àmbits, i distingim per tipus d'establiment turístic d'acolliment dels turistes. Hi notem com la temporalitat del moviment turístic en aquesta regió és especialment marcada a la zona litoral (que intercepta el 75,1% del moviment global) i menys pronunciada a l'interior, tal com cal esperar; a més, la tendència per la zona litoral en el últim any ha estat d'augmentar la seva quota. En ambdues delimitacions, el pic en termes de pernотacions se situa al mes d'agost, encara que la variació intermensual en el cas de l'interior sigui notablement més baixa. Aquesta tendència conjuntural, de fet, ha anat disminuint lleugerament en els últims anys. En el gràfic 4.5. notem la tendència dels últims quatre anys, que veu en els últims dos certa dinàmica positiva al mes de juliol, mentre que ha anat perdent força la dinàmica dels mesos d'“esquena” (abril-juny i setembre-octubre) sobretot al litoral, mentre que l'interior demostra que és més estable.

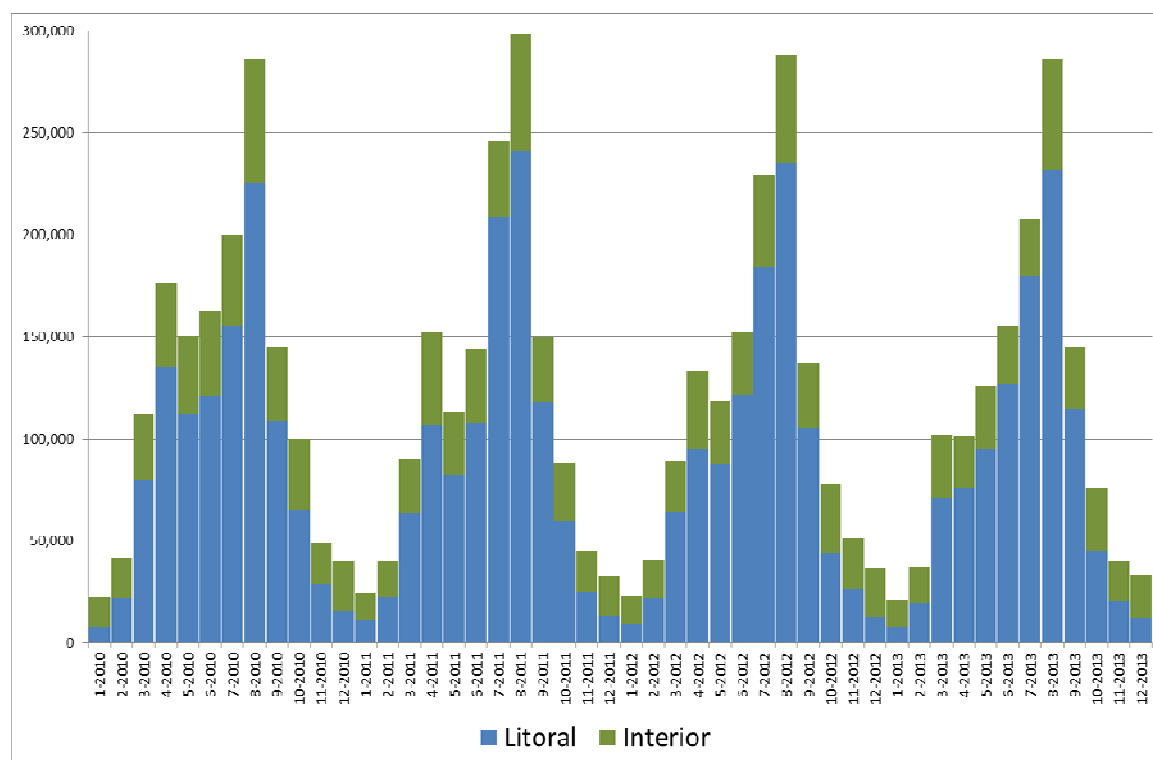
Taula 4.4. Moviment turístic mensual (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tota mena d'establiments turístics), 2013.

	Litoral	Interior	Total
1-2013	7,500	13,566	21,066
2-2013	19,542	17,747	37,289
3-2013	70,697	31,133	101,830
4-2013	76,162	25,408	101,570
5-2013	94,843	30,997	125,840
6-2013	126,824	28,256	155,080
7-2013	179,855	28,176	208,031
8-2013	231,734	54,117	285,851
9-2013	114,786	30,304	145,090
10-2013	45,109	30,599	75,708
11-2013	20,067	19,719	39,786
12-2013	12,129	20,943	33,072
TOT-2013	999,248	330,965	1,330,213
Índex var. ¹	59.95	3.79	56.91

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Gràfic 4.5. Moviment turístic mensual (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tota mena d'establiments turístics), 2010-2013.

Font: vegeu Taula 4.4.

Mirant les pernoctacions en diferents tipus d'equipament (gràfiques A.4.7.-A.4.10. en l'annex), podem identificar un paper important com a tipus d'establiment d'acolliment per a la demanda turística de Terres de l'Ebre per al sector hotelier, que intercepta aproximadament el 53% de les pernoctacions, quota que, d'altra banda, va disminuint lleugerament en els últims tres anys, a favor del sector del càmping i de manera més marcada dels apartaments turístics, els quals han més que triplicat la quota de mercat a Terres de l'Ebre el 2013 respecte al 2010, mentre que el sector de turisme rural ha anat perdent quota de mercat. Aquestes mateixes tendències es repeteixen amb poques variacions a la zona de litoral, mentre que a l'interior observem un lleu creixement de l'activitat en els càmpings, encara que el resultat hagi estat negatiu el 2013. Quant a la temporalitat, la variació intermensual ha tornat a créixer en l'últim any en tots els sectors excepte en els càmpings després d'alguns anys de tendència a la reducció d'aquest indicador; mentre que els apartaments el veuen augmentar segons el creixement de la seva quota de mercat, i el turisme rural es queda estable, encara que amb un increment de variabilitat als dos àmbits.

A la taula 4.5. il·lustrem les principals tendències quant a mercats turístics atrets a la regió. Es veu com el mercat espanyol representa el 65,9% del moviment turístic total al litoral, quota que ha disminuït considerablement des del 79% de 2010, i el 77,5% a l'interior, un 1,8% menys que l'any precedent.

Taula 4.5. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2013.

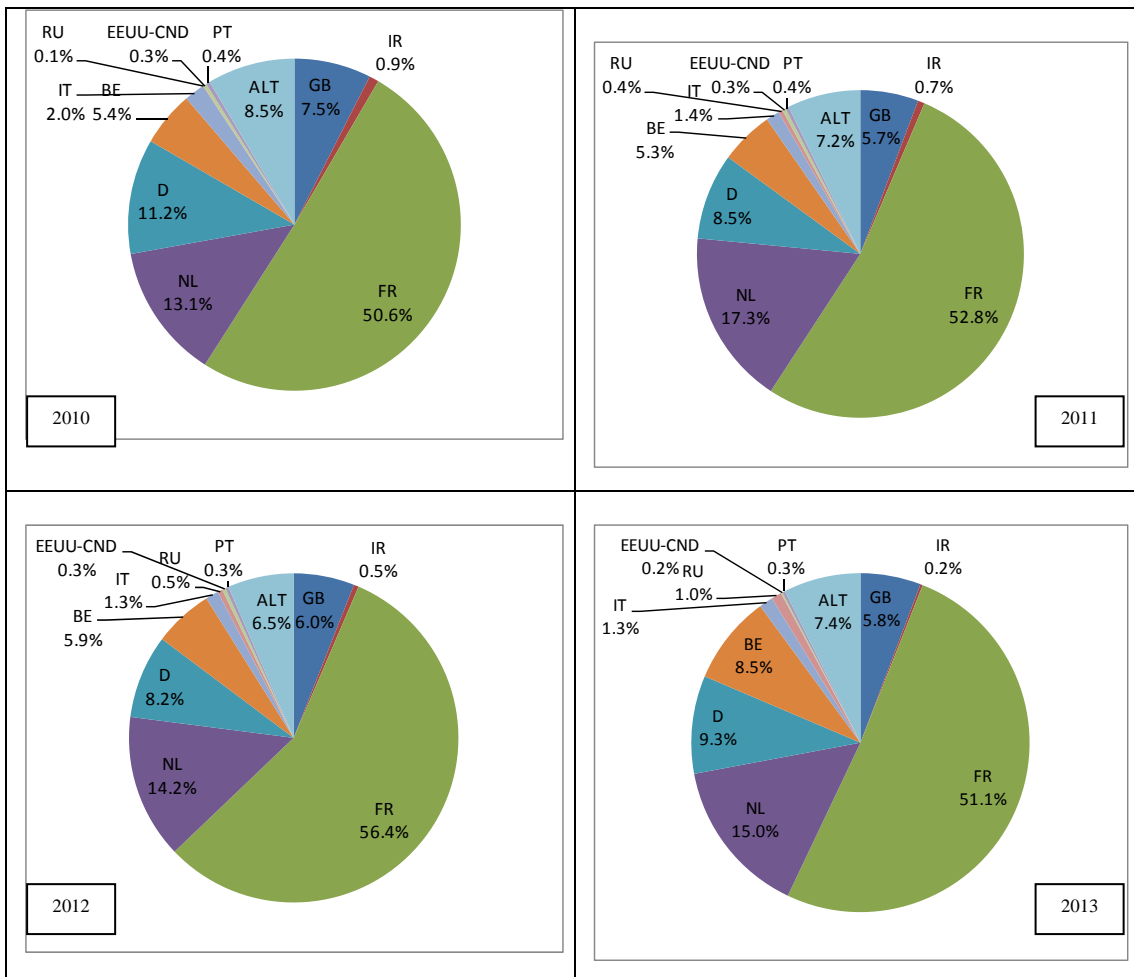
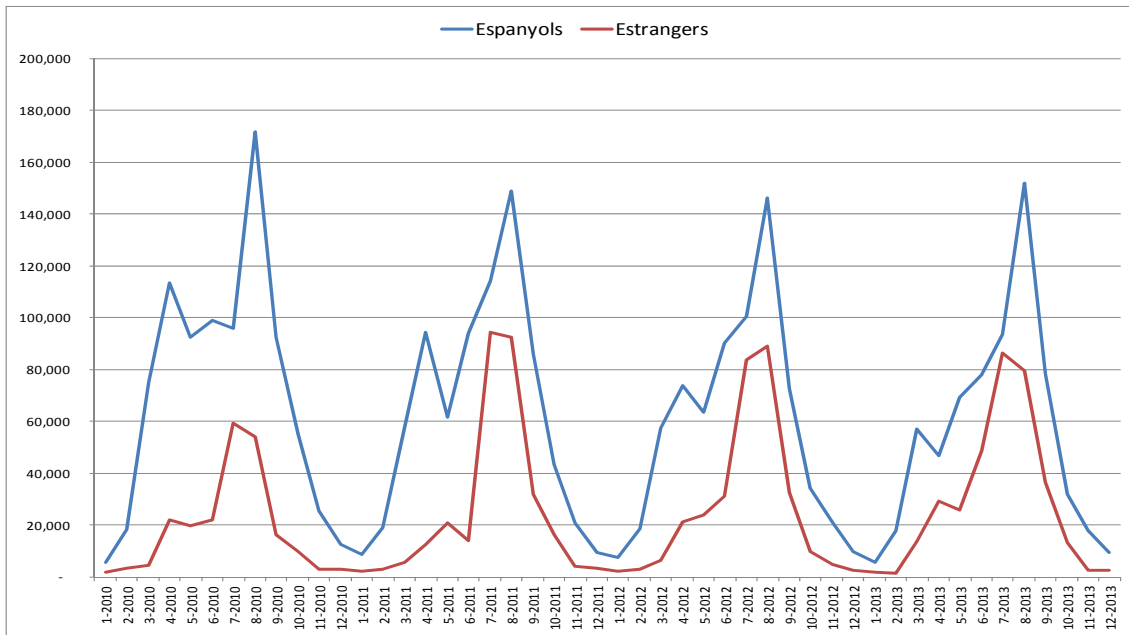
	LITORAL		INTERIOR	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2013	5,789	1,711	9,930	3,636
2-2013	17,968	1,574	14,558	3,189
3-2013	57,032	13,665	25,865	5,268
4-2013	46,825	29,337	19,613	5,795
5-2013	69,111	25,732	20,919	10,078
6-2013	78,195	48,629	19,886	8,370
7-2013	93,542	86,313	21,550	6,626
8-2013	152,104	79,630	43,464	10,653
9-2013	78,363	36,423	20,899	9,405
10-2013	32,041	13,068	23,103	7,496
11-2013	17,653	2,414	17,127	2,592
12-2013	9,391	2,738	19,693	1,250
TOTAL-2013	658,013	341,235	256,607	74,358
Índex var. ¹	33.26	30.94	3.04	1.55

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

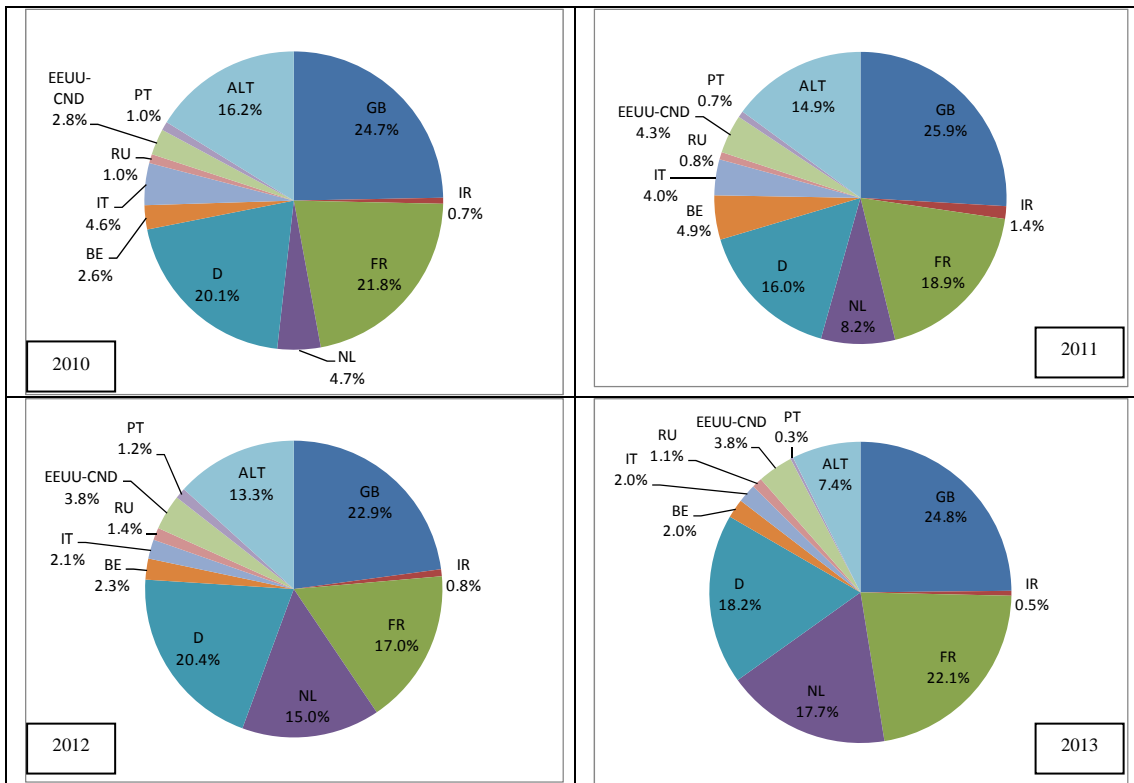
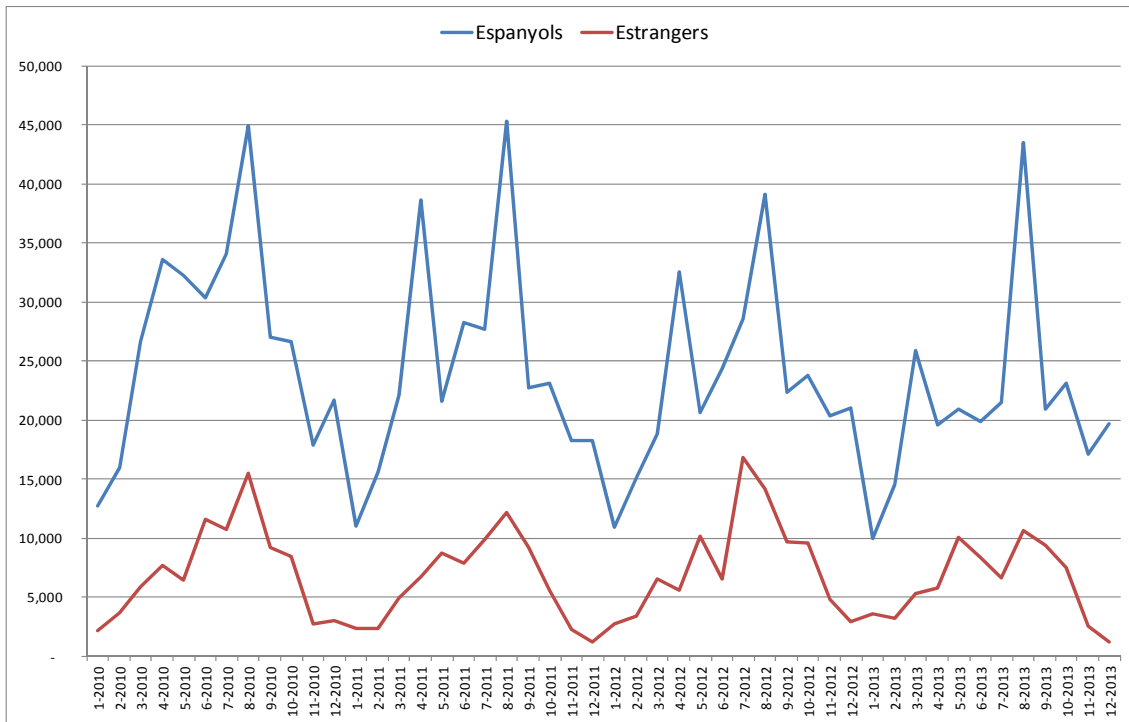
Les tendències dels últims anys són ulteriorment analitzades en els gràfics 4.6. i 4.7., en què es veu que el turisme espanyol torna a augmentar el seu caràcter temporal en l'últim any, mentre que el turisme estranger el disminueix. Aquests gràfics inclouen també el desglossament de les dades de quotes de mercats amb relació als diversos països d'origen dels turistes estrangers, on es nota la dimensió estable del turisme francès com a mercat més important al litoral, mentre que el mercat francès, britànic i alemany es divideixen la majoria del moviment turístic a l'interior, flanquejats aquest últim any per l'holandès, que ha anat creixent constantment en els últims anys.

Gràfic 4.6. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral), dades conjunturals 2011-2013 per mercats d'origen.

Font: vegeu Taula 4.5.

Gràfic 4.7. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior), dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

Font: vegeu Taula 4.5.

En el gràfic 4.6., al marge de la disminució del moviment turístic global a la zona litoral en els últims anys, apreciem un lleu creixement de la variació intermensual en l'últim any, tendència que s'inverteix respecte a l'any anterior. Quant a les quotes de mercats estrangers, notem l'enfortiment del mercat francès durant aquest període, ja predominant i per sobre del 50%, la tendència variable de l'holandès, segon per quota, i del belga, i la disminució progressiva de l'alemany i del marco-grup d'"altres mercats".

En gràfic 4.7. el moviment de l'interior de les Terres de l'Ebre també es reparteix millor segons les temporades, ja que passa dels tres anys considerats, amb el consolidar-se d'un pic secundari de temporada a Setmana Santa pel segment espanyol i una forta disminució als mesos d'estiu. Quant als mercats estrangers, en aquest cas perd quotes el mercat francès, superat pel britànic i l'alemany, i amb quotes d'holandesos i "altres", que assoleixen nivells semblants. Destaquen també la consolidació del mercat nord-americà al 3,8%, i la disminució progressiva del mercat italià.

Taula 4.6. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2013.

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. turisme rural	
	Espanyo ls	Estrange rs	Espanyo ls	Estrange rs	Espanyo ls	Estrange rs	Espanyo ls	Estrange rs
1-2013	5,360	971	3,560	8	-	-	-	-
2-2013	17,243	790	7,689	-	329	-	-	-
3-2013	39,284	5,266	1,826	-	-	-	-	-
4-2013	21,781	6,687	1,000	-	1,198	-	-	-
5-2013	41,967	12,753	1,699	1,932	3,269	6	89	89
6-2013	45,972	17,840	-	-	6,023	0	457	-
7-2013	60,795	23,359	399	-	1,095	0	2,467	-
8-2013	75,841	25,041	1,806	69	80	6	-	-
9-2013	61,404	13,338	273	-	187	-	-	-
10-2013	26,478	7,787	245	-	41	-	1,805	-
11-2013	15,627	1,539	162	-	-	-	-	-
12-2013	7,560	1,937	106	-	-	-	-	-
TOT-2013	419,311	117,309	186,781	195,135	35,958	26,184	15,963	2,607
Índex var.¹	15.06	7.68	19.73	20.65	5.27	6.94	0.91	0.54

¹:variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Per concloure aquesta secció, mirarem el repartiment dels resultats conjunturals per tipus d'establiment d'acolliment. En les taules 4.6. i 4.7. il·lustrem les dades relatives al 2013 respectivament a la zona litoral i interior. Quant a la zona litoral, destaquen la variabilitat intermensual del moviment en establiments de tipus hoteler (encara que amb tendència general a la disminució), els mals resultats del mes de setembre, i el creixement gradual de la quota de mercat estrangera, encara que la seva caiguda a la zona d'interior ha estat marcada el 2013.

Taula 4.7. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2013.

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. turisme rural	
	Espanyo ls	Estrangers	Espanyo ls	Estrangers	Espanyo ls	Estrangers	Espanyo ls	Estrangers
1-2013	8,073	2,154	1,444	1,464	-	-	413	18
2-2013	12,812	1,709	1,268	1,476	-	-	479	3
3-2013	17,283	2,009	5,623	3,077	237	-	2,722	182
4-2013	14,403	3,987	3,296	1,783	199	-	1,714	26
5-2013	14,208	4,261	4,631	5,759	381	18	1,699	40
6-2013	13,167	4,363	4,492	3,818	101	29	2,126	160
7-2013	16,320	4,607	3,388	1,731	-	-	1,842	288
8-2013	27,073	6,285	9,898	2,721	1,274	88	5,220	1,558
9-2013	14,558	3,304	4,318	5,361	251	-	1,772	740
10-2013	16,264	3,336	3,736	4,060	315	22	2,788	78
11-2013	12,715	1,947	2,756	346	416	10	1,241	288
12-2013	11,200	1,000	5,435	223	173	-	2,885	27
TOT-2013	178,077	38,961	50,284	31,820	3,346	168	24,901	3,408
Índex var.¹	1.41	0.72	1.22	1.24	0.43	0.05	0.78	0.72

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre.

Finalment, en l'annex (figures A.4.11.-A.4.18.) analitzem les tendències recents quant a evolució de les quotes de mercat per tipus d'establiment i amb detall de les quotes de mercats estrangers. En l'hotelier torna a consolidar-se el moviment de francesos el 2013 fins a aconseguir el 63% de la quota de mercat estrangera al litoral, després d'una lleu flexió el 2011, i també creix el mercat rus mentre que es contreen el britànic i l'alemany; en l'hotelier d'interior, recupera la quota més alta el francès, mentre que l'alemany i el britànic perden quotes i continua a l'alça el nord-americà.

En la tipologia de càmpings, en el litoral el francès baixa notablement el 2013 fins al 40%, i perd 10 punts des del any anterior; l'holandès s'estabilitza al

voltant de la quarta part del mercat, i l'alemany puja fins a un 10%, superat pel mercat belga, que es demostra particularment dinàmic amb el seu 11,3%. Quant a l'interior, el mercat de 2012 es reparteix gairebé uniformement entre alemanys, holandesos, que han pujat notablement en el període 2010-13, i britànic, que ha anat baixant, mentre que el mercat francès s'ha reduït notablement en aquest període recuperant-se fins al 6,7% a l'últim any.

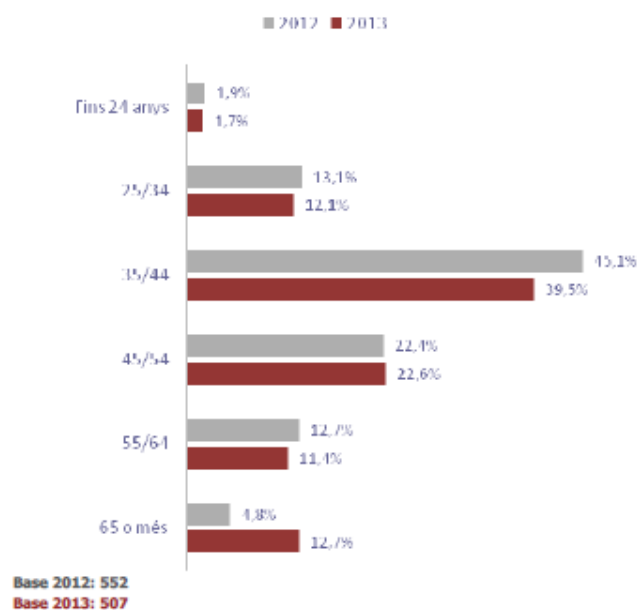
En la tipologia d'apartaments turístics, el mercat de litoral és dominat pels francesos (75,3%), seguits per alemanys i belgues. El mercat d'interior és més repartit i amb variacions anuals marcades; el 2013 domina el mercat francès i cau notablement l'alemany, el britànic i l'italià. Finalment, la tipologia de turisme rural veu també el domini del mercat francès al litoral (61,5%), seguit per l'holandès; a l'interior, el mercat francès es recupera el 2013 de la caiguda del any anterior, tocant el 60%, seguit per l'anglès i l'alemany que perden quotes després d'haver guanyat la tercera part del mercat el 2012.

2.3. Caracterització del turisme d'estiu: enquesta 2013.

En aquest apartat, caracteritzarem ulteriorment la demanda turística de les Terres de l'Ebre recopilant la informació més destacada procedent de la memòria "Terres de l'Ebre: estiu 2013", encarregada a l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per la Diputació de Tarragona. Aquesta memòria es basa en l'elaboració de dades d'una enquesta duta a terme entre juny i setembre de 2013 a 507 turistes de les Terres de l'Ebre, també comparades amb els resultats del 2012.

Quant a l'edat dels visitants, el grup d'edat més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu 2013 el configuren amb un 39,5% els turistes que tenen entre 35 i 44 anys (gràfic 4.8.), seguit pels qui tenen entre 45 i 54 anys (22,6%). Cal destacar el fort augment dels turistes de més de 65 anys el 2013, que compensa la baixada dels turistes més joves. Destaca també com els turistes allotjats en els hotels solen ser més joves dels que s'allotgen als càmping, i que els turistes més joves són catalans; gairebé un de cada tres turistes estrangers té entre 55 i 64 anys.

Gràfic 4.8. Estratificació del turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre per franges d'edat, 2012-2013.

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012.

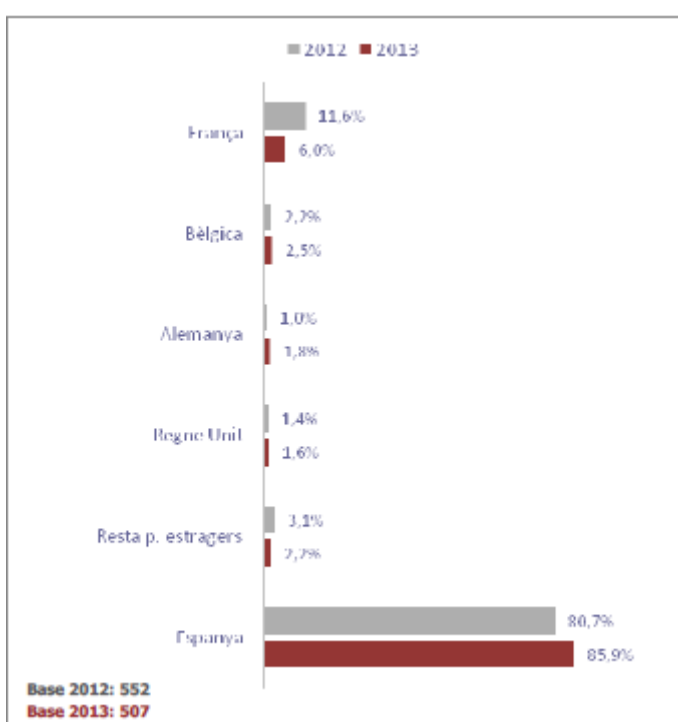
Quant a origen (gràfic 4.9.), el mercat català ha estat el més nombrós durant l'estiu de 2013 a les Terres de l'Ebre (n'ha augmentat la quota respecte a les dades de 2012), amb un 63,0% dels turistes, seguit del mercat de la resta de l'Estat amb un 22,9% i finalment, amb un 14,1%, del mercat estranger. La zona interior de les Terres de l'Ebre rep en proporció més turistes catalans que la costa sud, i arriba al 76,1% del seus turistes. Un 45,6% del total de turistes són de Barcelona, especialment nombrosos a la zona interior, on representen el 54,8% dels visitants. El conjunt de turistes de Tarragona són els més abundants després dels de Barcelona, i representen un 11,7% del total. A l'últim hi ha el mercat lleidatà i el gironí, que representen el 3,6% i el 2,1% dels turistes respectivament. Es nota una tendència pel que fa al mercat barceloní, que ha experimentat un augment constant als últims anys, en detriment del mercat tarragoní, que ha vist baixar la seva freqüència en 8,5 punts entre 2011 i 2012 i ha recuperat gairebé 8 punts el 2013.

Comparant els turistes procedents de les diferents comunitats autònomes, rere el mercat català (62,9%), el valencià i l'aragonès són els més presents entre els turistes de les Terres de l'Ebre (amb un 6,1% i un 5,8%, respectivament,

invertint les seves posicions respecte el 2012, i ambdós disminuint), seguits pel mercat basc (3,8%).

El mercat francès ha estat, entre els mercats estrangers que han visitat les Terres de l'Ebre, el més present tant durant l'estiu de 2013, representant un 6,0% dels turistes totals, però amb una disminució de 5 punts i mig respecte a l'any anterior. El segueixen el mercat belga (2,5%), l'alemany (1,8%) i l'anglès (1,6%). El mercat espanyol globalment ha crescut més de 5 punts en el últim any.

Gràfic 4.9. Estratificació dels turistes estrangers d'estiu a les Terres de l'Ebre per mercats d'origen, 2011-2012.

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2012.

Quant a la classe social dels turistes, el grup predominant durant l'estiu de 2013 a les Terres de l'Ebre és la classe mitjana, amb un 37,4% dels turistes, 10 punts menys que el 2012. La classe mitjana-baixa representa un 30,1% i la classe mitjana-alta un 27,5% dels turistes, i ambdues han crescut notablement el 2013, mentre que disminueixen de més de 4 punts els turistes de classe baixa, atestats al 3,3% (de 4,6 punts). L'allotjament als hotels és més popular amb turistes de la classe social mitjana i mitjana-alta, mentre les classes més

baixes prefereixen els càmpings, i aquesta tendència es consolida en el darrer any.

El perfil predominant entre els acompanyants dels turistes per a ambdós períodes ha estat “famílies amb nens”, la suma dels quals representa un 62,4% dels turistes, seguit dels grups de “famílies amb adults”, la suma dels quals representa el 30,3% dels turistes, sense grans variacions respecte al any anterior.

L'estada al territori més freqüent és d'1 o 2 nits, amb un 21,9% dels turistes enquestats, seguit de les estades de 5 nits, amb una freqüència de 12,9%, i les de 3 nits, amb el 10,5%. La quota d'estades més llargues (de 6 a 9 nits) ha disminuït notablement respecte al 2012, mentre que les estades de més d'11 nits en el conjunt han crescut. Les estades són proporcionalment més llargues quan creix l'edat dels fills dels grups de turistes.

Quant a les principals motivacions del viatge, “estar en família” és la principal motivació del turista per a la seva estada a les Terres de l'Ebre durant l'estiu 2013 (13,3%), seguida per la fidelitat a la destinació (8,7%) i la tranquil·litat (8,5%), amb moltes variacions respecte al 2012 (que acostumen a ser usuals quan es tracta de variables que responen a preguntes obertes). El 20% dels familiars amb nens vénen a les Terres de l'Ebre principalment per estar amb família, i el 7,1% per proximitat.

Quant a les formes d'organització del viatge, l'organització directa és l'opció majoritària, i un 51,1% dels turistes contracten directament, encara que destaca que aquesta quota ha disminuït força respecte al 2012 quant tocava el 59%. En aquest percentatge l'opció majoritària és la dels que ho fan directament per Internet, un 24,0% (aquesta quota puja al 57,5% quan es tracta d'amics adults), seguit pels qui es dirigeixen a la destinació sense cap mena de reserva, un 19,4% i, finalment, pels qui reserven en origen, un 15,7%.

Mentre el 2012 els turistes decidiren viatjar a les Terres de l'Ebre amb una mitjana de 48 dies d'antelació, a l'estiu del 2013 ho van decidir amb una antelació mitjana de 60 dies. Un 28,4% dels turistes ho van decidir amb una antelació d'entre 1 i 7 dies. Només el 31,1% dels turistes van reservar amb una antelació superior a 1 mes, però és una quota que ha anat augmentant

notablement respecte als anys passats. Gairebé un terç dels catalans decideix el seu viatge amb una setmana d'antelació.

3. Oferta turística a les Terres de l'Ebre.

3.1. Oferta receptiva: tendències anys 2000-2013 en el marc del turisme a Catalunya

Terres de l'Ebre ofereix un 3,94% dels equipaments i només un 2,34% de places en un territori que representa el 10% del territori total de Catalunya i on viu el 2,5% de la població, i aquestes quotes han decrescut en el últim any. És a dir, es tracta d'un territori poc desenvolupat turísticament perquè, com dèiem en la primera secció, és excèntric respecte a les àrees més centrals i a les portes d'accés a Catalunya, menys accessible des de les zones d'origen del turisme de proximitat, menys "coherent" amb les característiques dels productes *core* de Catalunya, i promogut des d'un temps relativament més recent que altres marques; a més, no obstant això, cal destacar el caràcter poc dens i escassament urbanitzat del seu poblament, característica que se sol acompanyar amb nivells modestos de desenvolupament turístic. Així i tot, la marca ha anat desplegant-se al llarg de l'última dècada, com es pot constatar en la taula 4.8., amb taxes per sobre del conjunt català (en termes de places), i amb diferencials més marcats en el període 2009-2013, fins a aconseguir una dimensió comparable amb la regió d'una capital provincial com Lleida quant a establiments, i gairebé doblar aquest nombre quant a places.

En comparació amb altres marques (vegeu taula 4.8.), Terres de l'Ebre té dimensions quant a receptivitat més típiques de les comarques d'interior, encara que aprofitant una franja litoral molt extensa. Les places receptives el 2013 es distribueixen entre sector hoteler (37,1%), càmping (56,9%), i turisme rural (6,0%); aquesta repartició sectorial no ha canviat de forma rellevant des de la creació de la marca,⁵ al costat de petites fluctuacions anuals, com ara en el últim any quan les places als càmpings han anat augmentant i als hotels disminuint.

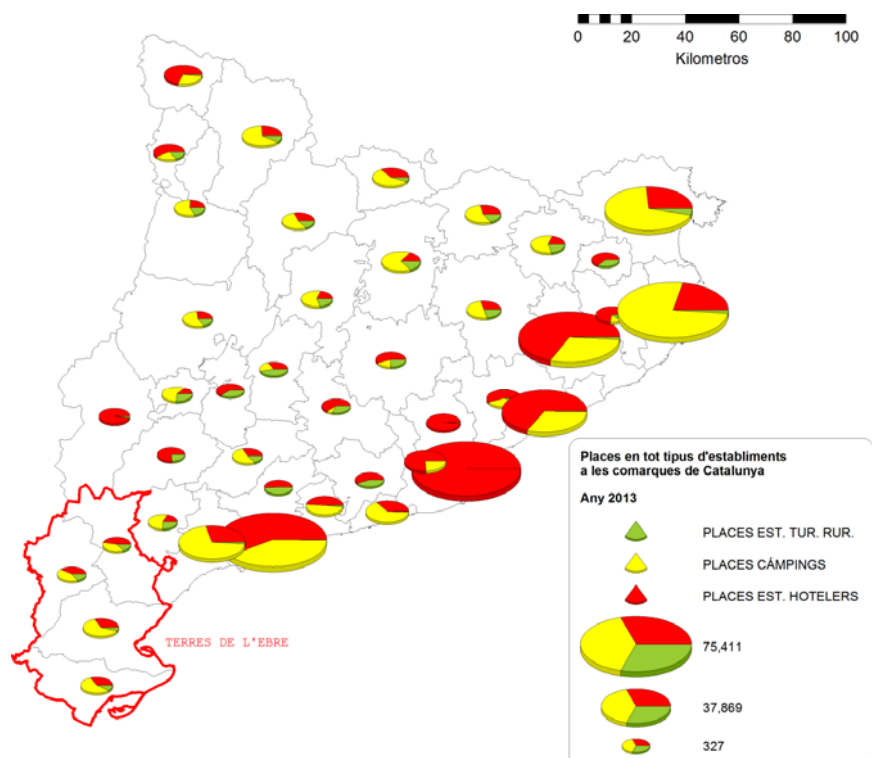
⁵ Només disposem de dades del període 2005-2013.

Taula 4.8. Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2005-2013, tendències històriques i repartició territorial.

	Establiments				Places			
	2013	quota total	Δ quota tot	Δ quota tot	2013	quota total	Δ quota tot	Δ quota tot
Tot. Catalunya	5,437		6.73%	12.24%	591,447		12.33%	2.06%
Barcelona	629	:	:	:	73,690	:	:	:
Catalunya Central	561	10.32%	9.57%	21.18%	22,907	3.87%	20.58%	7.74%
Costa Brava	1,252	23.03%	5.12%	8.28%	203,462	34.40%	11.60%	-0.99%
Costa Daurada	539	9.91%	1.70%	13.51%	121,793	20.59%	8.10%	1.59%
Costa de Garraf		:	:	14.78%		:	:	-7.69%
Costa de Barcelona-Maresme	463	8.52%	118.40%	-4.39%	80,069	13.54%	63.68%	-6.02%
Pirineus	1,388	25.53%	6.52%	14.34%	58,206	9.84%	15.03%	6.67%
Terres de l'Ebre	214	3.94%	5.42%	14.37%	13,835	2.34%	15.34%	3.30%
Terres de Lleida	256	4.71%	7.11%	25.68%	7,825	1.32%	11.06%	-1.18%
Val d'Aran	135	2.48%	5.47%	0.00%	9,660	1.63%	9.25%	1.83%

Font: Idescat, a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

Figura 4.3. Distribució per comarques de la capacitat d'acollida en tota mena d'establiments turístics, 2013.

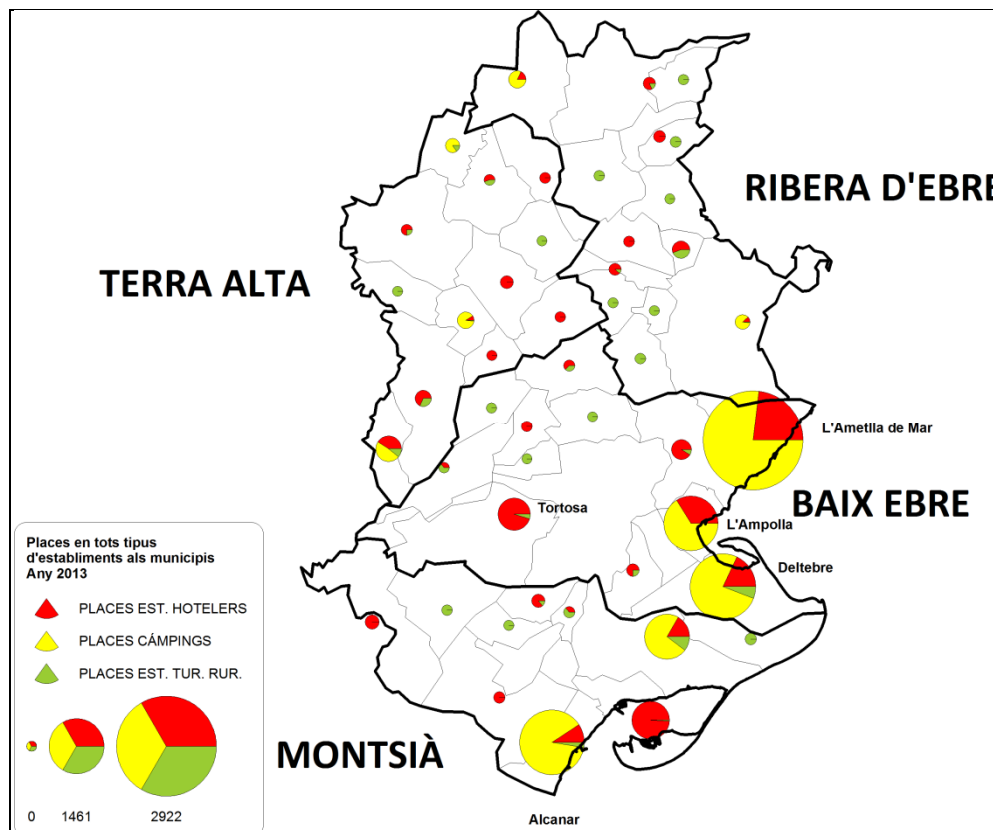

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

A les figures 4.3. i 4.4. podem apreciar com les places en càmpings dominen l'oferta a les dues comarques de costa (Montsià i Baix Ebre) i concretament als municipis de la costa com l'Ametlla de Mar, l'Ampolla, Deltebre i Alcanar, mentre que les places en hotels i establiments de turisme rural són més nombroses a les dues comarques d'interior, encara que en termes de nombre d'establiments en gairebé tots municipis, inclosa la costa, són més nombrosos els petits establiments de turisme rural, amb poques excepcions com ara Tortosa.

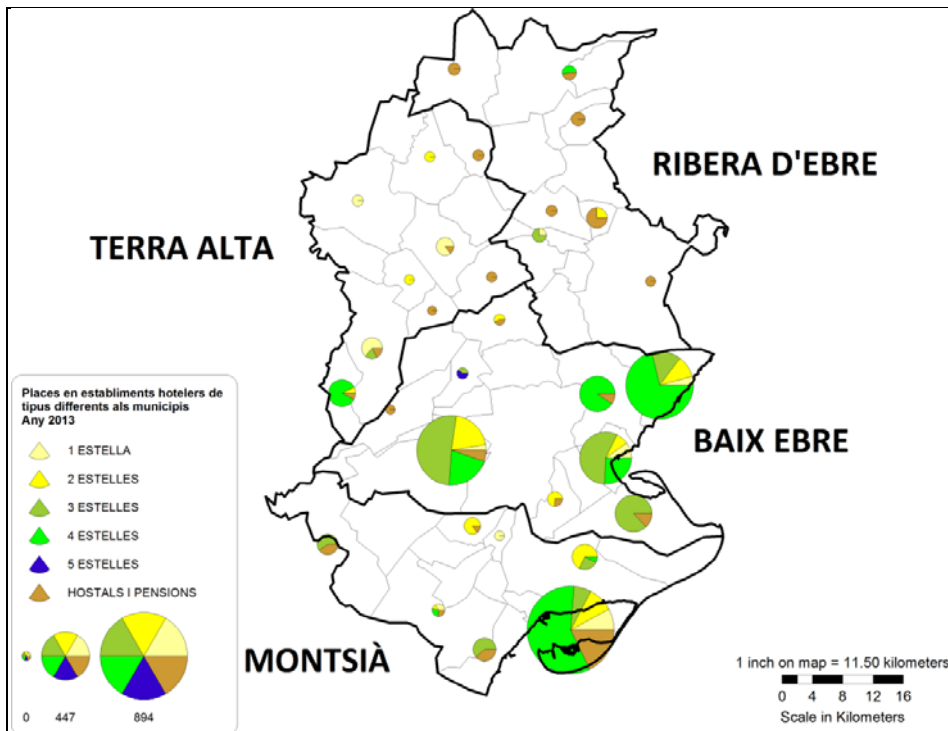
A la figura 4.5. s'aprecia la distribució de les places per nombre d'estrelles, i es pot apreciar el nombre de places a 3 o 4 estrelles i domina l'oferta hotelera als municipis de més intensitat turística a la costa i a l'interior; el nivells mitjans de més qualitat s'ofereixen al Perelló, Xerta i Flix.

Figura 4.4. Distribució per municipis de la capacitat d'acollida en tota mena d'establiments turístics, 2013.

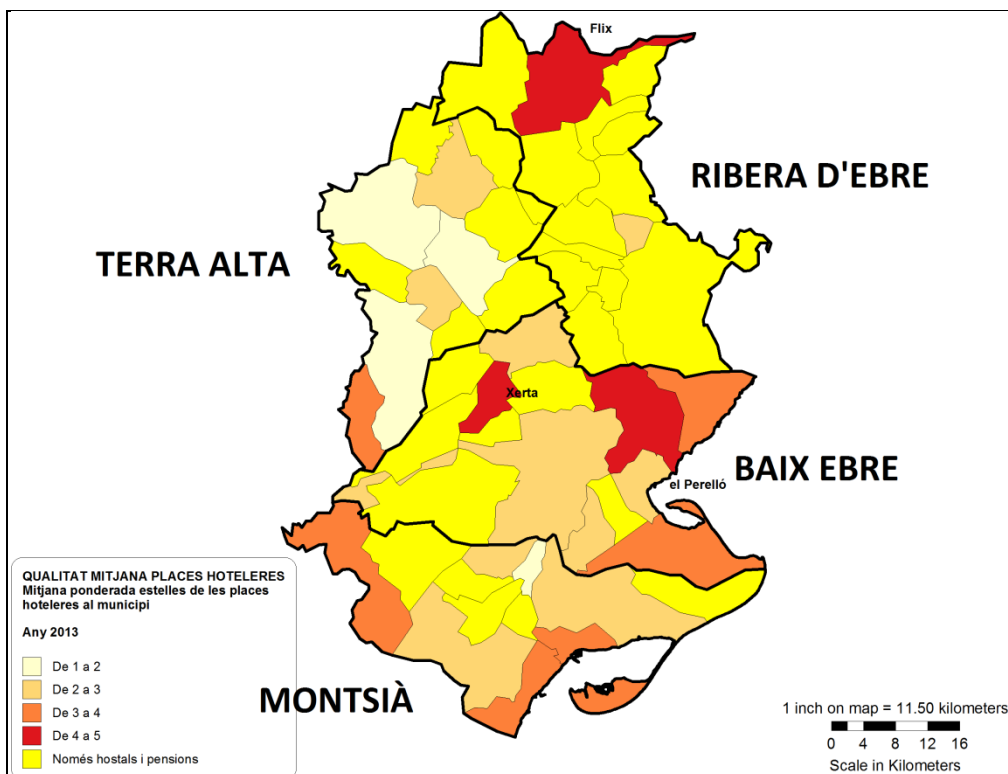
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Figura 4.5. Distribució de les places en establiments hotelers (n. estrelles), municipis de les Terres de l'Ebre, 2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Figura 4.6. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers (n. estrelles), municipis de les Terres de l'Ebre, 2013.

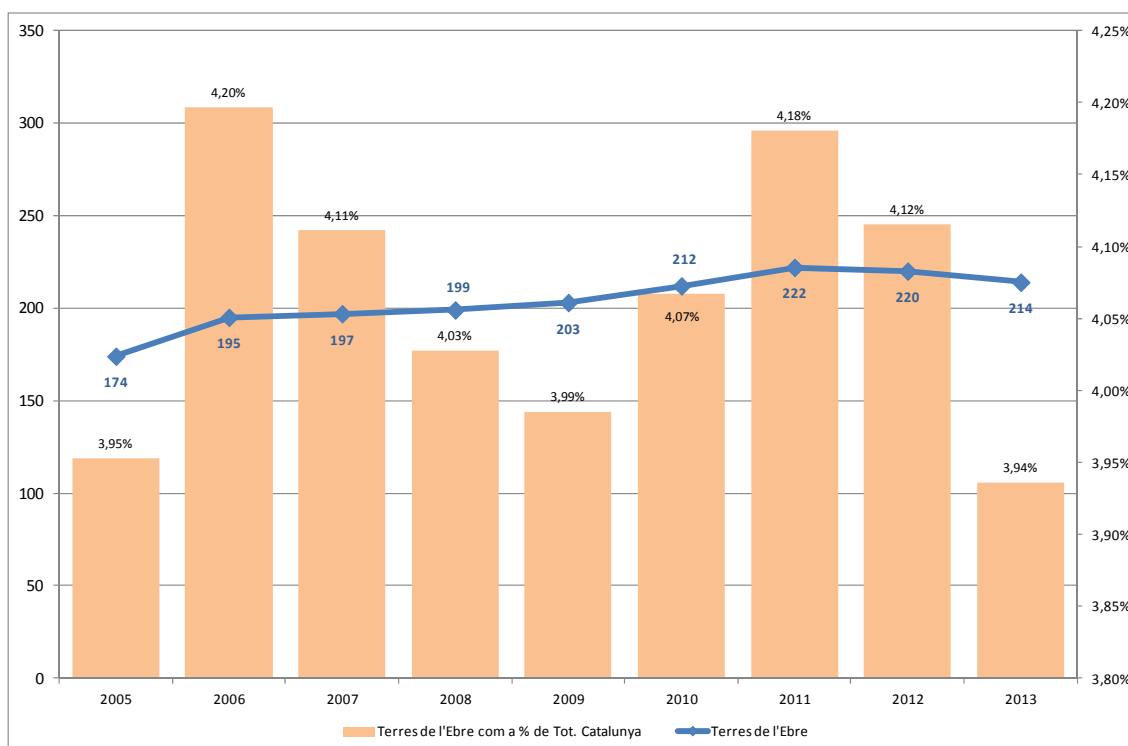

Font: Idescat.

Quant a l'evolució temporal en el marc del desenvolupament del sector receptivitat a Catalunya, en els gràfics 4.9.-4.10. presentem la tendència d'establiments i places ofertes a tota mena d'equipaments i les seves quotes relatives sobre el conjunt de Catalunya al llarg dels anys 2005-2013. Tant el nombre d'establiments com el de places, i les seves quotes en el conjunt del territori català, que havien anat creixent de forma gradual durant el període precedent, han decrescut notablement en els últims dos anys; evidentment, a causa de la crisi alguns establiments més petits han tancat.

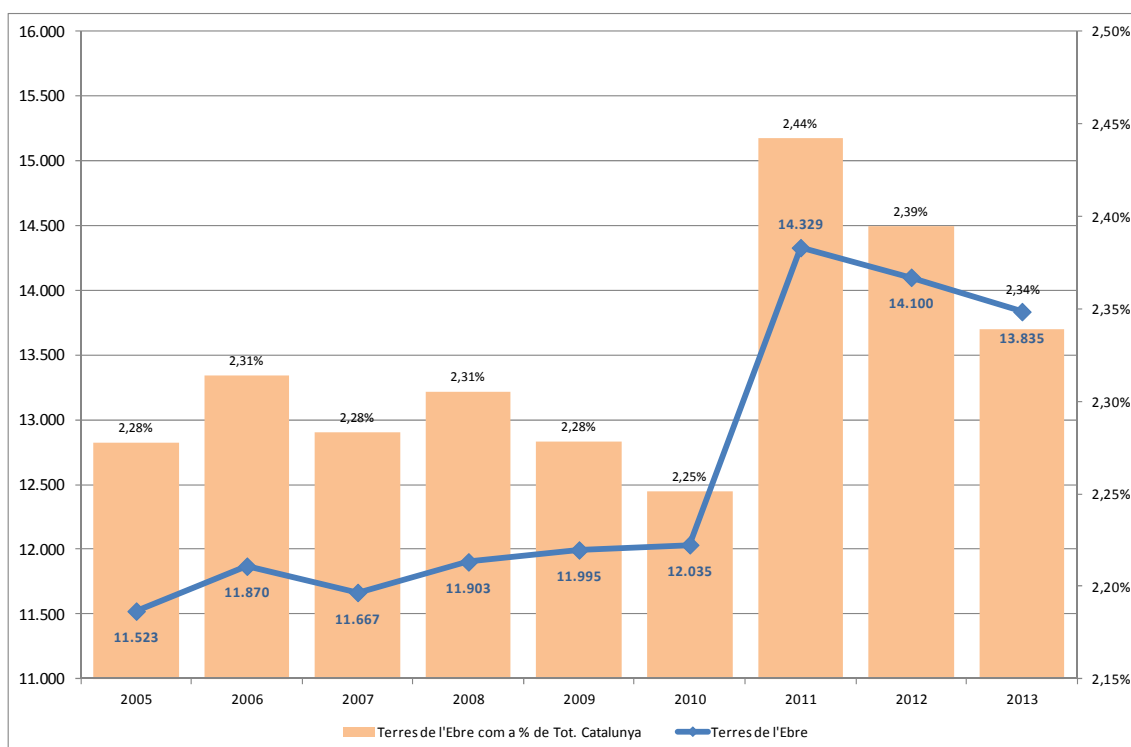
Quant a les quatre comarques de Terres de l'Ebre, presentem l'evolució de nombre d'equipaments i de les places respectivament en gràfics 4.9. i 4.10.. Hi notem la primacia tendencial quant a nombre d'establiments i places de la comarca del Baix Ebre, en tots dos casos seguida per la del Montsià, les dues comarques de la costa; després ve la Terra Alta i finalment la Ribera d'Ebre. El nombre de places ha anat creixent de forma pràcticament ininterrompuda entre 2006 i 2011 en totes les quatre comarques, i ha disminuït en totes el 2012 i 2013.

Gràfic 4.9. Evolució del nombre d'establiments de tota mena a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013.

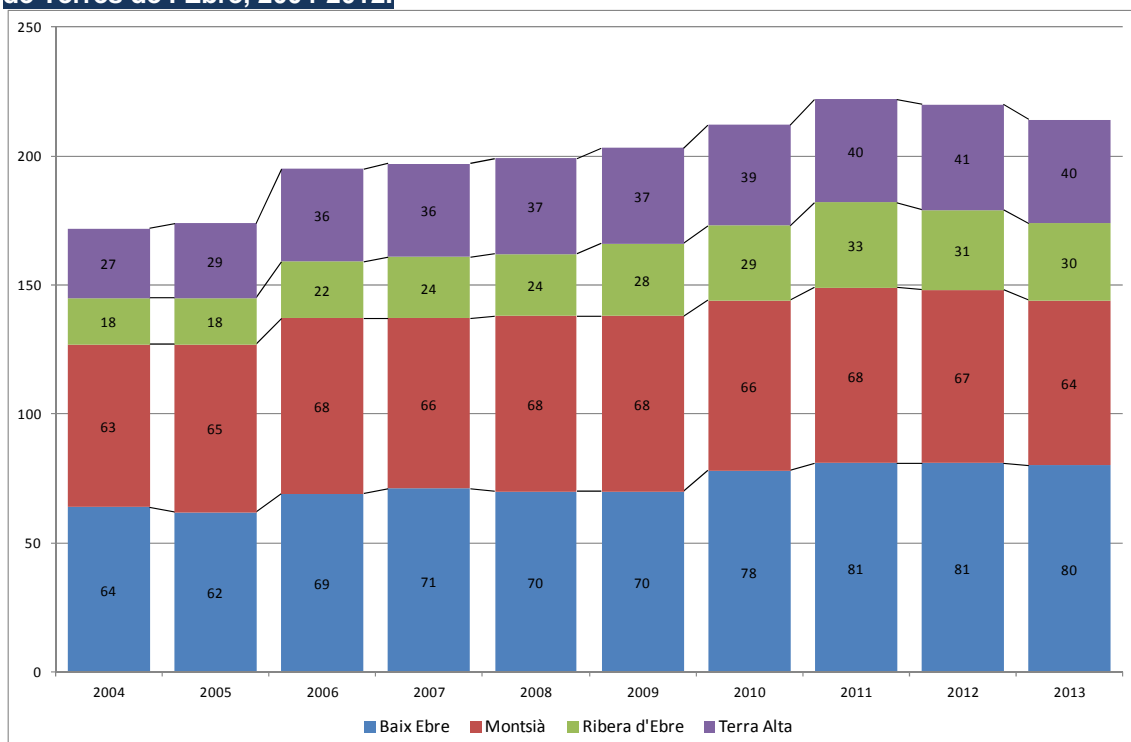
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.10. Evolució del nombre de places en establiments de tota mena a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013.

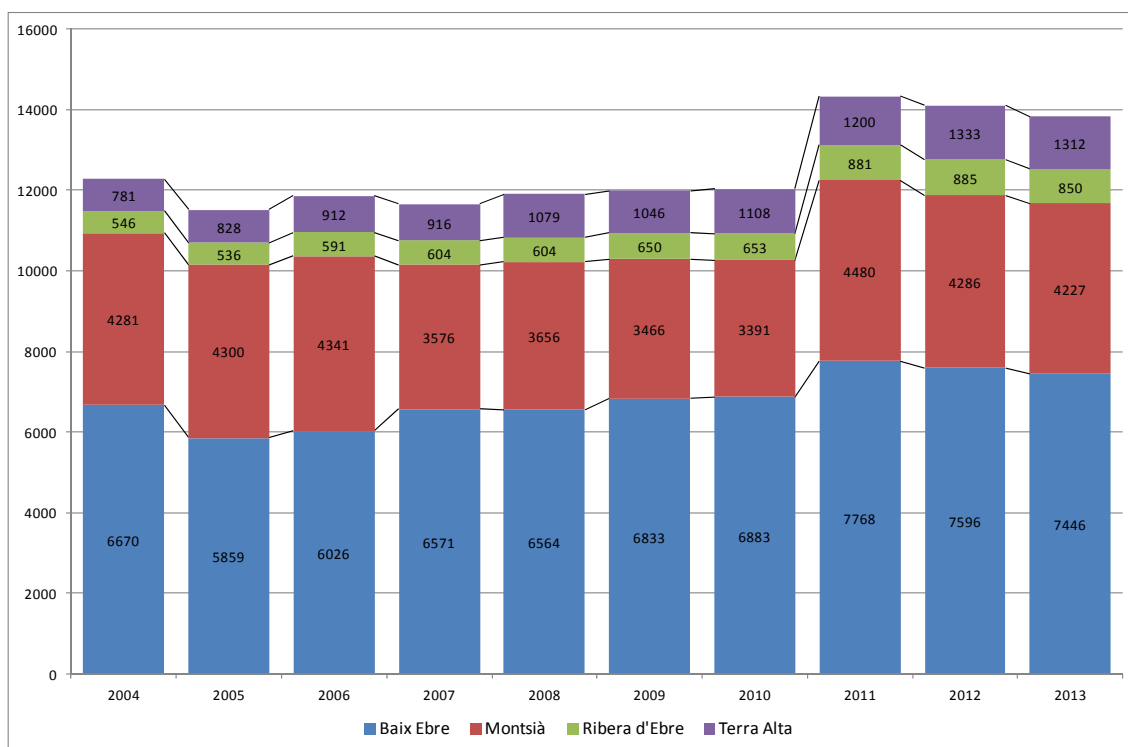
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.11. Evolució del nombre d'establiments turístics de tota mena a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Gràfic 4.12. Evolució del nombre de places en establiments de tota mena a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Totes les dades presentades en aquesta secció es desglossen per tipus d'equipament, per marques i comarques, en les gràfiques incloses en l'annex (figures A.4.19.-A.4.27.). Hi notem els següents aspectes:

- Les places en el sector hotelier han continuat creixent gairebé sense interrupcions en el període considerat, i la seva quota ha guanyat sobre el conjunt de Catalunya, enfront d'una tendència menys dinàmica del nombre d'establiments (la qual cosa indica el creixement de la capacitat receptiva dels hotels). La comarca on el creixement ha estat més sostingut ha estat el Baix Ebre, mentre que l'oferta hotelera del Montsià ha anat reduint la seva grandària en el període.
- El nombre de càmpings i les places disponibles van tenir una dinàmica més alternada, amb una disminució substancial al Baix Ebre en el període; després del pic de 2011, les dues comarques amb més capacitat han disminuït la seva oferta de manera substancial. Els equipaments de turisme rural han crescut de forma contínua en el període considerat tant en nombre

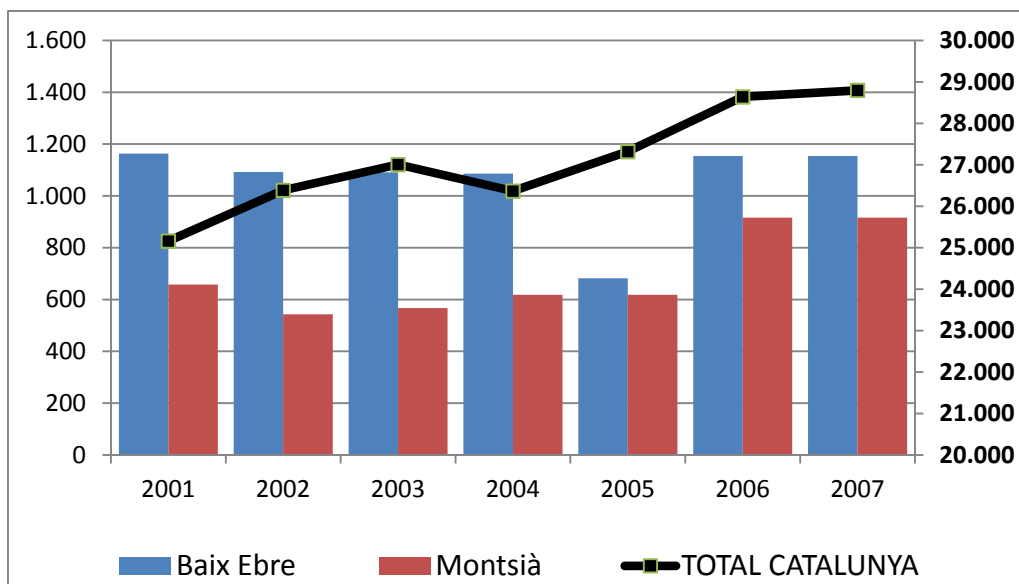
d'establiments com de places, i a totes les comarques, excepte una lleu disminució el 2012 a les comarques d'interior.

- En l'últim any ha mantingut el nombre d'establiments i places només el sector de càmping, amb el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre que han perdut més places als establiments hotelers, mentre que només la Ribera d'Ebre ha guanyat places al sector del turisme rural el 2013.

3.2. Oferta d'altres serveis turístics, anys 2000-2013.

En aquest apartat presentem l'evolució en l'oferta d'altres equipaments complementaris de Terres de l'Ebre en el context català. Per als restaurants, solament disposem de dades antigues, d'entre 2005 i 2007, que indiquen l'existència de 108 restaurants, i 367 entre bars i cafeteries, en la demarcació de Terres de l'Ebre, nombres que han anat creixent en aquell període més o menys a taxes similars a la resta de Catalunya.

Gràfic 4.13. Evolució del nombre d'amarradors a les comarques de litoral de Terres de l'Ebre, 2001-2007, i conjunt català.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Des de 2011 Terres de l'Ebre té el seu primer equipament de golf, que s'afegeix als 81 existents en tot Catalunya (45 només en les marques de la costa). Les estacions nàutiques també han anat creixent en el període 2001-

2007 (de la qual cosa disposem de dades). El 2007 les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre tenien juntes 4 embarcadors (els únics presents al territori català) i 4 dàrsenes esportives d'un total de 19 presents a Catalunya, mentre que no tenien ni ports esportius ni marines, presents respectivament en nombre de 19 i 22 en altres marques de Catalunya. Globalment van amarrar a la costa de Terres de l'Ebre 2.070 esportistes nàutics, en un total de 28.797 a Catalunya. El gràfic 4.13. presenta l'evolució en aquest període d'aquest nombre amb relació al total català per a les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre.

4. Resultats i impacte territorial del turisme a Terres de l'Ebre. 4.1. Taxes d'ocupació.

En aquest apartat prenem en consideració algunes mesures de *performance* del producte turístic de Terres de l'Ebre. En primer lloc, un aspecte estrictament "empresarial", o sigui, les taxes d'ocupació en els diferents equipaments.

En les taules 4.9. i 4.10. s'il·lustren les dades anuals basades en l'enquestes de conjuntura de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per a les zones de litoral i interior de Terres de l'Ebre en el període 2010-2013.

Taula 4.9. Taxes d'ocupació als establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona litoral), 2010-2013.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	59.5%	38.8%	51.8%	26.8%	51.1%
TOT-2011	57.4%	34.8%	48.2%	37.0%	54.0%
TOT-2012	56.2%	32.9%	46.4%	31.1%	49.1%
TOT-2013	54.7%	30.9%	44.8%	32.9%	40.3%
2010/11	-3.5%	-10.3%	-6.8%	37.8%	5.8%
2011/12	-2.2%	-5.4%	-3.9%	-15.8%	-9.1%
2012/13	-2.7%	-6.1%	-3.5%	5.9%	-17.8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

Taula 4.10. Taxes d'ocupació als establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona interior), 2010-2013.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	38.8%	51.8%	26.8%	51.1%	30.1%
TOT-2011	34.8%	48.2%	37.0%	54.0%	39.0%
TOT-2012	32.9%	46.4%	31.1%	49.1%	33.6%
TOT-2013	30.9%	44.8%	32.9%	40.3%	34.0%
2010/11	-10.3%	-6.8%	37.8%	5.8%	29.4%
2011/12	-5.4%	-3.9%	-15.8%	-9.1%	-13.7%
2012/13	-6.1%	-3.5%	5.9%	-17.8%	1.2%

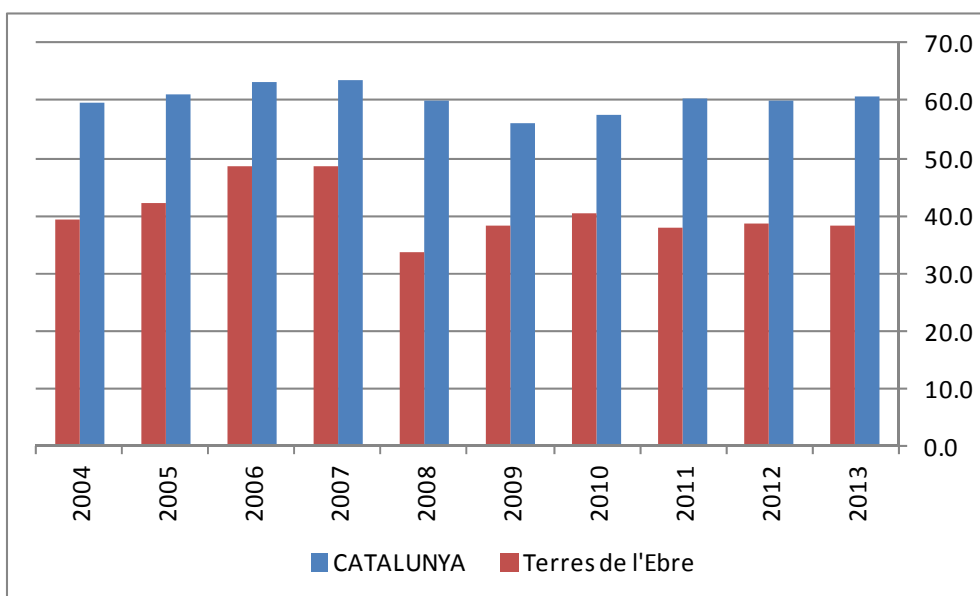
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

Les taxes anuals mitjanes són bastant altes per al sector hoteler del litoral, i més moderades a les altres classes d'equipaments, resultant en taxes globals per a tot el sector receptor en línia amb les de zones turístiques d'interès moderat. En tot cas, destaca la flexió greu del 2013.

Les taxes del sector hoteler han anat disminuint en aquest període com les dels sectors de càmping, apartaments turístics i turisme rural (aquest últim només registra un creixement en l'últim any a la zona de litoral), resultant en una taxa global a la baixa, amb un lleu creixement en el interior el 2013. Evidentment, a l'interior els càmpings són més flexibles que a la costa en patrons d'obertura, mentre que els hotels "sofreixen" més condicions de baixa temporada i incidents climàtics.

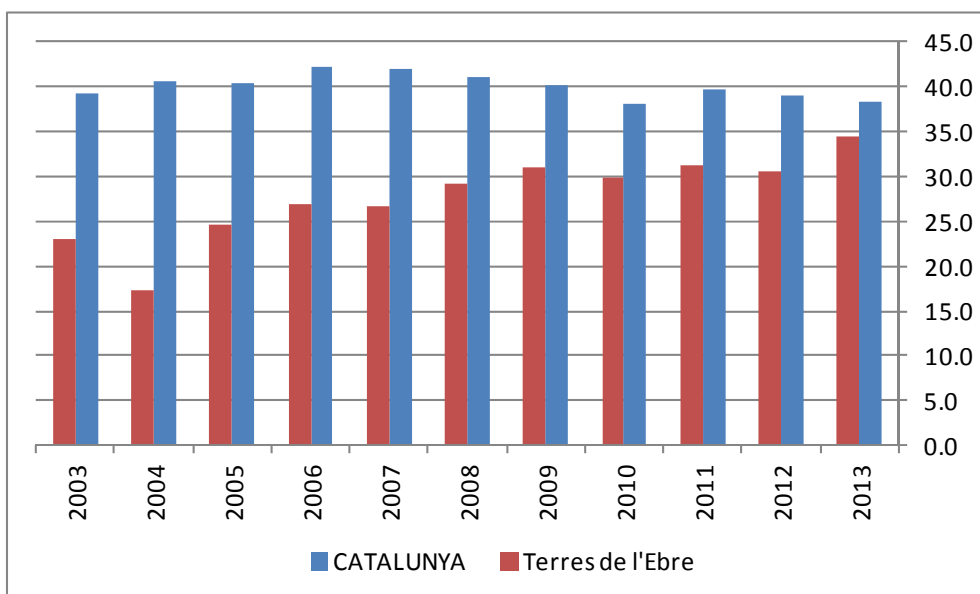
En conjunt, Terres de l'Ebre ha evolucionat de manera desigual respecte a Catalunya (gràfic 4.14. – 4.15.), i manté resultats acceptables, tot i la lleu disminució al sector hoteler. S'ha reforçat al sector de càmping quan l'ocupació a Catalunya ha baixat el 2013, i ha baixat la taxa una mica més que a Catalunya en el sector de turisme rural.

Gràfic 4.14. Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2013.

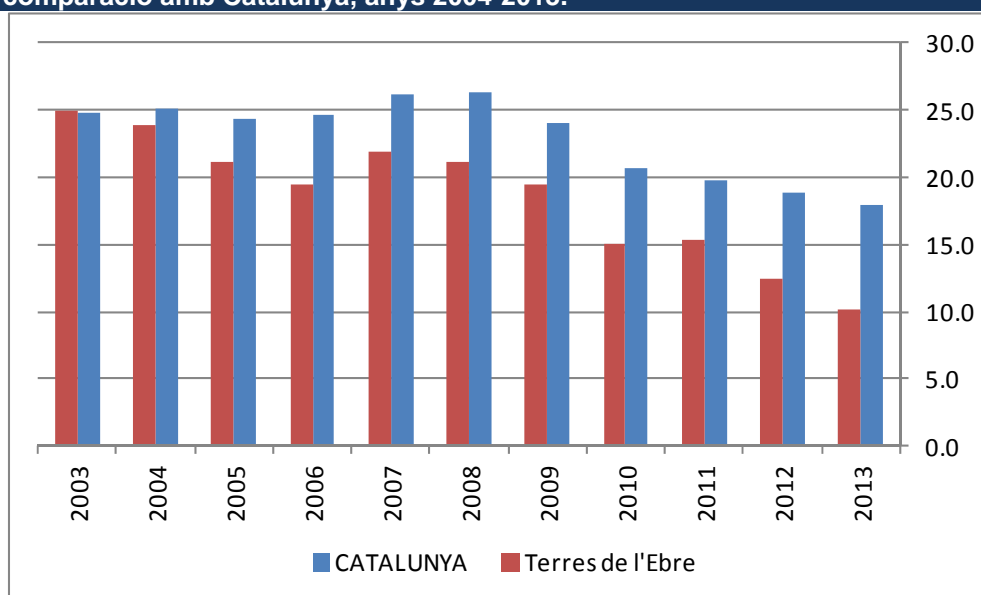
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

Gràfic 4.15. Taxa d'ocupació dels càmping a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

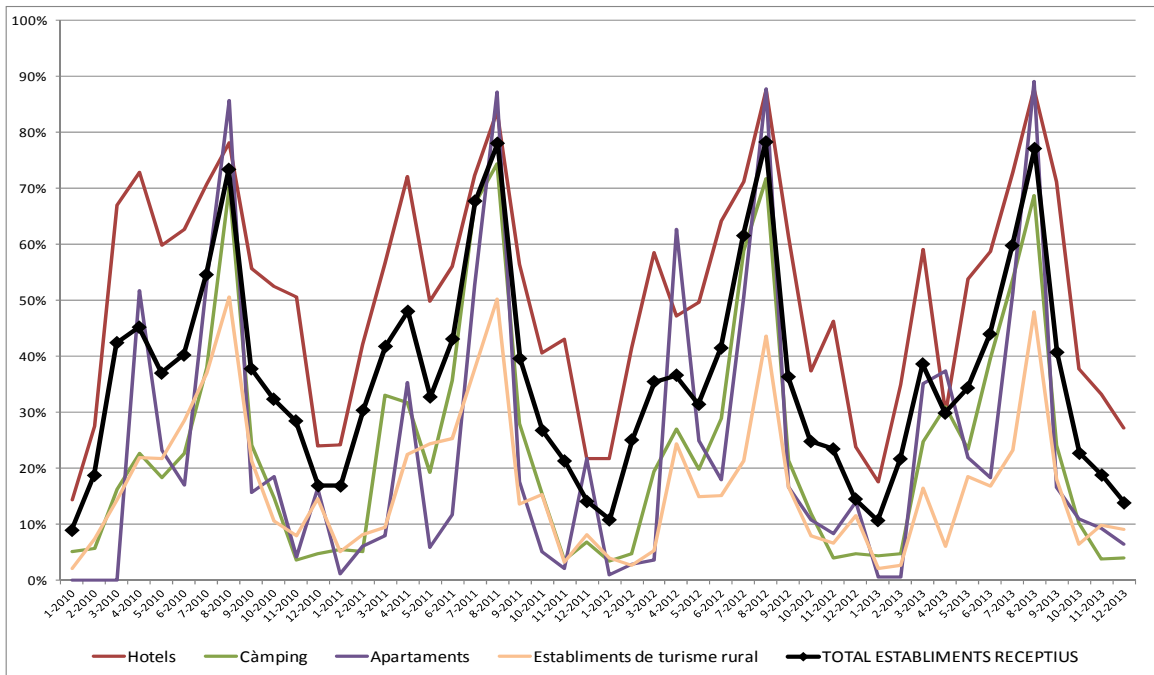
Gràfic 4.16. Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

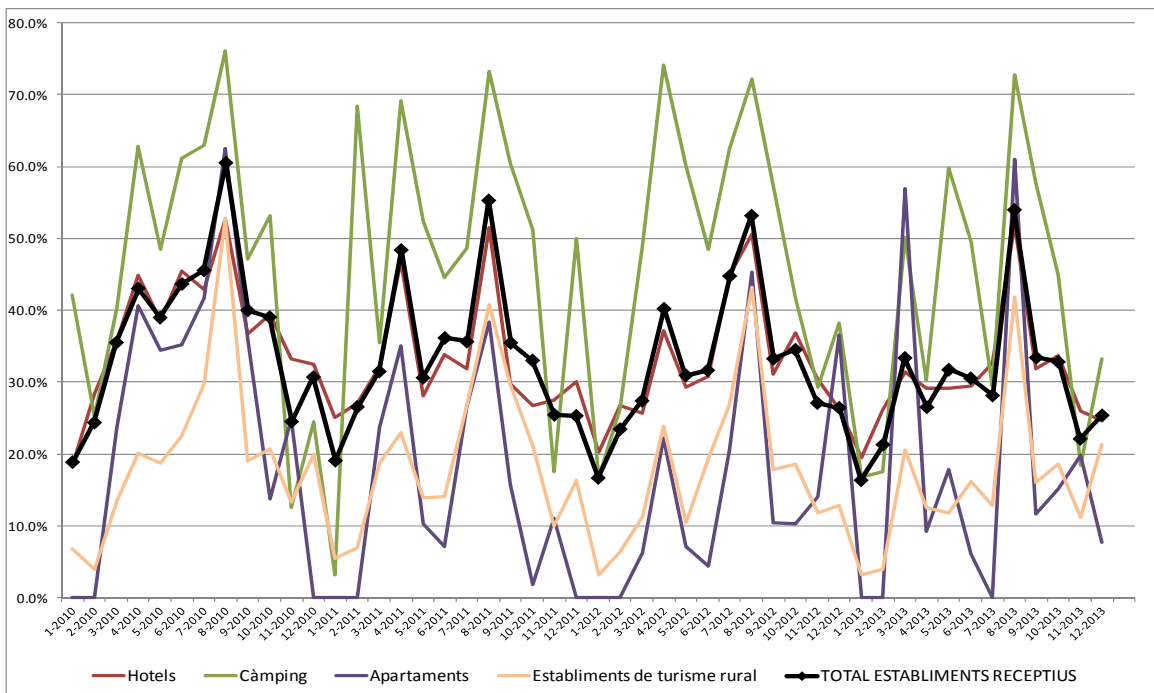
En els gràfics 4.17.- 4.18. es mostren les tendències conjunturals al litoral i a l'interior per als diferents sectors receptius, en què es tornen a notar pics d'ocupació marcats a l'agost i durant la Setmana Santa al litoral, i tendències menys marcades i previsibles en el cas de turisme d'interior, en què destaquen les diferències de patrons entre anys diferents especialment per al sector càmping. L'anàlisi de la variació intermensual de les taxes al 2013 indica que aquesta ha anat disminuint en tots els sectors d'allotjament, amb taxes menys desiguals durant l'any.

Gràfic 4.17. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona litoral), valors mensuals, 2010-2013.

Font: vegeu taules 4.9. i 4.10.

Gràfic 4.18. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona interior), valors mensuals, 2010-2013.

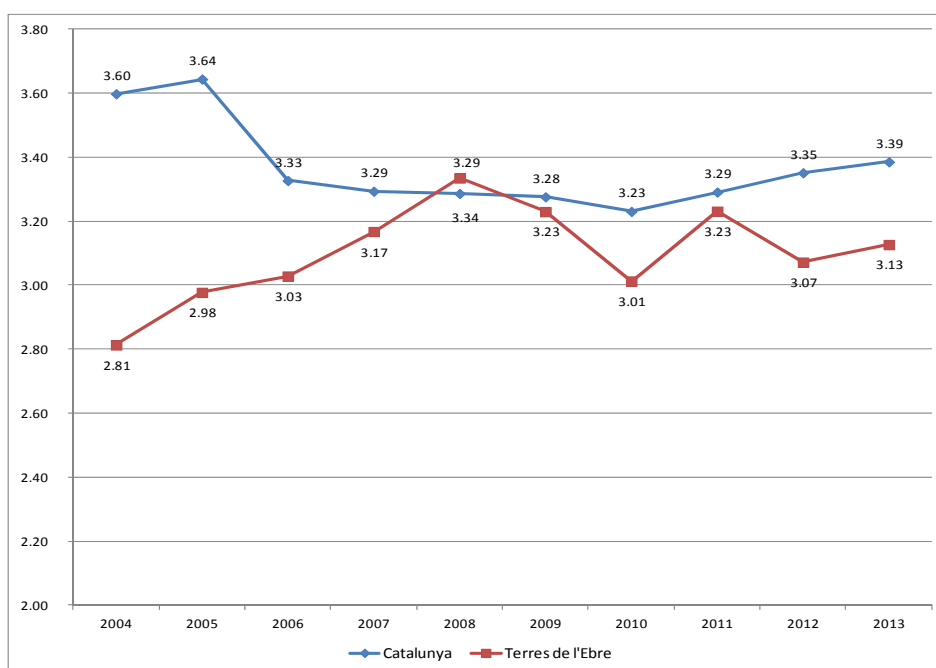

Font: vegeu taules 4.9.-4.10.

4.2. Durada de les estades.

Amb relació a Catalunya en conjunt, les estades a les Terres de l'Ebre han estat més curtes (excepte el 2008), i la diferència el 2012 s'ha mantingut el 2013 en un context general de creixement (gràfic 4.19., i per tipus d'establiments a les figures A.4.28.-A.4.31. de l'annex).

Gràfic 4.19. Durada de les estades (mitjana nits) en tots els establiments turístics de les Terres de l'Ebre amb relació a la tendència catalana, 2004-2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Utilitzarem una altra vegada les dades conjunturals de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per analitzar les tendències recents quant a la durada de les visites. Il·lustrem les dades mitjanes anuals en les taules 4.11. i 4.12., en què es pot veure el creixement gradual de la durada de les estades en el litoral fins a la flexió de l'últim any; tendència oposada, encara que lleugerament, als hotels; i la tendència erràtica de les estades a l'interior, on les estades acaben sent més d'una nit més curtes que en el litoral i el 2013 només han millorat els resultats els càmpings.

Taula 4.11. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2010-2013, valors mitjans anuals.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	3.82	4.87	4.62	2.52	4.03
TOT-2011	3.26	4.10	5.45	2.42	3.53
TOT-2012	3.05	4.20	5.45	2.51	3.45
TOT-2013	3.22	3.89	5.33	2.42	3.52
2010/11	-14.6%	-15.9%	18.0%	-3.7%	-12.4%
2011/12	-6.6%	2.6%	0.1%	3.6%	-2.2%
2012/13	5.8%	-7.6%	-2.3%	-3.5%	1.8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

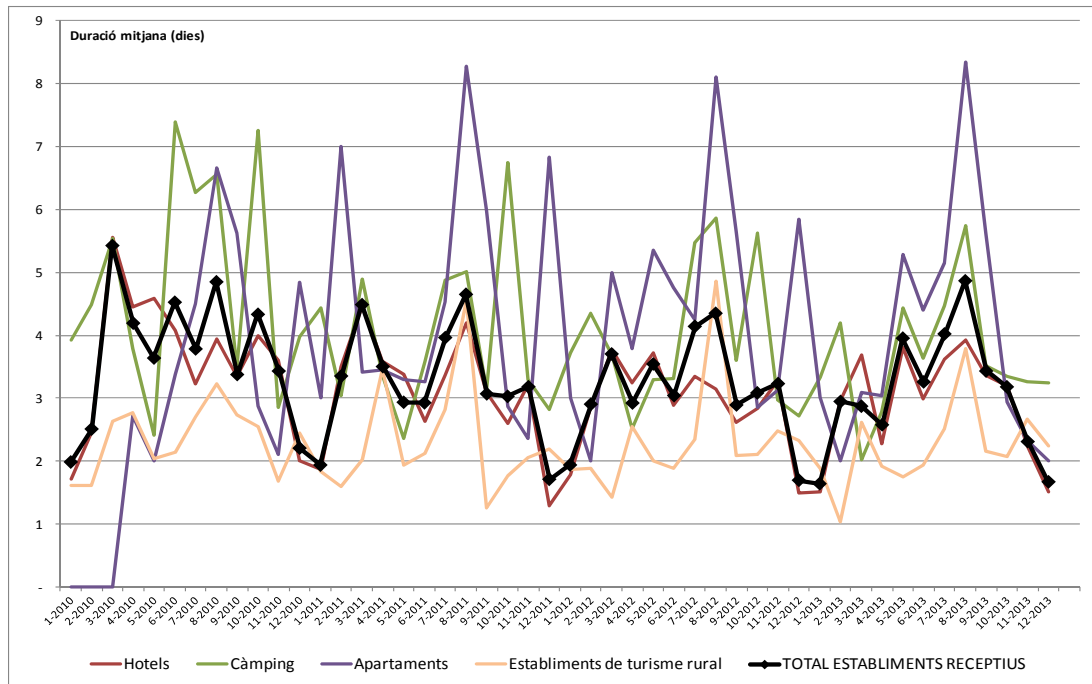
Taula 4.12. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2010-2013, valors mitjans anuals.

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2010	2.13	3.24	2.63	2.71	2.36
TOT-2011	1.99	3.51	2.58	2.83	2.25
TOT-2012	2.08	3.18	2.57	2.61	2.32
TOT-2013	2.04	3.22	3.15	2.57	2.29
2010/11	-6.7%	8.2%	-1.9%	4.7%	-4.6%
2011/12	5.0%	-9.2%	-0.6%	-8.0%	3.2%
2012/13	-2.3%	1.1%	22.7%	-1.3%	-1.2%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

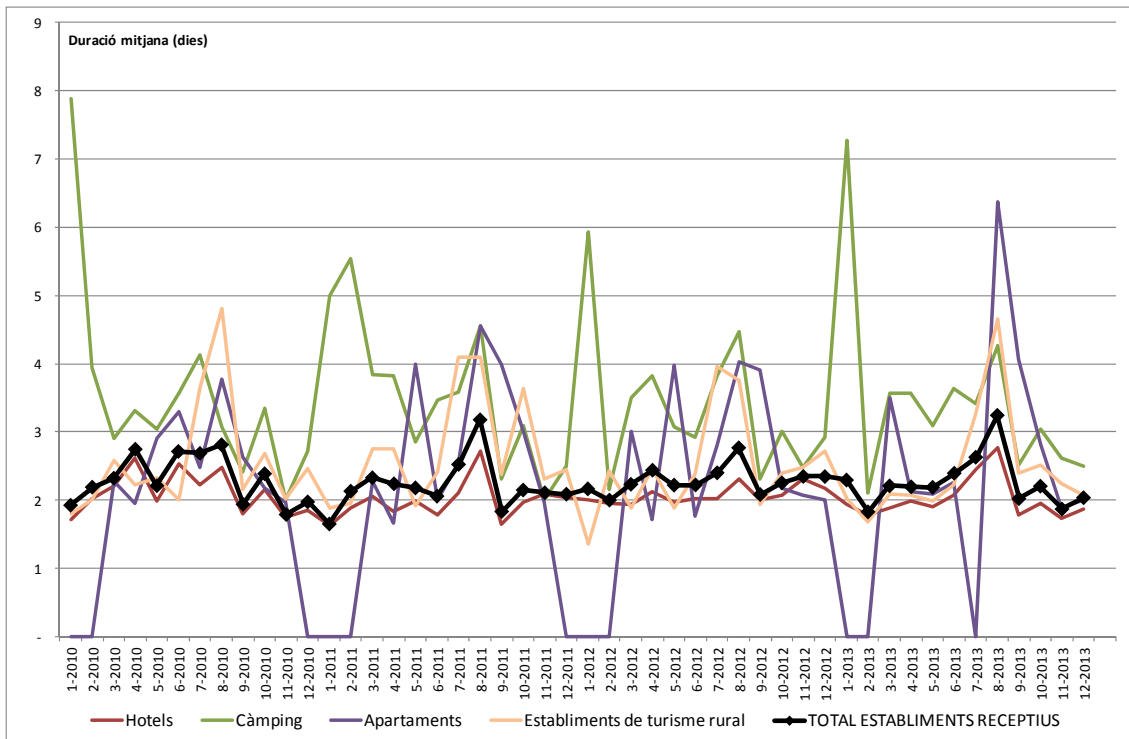
Les tendències conjunturals en els dos àmbits s'il·lustren en els gràfics 4.20.-4.21. Resulta evident que la durada de les estades és molt poc dependent de l'època de l'any encara que sigui generalment més baixa en els mesos hivernals. Hi notem també el creixement gradual de les durades de les estades als apartaments turístics, tant al litoral com a l'interior, i la tendència a la baixa dels càmpings del litoral.

Gràfic 4.20. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), valors mensuals, 2010-2013.

Font: vegeu Taules 4.11. i 4.12.

Gràfic 4.21. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), valors mensuals, 2010-2012.

Font: vegeu Taules 4.11. i 4.12.

4.3. Despesa i satisfacció dels turistes.

Les dades sobre la despesa turística i la satisfacció dels visitants —aspectes que la teoria turística indica com a fortament interrelacionats— estan disponibles solament per a la demanda interior (viatgers espanyols) i fins al 2009. A la taula 13 s'ofereixen les dades relatives a l'últim any disponible, mentre que l'evolució històrica de la despesa per càpita i del nivell de satisfacció es mostren als gràfics 4.22. i 4.23..

Així, podem veure com el 2009 Terres de l'Ebre interceptava solament el 2,5% de la despesa turística declarada dels viatgers espanyols a Catalunya, però amb una quota per càpita per sobre de la mitjana catalana i fins i tot de la mateixa Barcelona, i molt per sobre de la Costa Daurada i de la Costa Brava, la qual cosa indica que Terres de l'Ebre té una capacitat diferencial interessant de “generar” despesa, o més aviat per atreure un perfil de turista espanyol de més alt poder adquisitiu o per tenir recursos de qualitat més elevada, i això mereix una anàlisi ulterior que deixem per a plantejaments futurs. Es nota que també el nivell de satisfacció manifestat pels viatgers espanyols és bastant elevat i per sobre de la mitjana catalana. En tots dos aspectes Terres de l'Ebre ha anat millorant els seus resultats durant el període 2001-2009, com es pot constatar en els gràfics 4.22. i 4.23..

Taula 4.13. Despesa turística i nivell de satisfacció del turista a les comarques de Catalunya, 2009.

	Despesa declarada total (1) (milions d'euros)	Despesa declarada per persona i viatge (euros)	Grau de satisfacció del viatge (2)
Tot. Catalunya	1726,4	297	8
Barcelona	789	302,2	8,2
Catalunya Central	101,8	375,2	8
Costa Brava	176,8	269,7	8,1
Costa Daurada	377,6	262,9	8
Costa del Garraf	58,4	325,5	8,6
Costa de Barcelona-Maresme	59,1	376,1	8
Pirineus-Prepirineus	66	366,4	8
Terres de l'Ebre	44,7	340,2	8,2
Terres de Lleida	23,4	220,8	8,9
Val d'Aran	29,5	353,7	8,6
Δ Terres de l'Ebre s. Catalunya		14,5%	2,5%

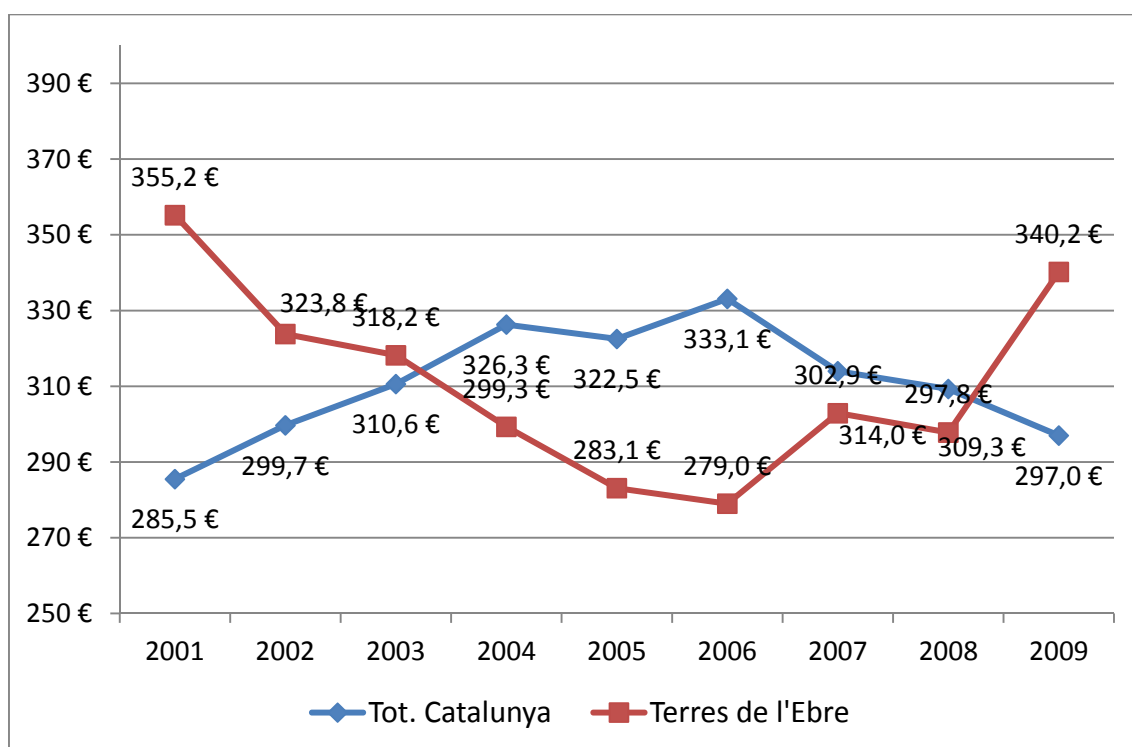
Font: Direcció General de Turisme i Idescat.

(1) Els resultats fan referència als turistes residents a la resta d'Espanya de quinze anys i més.

(2) Grau de satisfacció: mitjana de puntuació (d'1 a 10) assignada a cadascun dels viatges declarats.

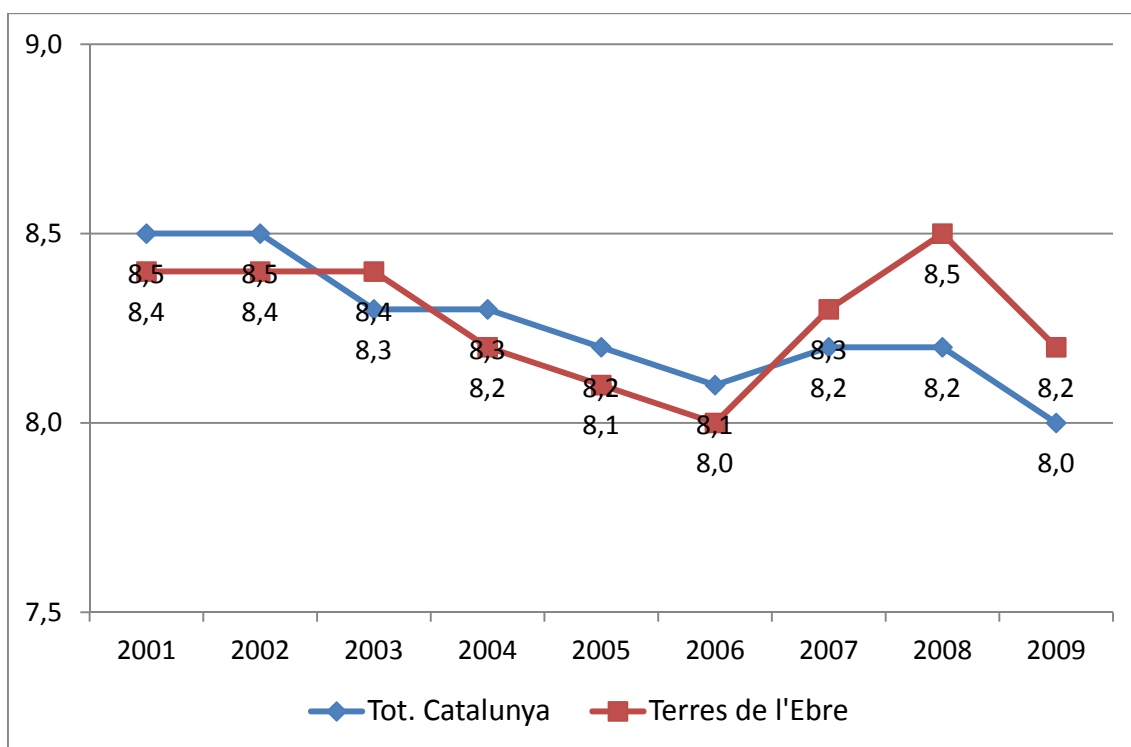
Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 4.22. Despesa per càpita dels turistes espanyols a Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009.

Font: vegeu Taula 4.13.

Gràfic 4.23. Nivell de satisfacció dels turistes espanyols a Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009.

Font: vegeu Taula 4.13.

4.4. Valoració de la destinació Terres de l'Ebre: enquesta 2013.

Tornem a utilitzar informacions procedents de la memòria “Terres de l'Ebre: estiu 2013”, de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada per apreciar millor les pràctiques, percepcions i valoracions de la destinació Terres de l'Ebre entre els turistes d'estiu, amb dades d'enquesta.

Quant a la fidelitat a la destinació, un 46,7% dels turistes de les Terres de l'Ebre que han vingut durant l'estiu ho han fet per primer cop, i un 53,3% dels turistes han repetit la destinació de viatge. Els retorns creixen respecte al 2012 (eren el 50,2%). Gairebé 2 de cada 3 turistes que s'allotgen a càmpings són fidels a la destinació, i amb tendència al creixement, mentre que el 53,7% dels allotjats a establiments hotelers corresponen a turistes que viatgen a la destinació per primer cop. El percentatge de retorns supera el 80% al turisme rural, on hi ha el turisme més fidelitzat.

Anar a la platja (75,2%), practicar senderisme (25,0%), navegar pel riu Ebre (15,0%), gaudir de la gastronomia (12,4%) i fer cicloturisme (12,0%) han estat les principals activitats realitzades a l'estiu de 2013. La platja (87,7%), el senderisme (20%) i el cicloturisme (13,2%) són les activitats principals dels turistes dels municipis costaners de les Terres de l'Ebre; en canvi, per a la zona d'interior, el senderisme ocupa el primer lloc (55,5%), seguit per la gastronomia (26,1%) i finalment la visita als cellers (24,8%).

Pels turistes d'estiu, el Parc Natural del Delta de l'Ebre es configura com la destinació més visitada dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre, que ha registrat un 47,8% de freqüència, seguit de visites a Tortosa (27,6%), destinació que va créixer força a l'enquesta de 2013 comparada amb l'any anterior. Els segueixen el parc natural dels Ports (13,7%), també pujant nota, la visita a Amposta i altres nuclis del Montsià (6,4%), i a la ciutat de Tarragona (6,2%), encara que es trobi fora de la delimitació. La visita d'Horta de Sant Joan perd deu punts aquest any fins al 4,9%.

Mentre que els turistes que s'allotgen als municipis costaners de la zona sud escullen el parc natural del Delta de l'Ebre com a zona més visitada (55,0%), els que s'allotgen als de l'interior visiten amb més freqüència els pobles de la franja de la província de Terol (41,7%). Gandesa i altres pobles de la Terra Alta, els Ports de Beseit i Horta de Sant Joan (tots tres amb un 18,4%) són també llocs destacats en les visites dels allotjats a l'interior de les Terres de l'Ebre.

Quant a la despesa mitjana a la destinació per persona (no hi inclouent ni allotjament ni transport), el rang de despesa mitjana més freqüent durant l'estada a les Terres de l'Ebre és de menys de 200 euros per persona (vegeu figura 4.7.), repetint la posició aconseguida el 2012 però reduint-ne la quota. L'1,4% dels turistes realitza una despesa superior als 500 euros per persona durant tota la seva estada (lleu creixement respecte al 2012). Han crescut lleument els rangs de despesa mitjana de 200 a 300 i d'entre 300 a 500 euros per persona; globalment, això indicaria que la despesa mitjana ha pujat força aquest any. Aquesta despesa està afectada per la durada de l'estada; així, doncs, es nota que la despesa de menys de 300 € es dona més a l'interior

perquè les estades són de cap de setmana en major mesura. Els turistes allotjats en càmpings, que es queden més temps a la destinació, gasten més que els que s'allotgen en hotels.

Figura 4.7. Despesa mitjana dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre durant el total de la seva estada, 2012-2013.

	Turistes 2012	Turistes 2013
Menys de 200€	68,9%	63,3%
De 200 a 300€	8,7%	9,5%
De 301 a 500€	4,7%	6,4%
De 501 a 900€	0,2%	0,8%
De 901 a 1000€	0,4%	0,4%
De 1001 a 2000€	0,5%	0,2%
Més de 2001€	0,1%	0,0%
Ns/Nc	16,5%	19,3%

Base 2012: 552
Base 2013: 507

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2013.

Quant a la valoració de diferents aspectes de la destinació, en una escala de l'1 al 5, el grau de satisfacció general, per terme mitjà, que manifestaren els turistes enquestats a l'estiu de 2013 va ser d'un 4,6, i va pujar 2 dècimes respecte al 2012 (figura 4.8.). La majoria d'aspectes han obtingut resultats superiors a l'any anterior i el més destacat és el de neteja de les platges i mar (7 dècimes), seguit pels transports públics (4 dècimes) i les facilitats per als vianants i la relació qualitat/preu (que han registrat puntuacions 3 dècimes més altes cadascun). D'aquests aspectes, es valora més l'atenció al client (4,6), i la qualitat (4,5). El preu rep una valoració més baixa (4,1) però pujant dues dècimes respecte al 2012.

Figura 4.8. Valoració de diferents aspectes de la destinació pels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2012-2013.

	ESTIU 2012	ESTIU 2013
Neteja de les àrees públiques	4,1	4,2
Seguretat	4,4	4,4
Amabilitat de la gent	4,6	4,7
Serveis d'allotjament	4,4	4,6
Transports públics	2,7	3,1
Facilitats per als vianants	4,0	4,3
Entreteniment i vida nocturna	3,7	3,7
Ambient natural	4,5	4,7
Neteja de les platges i el mar	3,4	4,1
Equipaments de les platges	3,7	3,9
Recursos arqueològics i històrics	4,2	4,3
Senyalització	4,0	4,2
Relació qualitat/preu	4,1	4,4
Grau de satisfacció general	4,4	4,6

Base 2012: 552
Base 2013: 507

Font: Observatori Turístic de la Costa Daurada, 2013.

Considerar el territori de les Terres de l'Ebre com una destinació que proporciona "tranquil·litat" és el significat més habitual entre els turistes de la destinació, amb una freqüència de resposta d'un 25,0% (5 punts més que el 2012), seguit del significat "naturalesa" (8,7%). La identificació amb platja, la tercera més valorada l'any anterior, ha baixat cap al 1,6% el 2013.

El **millor de la destinació** per als turistes de les Terres de l'Ebre és la tranquil·litat (12,3%) —aspecte especialment valorat pels turistes barcelonins i de la resta de l'Estat—, les vistes (10,0%), les platges (8,1%), la naturalesa (6,7%) i el clima (4,1%). El 12,2% dels que van visitar l'interior de les Terres de l'Ebre destaca que el millor de la destinació és la naturalesa. En canvi, per als enquestats a la costa va ser la platja, en un 10,9%. L'11,3% dels turistes d'edats compreses entre 35 i 44 anys veuen "la platja" com el millor de la destinació, en major mesura que en altres franges d'edats.

La resposta no hi ha "res" que es pugui considerar el **pitjor de la destinació** la van escollir un 49,5% dels turistes i cal destacar que és la freqüència més important de resposta a aquesta demanda, més que doblant la seva quota respecte a l'any anterior. Amb menys freqüència, els elements que apareixen com el pitjor de la destinació són la presència de mosques i mosquits amb el 20,7% dels turistes (especialment entre els visitants que s'allotgen als càmping,

on aquesta valoració puja al 29,0%) i la meteorologia puntual (molta calor o molt de fred), amb un 3,6% de freqüència.

Un 62,4% dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural no troba a faltar “res” a la destinació. Un 1,9% dels turistes opina que s’hauria d’augmentar la quantitat de supermercats i un 1,9% considera que s’haurien de millorar els allotjaments.

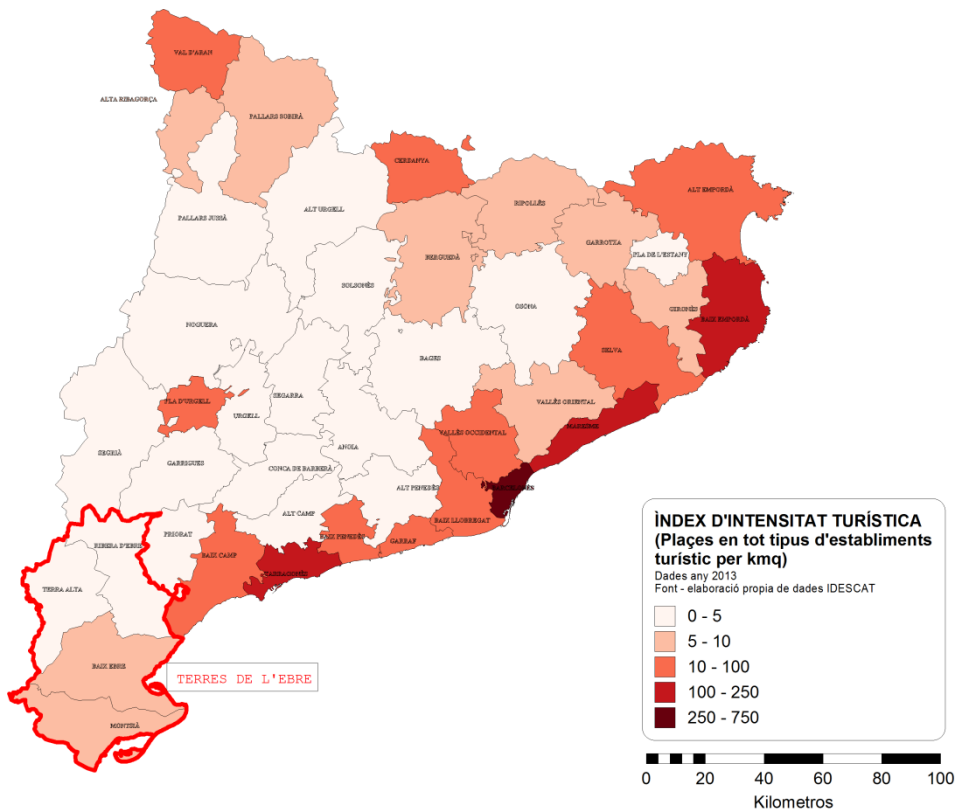
4.5. Indicadors de desenvolupament turístic (intensitat i estrès).

Acabem amb una aproximació territorial a l’anàlisi basada en indicadors que en la teoria geogràfica del turisme serveixen per identificar zones de pressió antròpica excessiva sobre els recursos socials, naturals i culturals d’una regió o destinació (indicador d’intensitat turística, donat per l’estona de visitants per residents i l’indicador d’estrès turístic, donat per la ràtio de visitants per quilòmetre quadrat). Com que manquen dades desagregades territorialment sobre la demanda per sota del nivell de les marques, utilitzem com a *proxy* d’això les dades d’oferta que estan disponibles en l’àmbit municipal, i interpretem la presència d’infraestructura receptiva en un lloc com a indicador de desenvolupament i alhora pressió antròpica sobre els recursos. Podem, així, generar uns mapes que posen en evidència on es concentren les àrees on la gestió territorial del turisme cobra una importància particular, o més aviat (i aquest cal esperar sigui el cas de Terres de l’Ebre) on s’identifica un “gap” de desenvolupament amb l’escassetat d’infraestructura enfront d’un potencial representat per recursos i atraccions territorials situats en zones específiques, que detallarem més avall.

Els mapes de les figures 4.9. a 4.10. representen els valors d’aquests indicadors en funció de les comarques de Catalunya, posant en evidència els valors de les quatre comarques de les Terres de l’Ebre, i els valors en l’àmbit municipal en aquestes comarques (en el cas de les dades municipals, solament es van poder utilitzar dades sobre les places en equipaments hotelers).

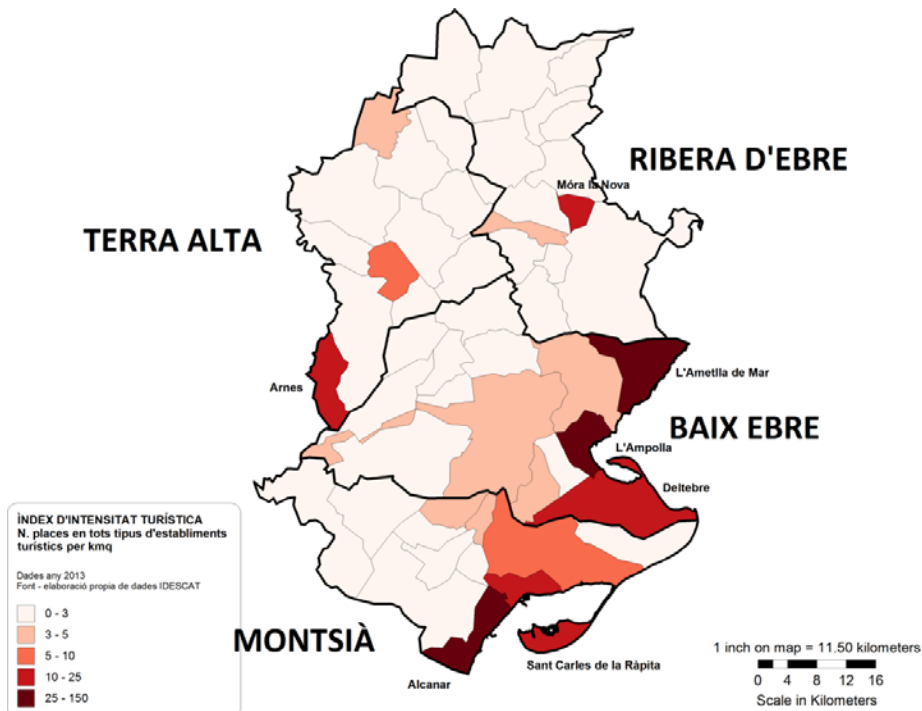
Quant a la intensitat turística, aquest indicador sol interpretar-se com un factor de desenvolupament turístic però també com un indicador d’estrès sobre els recursos físics i naturals produït pel turisme.

Figura 4.9. Intensitat turística. Comarques de Catalunya (2013).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Figura 4.10. Intensitat turística. Municipis de les Terres de l'Ebre (2013).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

En la figura 4.9. podem veure com des d'aquest punt de vista, Terres de l'Ebre coneix taxes de desenvolupament molt per sota de les tendències catalanes, i especialment a la costa, amb només el Baix Ebre i el Montsià amb valors (respectivament, 7,43 i 5,55 places/km²) que l'aproximen als nivells de comarques del Prepirineu com el Ripollès i la Garrotxa, mentre les altres dues comarques no superen el valor de 2 places/km².

Les dades municipals (figura 4.9.) ens mostren que els índexs més elevats amb valors per sobre de les 25 places/km² es concentren als termes municipals de l'Ametlla de Mar (43,7), l'Ampolla (40,6) i Alcanar (37,8), valors comparables amb els obtinguts al conjunt de la comarca de l'Alt Empordà. Sant Carles de la Ràpita i Deltebre, a la costa, i Arnes i Móra d'Ebre, a l'interior, els segueixen amb nivells d'intensitat més moderats per sota de les 25 places/km². La resta de municipis d'aquesta delimitació territorial, se situen per sota de les 10 places per km².

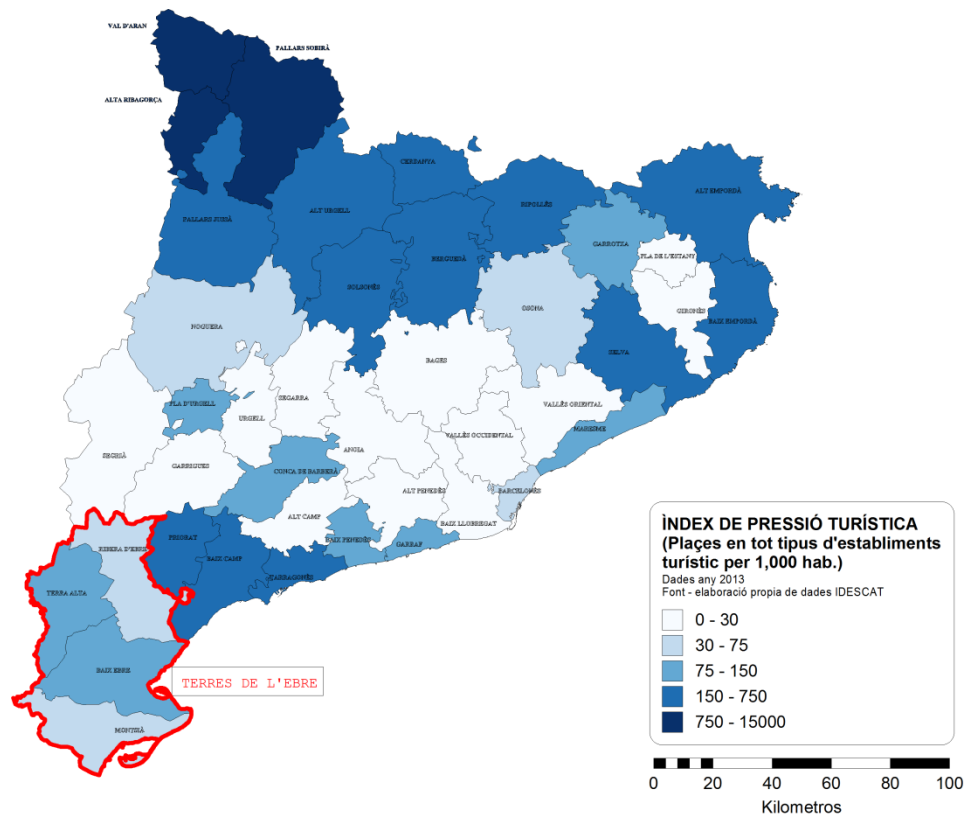
Pel que fa a la pressió turística, aquest indicador mesura d'alguna manera el nivell de desenvolupament turístic associat a la concentració de població. En estudis turístics, se'l sol associar amb estrès sobre els recursos antròpics i socioculturals (p. ex. patrimoni cultural, infraestructura de transport, cost de la vida, identitat local), de la mateixa manera que la intensitat per km² apunta als aspectes físics. Per tant, valors baixos indiquen un potencial de desenvolupament "sostenible" del turisme, mentre que valors elevats poden indicar situació de tensió o conflicte en l'ús dels recursos des del punt de vista local.

Així, podem reconèixer que de les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, la Terra Alta, amb 106,6 places per 1.000 habitants, i el Baix Ebre, amb 91,3, aconsegueixen nivells mitjans dels valors d'aquest indicador en el context català, similars als que es poden trobar per exemple al Garraf, Maresme o Garrotxa (figura 4.11.). Les altres dues comarques no arriben a les 75 places per 1.000 habitants; tot i això són nivells superiors als de la majoria de les comarques de la Catalunya Central i de Ponent.

En l'àmbit municipal (figura 4.12.) podem reconèixer que aquesta pressió es concentra primàriament als municipis d'Arnes (1.058 places/inh.), i, en segona línia per damunt de les 150 places per km², a l'Ampolla (398,5), la Pobla de

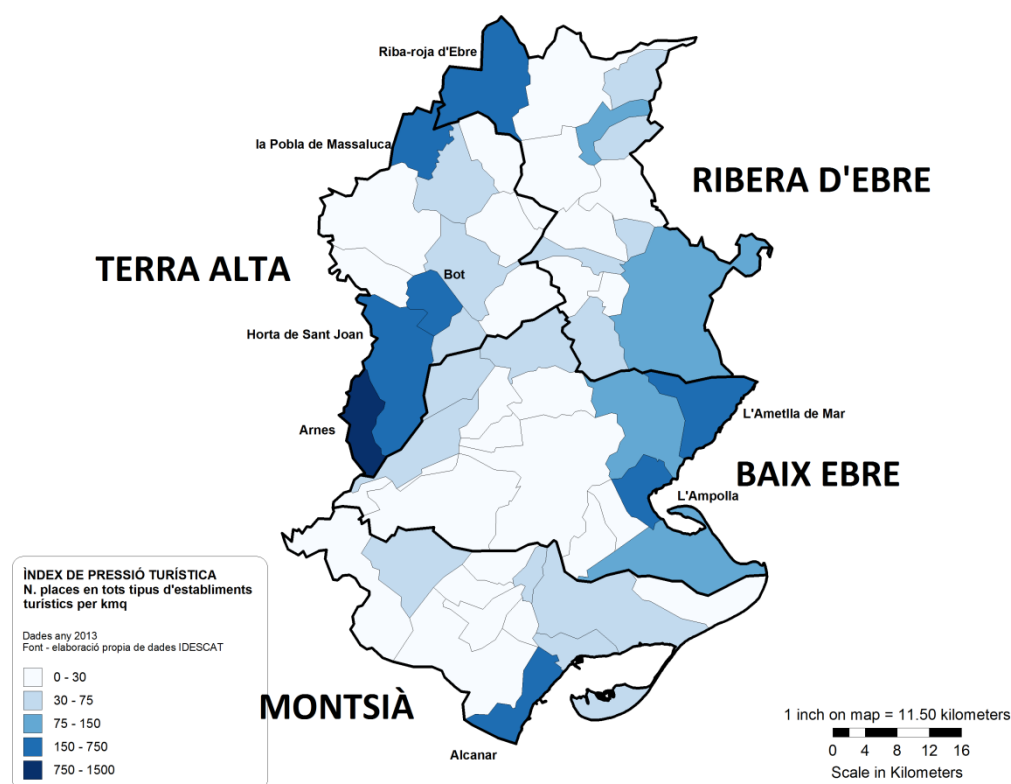
Massaluga (389.8), l'Ametlla de Mar (379.3), Bot (326.3), Riba-roja d'Ebre (182.2), Alcanar (171.3) i Horta de Sant Joan (161.2). Alguns d'aquests són municipis que encara que siguin força turístics concentren establiments de gran capacitat en un terme municipal més aviat petit.

Figura 4.11. Pressió turística. Comarques de Catalunya (2013).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Figura 4.12. Pressió turística. Municipis de Terres de l'Ebre (2013).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

5. Recursos, productes o destinacions principals.

En aquest apartat volem oferir una aproximació de caràcter purament especulatiu sobre el potencial d'atracció de Terres de l'Ebre per a diferents perfils de visitants, que podrem comparar amb les característiques del moviment turístic i el nivell de desenvolupament il·lustrat pels indicadors introduïts en la secció 4 per poder identificar àrees i productes estratègics que podrien ser objecte de noves iniciatives de valorització i màrqueting turístic.

5.1. Actius i paisatges naturals.

Abans de tot, Terres de l'Ebre és una zona turística fortament caracteritzada pel patrimoni natural, i aquest caràcter és l'element principal de la marca i de les imatges emprades en les campanyes promocionals, amb productes ja consolidats (encara que, com veurem, amb gran potencial de desenvolupament ulterior) d'activitats turístiques a la natura (senderisme, observació d'aus,

passejos en canoa, activitats esportives), i turisme cultural i gastronòmic basats en els elements més destacats i productes típics del paisatge del Delta.

Taula 4.14. Evolució de visitants segons l'espai natural de protecció especial (1995-2007).

ESPAI NATURAL/ANY	1995	2000	2005	2007
Parc Nacional				
Parc Nacional d'Aigüestortes	228,000	382,000	337,500	268,796
Paratges naturals d'interès nacional				
PNIN Poblet**	192,000	158,000	185,000	184,000
PNIN Albera	18,000	28,000	41,000	55,600
Parcs naturals				
P. N. Delta de l'Ebre	810,000	814,800	968,000	919,000
P. N. Montserrat**	2,106,000	2,290,000	2,377,600	-
P. N. Cadí Moixeró	330,000	400,000	430,000	430,000
P. N. Aiguamolls de l'Empordà	171,000	150,000	152,000	188,000
P. N. Les Medes	150,000	270,000	218,000	-
P. N. Cap de Creus	-	432,000	435,000	435,000
P. N. ZV Garrotxa	-	575,000	600,000	600,000
P.N. Sant Llorenç del Munt i l'Obac*	-	76,489	-	-
P.N. del Montnegre i el Corredor*	70,648	49,575	-	-
P.N. del Montseny*	-	565,856	-	-
P.N. del Garraf*	-	161,000	-	-
Parcs Comarcals				
Castell de Montesquiu*	-	42,635	8,242	-
Reserves naturals				
R.N. Delta del Llobregat	26,000	100,000	62,500	95,000
R.M. Les Medes	-	-	218,000	200,000

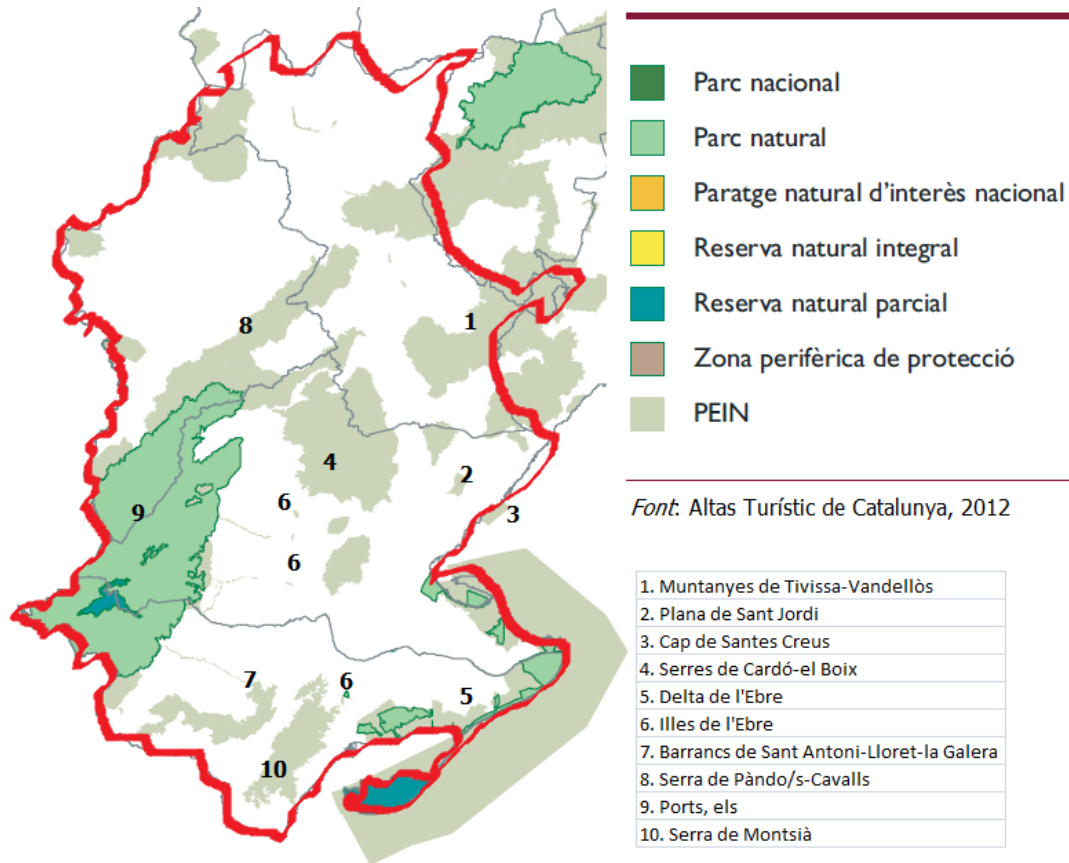
Font: *Atles turístic de Catalunya (2012)*.

El Parc Natural del Delta de l'Ebre és no solament un dels espais verds més visitats de Catalunya (taula 4.14.), amb la sola excepció del PN de Montserrat (que és molt més proper a Barcelona i deu el seu atractiu també al tema

cultural i religiós); sinó que gaudeix d'un paper únic a Catalunya com a paisatge de zona de delta, lloc per excel·lència de biodiversitat i entorn productiu (especialment relacionat amb el cultiu de l'arròs i la pesca). El mateix tema cultural del riu Ebre i les seves intermitències amb els paisatges culturals de Terres de l'Ebre és un recurs de primer nivell que s'estén a elements importants del patrimoni intangible, històric i material de la regió.

No obstant això, les Terres de l'Ebre deuen el seu atractiu a altres espais verds a les zones d'interior i de muntanya de les seves comarques, com el Parc Natural dels Ports, un altre santuari de la biodiversitat i fauna salvatge, i la Xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural (PEIN), que inclou a la demarcació de les Terres de l'Ebre, damunt dels parcs naturals ja esmentats, les zones naturals identificades en la figura 4.13., en què els visitants poden gaudir d'una àmplia gama d'activitats, vistes, i rutes per descobrir alguns indrets dels més únics i incontaminats de Catalunya. Destaca la Via Verda, un itinerari d'uns 50 kilòmetres que segueix l'antic traçat de la línia de tren que unia La Puebla de Híjar (a l'Aragó) amb Tortosa, adaptat per a bicicletes i vianants, amb un recorregut espectacular que voreja el vessant occidental del massís dels Ports i la llera del riu Canaletes fins a arribar a l'Ebre.

Figura 4.13. Espais naturals de Terres de l'Ebre.

Font: Atlas Turístic de Catalunya, 2012

Font: Atlas turístic de Catalunya (2012).

Les Terres de l'Ebre també ofereixen una important disponibilitat de platges per a activitats nàutiques i oci, tant a les zones de costa de l'Ametlla de Mar-Amposta i de Sant Carles-Alcanar, com a la zona més salvatge del Delta de l'Ebre i les seves illes. Algunes de les quals han obtingut la certificació de Bandera Blava (vegeu figura 4.14.).

Figura 4.14. Espais naturals de les Terres de l'Ebre.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Atles turístic de Catalunya, 2012.

5.2. Patrimoni cultural.

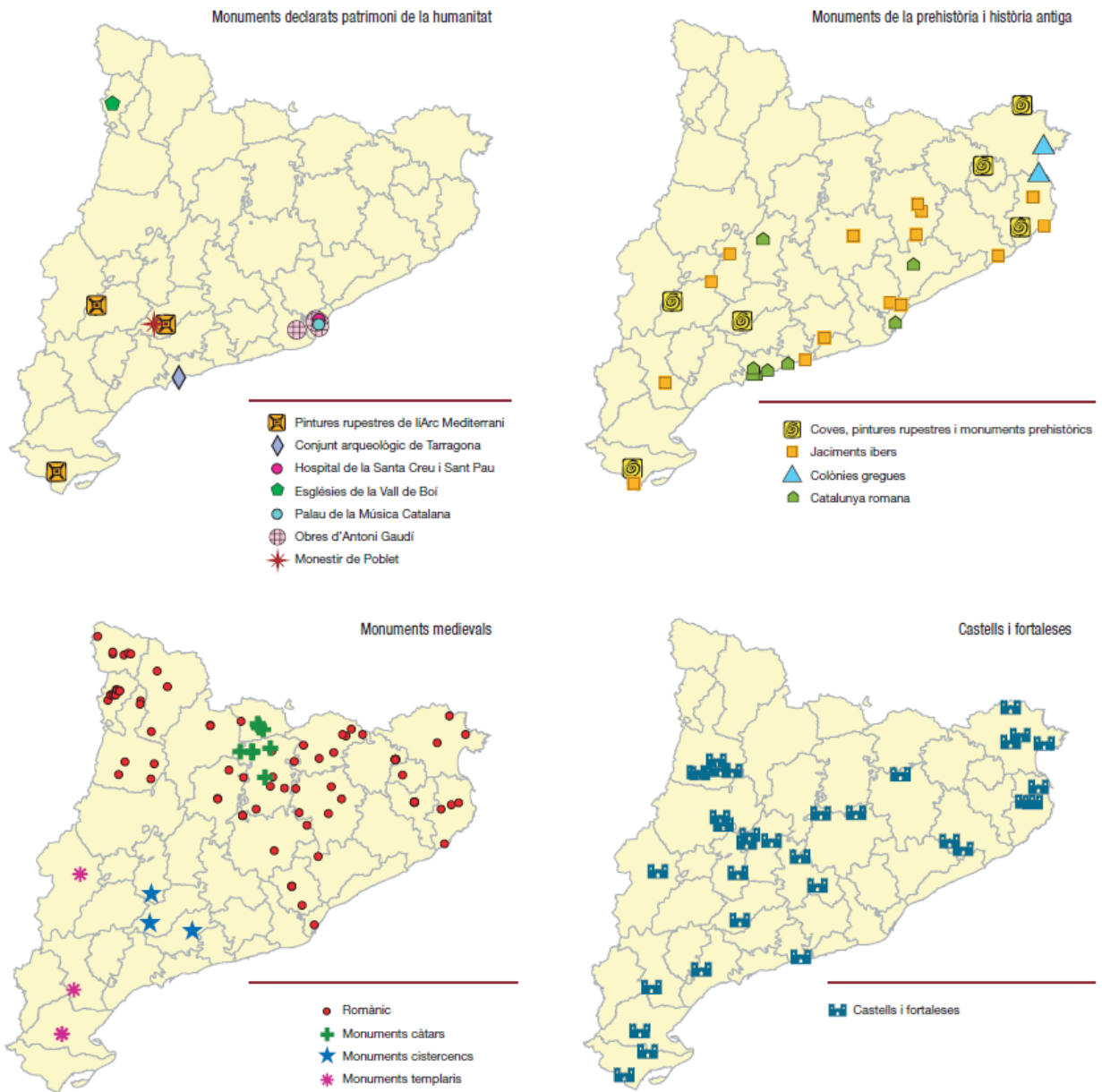
Encara que la marca Terres de l'Ebre s'identifiqui més aviat amb el turisme als espais naturals, i això marqui les campanyes de promoció turística de la regió, cal evidenciar com aquest territori presenta recursos culturals. Consultarem un altre cop l'*Atles turístic* per identificar aquests elements. En la selecció de recursos culturals, que l'*Atles* presenta classificats per tipologies a través de mapes temàtics (figures 4.15. i 4.16.) en una representació per comarques, les Terres de l'Ebre apareixen com a seu d'actius importants en els registres de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, monuments medievals, castells i fortaleses, i monuments de la prehistòria i història antiga.

En el mapa de monuments medievals, destaca la gran concentració d'actius a la franja pirinenca i prepirinenca, i una gradual densificació cap al sud, que

deixa Tortosa i Miravet com a únics nuclis dotats d'actius d'aquesta mena en tot el sud català. En el mapa de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, s'aprecia la presència de pintures rupestres de l'Arc Mediterrani (abrils d'ermites de la serra de la Pietat a Ulldecona, Montsià).

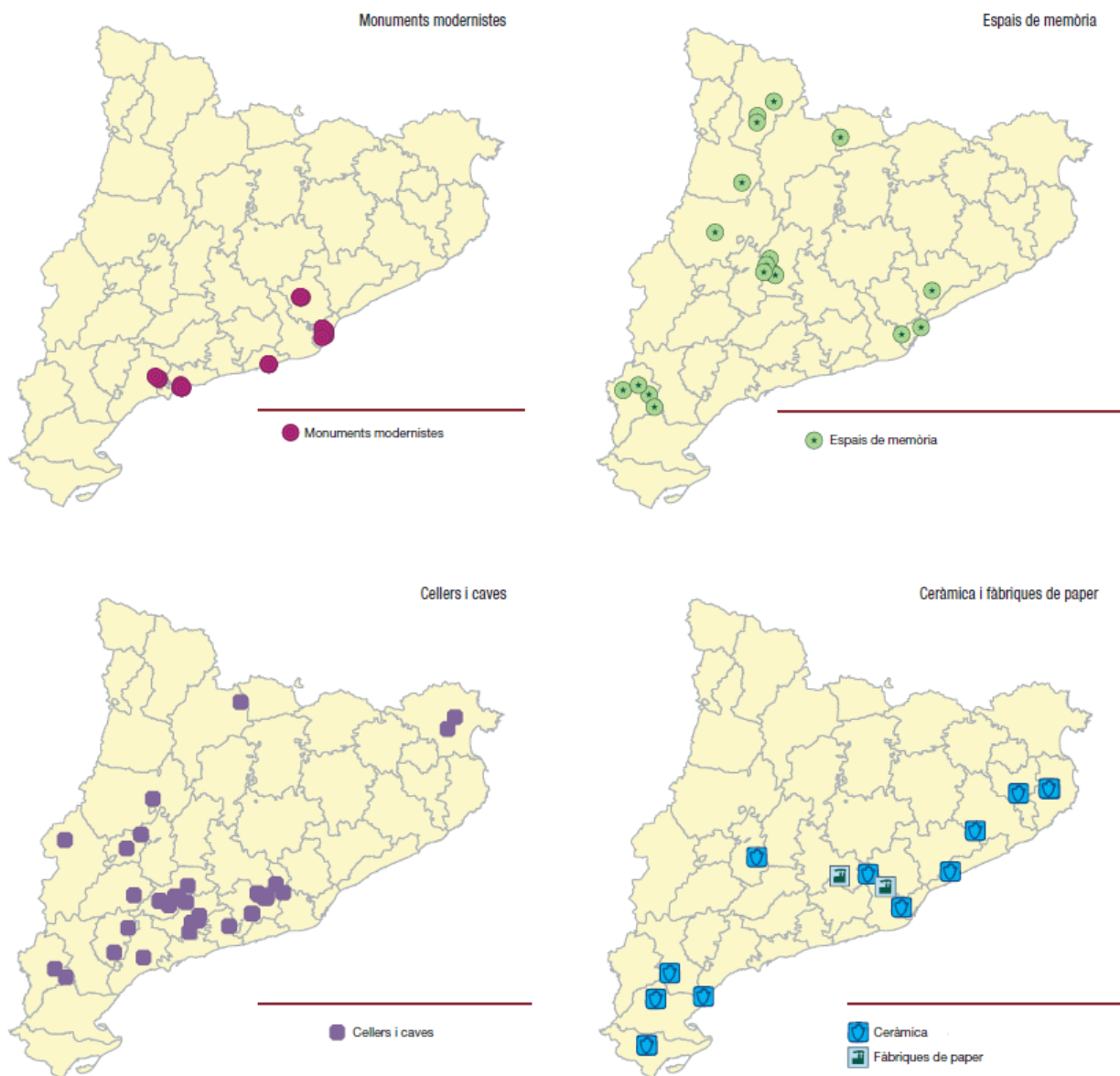
En la figura 4.16.a-d, podem veure que tot i que l'*Atles* no inclou cap element destacat quant a patrimoni modernista a les Terres de l'Ebre (i això podria ser un element de contestació, vista l'existència de recursos d'una certa importància en aquest sentit a Tortosa), sí que presenta elements destacats en els registres d'Espais de la Memòria (els actius relacionats amb la batalla de l'Ebre a la Terra Alta, museïtzats pel COMEBE - Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre), de Cellers i Caves (també a la Terra Alta), i el del patrimoni industrial relacionat amb "Ceràmica i fàbriques de paper" en totes les comarques. Cal destacar que no inclou cap mapa o que tampoc s'esmenten els monuments renaixentistes dels quals pot estar orgullosa la ciutat de Tortosa.

Figura 4.15. a-d Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008).

Font: *Atles turístic de Catalunya*, 2012.

Figura 4.16. a-d. Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008).

Font: *Atles turístic de Catalunya, 2012.*

L'*Atles* ofereix també estadístiques sobre les visites als monuments i béns culturals esmentats abans, que permeten avaluar la posició de Terres de l'Ebre i el seu potencial en el context de l'oferta catalana. Cal remarcar que en aquest cas adoptem una visió molt tancada de turisme cultural; més aviat s'hauria de parlar de turisme de patrimoni i tenir en compte que aquestes estadístiques no diferencien públics, o sigui, visites d'estrangers, turisme intern o simples usuaris locals. A més, són subjectes a les inevitables i característiques limitacions pel fet que solament es comptabilitzen les visites en els monuments que cobren

entrades o tenen registre de visitants, i exclouen així tots els béns que malgrat ser part d'un conjunt i lliurement visibles, exerceixen gran capacitat d'atracció turística.

Aquests llistats inclouen, entre els "Jaciments i monuments de la prehistòria i època antiga", el poblat ibèric de la Moleta del Remei (amb 1.700 visitants el 2007); a l'apartat de visites en esglésies i monestirs no surt la catedral de Tortosa (probablement perquè el 2007 encara no era accessible la visita amb entrada a pagament al Tresor). Quant als castells i fortaleses, les estadístiques de 2007 registren 32.300 visitants al castell de Miravet, a la Ribera d'Ebre. Finalment, pel que fa a visites al patrimoni industrial i etnològic, destaquen les 8.200 visites el 2007 al celler Cal Menescal de Bot.

L'apartat d'"esdeveniments i celebracions" selecciona solament els de transcendència per atreure turistes; l'*Atles de Catalunya* solament esmenta el Baix Ebre en relació amb la capitalitat de la Cultura Catalana d'Amposta el 2006; de totes maneres, l'*Atles* no esmenta altres seus d'esdeveniments culturals al sud de Sitges i Lleida, i incloent les categories de "Grans esdeveniments musicals", "Grans esdeveniments d'arts escèniques", "Grans espais destinats a esdeveniments culturals".

Finalment, un apartat de l'*Atles* classifica els recursos quant al posicionament i visibilitat en guies turístiques amb un "índex d'impacte", que varia des d'un valor de 5,58 per al monestir de Poblet fins a l'1,71 del CCCB barceloní. La capital cultural de les Terres de l'Ebre, Tortosa, surt en aquesta llista i el mapa derivat com a seu de patrimoni històric, amb un nombre no elevadíssim d'altres centres urbans catalans, en raó de dos actius: el Palau Episcopal (que surt amb rang 35, i índex d'impacte 2,65) i la Catedral (rang 41 i índex d'impacte 2,47). Entre altres centres comparables, i limitant-nos a la categoria de monuments del patrimoni històric, Girona inclou diversos monuments (la catedral de Girona al n. 7 amb 4,26, el monestir de Sant Pere de Galligants amb 3,06, els Banys Àrabs amb 2,96, etc.), Tarragona surt al n. 12 (catedral de Tarragona, índex d'impacte 3,83), església de Santa Maria de la Seu d'Urgell al n. 21 (3,16), la Plaça Major de Vic al n. 38 (2,53), la Paeria de Lleida al n. 54 (2,20), el castell de Sant Ferran de Figueres al n. 62 (2,06), la basílica de Santa Maria de Manresa al n. 79 (1,88).

A partir d'aquestes dades, ens queda observar com, d'una banda, les Terres del Ebre tenen, sens dubte, recursos que li permetrien poder competir al mateix nivell que altres territoris com l'Empordà o les comarques de la Catalunya interior en l'atracció de turistes culturals amb interès especial en el patrimoni de l'època medieval o renaixentista; i, de l'altra, actualment no aconsegueix generar el mateix volum de visites, per la qual cosa, la seva capital, Tortosa, se situa per sota de llocs com Vic, la Seu, Manresa, o Reus quant a "funció turística". Ja es van esmentar possibles raons "estructurals", pel seu caràcter "perifèric" i la seva escassa accessibilitat al sistema turístic català tant en termes absoluts com amb relació a les àrees de destinació més grans, però mirant l'evidència aportada en l'*Atles de turisme de Catalunya*, podem esmentar també la falta d'un element clarament identificador com el *flasghip* (la Jueria de Girona o el Museu Dalí de Figueres), certa diversitat de recursos culturals cap a estils i temes de la cultura intangible (com en el cas de Tàrraco Viva a Tarragona), l'absència d'espais públics emblemàtics com la Plaça Major de Vic, i d'una oferta comercial de qualitat com en el cas de la Seu. No és que aquests no siguin presents: malgrat el que surt a l'*Atles*, Tortosa sí que té patrimoni modernista industrial, actius de la cultura material del territori, esdeveniments culturals de cert espessor i, des d'aquest any, un museu d'història *state-of-the-art*; però potser aquets recursos no estan suficientment orientats cap al públic turístic, fins i tot mirant simples temes d'imatge i encaixament urbà.

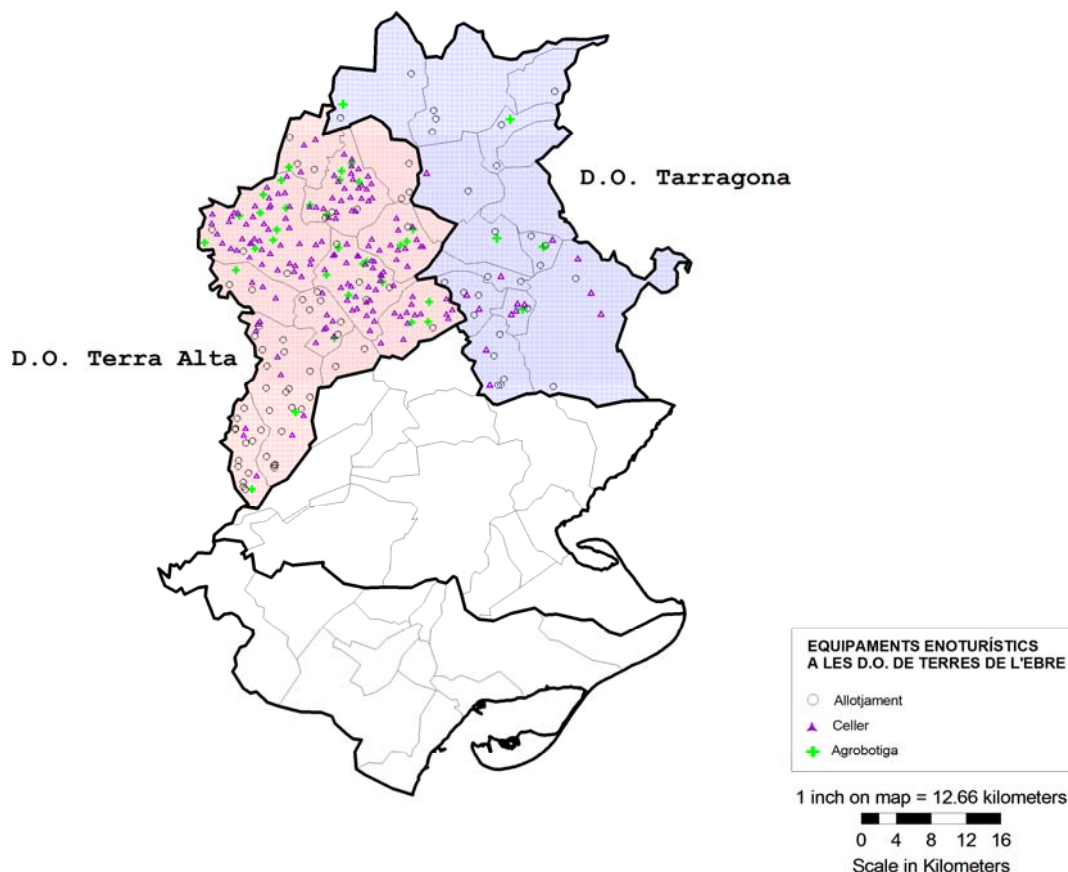
5.3. Paisatge i recursos enoturístics.

Les Terres de l'Ebre inclouen dues zones on es produeixen vins amb denominació d'origen, i l'enoturisme és segurament un dels àmbits turístics més prometedors per al futur desenvolupament turístic de la demarcació, especialment a l'interior, que es proposa com un producte d'alt valor afegit i sinèrgic amb diferents sectors dins i fora del turisme.

D'una banda, hi ha la DO Terra Alta i els seus dotze municipis incorporats a la denominació. D'altra banda, els municipis de la Ribera d'Ebre són part del territori que produeix la DO Tarragona (figura 4.17.). Tots junts, aquesta territoris generen una oferta enoturística àmplia, encara que menys

desenvolupada i reconeguda que en altres regions catalanes com el Penedès i el Priorat.

Figura 4.17. Distribució per municipis dels equipaments enoturístics a les DO de les Terres de l'Ebre.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada⁶.

La Terra Alta, en particular, ha fet esforços importants (entre els quals quinze plans amb certa vinculació turística impulsats des de diferents organismes públics) per projectar l'enoturisme com a producte en el ventall de l'oferta turística existent, centrada en la modalitat de turisme de natura i actiu. De fet, l'agricultura és l'activitat econòmica principal a la Terra Alta, i el cultiu de la vinya és el conreu més important en extensió, amb gairebé 6.000 hectàrees. Des de la creació de la DO Terra Alta l'any 1982, s'ha anat incrementant el nombre de cellers inscrits fins a arribar als 45 actuals, 18 dels quals visitables, amb 5 agrobotigues i uns 60 allotjaments a la demarcació que ofereixen accés

⁶En aquest mapa (i en l'elaboració de dades en aquesta secció) s'hi consideren els equipaments inclosos en l'EnoDataSystem, sistema de gestió de la informació enoturística a les comarques de Tarragona creat per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

al paisatge i als productes enoturístics de la regió. A això, cal afegir 12 cellers més (4 visitables), 27 allotjaments i 5 agrobotigues a la Ribera d'Ebre (DO Tarragona).

En la figura 4.15. podem apreciar com aquesta oferta es distribueix entre tots els municipis, i en particular a Horta de Sant Joan i Arnes. La presència del Parc Natural dels Ports a la part sud de la comarca, junt amb la Via Verda, que aprofita l'antic traçat ferroviari, han afavorit el desenvolupament turístic d'aquesta zona.⁷ Això ha generat la localització d'allotjaments turístics pròxims als recursos estrella, oferta que ha anat creixent en els darrers anys. De fet, des del 2002, s'han incrementat en un 52,1% les places turístiques de la comarca, sobretot en el cas d'hotels i cases rurals. Pel que fa a la capacitat d'allotjament actual, tot i que els hotels concentren el 51,0% de les places, el pes de les pensions és significatiu. Les pensions de 2 estrelles representen el 25,0% de les places totals d'hotels i pensions. La zona nord de la comarca, en canvi, mostra un pes inferior pel que fa a places turístiques. És aquí on es concentra la major part dels conreus de vinyes, fet que ha condicionat la localització dels cellers i els productors de vi. D'altra banda, el conreu de l'olivera també té certa rellevància en aquesta zona, on hi ha presència de cooperatives, molins i altra infraestructura relacionada amb aquest sector.

⁷Aquesta informació prové de la revista en línia *Tendències Enoturisme* (1r quadrimestre 2012, n. 2) publicada per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada (<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/569>).

Taula 4.15. Evolució resultats d'ocupació als establiments d'allotjament de la DO Terra Alta, juny-novembre 2013.

PERNOCTACIONS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	5191	6265	13306	7459	5837	4223
Est. turisme rural	1185	1172	3289	1235	1629	1056
PERNOCTACIONS TURISTES ESTRANGERS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	208	63	532	298	525	211
Est. turisme rural	130	270	493	74	49	74
OCUPACIÓ SOBRE LLITS OFERTS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	28%	29%	59%	35%	30%	22%
Est. turisme rural	19%	13%	40%	16%	20%	14%
MITJANA NITS ESTADA						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	2.1	4.0	3.7	2.1	2.0	2.0
Est. turisme rural	2.4	3.4	4.3	2.6	2.2	2.1
VALORACIÓ MARXA NEGOCI (1-10)						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	3.7	5.1	6.7	5.6	4.3	4
Est. turisme rural	3.7	2.8	5	3.1	3.2	3.5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

Les dades disponibles (taula 4.15.) mostren que aquest notable desenvolupament enoturístic encara genera resultats febles, amb taxes d'ocupació que especialment al sector del turisme rural se situen per sota dels nivells d'altres municipis de la demarcació amb productes consolidats de turisme de natura i sol i platja; cal destacar com l'enoturisme sembla que funciona bé durant els mesos d'estiu com a producte complementari respecte als productes estrella de la regió, mentre que puja bastant durant els mesos típics d'activitat i animació del paisatge vitivinícola, a la tardor.

6. Conclusions.

La gran quantitat d'informació inclosa en aquest capítol pot servir com a base per a la cerca sistemàtica d'oportunitats i directrius prioritàries de desenvolupament del turisme a les Terres de l'Ebre, que, no obstant això, ha de ser el resultat d'un procés extens de consulta i elaboració, i al mateix temps

cal tenir en compte les principals tendències territorials i sectorials que interessin aquest territori.

Volem destacar aquí una sèrie de temes que mereixen aprofundiment i poden servir per orientar el treball futur d'elaboració de solucions, iniciatives i propostes en el marc del treball de redacció del Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre:

Moviment turístic. El moviment turístic a les Terres de l'Ebre ha crescut al llarg de l'última dècada, però es noten senyals d'estancament en els últims anys quant a la capacitat de la destinació de mantenir la seva quota de mercat en el context català, especialment en referència al mercat espanyol. El moviment turístic presenta una temporalitat marcada, que s'ha anat mitigant parcialment en els últims anys especialment per al mercat intern, mentre que ha crescut per al mercat internacional, amb el mercat francès com principal protagonista, seguit per l'anglès, l'alemany, el mercat holandès i belga en constant creixement i l'incipient mercat rus. El component intern continua dominant la disminució progressiva de les visites d'espanyols, tendència més marcada a la zona litoral.

Oferta. L'oferta de serveis turístics i allotjaments està relativament poc desenvolupada a les Terres de l'Ebre en el context català. Hem observat un creixement constant en aquest sentit, que en els últims anys ha demostrat un dinamisme més gran que en la resta del territori català especialment en el segment hotelier. Destaca la bona oferta de serveis relacionats amb el turisme nàutic al litoral i el creixement de la dimensió d'oferta enoturística a les comarques que ofereixen vins amb DO i especialment a la Terra Alta.

Resultats i valoració de la destinació. Ni en termes de taxes d'ocupació ni quant a durada mitjana de les estades, es pot notar l'increment en els últims anys, encara que sí que semblen millorar els resultats globals a la zona de litoral. És ben valorada aquesta destinació en termes de nivells de satisfacció i a l'hora d'interceptar un bon nivell de despesa deguda entre altres coses al nivell socioeconòmic relativament elevat dels mercats atrets. El nivell general de desenvolupament és baix en el context català, encara que s'observin intensificacions en alguns municipis de l'interior i de la costa. És a dir, es considera que hi ha marge per expandir l'oferta receptiva i de productes enfront

dels recursos existents (vegeu seguit), i ateses les característiques i valoracions dels mercats existents.

Recursos i actius territorials. Terres de l'Ebre presenta actius territorials importants per atreure turistes del segment "natural" i "cultural", especialment amb relació a l'oferta d'espais naturals, rutes i productes basats en activitats en la naturalesa, i al seu patrimoni arqueològic, medieval i renaixentista, mentre que s'enfronta amb una competència intensa d'altres territoris catalans quant a turisme de sol i platja. La seva "capital cultural", Tortosa, presenta un potencial important per posicionar-se com a centre de turisme de patrimoni de primer nivell a Catalunya, i destaquen també els actius de la cultura dels territoris rurals, com la cultura agrícola fluvial de l'Ebre, el paisatge cultural del Delta, les vinyes de la Terra Alta i els espais de la memòria en els llocs de la batalla de l'Ebre. És evident que a aquesta riquesa i diversitat de recursos, encara no correspon al nivell de desenvolupament turístic que cal esperar, i això dona joc per afinar i reforçar les estratègies de disseny de producte i promoció turística del territori.

D'aquest punt de vista, Terres de l'Ebre pot oferir un contrapunt interessant al model d'oferta de la resta de la Costa Daurada i adquirir una posició gairebé única al context de Catalunya, com a regió caracteritzada per:

1. **Un model de desenvolupament turístic de baixa intensitat i elevada qualitat.** Aquesta no és del tot la situació actual, especialment a la costa. S'haurà de dissenyar una estratègia per impulsar especialment el desenvolupament d'equipament i places hoteleres i petits establiments de turisme rural de categoria elevada, potser a través d'ajustos al "reciclatge" d'equipaments obsolets. La situació és relativament millor a l'interior però cal reforçar la quantitat i qualitat de l'oferta especialment a la part nord de la demarcació.
2. **La integració estructurada de diferents productes en "paquets" d'oferta** que aconseguixin estendre la durada de les visites especialment a les temporades baixes. Les associacions més clares són entre turisme sol i platja i turisme a la natura a la costa, i entre turisme rural i turisme actiu, com ara el senderisme a l'interior, però n'hi ha d'altres que cal reforçar, entre turisme de patrimoni (especialment a Tortosa), turisme de la memòria, turisme fluvial, turisme del vi i gastronòmic, i turisme de reunions (que podria

utilitzar espais de valor patrimonial i cellers). Destaca especialment el protagonisme que podria adquirir l'enoturisme, sector que demostra en altres àmbits una gran capacitat de generar despesa i a més en productes locals amb fort valor de marca.⁸

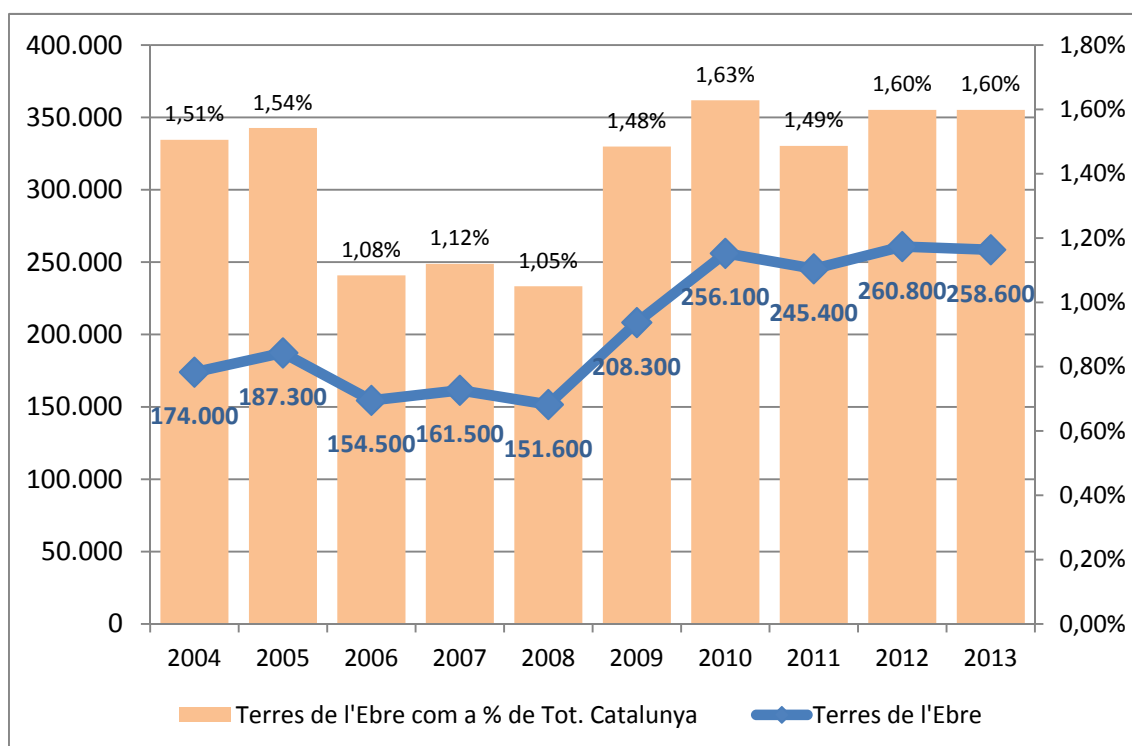
3. **Un sistema de mobilitat turística articulada.** Reconeixent el caràcter dispers de l'oferta i la difícil situació d'accessibilitat per al transport tant públic com privat, el sistema de productes al territori s'hauria d'integrar a un sistema de mobilitat dissenyat per facilitar l'exploració del territori per part de turistes que no disposen de transport privat o prefereixen no utilitzar-lo, especialment de proximitat o procedents de les zones de vacances a les costes. Cal pensar en una xarxa de pols principals que donin accés a sistemes territorials de productes; per exemple, Amposta o Sant Carles pel Delta de l'Ebre, Tortosa pel patrimoni i els esdeveniments, Horta per l'enoturisme i el turisme actiu, Miravet pel turisme de la memòria i d'activitats fluvials. Aquests *hubs* s'han de connectar bé a la xarxa de transports públics amb línies viàries dedicades i ràpides des dels centres principals de la regió i amb enllaços d'alta velocitat (p. ex. Tarragona, Salou, l'estació d'AVE a Perafort, l'aeroport de Reus, Amposta, etc.) i donar accés fàcil i coordinat amb les atraccions locals més properes.
4. **Una comunicació turística més variada i "intel·ligent".** Sense renunciar a promoure l'especialitat "natural" de Terres de l'Ebre a partir de la riquesa de l'entorn del Delta, caldria articular el sistema d'imatges en l'àmbit territorial més fi posant en més evidència marques de valor afegit com la vinya, el patrimoni, les rutes de senderisme, i els espais de la memòria. A més Terres de l'Ebre té la necessitat (perquè és una destinació poc coneguda i amb un sistema de mobilitat interna poc desenvolupat) i l'oportunitat de posicionar-se com a destinació turística *smart* utilitzant de manera extensiva les TIC com a instrument de guia, planificador de viatge i socialització de continguts, i construint-ho sobre les primeres experiències (sistema Go Enotur⁹ pel turisme del vi).

⁸Vegeu *Tendències Enoturisme* (3r quadrimestre 2011, n.1) publicada per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada (<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/474>).

⁹Desenvolupat pel Parc Científic i Tecnològic del Turisme i l'Oci a les comarques de Tarragona (http://www.pct-turisme.cat/cat/aplicacions_goenotur.html).

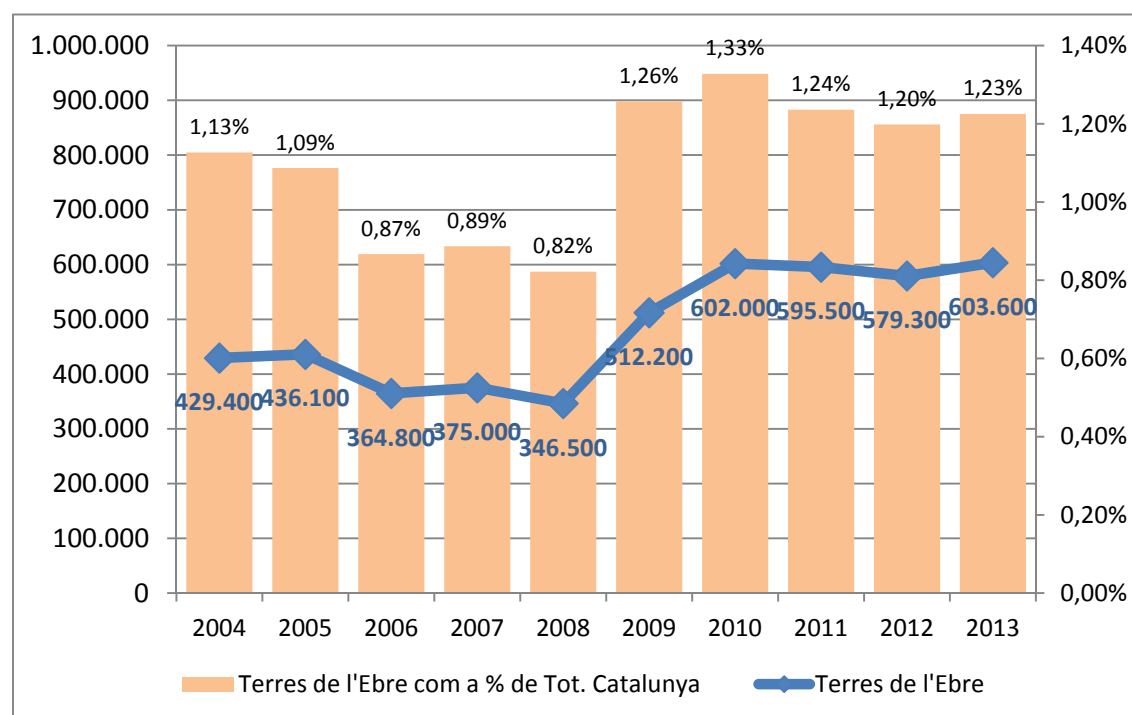
ANNEXOS.

Gràfic A.4.1. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2013 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

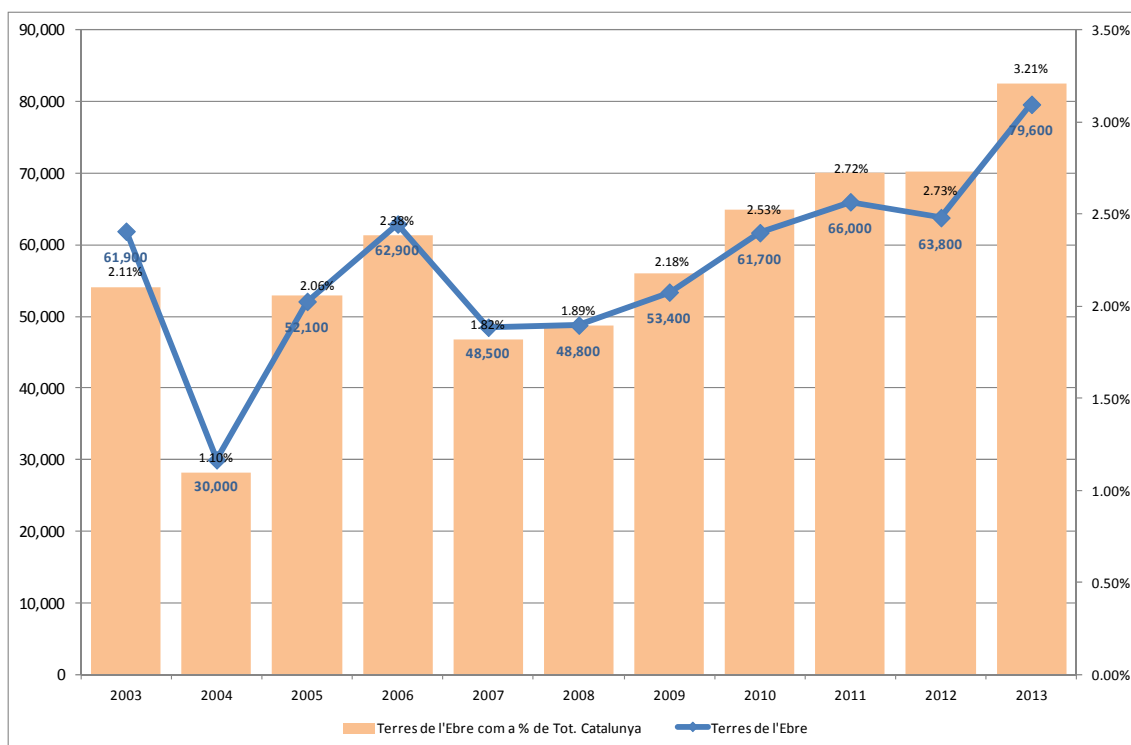
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.2. Pernoctacions a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2013 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

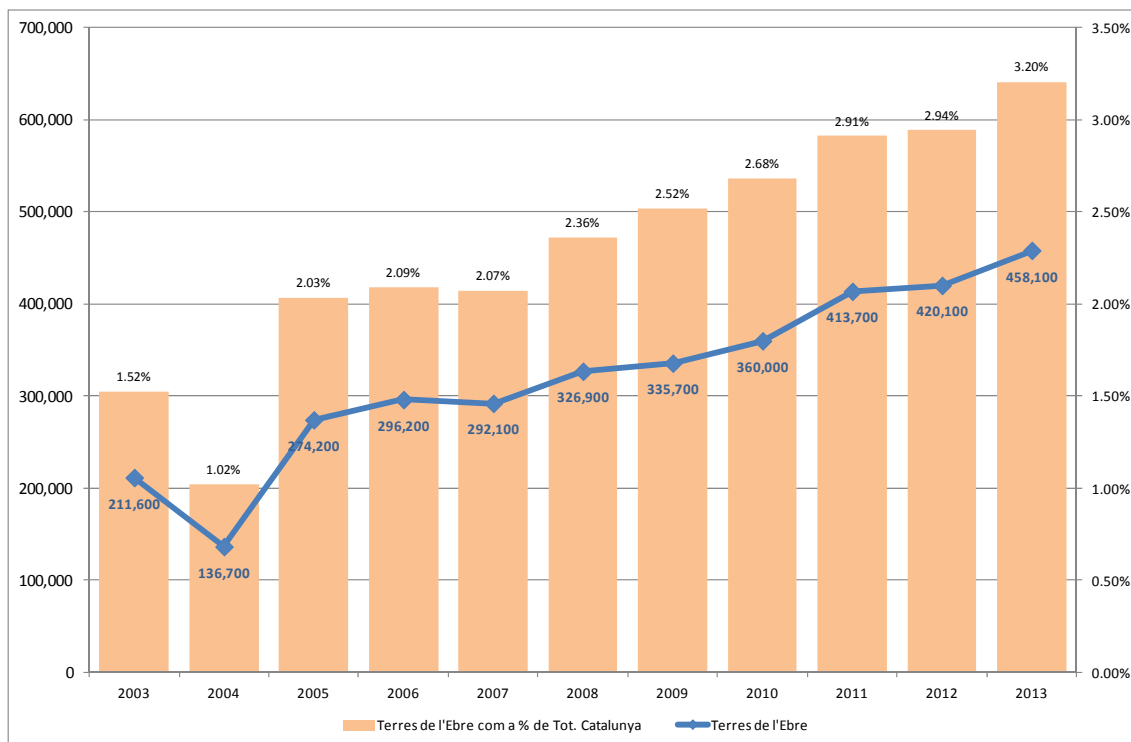
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.3. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2013 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

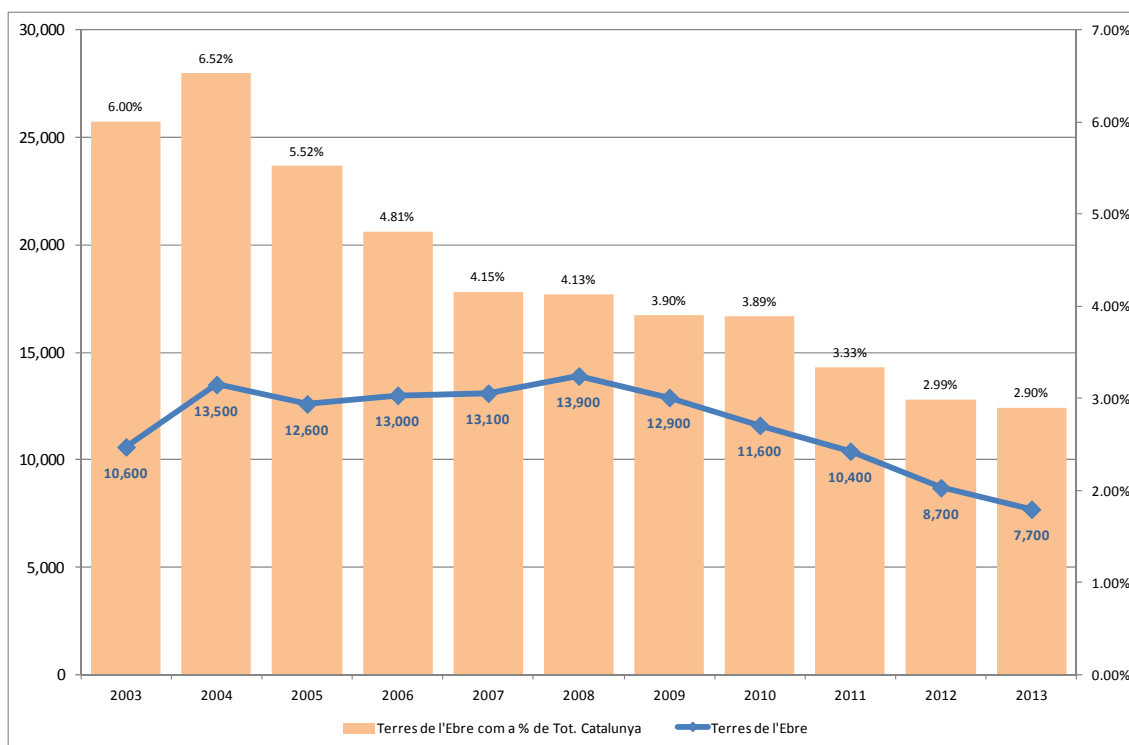
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.4. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2013 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

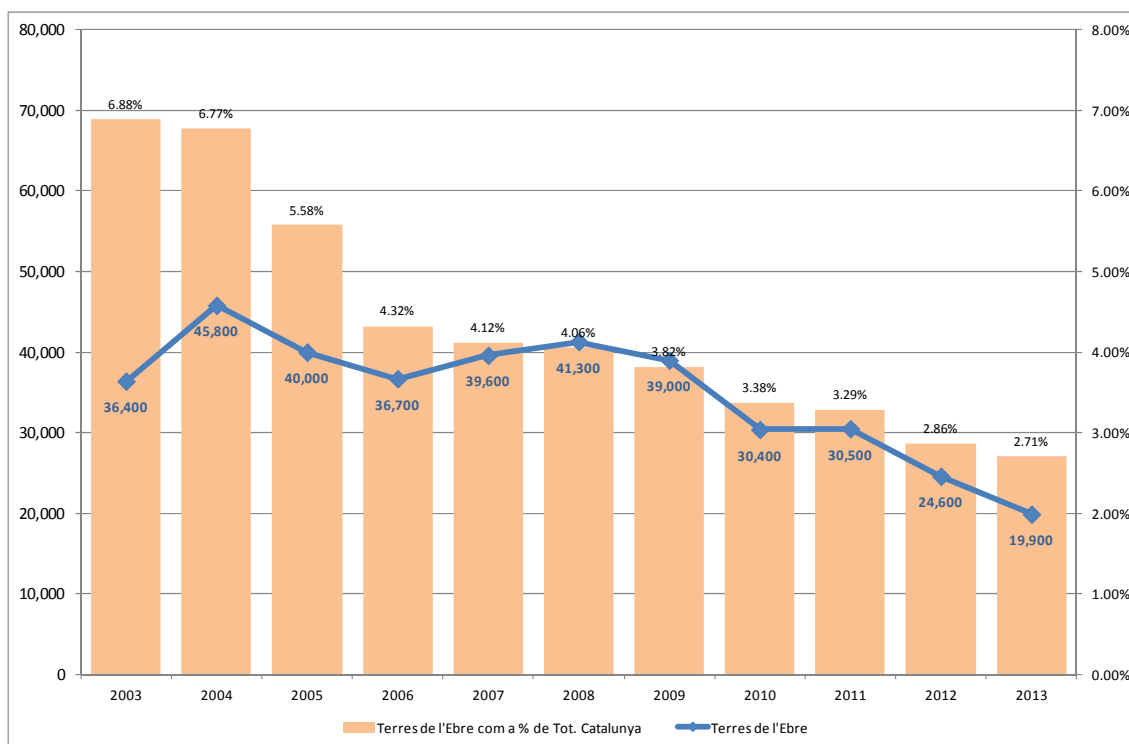
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.5. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2012 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

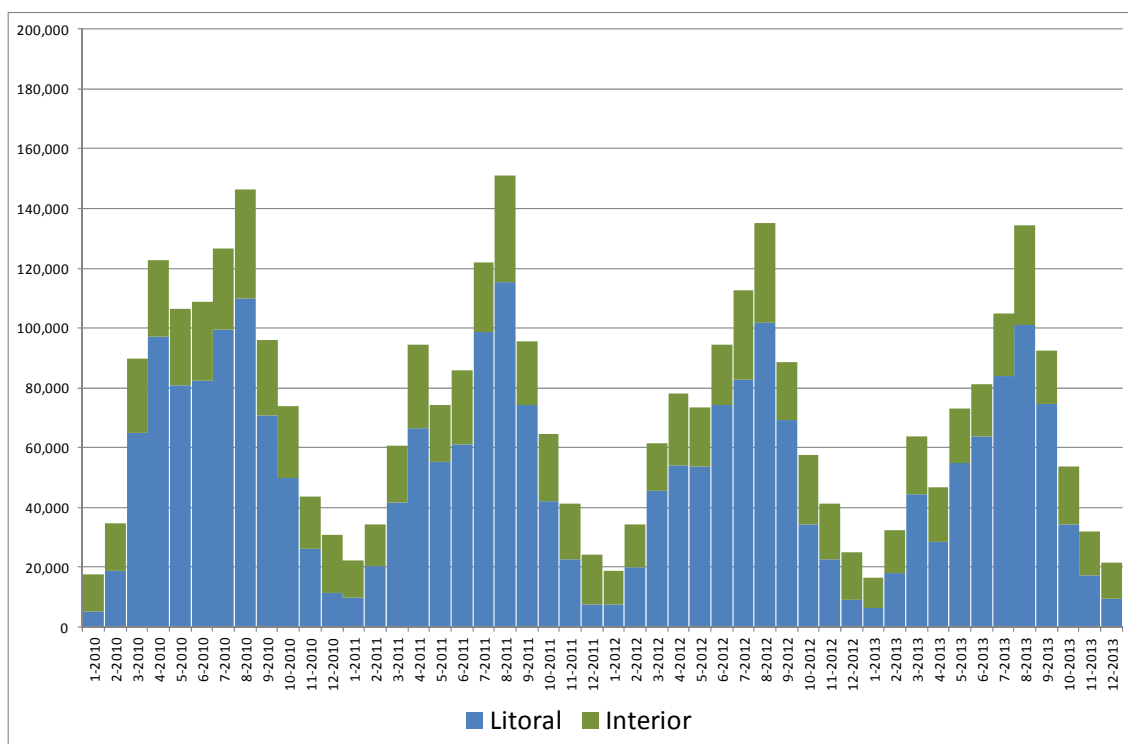
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.6. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2013 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya.

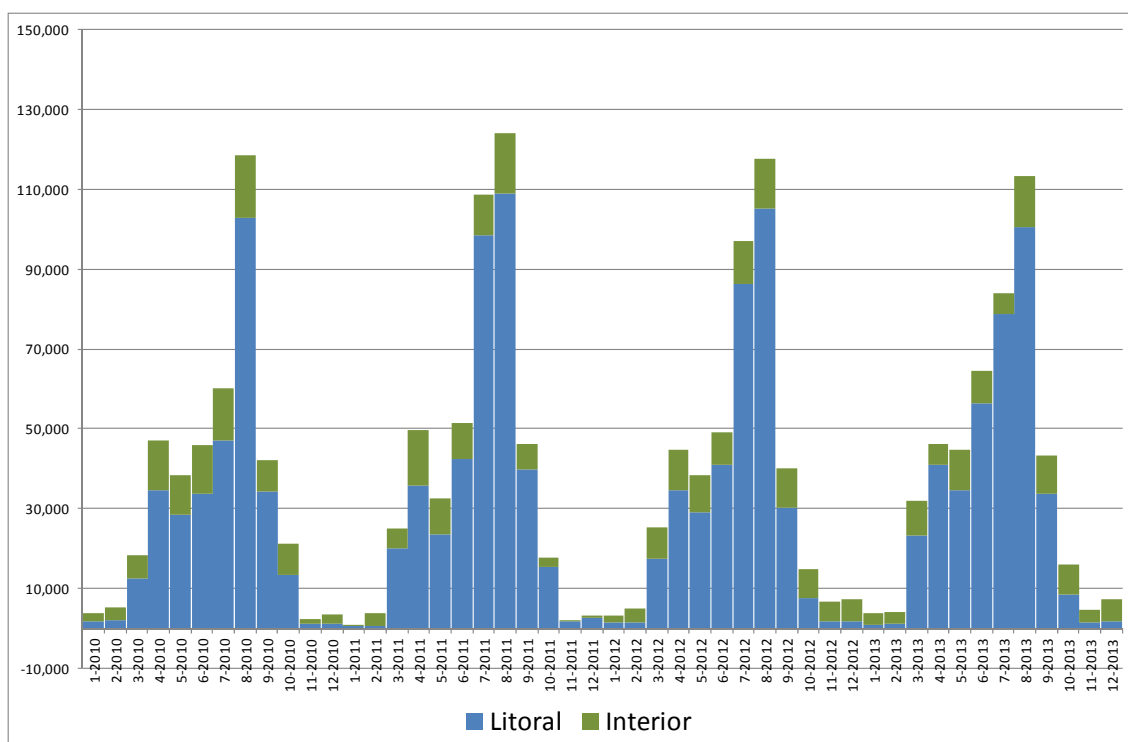
Font: veure Tab. 4.1-4.2.

Gràfic A.4.7. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, valors mensuals 2010-2013.

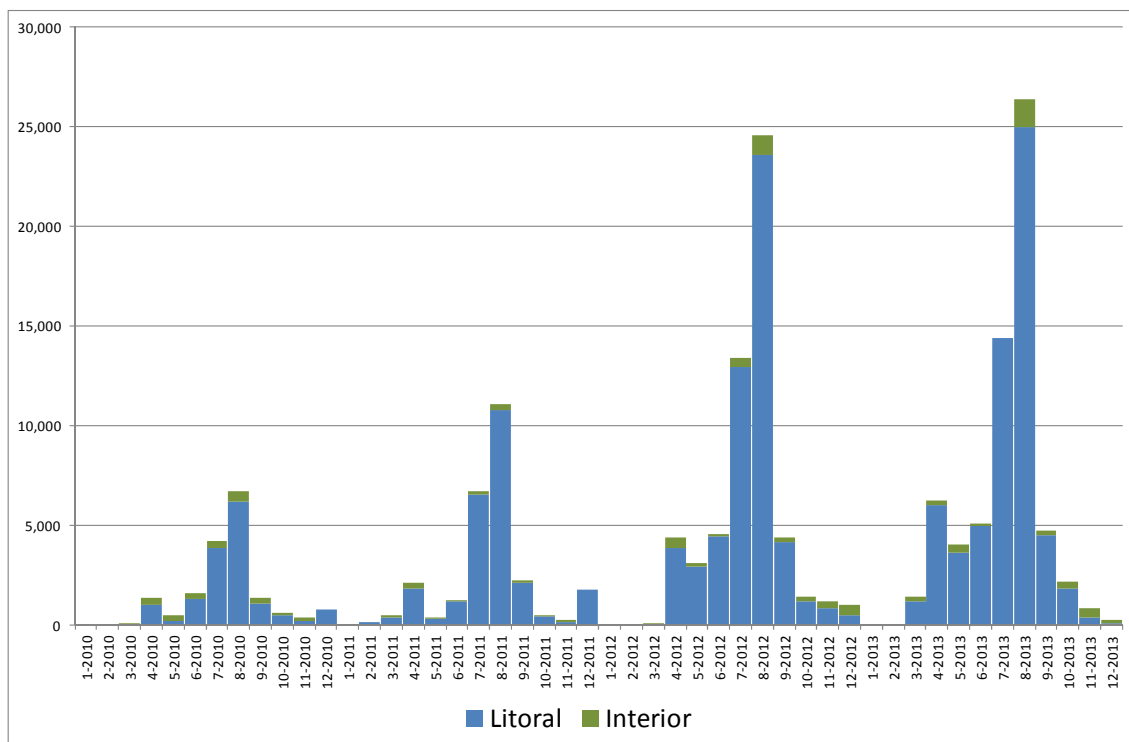
Font: veure Taula 4.3.

Gràfic A.4.8. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, valors mensuals 2010-2013.

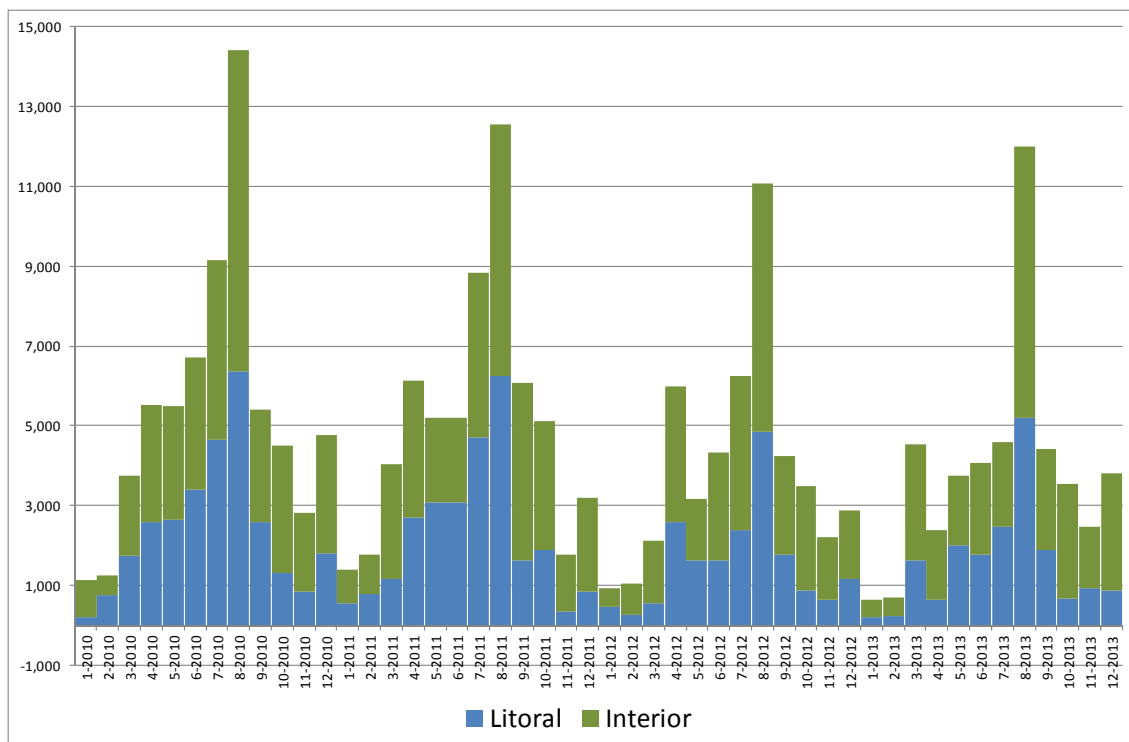
Font: veure Taula 4.3.

Gràfic A.4.9. Pernotacions a Terres de l'Ebre en apartaments turístics, valors mensuals 2010-2013.

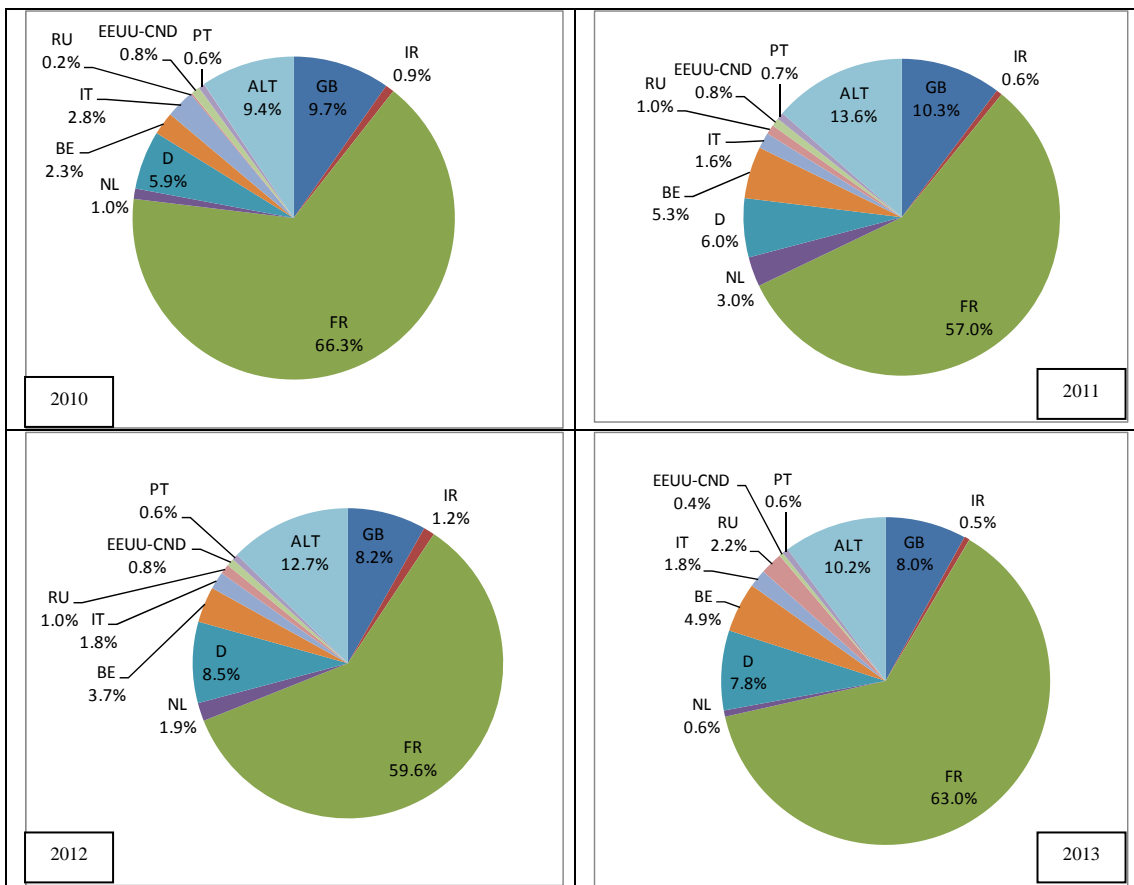
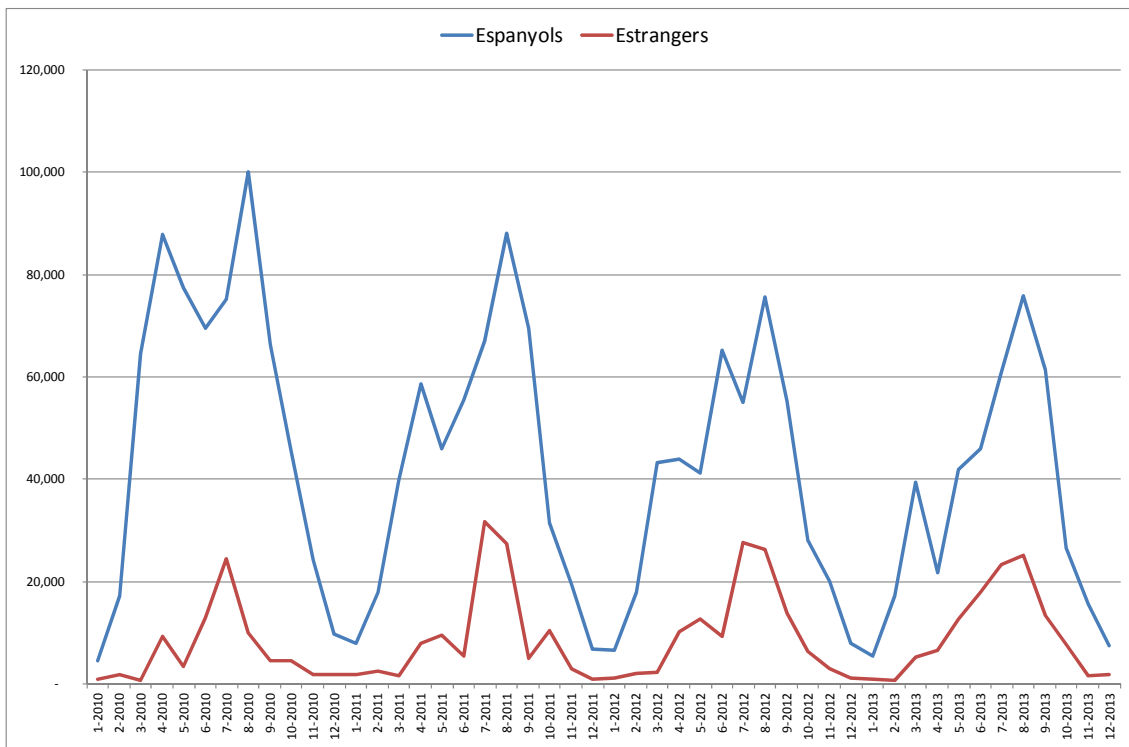
Font: veure Taula 4.3.

Gràfic A.4.10. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, valors mensuals 2010-2012.

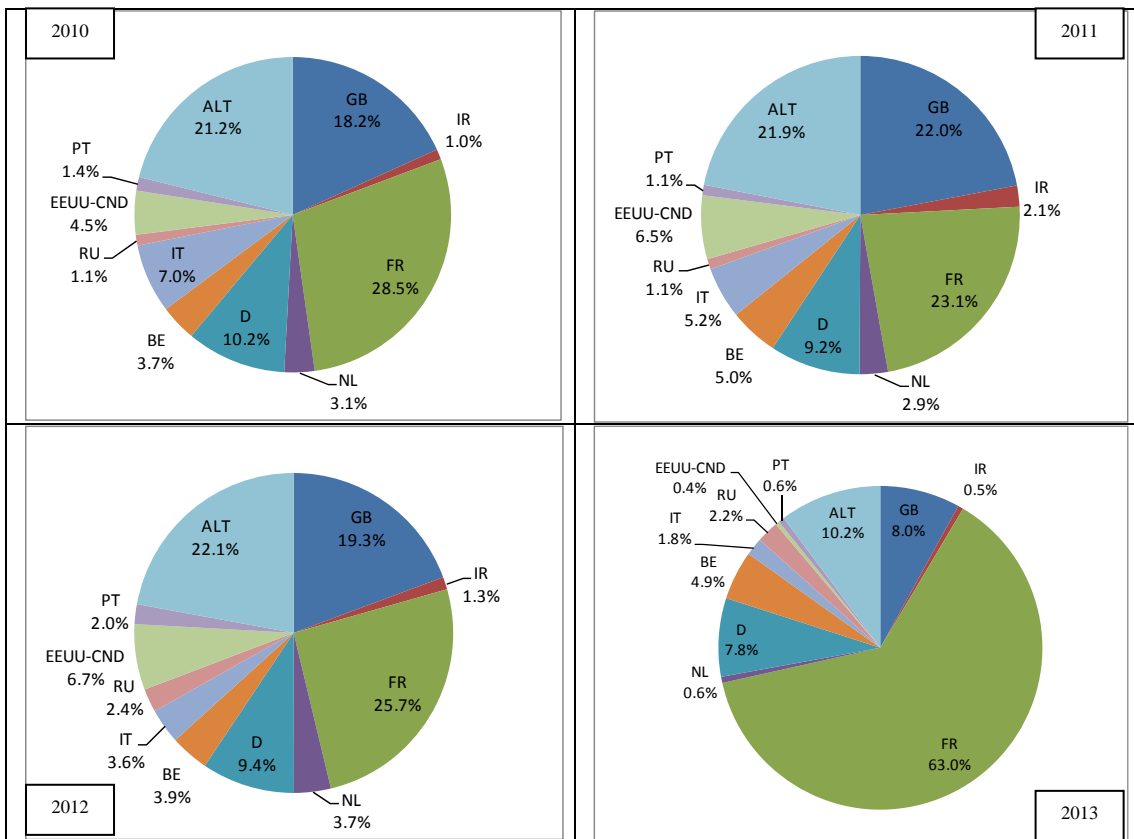
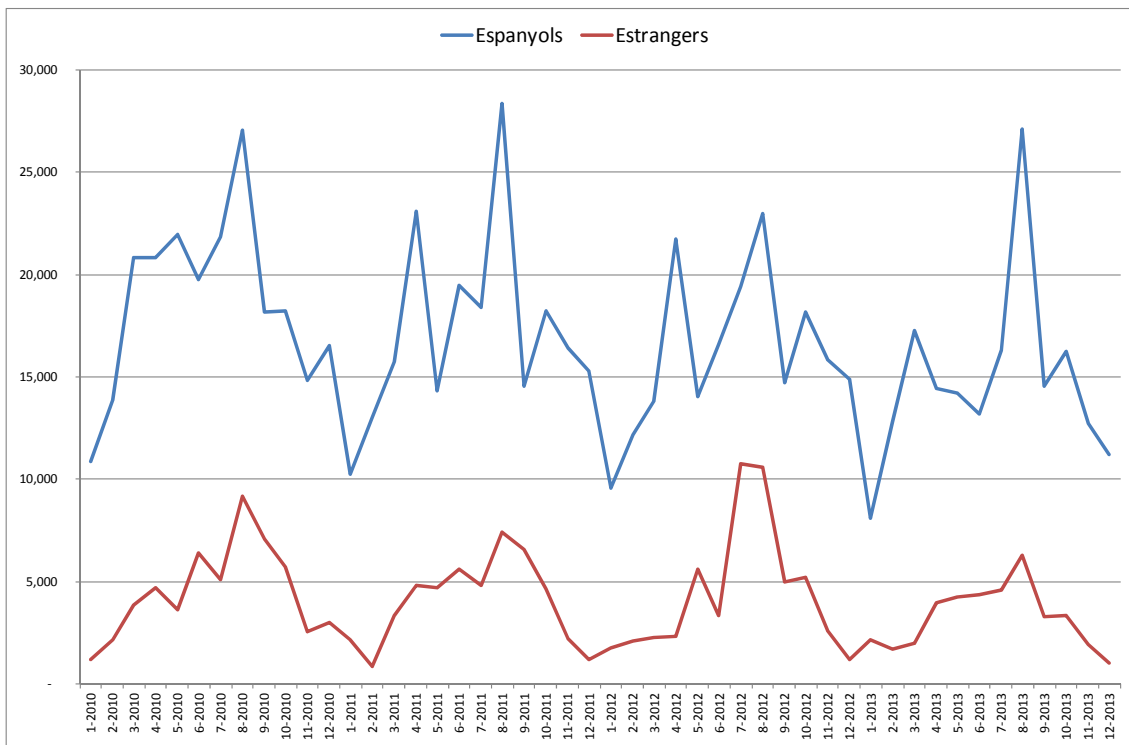
Font: veure Taula 4.3.

Gràfic A.4.11. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2013 per mercats d'origen.

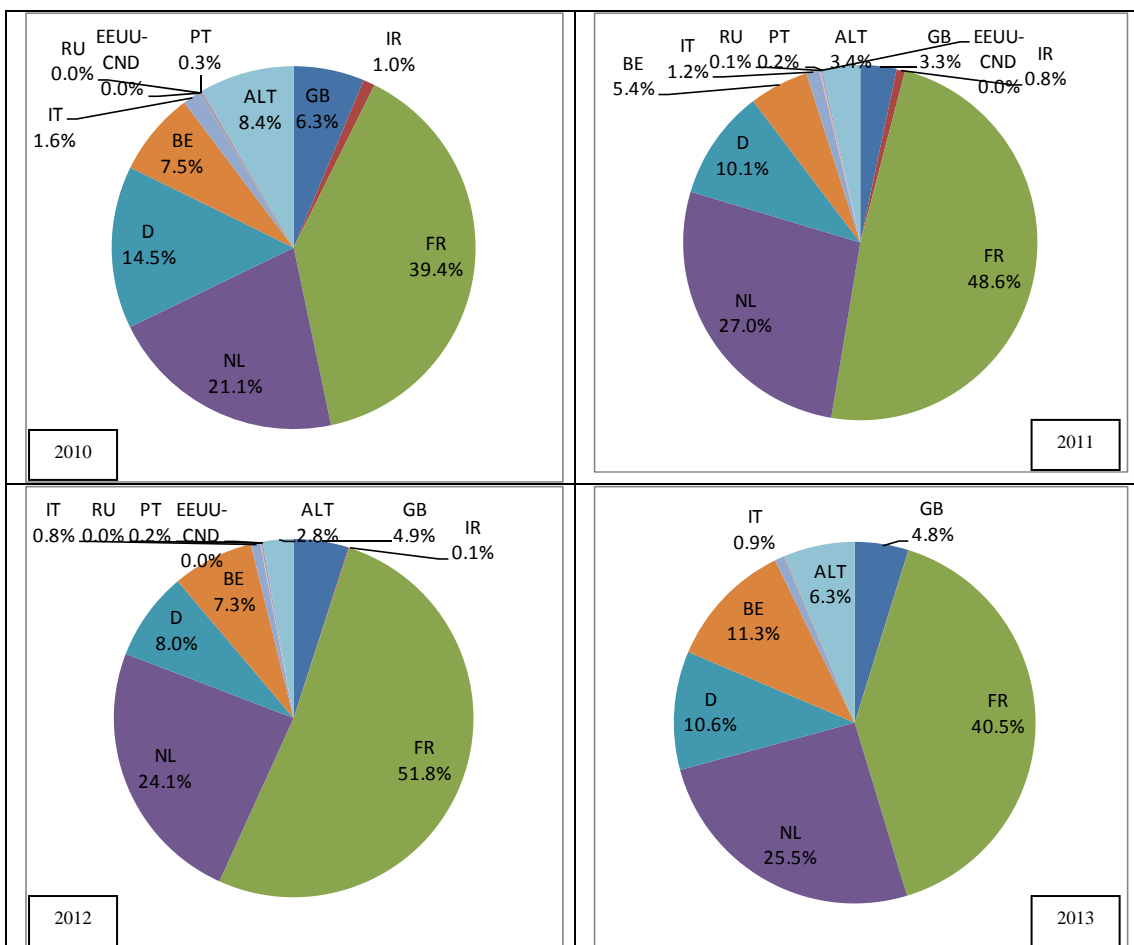
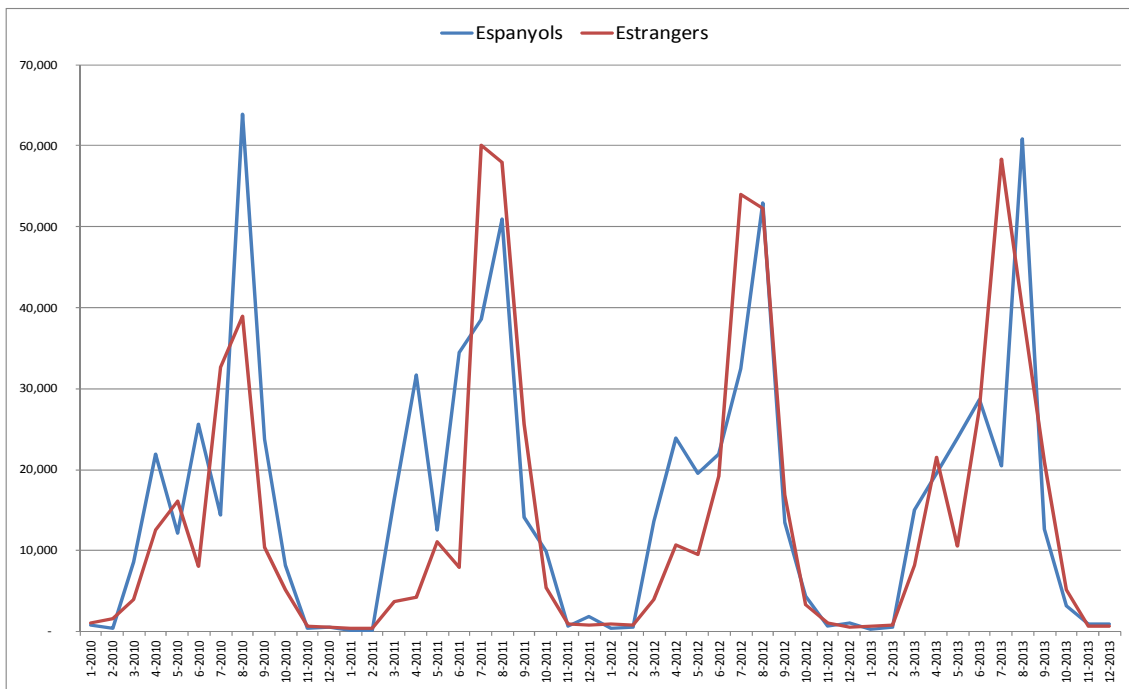
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.12. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

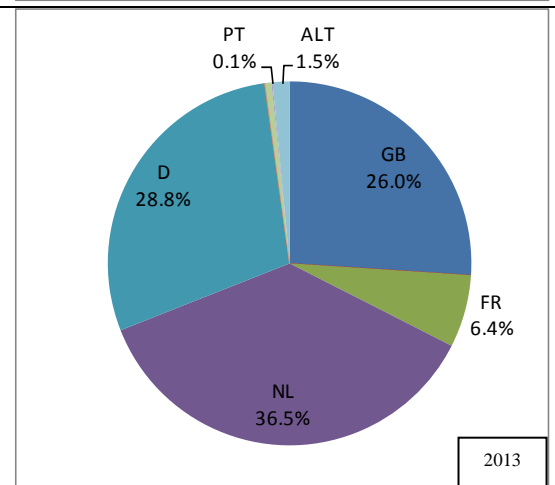
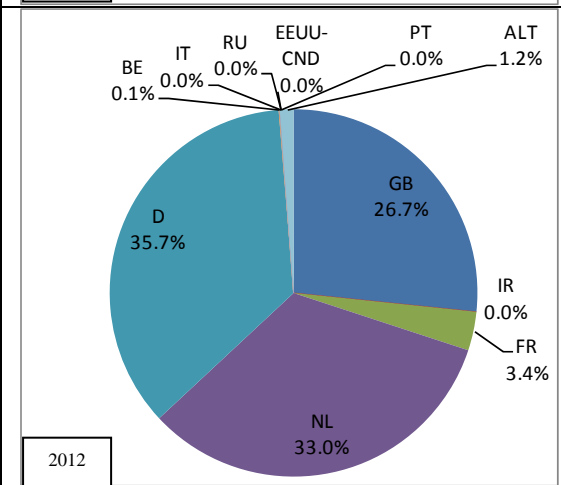
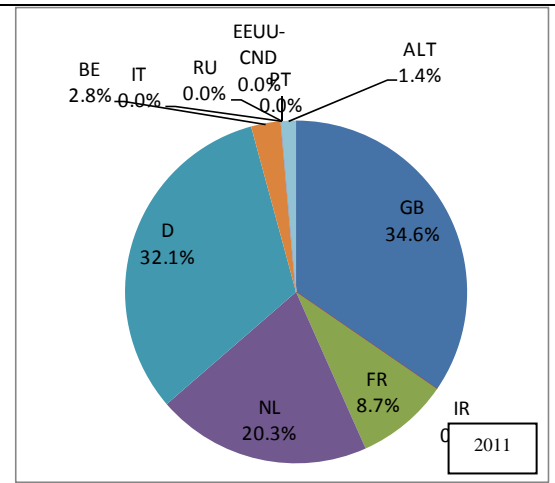
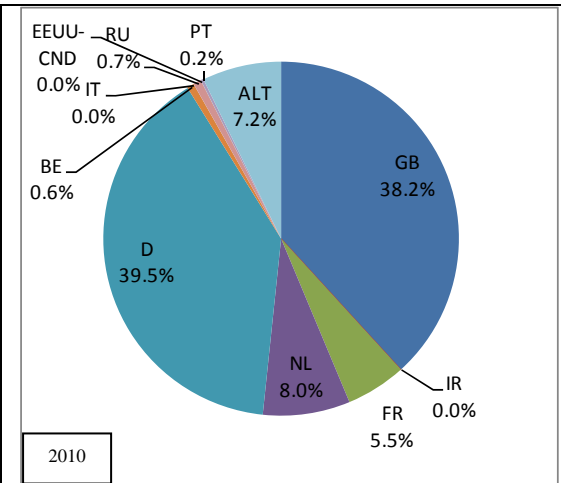
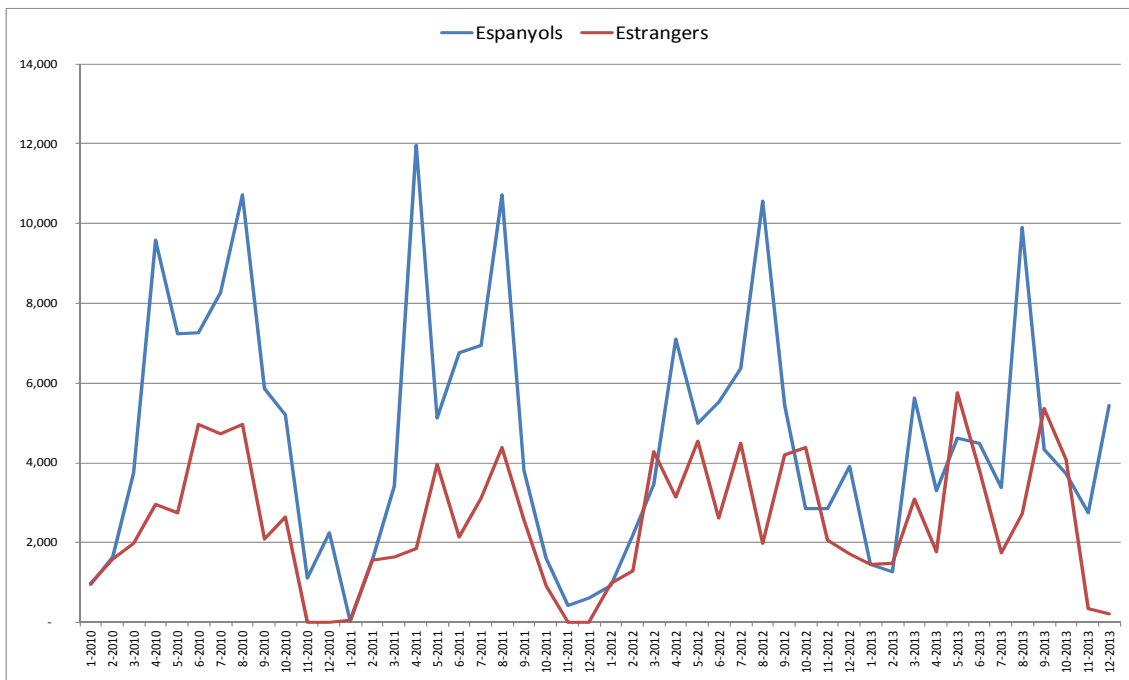
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.13. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

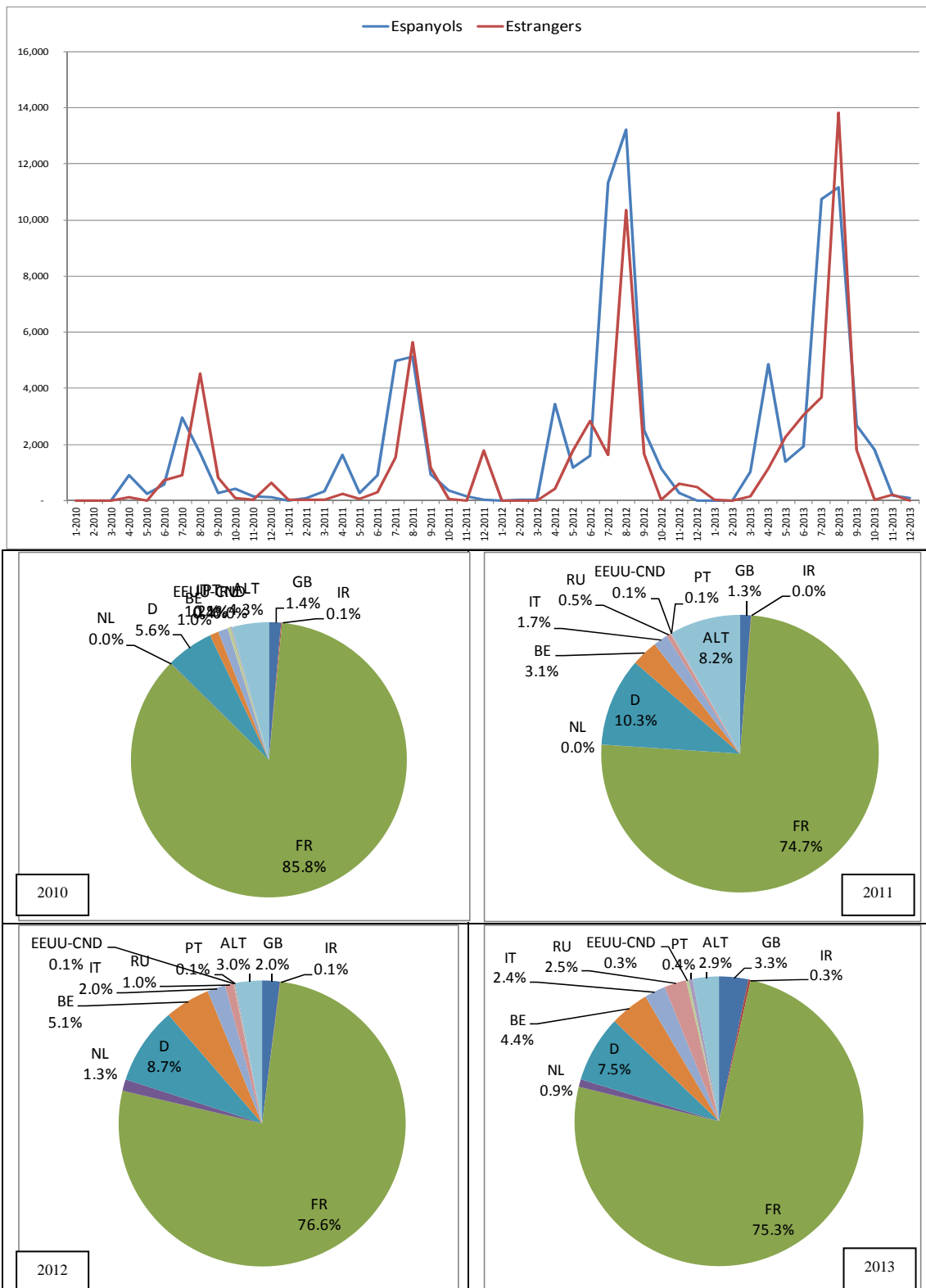
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.14. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

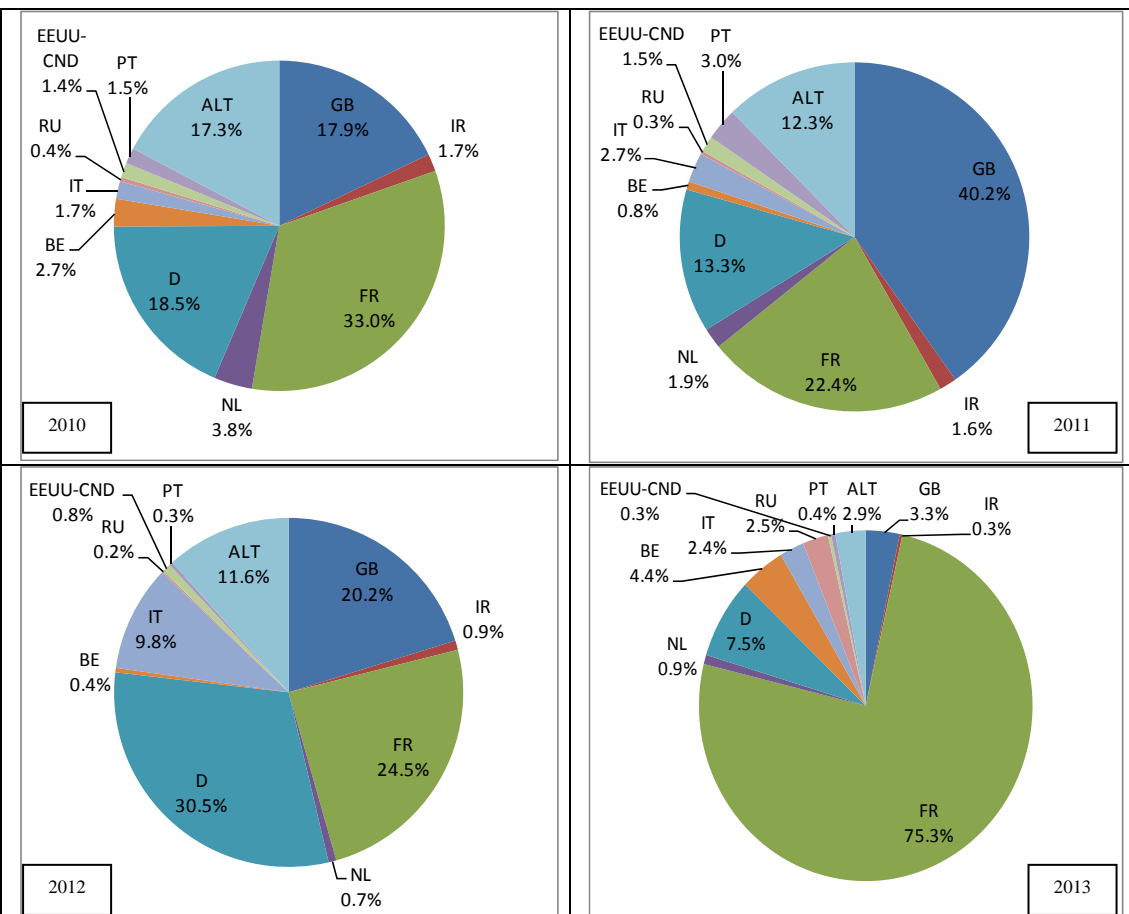
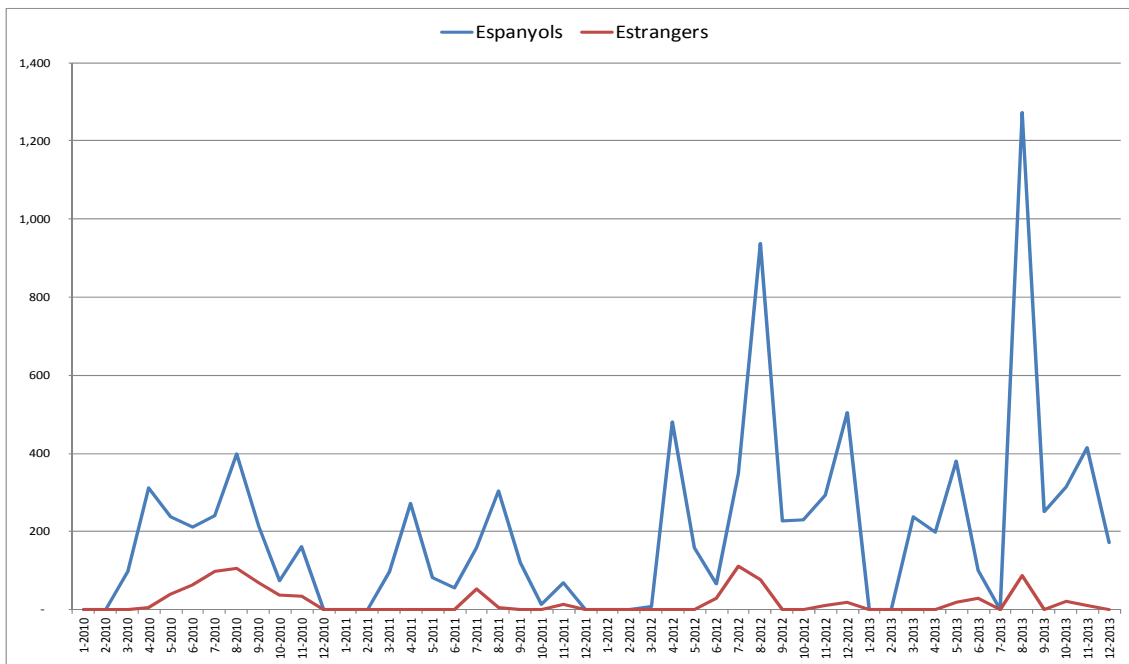
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.15. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

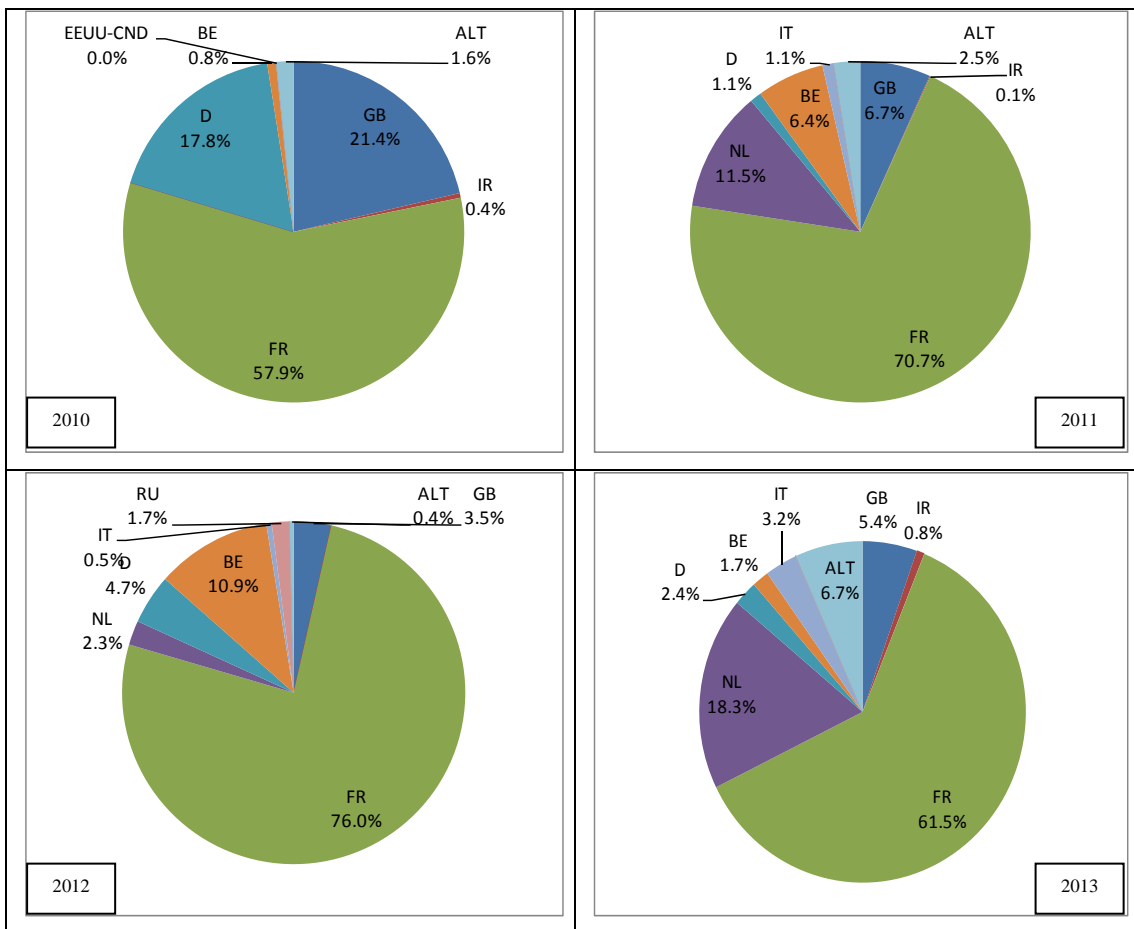
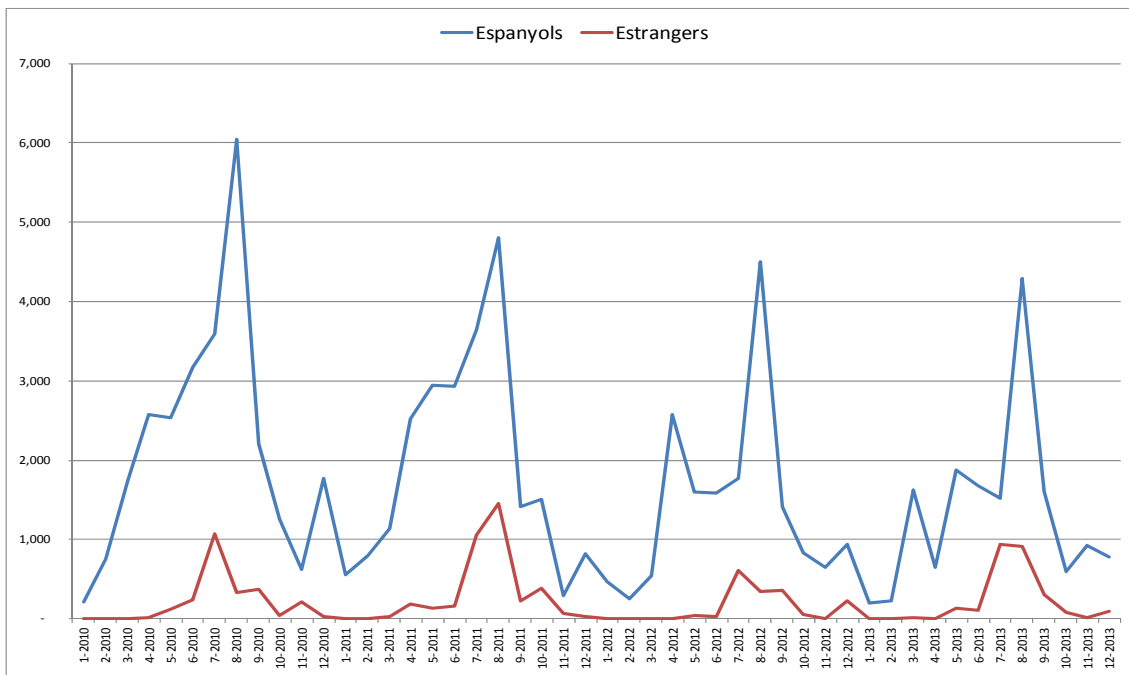
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.16. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

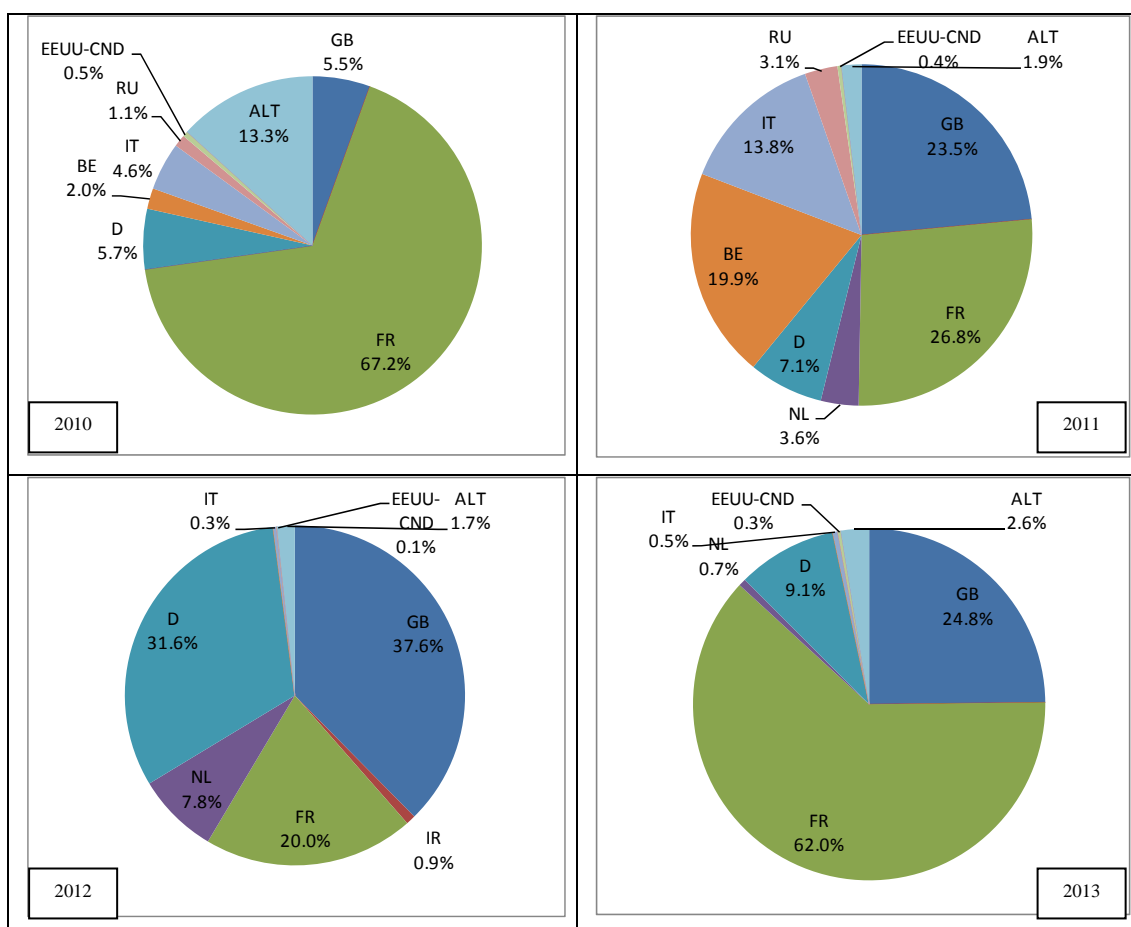
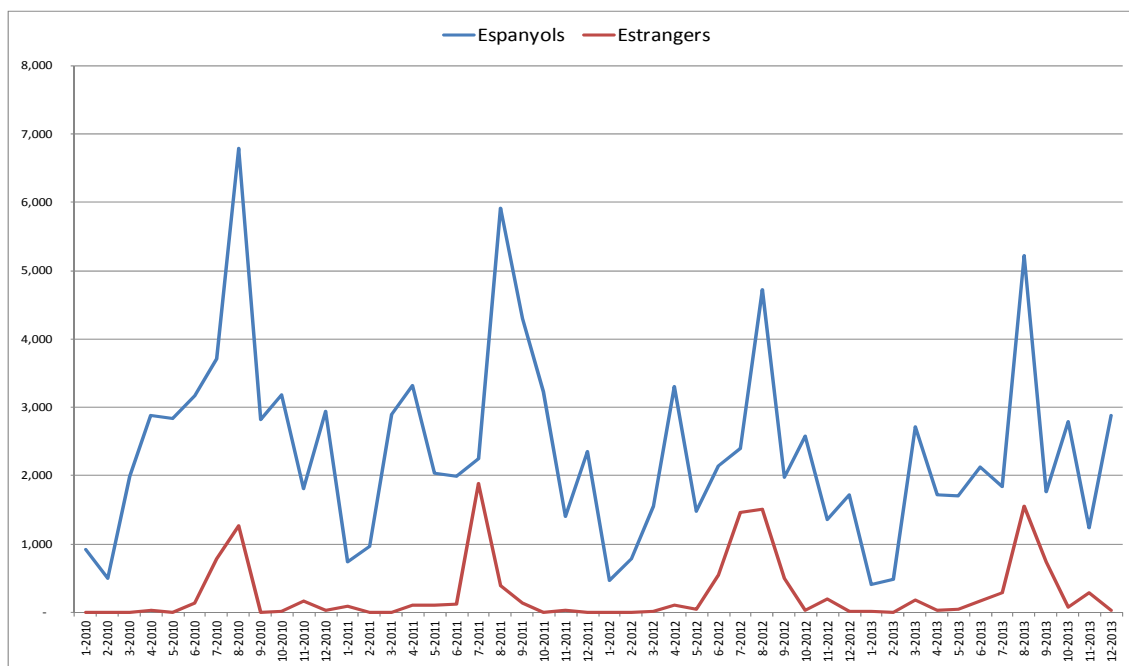
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.17. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

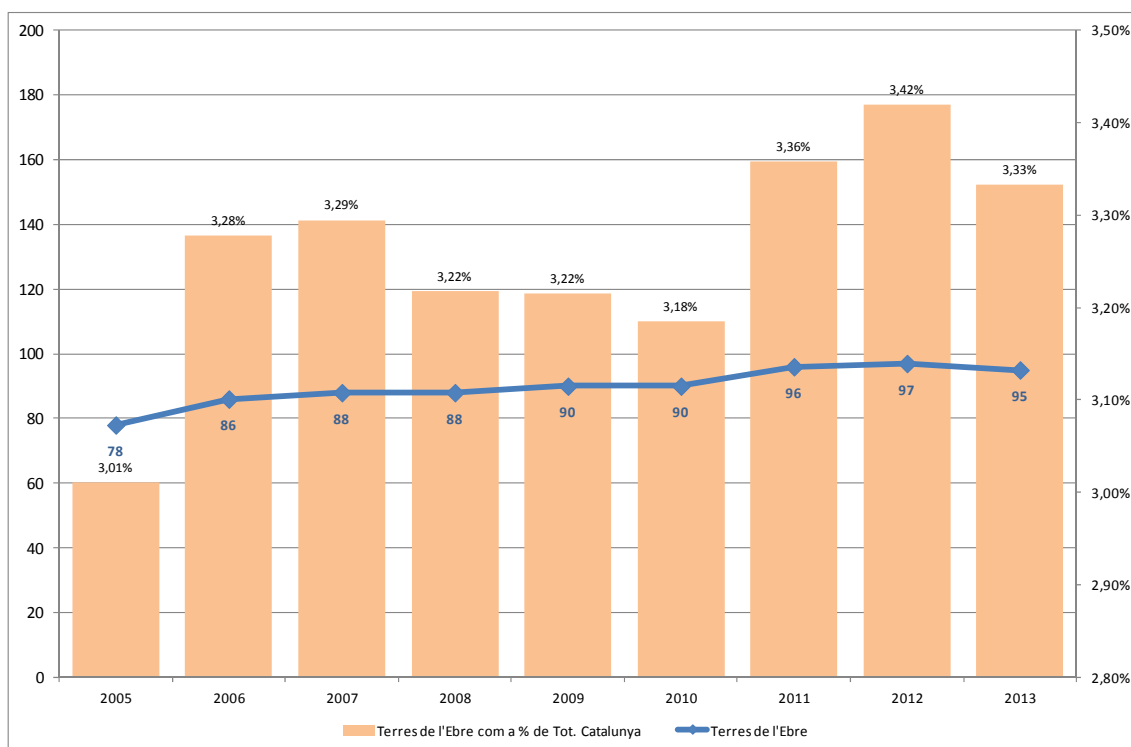
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.18. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

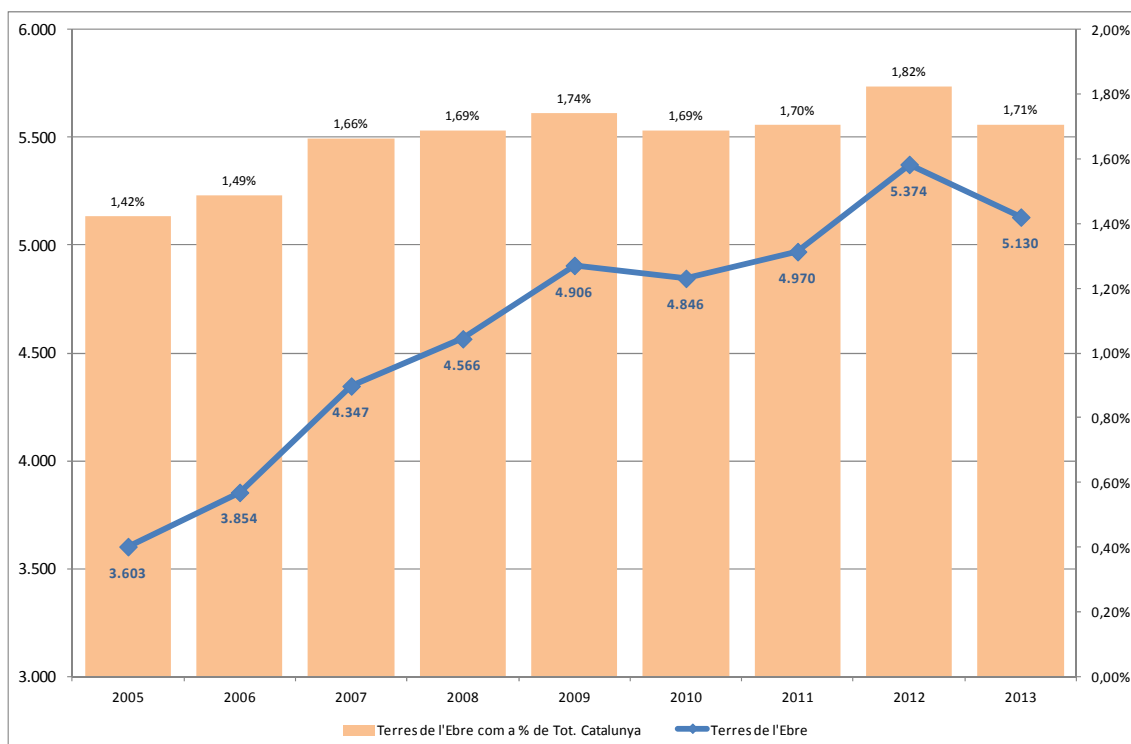
Font: veure Taules 4.5.-4.6.

Gràfic A.4.19. Evolució del número de establiments hotelers a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

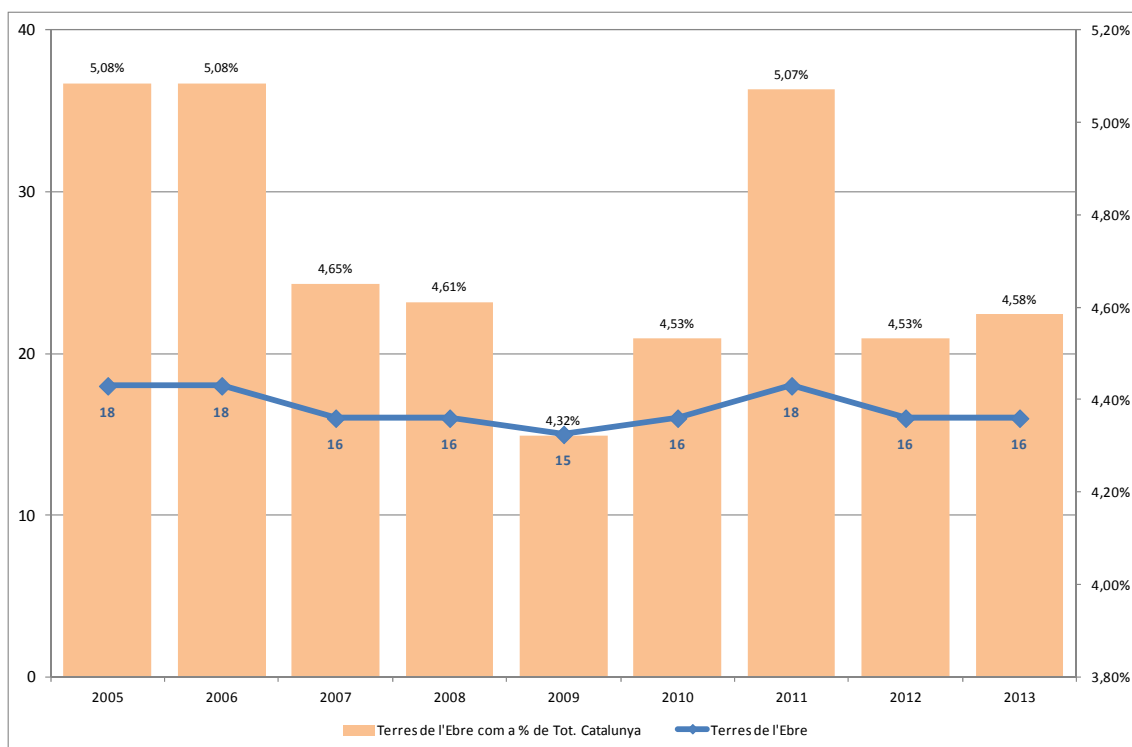
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.20. Evolució del número de places en establiments hotelers a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

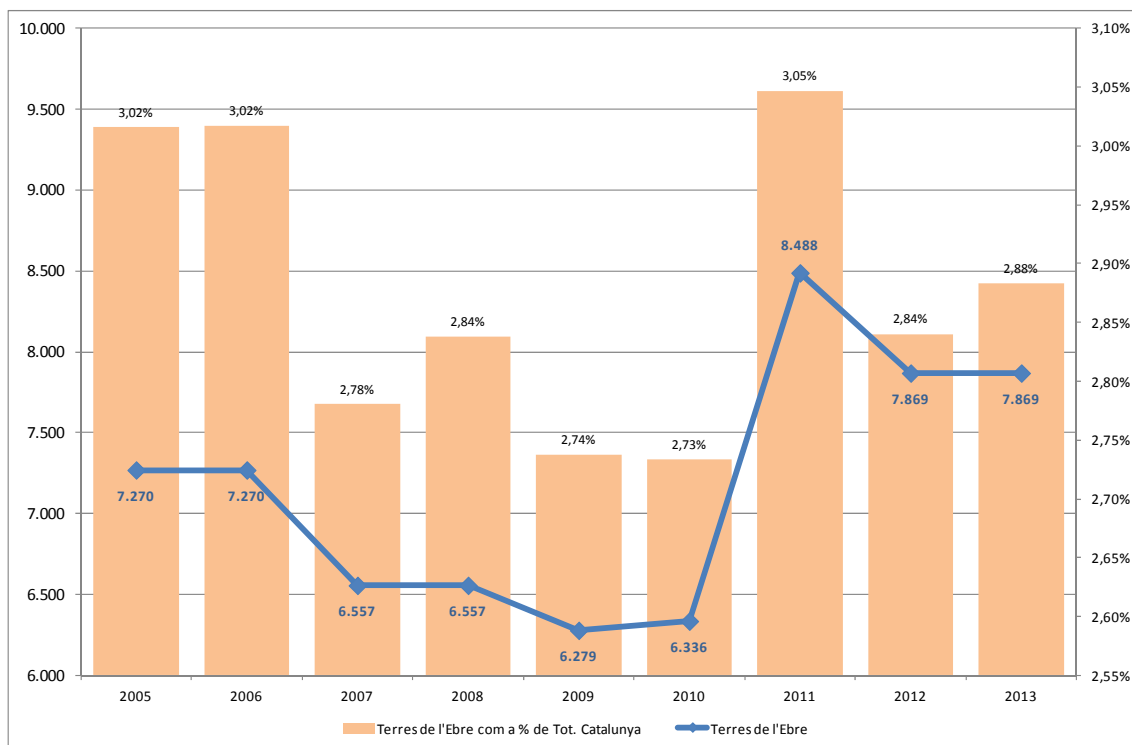
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.21. Evolució del número de establiments de càmping a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

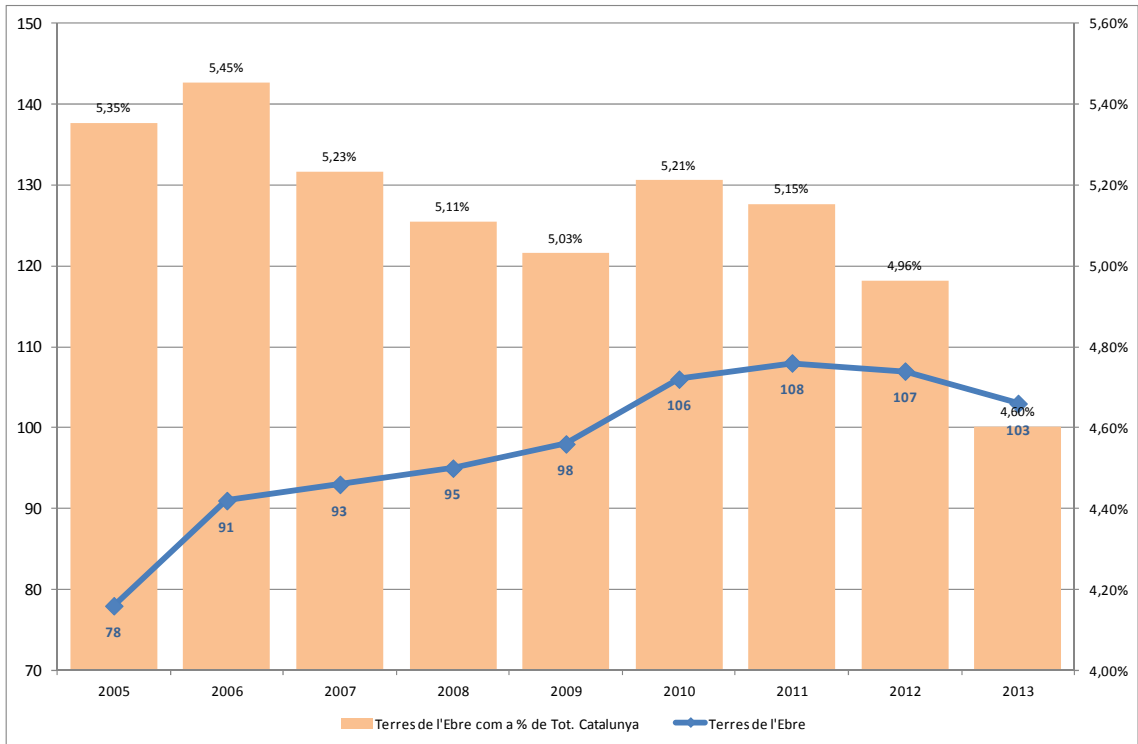
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.22. Evolució del número de places en establiments de càmping a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

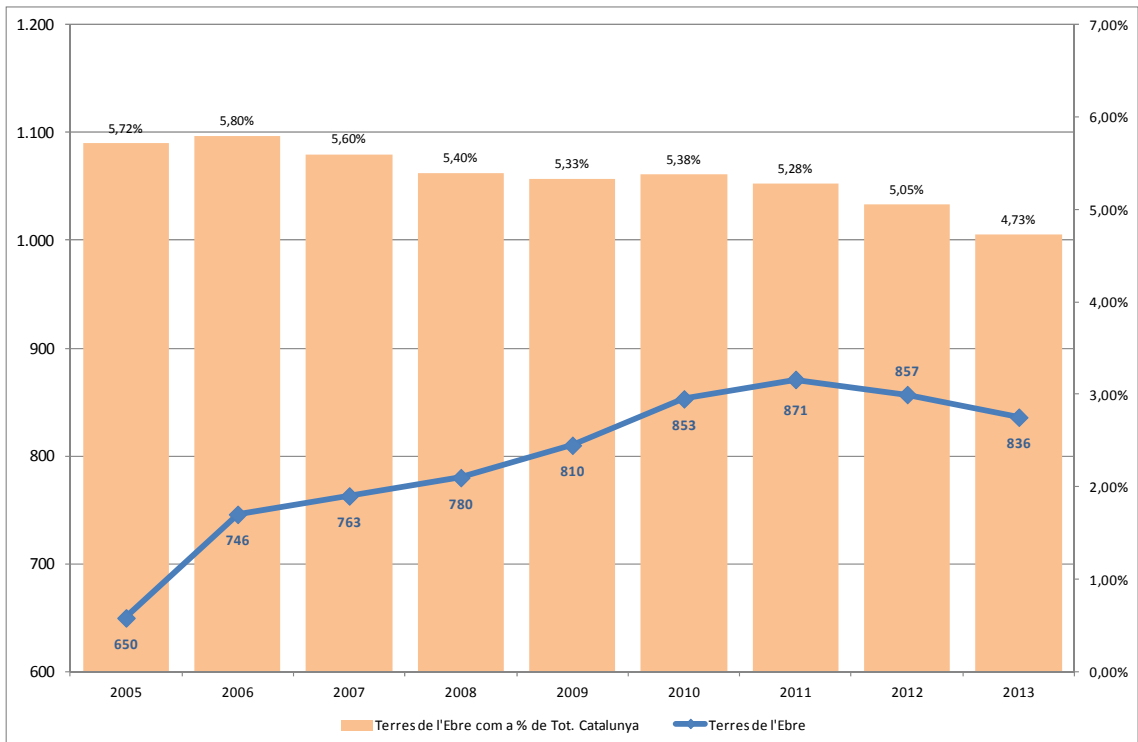
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.23. Evolució del número de establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

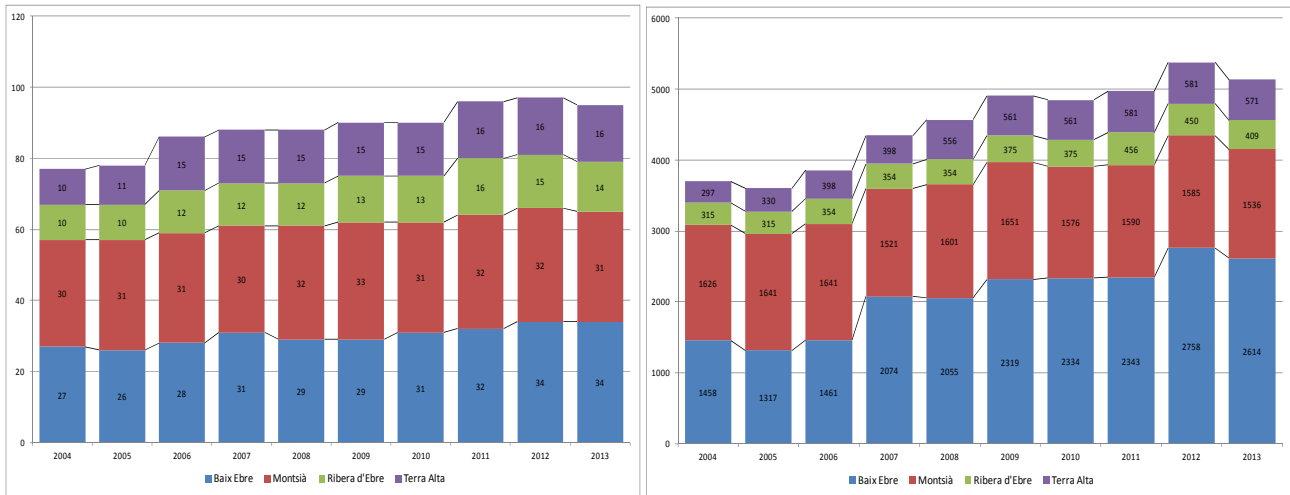
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.24. Evolució del número de places en establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2012.

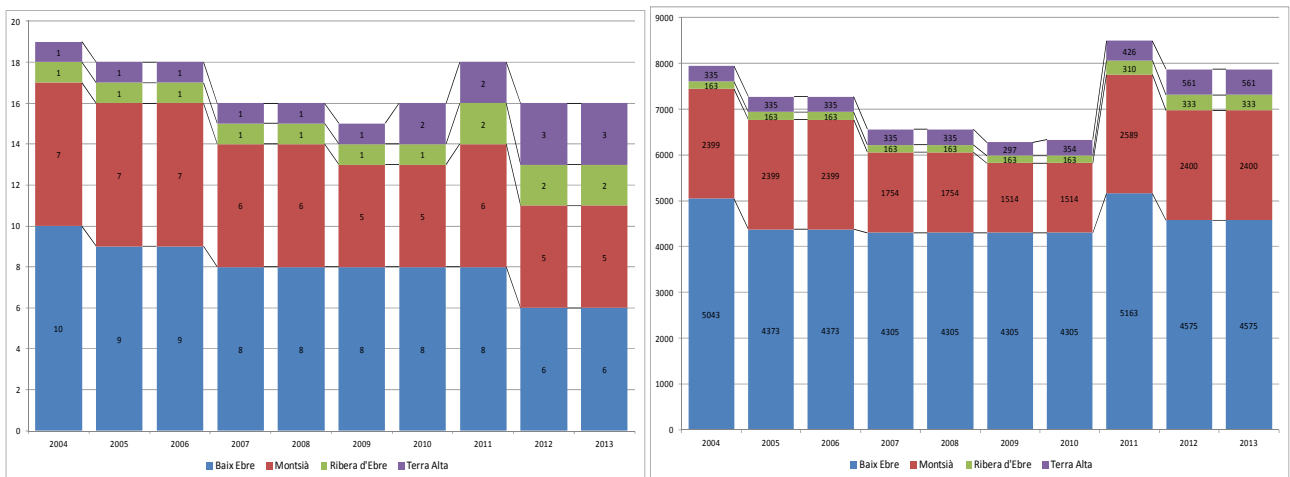
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.25. a-b. Evolució del número de establiments hotelers (esq.) i del número de places (dr.) a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.26.a-b. Evolució del número de establiments de càmping (esq.) i del número de places (dr.) a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

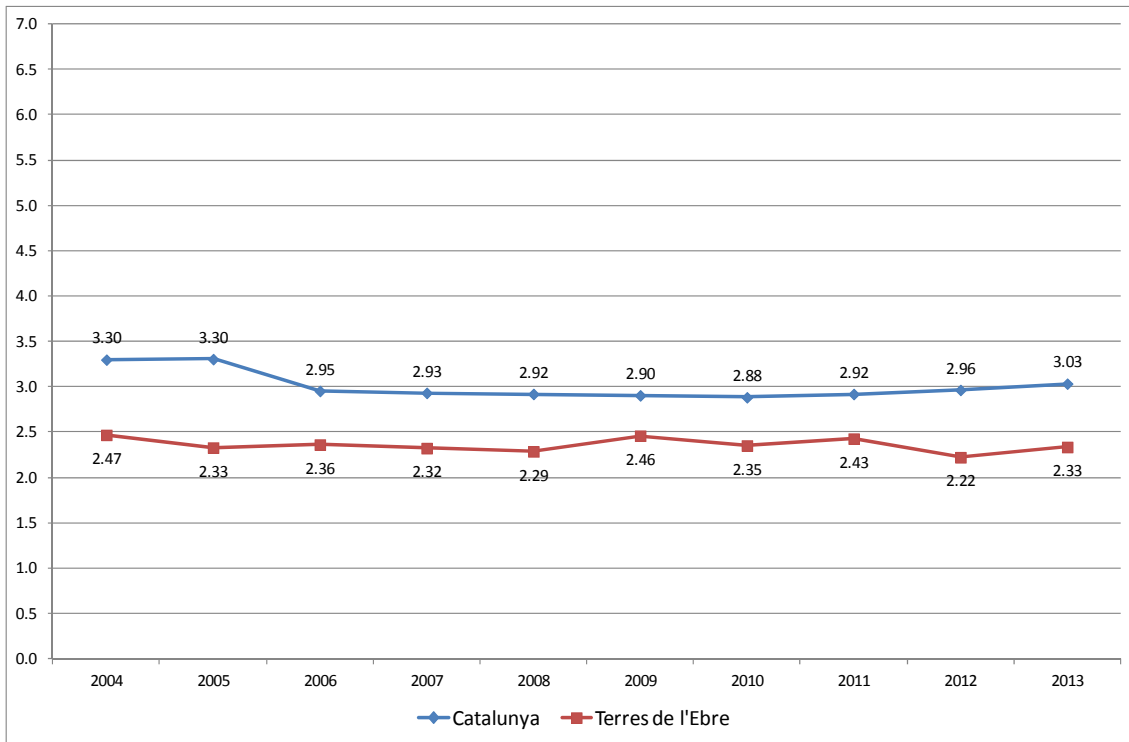
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.27.a-b. Evolució del número de establiments de turisme rural (esq.) i del número de places (dr.) a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2012.

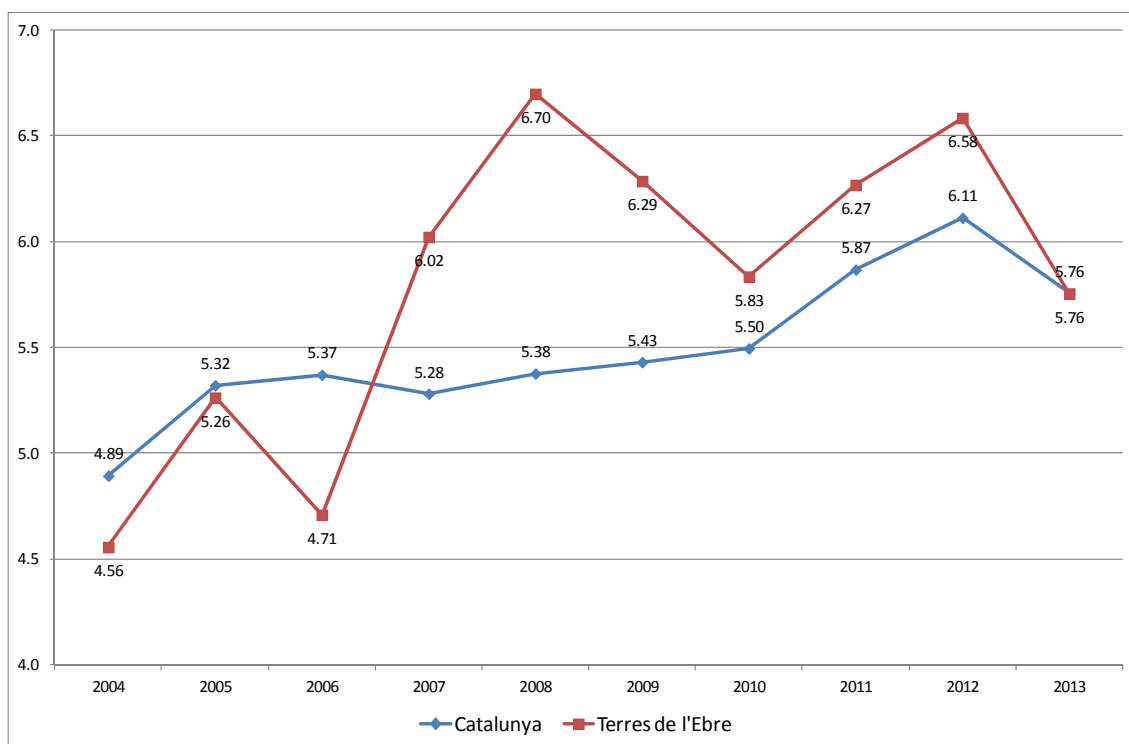
Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.28. Durada de les estàncies (mitjana nits) als establiments hotelers de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2013.

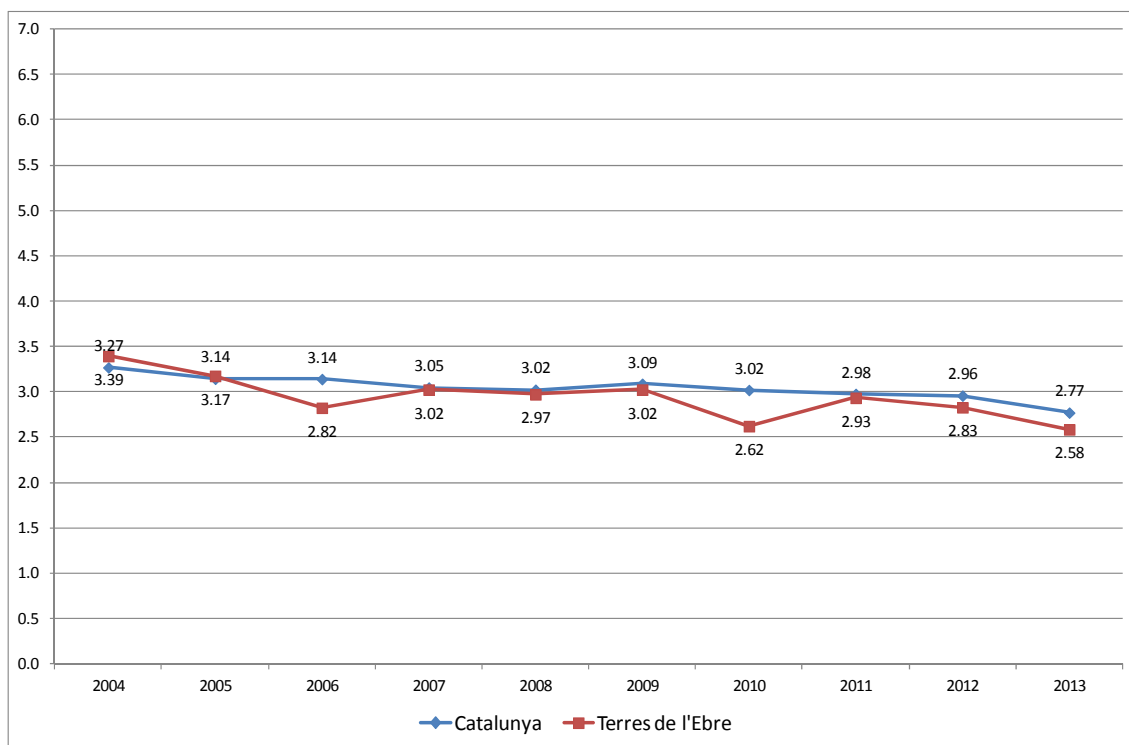
Font: veure Taules 4.11.-4.12. Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.29. Durada de les estàncies (mitjana nits) als càmping de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2013.

Font: veure Taules 4.11.-4.12. Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

Gràfic A.4.30. Durada de les estàncies (mitjana nits) als establiments de turisme rural de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2013.

Font: veure Taules 4.11.-4.12. Font: elaboració pròpia de dades IDESCAT.

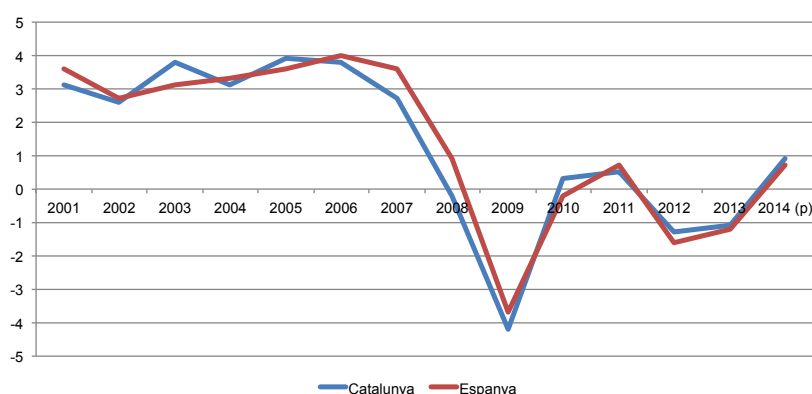
Capítol 5: Sectors i serveis públics a les Terres de l'Ebre 2013.

*Xavier Ponce Alifonso
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El context econòmic i social.

Encara que no és fàcil trobar consens sobre quina és la causa última de l'inici de la crisi actual, sí que hi ha un discurs comú per explicar com aquesta crisi ha anat mutant al llarg dels anys. Si bé el 2007 va esclatar la bombolla immobiliària, l'impacte que va tenir sobre el sector financer no es va fer patent fins al 2008. A partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir les facilitats creditícies, i va provocar la caiguda del consum i de la inversió que va generar l'inici de la recessió econòmica el 2009. Però amb l'estancament econòmic i l'augment de l'atur, els estabilitzadors automàtics van fer que es disparés el dèficit públic. El sector públic acudia al rescat de l'economia de mercat. I semblava que aquestes polítiques keynesianes d'expansió de la demanda funcionaven...

Gràfic 5.1. PIB Catalunya i Espanya. % variació real anual.

Font: INE.

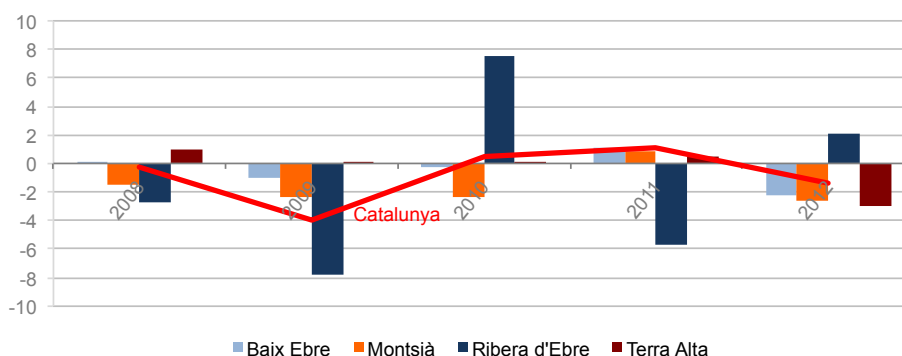
Malgrat les taxes de creixement econòmic positives del 2010, aquest va ser l'any que es va fer palès que alguns països havien incorregut en un dèficit públic excessiu. Cada cop era més difícil trobar finançament per a un dèficit públic com el d'Irlanda (equivalent a un 32% del seu PIB), Grècia (16%) o Espanya (11%). Les polítiques d'austeritat per reequilibrar el pressupost públic es van convertir en una constant al llarg del 2010 i 2011. I amb aquestes polítiques, la caiguda de la demanda agregada i l'estancament econòmic van tornar a ser una realitat.

Les incerteses sobre el sistema de governança de l'euro i sobre la voluntat

política de cooperació entre el països europeus va desencadenar el 2011 la fase més aguda del que s'anomena la *crisi de l'euro*. La convicció que les mesures d'ajust a Grècia no donaven els resultats esperats i que caldria donar més ajudes a l'economia grega, va provocar un efecte contagi sobre països com Itàlia i Espanya. Així, durant el 2011 i el 2012 la desconfiança sobre la capacitat de l'economia espanyola de continuar a la zona euro va anar creixent, mentre es produïa una gran sortida de capitals, i la nostra prima de risc es disparava. Aquest canvi en les condicions de finançament exterior van provocar la caiguda de la confiança de consumidors i inversors, mentre el sector públic es veia obligat a accentuar el procés de consolidació fiscal. Crisi de confiança sobre el futur d'Espanya a la moneda única que generava una nova recessió i que es va allargar durant tot el 2012.

I és justament aquesta doble recessió que han viscut molts països europeus la que també s'ha fet palesa a les comarques de les Terres de l'Ebre.

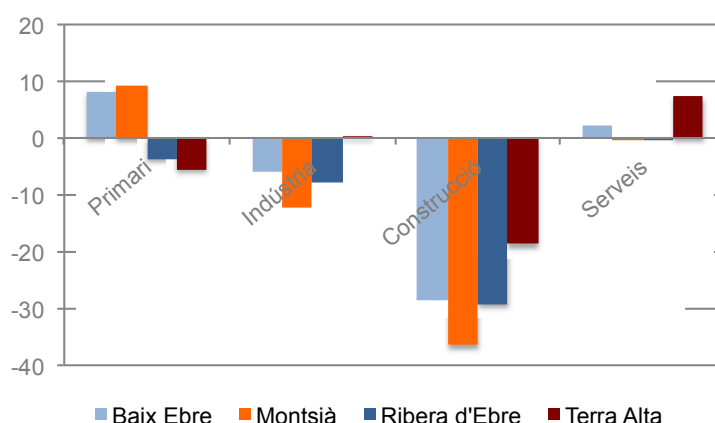
Gràfic 5.2. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques.

Font: CaixaCatalunya (2013).

A poc a poc, però, sembla que durant el 2013 hem començat a sortir d'aquesta segona recessió. De fet, el conjunt de l'àrea de l'euro torna a mostrar signes positius en el ritme de creixement econòmic, malgrat que encara no s'hagin traslladat al mercat de treball. No obstant això, la crisi econòmica que hem patit durant els darrers anys ha estat molt intensa i els efectes s'han fet notar, encara que de manera desigual, en tots els sector productius.

Gràfic 5.3. VAB per comarques i sectors. Variació percentual entre 2007 i 2012.

Font: CatalunyaCaixa (2013).

1.1. El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat.

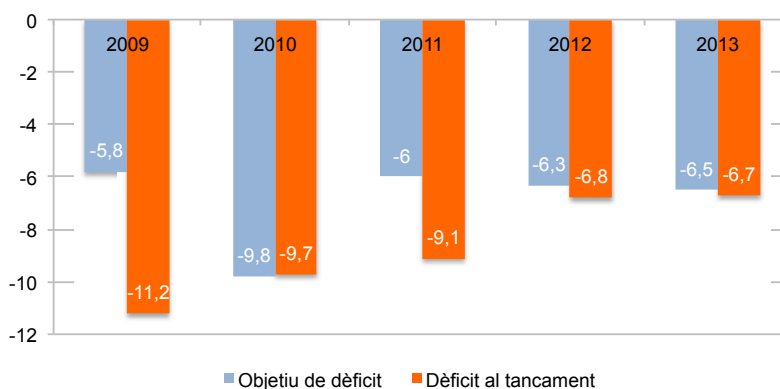
Malgrat viure en una economia de mercat, els economistes fa temps que vam aprendre que l'Estat ha d'exercir alguna mena de paper per suavitzar els cicles econòmics i impulsar el creixement. Per tant, el debat entre els diferents corrents de pensament econòmic no radica tant sobre la necessitat d'intervenció de l'Estat, sinó sobre el grau i la intensitat que ha de tenir aquesta intervenció. I el dictamen de les institucions europees en el cas de l'economia espanyola ha estat clar: cal restablir l'equilibri pressupostari per recuperar la confiança dels mercats i evitar que el deute públic assoleixi nivells insostenibles.

Les dades macroeconòmiques ens mostren la gravetat de la crisi que hem patit, ja que hem passat d'una taxa d'atur propera al 8% el 2007 a una altra del 26% el 2013. Però les dades també són concloents entorn dels desequilibris pressupostaris que s'han generat en els darrers anys. Per exemple, d'un superàvit públic del 2% del PIB el 2007 es va passar a un dèficit públic de l'11,2% el 2009, i que, després de quatre anys d'ajustos, s'ha aconseguit reduir fins al voltant del 7% actual. O el deute públic, que ha passat de representar un 36,3% del PIB el 2007 a situar-se en el 94% el 2013.

En aquest context, el sanejament dels comptes públics s'ha convertit en una prioritat de la política econòmica en els últims anys, com a instrument per restablir a mitjà i llarg termini la confiança en l'economia espanyola i crear bases per recuperar la producció i l'ocupació. Malgrat els diferents programes

d'estabilitat que ha redactat el Govern central, les retallades que han aplicat les administracions públiques han estat insuficients per assolir els objectius marcats en aquests full de ruta.

Gràfic 5.4. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya (% PIB).

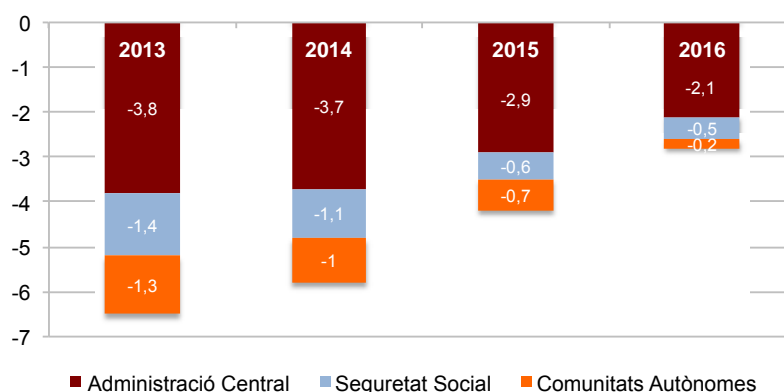

Font: www.lamoncloa.gob.es.

És a dir, tal com mostra la taula anterior, malgrat que hem aconseguit anar reduint el dèficit públic a poc a poc, els objectius de dèficit públic compromesos amb Brussel·les per sanejar els comptes públics s'han incomplert reiteradament des del 2009.

La intervenció pública en el nostre país s'instrumenta a partir de l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social, que assumeixen la majoria de les competències relacionades amb les polítiques d'estabilització i redistribució. Però també a partir de les administracions autonòmiques i locals, que, a més, són les que es responsabilitzen de la provisió dels principals serveis públics, com els educatius, els sanitaris o els serveis socials, amb la qual cosa queda compartida entre els tres nivells de govern la provisió d'infraestructures. I són totes aquestes institucions les que han fet i continuaran fent un esforç per sanejar els comptes públics i assolir, així, el 2016 l'objectiu de tindre un dèficit públic per sota del 3% del PIB. Esforç en el qual participen totes les administracions públiques, però amb diferent intensitat i temporalitat. Així, si bé les administracions locals han d'assolir l'equilibri pressupostari des del 2013, l'horitzó temporal d'ajust és més llarg per a les altres institucions.

Gràfic 5.5. Programa d'Estabilitat 2013-2016. Senda de consolidació fiscal (% PIB).

Font: www.lamoncloa.gob.es.

El Programa d'Estabilitat 2013-2016 redefineix el calendari de consolidació fiscal de les diferents administracions públiques:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del 3,8% el 2013 i anar reduint-lo progressivament fins a situar-lo al voltant de l'2,1% el 2015.
- Les comunitats autònomes no havien de superar un dèficit màxim de l'1,4% el 2013, de l'1,1 el 2014 i del 0,6 el 2014, amb l'objectiu d'assolir un dèficit màxim del 0,5 el 2016.
- Les corporacions locals, en canvi, tenen el compromís d'assolir l'equilibri en els comptes a partir del 2013.

Més enllà del debat sobre el ritme i la magnitud de la consolidació fiscal que continua sent motiu de controvèrsia, cal dir que aquesta programació es basa en una sèrie d'hipòtesis, com és el fet de suposar que gaudirem de taxes de creixement econòmic a partir del 2014. Suposició que depèn tant d'elements interns (que la flexibilitat associada a la reforma laboral del 2012 es tradueixi en una capacitat de crear ocupació amb taxes de creixement de l'1%) com d'elements externs (l'evolució positiva de la conjuntura econòmica internacional que arrossegui la nostra economia).

Per tant, els governs s'enfronten a la pressió del mercat per posar els seus pressupostos en una senda sostenible a mitjà termini, però també per la necessitat de conciliar aquest objectiu amb la necessitat de proporcionar suport a curt termini a una recuperació que encara és molt precària. Els polítics

s'enfronten a la necessitat de mesurar l'impacte dels plans de consolidació actuals sobre l'activitat, tenint en compte que la potència dels multiplicadors fiscals no es veu contrarestatada pel limitat abast de la política monetària, en un moment que les taxes d'interès nominals són a prop de zero, i per una apreciació de l'euro que dificulta els mecanismes de devaluacions nominals tradicionals.

És per això que, més enllà d'aquest programa d'estabilitat, s'ha impulsat un programa de reformes estructurals que contribueixen a sostenir i millorar la capacitat de creixement de l'economia a mitjà i llarg termini. Les reformes estructurals de gran abast en els països que actualment es troben sota pressió fiscal persegueixen la creació d'efectes de retroalimentació positiva de credibilitat i confiança que puguin compensar en part els efectes adversos de la de consolidació fiscal. Els països de la zona euro que estan en una situació fiscal complicada, com Grècia, Espanya o Itàlia, estan portant a terme un procés de consolidació fiscal mentre impulsen reformes estructurals que afavoreixen el creixement per restaurar així la competitivitat que han perdut des que van adoptar la moneda única. En aquest sentit, a Espanya s'han introduït diverses mesures al llarg del 2013 que pretenen millorar la governança econòmica, com ara la Llei orgànica d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera, que estableix límits de despesa i mecanismes de control per a totes les administracions públiques; o la Llei de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local, que persegueix delimitar les competències municipals per evitar duplicitats i suprimir estructures redundants amb un estalvi previst de 8.000 milions d'euros en el període 2013-2019.

Portar a terme un procés de consolidació fiscal enmig d'una intensa recessió econòmica genera incerteses i representa tot un desafiament que posa a prova la relació i la confiança que els ciutadans d'un país tenen en les seves institucions.

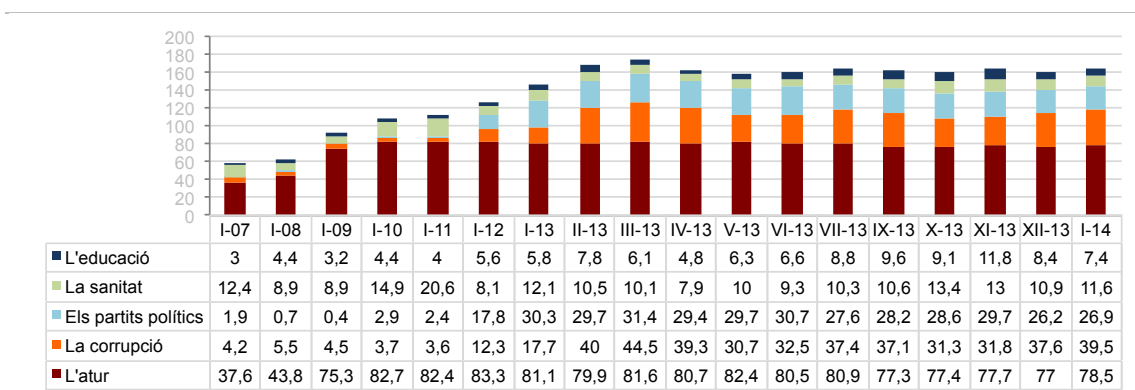
1.2. La percepció de la ciutadania.

Si bé el resultat que tenen les polítiques d'austeritat en un context de recessió és un tema controvertit en la literatura econòmica, també és cert que qualsevol política ha de vèncer les possibles resistències socials i aconseguir generar el suport ciutadà que es necessita per sustentar-les.

Segons l'Eurobaròmetre fet a la tardor del 2013, la crisi ha deteriorat profundament la confiança que els ciutadans espanyols tenien envers la Unió Europea: si el 2007 un 65% dels espanyols manifestaven confiança en les institucions europees, el 2013 aquesta dada s'ha transformat en desconfiança majoritària cap a totes i cadascuna de les institucions europees (el 71% desconfien del BCE, el 67% del Parlament europeu i el 65% de la Comissió Europea). Així, malgrat que la Unió Europea es considera la institució que més pot fer per ajudar-nos a sortir de la crisi, només un 30% pensen que està adoptant les mesures correctes i casi un 90% sosté que caldria més coordinació de les polítiques econòmiques entre els països membres de la Unió Europea. Aquestes dades no són exclusives d'Espanya. La percepció que tenen els ciutadans que la seva veu no es té en compte a la Unió Europea és majoritària en països que han estat intervinguts com Xipre (86%), Grècia (86%) o Portugal (79%), però aquesta percepció també és compartida pels ciutadans de països amb una millor situació financera i que tradicionalment han estat els líders del procés d'integració europeu, com França (59%) i Alemanya (54%).

Aquesta preocupació per la relació que s'estableix en un sistema democràtic entre els ciutadans i els seus representants a les institucions també queda recollit a les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS). Com no podia ser d'una altra manera, en un país on la taxa d'atur se situa per sobre de la mitjana europea tant en les èpoques de crisi com en les d'expansió econòmica, el problema de l'atur és històricament la principal preocupació de la ciutadania. Però les enquestes mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans: abans de la crisi, el 2007, un 4,2% pensava que la corrupció era un dels principals problemes del país, mentre que només un 1,9% deia que ho eren els partits polítics; en canvi, set anys després, ja són un 39,5% i un 26,9%, respectivament. D'aquesta manera, qüestions com la corrupció o el comportament dels polítics han desbancat en importància altres problemàtiques com la inseguretat ciutadana o l'habitatge.

Gràfic 5.6. Percepció sobre quins són els tres principals problemes d'Espanya (%).

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques.

Que els ciutadans manifestin que la corrupció és el segon problema de la nostra societat evidencia un elevat grau de desafecció cap les seves institucions i les regles de presa de decisions públiques, que es perceben en molts casos opaques i com una plataforma en què es prioritzen els interessos particulars sobre els generals. La manca de rendició de comptes, l'opacitat de determinades dades de les institucions públiques i, sobretot, la manca de voluntat política fan que aquesta qüestió no només esdevingui una preocupació sinó també la constatació d'una realitat quotidiana.

Tal com assenyalen Acemoglu & Robinson (2012), són les diferències en les institucions econòmiques i polítiques les que arriben a definir l'èxit i la riquesa d'un país. La societat aspira a l'exemplaritat dels seus representants. I, per tant, al fet que l'activitat política se sotmeti a les mateixes regles de responsabilitat i exigència que la resta de professions. D'alguna manera, sembla que el disseny institucional que ens hem atorgat no es prou inclusiu. I això es tradueix també en la creixent desconfiança cap als partits polítics i les seves dificultats per trobar vies de sortida a la recessió, cap a les polítiques d'ajust que realitzen i cap a les institucions que representen.

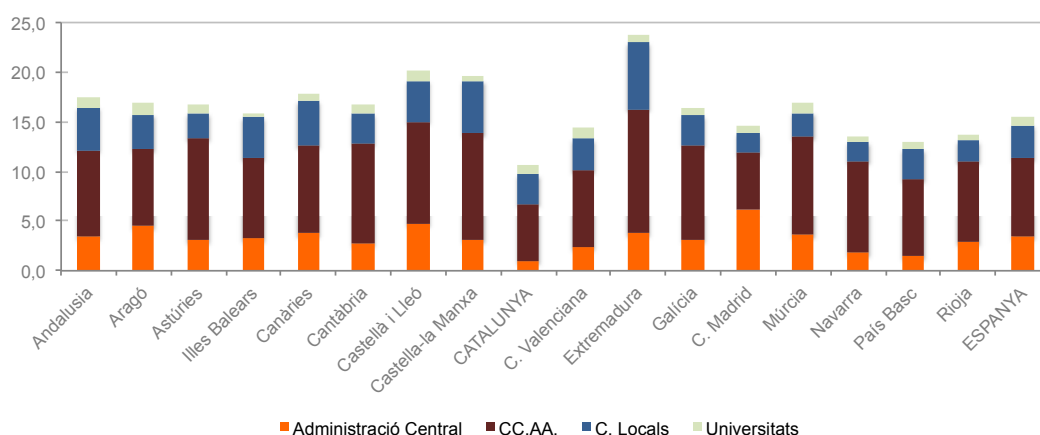
2. El paper del sector públic.

En un context de reforma del sector públic i de polítiques d'ajustament per complir amb els objectius marcats en el Programa d'Estabilitat, el nombre de persones que treballa per a l'Administració pública a Catalunya s'ha vist reduït. I això, en certa mesura, explica la percepció que té la ciutadania que la qualitat dels serveis públics s'ha deteriorat durant aquests anys de crisi.

Ja que les retallades de personal han afectat, en major o menor mesura, tots els nivells de l'Administració pública, aquesta percepció s'associa a molts serveis públics: a la justícia, que té encomanada l'Administració central; a l'educació o la sanitat, que proveeixen les comunitats autònomes; a la seguretat ciutadana i certs serveis socials, que subministren les entitats locals.

El sector públic a Catalunya dona feina a 322.351 persones, un 10,6% del total d'ocupats en aquest territori el 2013. Xifra, però, que representa el percentatge més petit entre totes les comunitats autònomes i se situa molt per sota de la mitjana d'Espanya (15,6%). Analitzant el pes que té cada nivell d'administració en termes d'ocupació en una comunitat autònoma, veiem que el pes del nivell autonòmic (53,8%) a Catalunya es troba per sobre de la mitjana nacional (50,3% i 21,5%, respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (9,7% a Catalunya enfront d'un 22,3% al conjunt de l'Estat espanyol).

Gràfic 5.7. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2013 (% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals).

Font: Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques i INE.

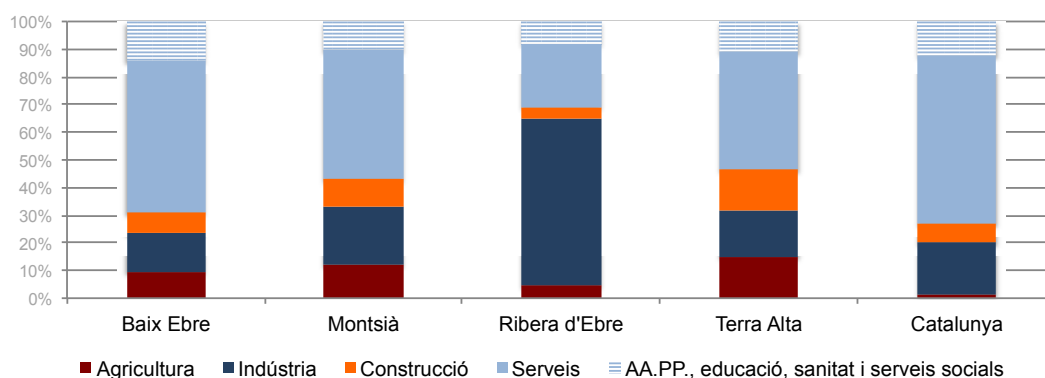
És a dir, el 10,6% de la població ocupada a Catalunya treballa per a l'Administració pública, en què un 5,7% correspondria a personal de l'Administració autonòmica (que representa un 53,8% del total de treballadors públics), un 3% és personal de l'Administració local (que ocupa un 28,3% del total de treballadors públics), un 1% és personal de l'Administració central (un 9,7% del total) i, finalment, un 0,9% treballa com a personal de les universitats catalanes. Xifres que contrasten amb la mitjana espanyola, en què el pes de les entitats locals és similar (3,4%); però el pes de l'Administració autonòmica (7,8%) com el de l'Administració central (3,5%) és substancialment més elevat. De fet, en termes relatius, la presència de l'Administració central a Catalunya és la més reduïda del conjunt de les comunitats autònomes.

La conclusió que es pot extreure d'aquestes dades és que, tot i que el procés d'ajust i la reducció de personal al servei de les administracions públiques ha estat més petit a Catalunya (-5,4%) que al conjunt d'Espanya (-12,1%) el 2013, cal mantenir els nivells de qualitat de serveis. I això passa en un context de contenció pressupostària, per l'increment en l'eficiència en la prestació de serveis. Repte necessari però que només és assolible en un horitzó temporal a mitjà i llarg termini si es realitzen profundes reformes estructurals en el funcionament de l'Administració pública.

2.1. El pes del sector públic en el VAB.

Ja sigui com a conseqüència de la descentralització de competències, amb un elevat volum de despesa pública associat com és sanitat o educació, o per les polítiques anticíclics que es van dur a terme a l'inici de la crisi, el pes del sector públic en el conjunt de l'economia catalana ha seguit un camí creixent al llarg dels anys. Però aquesta tendència es va trencar a partir del 2010: la crisi de l'euro, generada per la desconfiança dels mercats tant en la capacitat dels governs com de les institucions europees per trobar solucions cooperatives al problema del creixent deute públic, va portar a prioritzar els ajustos pressupostaris i va obligar tota una sèrie de retallades que expliquen la intensitat de la caiguda de l'aportació del sector públic el 2012.

Gràfic 5.8. Contribució sectorial al valor afegit brut (VAB pb). 2012.

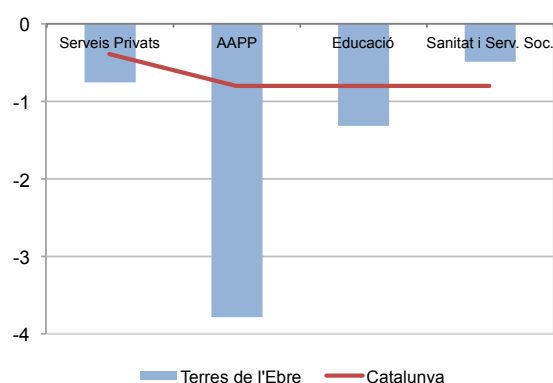
Font: CatalunyaCaixa (2013).

L'aportació del sector públic al VAB conjunt de Catalunya va ser d'un 14%, contribució que se situa per sobre de la que suposa a la Ribera d'Ebre (8,56%), el Montsià (11,6%) o la Terra Alta (12,4%), però que està per sota del valor que assolix al Baix Ebre (16,4%). Més concretament, dins del sector públic, la descomposició de la contribució al VAB de les Terres de l'Ebre per subsectors va ser la següent: Administració pública, un 5,8%; educació, un 4,9%; i, finalment, sanitat i serveis socials, un 7,3%.

Al conjunt de Catalunya, durant el 2012, l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) i dels serveis privats va seguir una trajectòria diferenciada. Així, el sector serveis va davallar un 0,5%, però mentre que els serveis col·lectius davallaven en un 0,8%, la caiguda dels serveis privats era només del 0,4%.

En canvi, a les Terres de l'Ebre la caiguda en tots els subsectors del sector serveis va estar més intensa: si bé la davallada en el VAB dels serveis privats és més feble (0,7%), hi ha una caiguda molt més intensa en els serveis col·lectius, tant en sanitat i serveis socials (-0,4%), com en educació (1,3%) i, especialment, en Administració pública (-3,8%).

Gràfic 5.9. Variació del VAB al sector serveis. 2012.

Font: CatalunyaCaixa (2013).

Per tant, si bé a l'inici de la crisi el sector públic havia ajudat a compensar la caiguda d'ocupació amb polítiques expansives, a partir del 2010 es produeix un canvi en l'orientació de la política econòmica a la Unió Europea. Procés que, si bé el 2010 i el 2011 ja va afectar intensament tant el sector educatiu com el sanitari, des del 2012 ha repercutit especialment en els pressupostos i la capacitat d'arrossegament de les institucions que s'havien descentralitzat cap a les Terres de l'Ebre.

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació.

El sector serveis ha presentat un millor comportament que altres sectors en termes de destrucció de llocs de treball. Malgrat tot, l'ocupació al sector terciari a Catalunya mostra un comportament procíclic. És a dir, mostra un comportament negatiu el 2009 i el 2012, que van ser d'un deteriorament econòmic més gran; però, en canvi, l'evolució en termes d'ocupació és positiva en el 2011 i el 2013, en què l'evolució de l'economia va ser relativament millor.

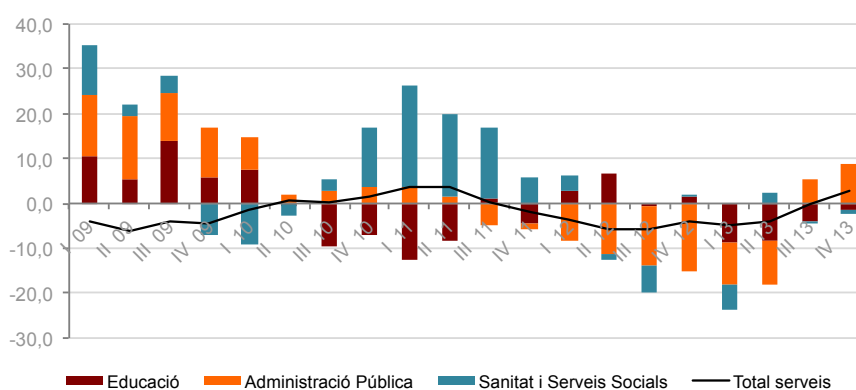
En qualsevol cas, si observem l'evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya destaquen tres aspectes. En primer lloc, que la pèrdua d'ocupació en termes absoluts ha estat més gran en els serveis privats que en els serveis lligats al sector públic, la qual cosa no podria ser d'una altra manera atesa la diferència de magnitud de tots dos en terme de nombre d'ocupats.

En segon lloc, que el comportament de les diferents rames d'activitat incloses en el sector servei no ha estat homogènia: mentre l'ocupació als serveis privats mostra una evolució procíclica (amb una tendència negativa als "dolents" 2009 i

2012, però positiva als anys “menys dolents” 2011 i 2013), els relacionats amb els serveis col·lectius com l'Administració pública, l'educació i la sanitat mostren un comportament anticíclic el 2009. És a dir, a l'inici de la crisi es van aplicar polítiques fiscal expansives que tractaven de contrarestar la caiguda de la demanda agregada.

I finalment, en tercer lloc, observem que paulatinament, a partir del 2010, la greu crisi de deute públic que es genera en alguns països de la Unió Europea fa canviar el discurs, i la idea d'equilibrar els pressupost públic cala en les polítiques econòmiques, que passen a ser contractives amb independència de la fase del cicle econòmic.

Gràfic 5.10. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual).

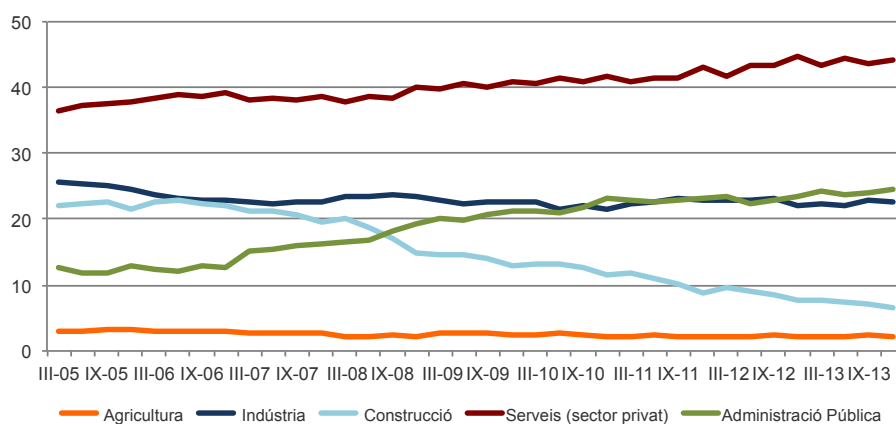

Font: Idescat.

Malgrat totes aquestes inèrcies, el conjunt del sector públic ha vist incrementar el seu pes en l'ocupació a Catalunya fins a inicis del 2012, quan s'intensifica el procés d'ajust. A més, aquest ajust ha descansat sobre els treballadors de l'Administració pública i el sector educatiu, però amb un saldo positiu al llarg dels últims quatre anys per al subsector de la sanitat i dels serveis socials. Però els resultats també mostren que el 2013 hi ha un canvi de tendència, en què l'ocupació relacionada amb l'Administració pública creix gairebé un 9%.

El sector públic és responsable a les Terres de l'Ebre de casi un 25% dels llocs de treball generats i, sobretot, és el sector que ha mostrat un comportament menys negatiu al llarg de tots aquests anys de crisi econòmica. És a dir, mentre que l'afiliació a la seguretat social en total ha caigut quasi un 18%, la relacionada amb el sector públic només ho ha fet en un 2%.

Gràfic 5.11. Evolució de l'afiliació a la seguretat social a les Terres de l'Ebre.

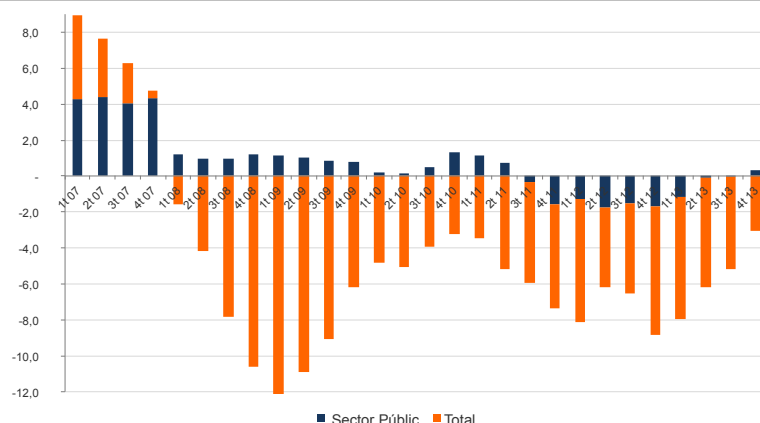

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

Aquest millor comportament de l'ocupació en el subsector de l'Administració pública explica el paper determinant que ha representat sobre l'evolució de l'ocupació a les Terres de l'Ebre. Des de l'inici de la crisi el 2009, en termes d'afiliació a la seguretat social, any rere any s'han destruït llocs de treball a les Terres de l'Ebre. I en aquest territori el sector públic ha tingut sempre un paper de compensació, amb una generació neta d'ocupació fins al 2011.

És a partir del 2012 i la segona fase de la recessió econòmica quan, amb l'esclat de l'anomenada crisi de l'euro, les condicions d'ajustament pressupostari es fan més dures i es produeix un canvi de tendència: el sector públic també passa a destruir llocs de treball a les Terres de l'Ebre. Situació, però, que sembla que reverteix en el darrer trimestre del 2013.

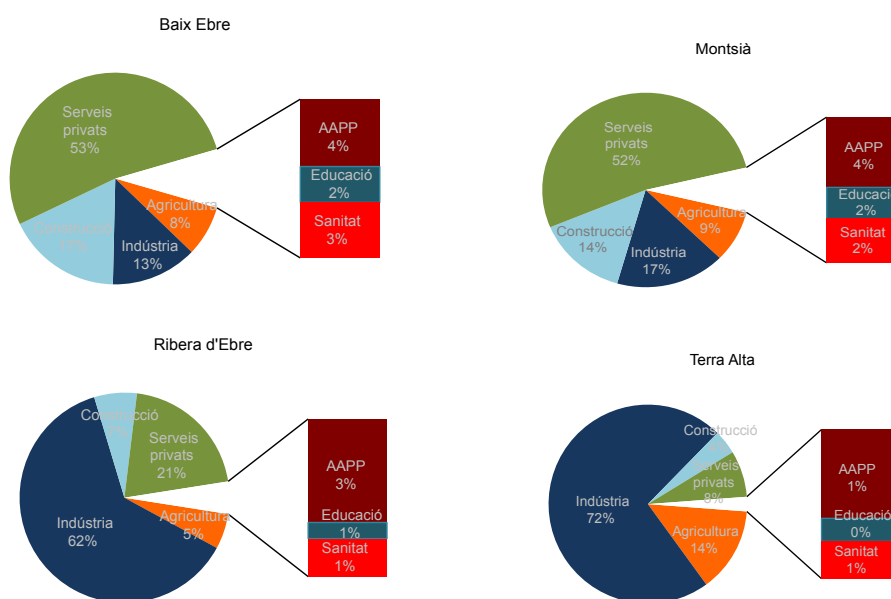
Gràfic 5.12. Contribució del sector públic a la variació de l'afiliació a la seguretat social a les Terres de l'Ebre (%)

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

Aquesta evolució negativa queda recollida en les xifres d'atur registrat, en què el pes de la destrucció d'ocupació en el sector privat es manifesta de manera molt més gran en totes les comarques de les Terres de l'Ebre, però amb un comportament diferenciat. Així, tant al Baix Ebre com al Montsià és la caiguda en el sector serveis (53% i 52%, respectivament) i en la construcció (17% i 14%, respectivament) la que explica la major part de l'atur registrat. En canvi, tant a la Terra Alta com a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (72% i 62%, respectivament). No obstant això, el millor comportament de l'ocupació lligada a activitats del sector públic es posa de manifest en unes taxes d'atur registrat més petites i similars a les quatre comarques.

Gràfic 5.13. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2012.

Font: Idescat.

3. Reptes i oportunitats del sector públic.

A finals del segle XX es deia que el món s'havia tornat pla, com a manera d'expressar que el procés de globalització havia arribat a cotes anteriorment inimaginables. En aquest context, la vella Europa es va veure obligada a replantejar-se quin seria el seu paper en el món del segle XXI. El Consell Europeu de Lisboa del 2000 va marcar l'objectiu estratègic: convertir la Unió Europea en l'economia del coneixement més competitiva i dinàmica del món, capaç d'un creixement econòmic sostenible, que sigui compatible amb una millora quantitativa i qualitativa de l'ocupació i amb més cohesió social. I la data fixada per assolir tot això va ser el 2010.

L'anomenada Estratègia de Lisboa va ser, per tant, una manera d'incentivar la transició cap a una societat i una economia fundades en el coneixement. Es tractava d'impulsar polítiques que afavoririen la societat de la informació, la investigació i el desenvolupament, que accelerarien les reformes estructurals que calen per incrementar la nostra competitivitat. Però també es tractava de modernitzar el model social europeu, invertint en recursos humans i lluitant contra l'exclusió social.

Les dificultats econòmiques associades a la crisi de l'euro i la falta de compromisos vinculants van fer que gran part d'aquests objectius no s'assolissin el 2010. Però la Unió Europea no va voler renunciar a aquests objectius, de manera que va reforçar la seva idea impulsant l'anomenada Estratègia 2020. De nou es diu que la Unió Europea ha de ser una economia intel·ligent (a través d'inversions més eficients en educació, recerca i innovació), sostenible (que impulsi una economia baixa en carboni i una indústria competitiva) i integradora (que posi l'accent en la creació d'ocupació i la reducció de la pobresa). Tres prioritats que es reforcen mútuament i que han de contribuir a generar alts nivells d'ocupació, productivitat i cohesió social per al 2020.

Per garantir que l'estratègia Europa 2020 tingui efecte, s'han fixat tota una sèrie d'objectius, com són assolir ocupació per al 75% de les persones de 20 a 64 anys, que la inversió en R+D arribi almenys al 3% del PIB de la Unió Europea, que les emissions de gasos d'efecte hivernacle siguin un 20% menors als nivells de 1990, que un 20% de l'energia consumida procedeixi d'energies renovables, que augmenti un 20% l'eficiència energètica, que millori la formació dels ciutadans reduint la taxa d'abandonament escolar prematur per sota del 10% i incrementant fins al 40% el nombre de persones que han cursat estudis de tercer grau, o que es lluiti contra la pobresa i l'exclusió social, reduint almenys en 20 milions el nombre de persones en situació de pobresa.

Reformes que tenen un caràcter estructural i que són totalment necessàries per redreçar el rumb d'unes economies que s'han vist colpejades per la turbulència d'uns mercats que no acaben de creure en el projecte comú que hem dissenyat els europeus.

Malgrat que són molts i molt diversos els objectius plantejats, a continuació analitzarem quin són els avanços que s'estan fent en un algun d'aquests camps i en els quals el sector públic representa un paper protagonista. Un dels quals és l'educació, de com es pot millorar la formació dels ciutadans i de quin és el nivell de qualificació que se'ls demana en el mercat laboral. I l'altre és la racionalització del nostre sistema administratiu, de com es poden evitar duplicitats i aconseguir millorar l'eficiència de l'Administració pública. És per això que, a partir de la informació que conté l'Informe PISA 2012 i del debat

sorgit a partir de l'aprovació de la Llei de racionalitat i sostenibilitat de l'Administració local, analitzarem aquestes dues qüestions.

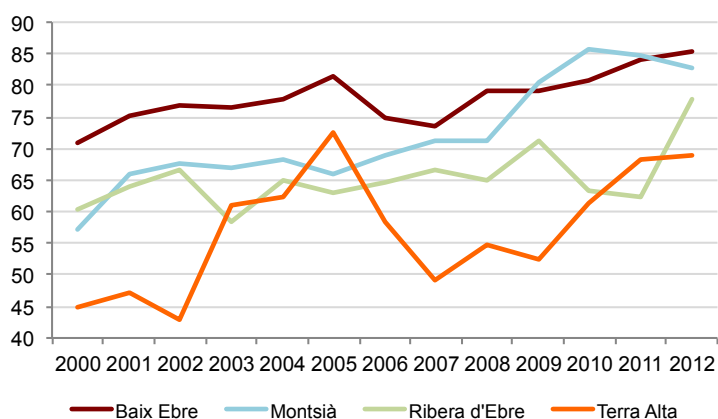
3.1. El capital humà d'un territori.

L'objectiu de qualsevol sistema educatiu és la transmissió de coneixements, de capacitats i de valors que permetin a les persones gaudir de les oportunitats que dona viure en una societat cada cop més oberta. Però el nivell de formació és també un factor essencial en la competitivitat d'un territori, ja que determina la productivitat, la creativitat i la capacitat d'emprenedoria d'una societat.

L'estratègia Europa 2020 fixa dos objectius quantitius que s'han de complir d'aquí a finals de la dècada. En primer lloc, cal reduir l'abandonament escolar prematur fins al 10%. És a dir, que la proporció de població de 18 a 24 anys que només hagi assolit un nivell educatiu d'ensenyament secundari obligatori (ESO) i estigui ja fora del sistema educatiu no superi aquesta xifra del 10%. Amb les dades disponibles de les Terres de l'Ebre, podem conèixer quina és la taxa d'escolarització de la població als disset anys, un cop finalitzada l'etapa d'escolarització obligatòria. I els resultats ens mostren que falta encara un llarg camí per recórrer, ja que la taxa d'escolarització és del 85% al Baix Ebre, del 82% al Montsià, del 77% a la Ribera d'Ebre i del 69% a la Terra Alta.

Aquesta diversitat en les xifres fa que algunes comarques se situïn per sobre i unes altres per sota del 81%, que és la xifra mitjana en el conjunt de Catalunya. En tot cas, es tracta d'unes dades una mica millors que les d'Espanya (76%), però clarament pitjors que la mitjana de la Unió Europea (88%). Deficiències formatives que limiten considerablement el creixement de l'ocupació en una gran varietat de sectors, especialment els de serveis intensius en coneixement.

Gràfic 5.14. Taxa d'escolarització de la població als disset anys.

Font: Idescat.

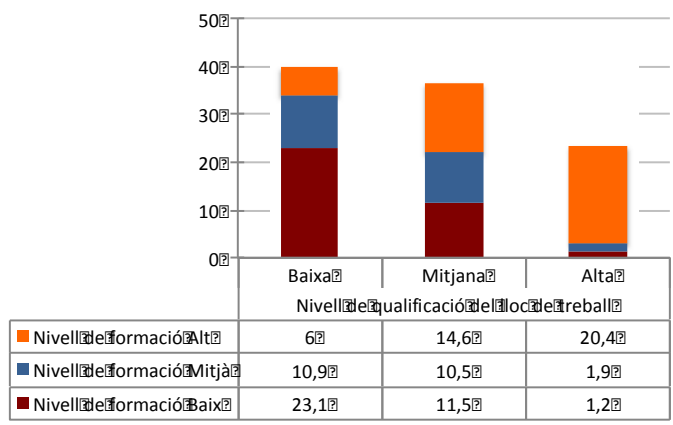
El segon objectiu fixat en l'estratègia Europa 2020 és que la proporció de la població de 30 a 34 anys amb estudis superiors, ja sigui amb un títol universitari o amb un de formació professional de grau mitjà, sigui almenys del 40%. El 2013 la xifra al conjunt d'Espanya se situava ja al 40,4%, per sobre del 36,6% que s'assoleix com a mitjana a la Unió Europea. I aquest és un aspecte positiu per augmentar el nombre d'emprenedors i la capacitat d'aquest territori per atreure noves inversions. Punt de partida sobre el qual s'ha de construir aquest canvi cap a un nou model productiu basat en el coneixement.

Malgrat això, existeix el risc que l'allargament dels estudis no sempre sigui una condició suficient per trobar una feina més qualificada. És plausible un escenari on, davant la qualificació més gran dels treballadors, les empreses acabin demanant requisits de tenir estudis superiors per a feines on no cal. I es genera així un problema que anomenem de sobrequalificació en el mercat de treball. De fet, un dels factors importants per a la productivitat i la competitivitat d'un territori és l'adequat aparellament entre el nivell de formació de la població i els requisits de qualificació dels llocs de treball que es creen.

Les dades de 2013 de Catalunya mostren que només un 53,9% de les persones treballen en llocs amb un nivell de qualificació ajustat a la seva formació. Pel que fa a la resta, un 31,5% estan sobrequalificats i l'altre 14,6% estan infraqualificats. Per tant, un dels principals reptes és resoldre el problema de la sobrequalificació, que passa bé per incentivar i prestigiar més els cicles formatius, o bé per fer un més intensiu del coneixement en el sistema

productiu. Però també per potenciar la formació continuada al llarg de la vida, com una manera per millorar la nostra productivitat i superar el problema de la infraqualificació.

Gràfic 5.15. Població ocupada segons nivell formatiu del treballador i nivell de qualificació del lloc de treball (%). Catalunya 2013.

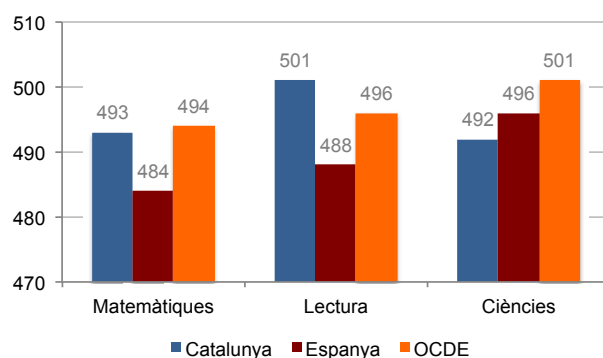

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

Per tant, no només són els estudis universitaris, sinó també la formació professional, la formació continuada i la formació ocupacional les que tenen un paper fonamental per aconseguir implantar un model d'economia més sostenible, ja que són les titulacions les que permeten adequar a curt termini l'oferta educativa i les necessitats canviants del sector productiu.

Finalment, el tercer tema recurrent és el debat sobre la qualitat del nostre sistema educatiu. Més enllà del menor percentatge de despesa pública que es destina a l'educació, la principal crítica se centra en la qualitat de l'ensenyament, tal com es desprèn dels resultats que obtenim en l'Informe PISA del 2012.

Gràfic 5.16. Resultats de l'Informe PISA 2012.

Font: OCDE.

Els resultats mostren que el rendiment acadèmic dels estudiants catalans i espanyols romanen bàsicament estables amb relació a les anteriors edicions, les diferències són encara significatives quan ens comparem amb altres països. És a dir, si bé és cert que els alumnes catalans se situen per sobre dels de la resta de l'Estat espanyol en matemàtiques i comprensió lectora, obtenen pitjors resultats en ciències.

Però aquestes mitjanes ens amaguen informació. Si observem la distribució dels resultats, veiem que Catalunya té uns resultats molt positius pel que fa al seu reduït percentatge d'estudiants en el nivell inferior en totes les competències. En canvi, els resultats són menys positius quan considerem el percentatge d'alumnes que se situen en el nivell superior, en tots els casos significativament per sota de la mitjana de l'OCDE. Resultats que encara són pitjors per al conjunt dels estudiants de l'Estat espanyol.

Taula 5.1. Distribució per nivells dels resultats de l'Informe PISA 2012.

Competència matemàtica			
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	20%	71,3%	8,7%
Espanya	23,5%	68,5%	8%
OCDE	23%	64,4%	12,6%
Competència lectora			
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
Catalunya	15,1%	77,6%	7,3%
Espanya	18,3%	76,2%	5,5%
OCDE	18%	73,6%	8,4%
Competència científica			
	Nivell inferior	Nivell Intermedi	Nivell Superior
	15,5%	81%	3,4%
	15,7%	79,5%	5%
	18%	73,8%	8,4%

*Nivell inferior: nivell 1 i per sota // Nivell intermedi: nivells 2, 3 i 4 // Nivell superior (nivells 5 i 6)

Font: OCDE.

Si analitzem cada bloc avaluat, veiem que la puntuació que assolix Catalunya en matemàtiques és de 493 punts, resultat similar a la mitjana de l'OCDE de 494 punts. En el llistat ordenat dels 34 països membres de l'OCDE, ordenats per la seva puntuació en matemàtiques, Catalunya ocupa el lloc 21è. No obstant això, només el 8,7% d'alumnes catalans arriba als nivells alts de rendiment en matemàtiques, fet que suposa 4 punts menys que la mitjana de l'OCDE. A l'extrem oposat, el 20% dels alumnes es troba en el nivell baix de rendiment en matemàtiques, fet que indica que 1 de cada 5 alumnes catalans no té el domini bàsic de la competència matemàtica.

Pel que fa a comprensió lectora, la puntuació mitjana dels estudiants catalans és de 501 punts, 5 punts superior a la mitjana dels països de l'OCDE i 13 punts per sobre de la resta de l'Estat espanyol, cosa que suposa que Catalunya ocupa el lloc 16è entre els països de l'OCDE. Si es consideren els nivells de rendiment, la proporció de l'alumnat situat als nivells baixos en comprensió lectora és inferior a la mitjana d'Espanya i de l'OCDE (al voltant del 18%), però el percentatge d'estudiants que arriben als nivells d'excel·lència continua sent inferior als de l'OCDE.

Finalment, en l'apartat de ciències, els alumnes catalans obtenen 492 punts, l'única competència en la qual se situen 4 punts per sota de la mitjana espanyola. Puntuació que situa Catalunya en el lloc 27è entre els països de l'OCDE. Per nivell de rendiment, tant la proporció de l'alumnat situat en els

nivells baixos com en els nivells alts és inferior tant respecte a Espanya com a l'OCDE.

La conclusió que podem extreure d'aquestes dades és que, tot i haver incrementat en un 35% la despesa en educació des de 2003, els resultats ens mostren que s'ha aconseguit una escola de mínims per al conjunt de la població, però que encara estem molt lluny de ser una escola d'òptims. És a dir, en una economia globalitzada, en què un dels grans desafiaments és aconseguir més competitivitat, la despesa pública en educació ha de ser un element clau en l'estratègia per a un desenvolupament sostenible. Però no és una qüestió només de recursos econòmics, que també, sinó d'aconseguir una gestió eficient i millorar la qualitat de les polítiques educatives.

3.2. La llei de racionalitat i sostenibilitat de l'Administració local.

L'existència de més de 8.100 ajuntaments, a més de diputacions, consells comarcals, mancomunitats, consorcis, entitats locals menors i altres entitats sembla que avalin la idea de la necessitat de reordenar l'entramat de l'Administració pública, amb l'objectiu de millorar la seva eficiència i evitar duplicitats. Canvi institucional que sovint s'esmenta com una de les reformes estructurals pendents en el nostre país.

La Llei de racionalitat i sostenibilitat de l'Administració local (en endavant, LRSAL), inspirada en el principi "una Administració, una competència", estableix quatre grans objectius: definir i simplificar les competències municipals, racionalitzar l'estructura organitzativa de l'Administració local d'acord amb els principis d'eficiència i equilibri pressupostari, garantir un control financer i pressupostari més rigorós i, finalment, afavorir la iniciativa econòmica privada. A continuació, analitzem breument aquestes qüestions:

- En primer lloc, respecte a les competències, l'LSRAL pretén aclarir les competències locals mitjançant un doble procés. Primer, evitant duplicitats mitjançant la transferència de competències en sanitat, educació i serveis socials a les comunitats autònomes. I, segon, limita l'exercici de les competències impròpies establint com a condició que no posin en risc financer la realització de les competències pròpies, que s'evitin les duplicitats amb les comunitats autònomes i que se'n garanteixi la sostenibilitat financera.

- En segon lloc, quant a les mesures destinades a racionalitzar l'estructura de l'Administració local d'acord amb els principis d'eficiència i equilibri pressupostari, l'LRSAL reforça el paper de les diputacions provincials, que han de ser les encarregades de coordinar determinats serveis mínims en els municipis amb població inferior a 20.000 habitants (el 87% dels 8.117 municipis que hi ha a Espanya).
- En tercer lloc, es tracta de garantir un control financer i pressupostari més rigorós. L'LRSAL estableix l'obligació de determinar el cost efectiu dels serveis que presten les entitats locals, reforçant-ne el control posterior per les diputacions i l'establiment normes de funcionament més exigents i limitadores, com són les referides als sous o al nombre d'assessors.
- I, finalment, es tracta d'afavorir la iniciativa econòmica privada evitant intervencions administratives desproporcionades. L'LRSAL aposta per un nou model d'organització de la prestació dels serveis públics locals, a partir de la creació de mercats de més dimensió territorial.

El Govern central preveu que aquesta reforma de l'Administració local generarà un estalvi d'uns 8.000 milions d'euros en el període 2013-2019. Malgrat que no s'ha desglossat en la seva totalitat aquesta quantitat, les xifres que s'han concretat són que s'obtindran gairebé 3.500 milions per la supressió de serveis, 1.400 milions per l'eliminació d'empreses públiques, 1.000 milions per la gestió integrada de serveis i 500 milions pel traspàs de competències en matèria de sanitat, educació i serveis socials a les comunitats autònomes,

A més, el Ministeri d'Hisenda preveu que la posada en marxa de l'LRSAL desencadenarà una pujada mitjana del 7% en les taxes que cobren els ajuntaments espanyols i, d'aquesta manera, les entitats locals ingressaran 1.000 milions d'euros més en impostos i taxes a partir del 2014. L'amenaça implícita en l'LRSAL és que si un Ajuntament no aconsegueix prestar els serveis obligatoris en condicions de suficiència financera, és a dir, garantint l'equilibri pressupostari, perdrà aquestes competències que seran traspassades a una entitat superior, ja sigui la diputació provincial o la comunitat autònoma.

Malgrat tot això, aquesta llei ha estat recorreguda davant del Tribunal Constitucional i ha estat acollida amb gran escepticisme per les mateixes administracions locals i les comunitats autònomes. La principal crítica que es fa

des de el món local és que es tracta d'una norma que no dóna resposta als problemes reals dels ajuntaments. El món local ha estat el perdedor recurrent en tots els canvis competencials, normatius i financers que s'han fet en el procés de descentralització de les estructures de govern. Ha existit tradicionalment manca d'equilibri entre el finançament i les competències locals, que no ha fet res més que accentuar els problemes estructurals derivats d'una deficient configuració del mapa local. És a dir, malgrat que els experts coincideixen en la necessitat d'abordar la reforma de l'Administració local a Espanya, s'ha tramitat de forma independent a la llei d'hisendes locals, que hauria de dotar d'un marc financer suficient els ajuntaments. En canvi, l'LRSA es limita a reduir la llista de competències pròpies dels ajuntaments, per posar fi així a la reivindicació municipal d'obtenir finançament per a les competències impròpies. Però plantejar una reforma de l'Administració local sense abordar el seu sistema de finançament possiblement limiti molt les seves probabilitats d'èxit.

Una altra crítica que ha rebut l'LRSA és, més enllà dels dubtes sobre la capacitat de generar la quantitat d'estalvi prevista, la dificultat perquè aquestes mesures es portin a la pràctica. La clarificació de competències municipals s'ha produït per la via del traspàs de totes les competències en educació, sanitat i serveis socials a les comunitats autònomes, la qual cosa significa trencar amb la prestació de serveis des de la proximitat i que encara està per veure si podran gestionar instàncies administratives superiors sense suposar cap pèrdua d'eficiència o de qualitat per la ciutadania.

Tot i que s'impulsa el paper de les diputacions provincials com a ens locals bàsics, amb una capacitat econòmica i institucional garantida per cooperar amb els municipis i les comarques de la seva demarcació, les dificultats tècniques per la seva aplicació són complexes. Per posar un exemple, es posa en dubte la capacitat que tindran per calcular el cost efectiu de prestació de serveis per més de 8.000 municipis, tenint en compte la completa inexistència d'informació sobre costos i sobre resultats de provisió d'aquests serveis actualment. No es tracta només de calcular un determinat nivell de despesa per càpita, sinó que caldrà introduir altres variables qualitatives com la dispersió de la població o la qualitat del servei.

És cert que a Espanya hi ha més de 8.000 municipis, molts dels quals són de dimensió molt reduïda. Més enllà que la fusió de municipis pugui generar en alguns casos economies d'escala, és probable també que es configurin equips de gestió més professionalitzats i, en última instància, es puguin prendre decisions sobre bases tècnicament més sòlides. No obstant això, la crítica que fan des de l'àmbit local és que hauria estat més respectuós amb l'autonomia local si s'hagués utilitzat la via d'incentivar adequadament aquests processos de fusió de municipis.

4. Conclusions.

Governar és triar, és prendre decisions que poden ser difícils... Però la legitimitat de les polítiques deriva en el fons de la seva acceptació per part dels ciutadans. I existeix una situació de creixent desafecció que demana una millor governança de les institucions, tant en el procés de presa de decisions com en el resultat de les polítiques públiques.

Sovint es diu que, ja sigui per la manca de transparència en la formació de les polítiques públiques o per l'escassa cultura de rendició de comptes, existeix una creixent desconfiança cap als polítics, cap als partits polítics i les institucions públiques. Tal com assenyala el *Global Competitiveness Report 2013-2014*, en una classificació entre 148 països ocupem el lloc 64è en "favoritisme en les decisions dels responsables públics", el 87è en "transparència en la formació de polítiques públiques", el 101è en "confiança en els polítics" o el 113è en "nivell de malbaratament de diners per part del sector públic". Resultats que han empitjorat respecte als obtinguts l'any passat. Es fa palesa, doncs, la necessitat d'avançar cap a una societat més oberta, en què es promogui de manera sistemàtica l'esperit crític i responsable dels seus ciutadans, en què les decisions no siguin imposades per la simple voluntat dels governants, sinó que es reconegui que poden ser proposades i modificades pels ciutadans de manera flexible.

Els problemes relacionats amb els resultats de les polítiques públiques van més enllà dels dubtes que generen unes polítiques d'austeritat, perquè tampoc hi ha un consens clar sobre possibles alternatives. Tal com assenyala el *Global Competitiveness Report 2013-2014*, ocupem el lloc 57è en "capacitat

d'innovació”, el 72è en “independència del sistema judicial”, el 77è en “qualitat del sistema educatiu”, el 105è en “nombre de dies necessaris per obrir un negoci”, el 107è en “cooperació entre treballadors i empresaris”, el 115è en “eficiència del mercat laboral”, el 123è en “pràctiques de contractació i acomiadament”, el 125è en “regulacions governamentals eficients”, el 127è en “solvència dels bancs”, el 138è en “facilitat per accedir a préstecs”... Posicions que continuen sent un recordatori permanent de les reformes que tenim pendents per fer des de fa molts i molts anys.

L'Administració pública del nostre país, a diferència de la d'altres economies desenvolupades, no ha culminat la transició cap a formes organitzatives més modernes que sintonitzin amb les demandes actuals. Els processos de descentralització han obeït en molts casos a la necessitat de fugir de les rigideses del marc administratiu tradicional, més que al resultat d'un procés sistematitzat de decisió que inclogui una anàlisi del cost i del benefici de la solució adoptada.

Vivim en un món d'incerteses on és difícil esbrinar quines són les solucions adients per cada problema i en cada moment. Però fer tot el possible per recuperar la confiança de la ciutadania envers les seves institucions és una condició necessària per poder resoldre tots els reptes estructurals que se'ns plantegen i construir una societat dinàmica i integradora a mitjà i llarg termini.

Bibliografia.

- ACEMOGLU, D.; ROBINSON, J. A. (2012): *Por qué fracasan los países*. Ed. Deusto, Madrid.
- BOIX PALOP, A. (2013): “Tres notas explicativas sobre el sentido y orientación de la Ley 27/2013 de racionalización y sostenibilidad de la Administración local”, *El País*, 31 de diciembre.
- BOSCH, N.; SOLÉ-OLLÉ, A. (2013): “La fallida reforma de la administración local”, *Informe sobre federalismo fiscal y finanzas públicas*, 13, 4-8.
- CATALUNYACAIXA (2013): *Anuari Econòmic Comarcal 2013*. Serveis d’Estudis de CatalunyaCaixa, Barcelona.
- COMISSIÓ EUROPEA (2013): *Eurobaròmetre 80*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- FORCADELL, X. (2013): “Principales modificaciones de la nueva legislación local”, *Revista Democracia y Gobierno Local*, 23, 4-15.
- *Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local*.
- MHAP (2013): *Boletín estadístico del personal al servicio de las administraciones públicas*. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas, Madrid
- SCHWAB, K. (ed.) (2013): *The Global Competitiveness Report 2013-2014*. World Economic Forum, Ginebra.

Capítol 6: Demografia a les Terres de l'Ebre 2013.

*Miquel Àngel Bové Sans
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Evolució de la població.

El 2013 la població resident a les Terres de l'Ebre es va situar en 188.878 habitants, que representava el 2,5% de la població catalana, pes que s'ha mantingut de manera molt estable en les darreres dècades. Tot i això, la demarcació veu reduir la població en un 1,5% respecte al màxim assolit el 2012, que se situava en 191.826 habitants. Aquesta pèrdua de 2.948 habitants fa retrocedir la població a nivells inferiors als del 2008. Tanmateix, des del 2000 el creixement demogràfic a les Terres de l'Ebre (20,9%) se situa lleugerament per sobre del global de Catalunya (20,6%). D'altra banda, les dades de la taula 6.1 ens permeten observar diferències significatives en l'evolució de la població a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre.

Taula 6.1. Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2013.

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2013	81.514	71.577	23.477	12.310	188.878	7.553.650
2012	83.125	72.121	23.867	12.713	191.826	7.570.908
2011	82.634	72.261	23.889	12.847	191.631	7.539.618
2010	82.222	72.333	24.082	12.931	191.568	7.512.381
2009	81.724	72.189	24.004	12.943	190.860	7.475.420
2008	81.304	71.058	23.844	12.885	189.091	7.364.078
2007	78.590	67.834	23.319	12.719	182.462	7.210.508
2006	76.368	65.333	23.046	12.715	177.462	7.134.697
2005	74.962	64.181	22.925	12.724	174.792	6.995.206
2004	71.708	61.989	22.632	12.464	168.793	6.813.319
2003	70.373	60.728	22.464	12.322	165.887	6.704.146
2002	68.227	59.234	22.151	12.259	161.871	6.506.440
2001	67.031	57.584	21.951	12.231	158.797	6.361.365
2000	66.274	55.828	21.993	12.189	156.284	6.261.999
Taxa de Variació, 2000-13	23,00%	28,21%	6,75%	0,99%	20,86%	20,63%
Taxa de creixement anual acum.	1,48%	1,77%	0,47%	0,07%	1,35%	1,34%

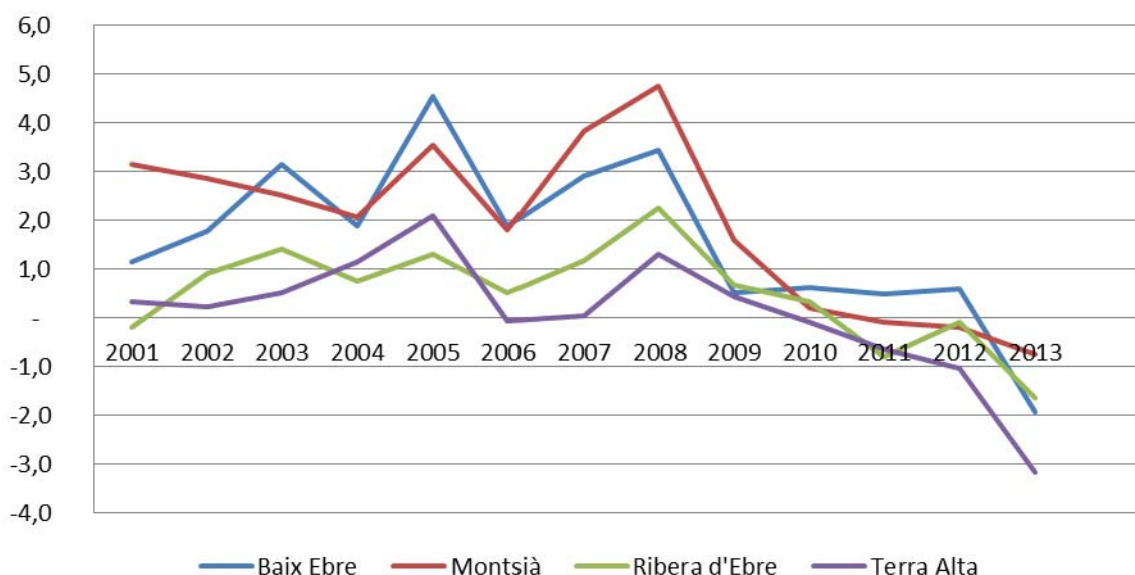
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recomptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya.

En aquesta evolució de la població durant el període 2000-2013 podem destacar l'important creixement de la població de la comarca del Montsià, que amb un 28,2% supera en 7,4 punts la mitjana de les Terres de l'Ebre, i en 7,6 punts la del conjunt de Catalunya. Encara que a partir del 2011 ha vist reduir la població en 756 habitants respecte al màxim assolit el 2010. També el Baix Ebre (la comarca amb més població), amb una taxa de variació del 23% del 2000 al 2013, se situa en una dinàmica de creixement de 2,2 punts per sobre

de la mitjana de les Terres de l'Ebre, i de 2,4 punts per sobre del global català, i és la comarca on la disminució de la població apareix més tard, el 2013. En una situació contrària trobem el reduït creixement demogràfic de la Terra Alta, que amb un 1% només ha vist augmentar la seva població en 121 habitants, respecte al 2000, i a partir del 2010 ja es registra el descens de la seva població. Per la seva banda, la Ribera d'Ebre, amb un 6,7% de creixement, també se situa molt per sota de les mitjanes ebrenc i catalana; tot i que globalment guanya 1.484 habitants, a partir del 2011 ha perdut 605 habitants.

El gràfic 6.1 ens presenta l'evolució de les taxes de variació de la població de les Terres de l'Ebre en els darrers anys i la de les seves quatre comarques. Podem destacar els importants increments registrats els anys 2008 i 2005, amb creixements del 3,6 i del 3,5% respectivament, i la progressiva desacceleració d'aquest important creixement demogràfic en els darrers tres anys, ja que el 2009 el creixement va ser del 0,9%, el 2010 del 0,4%, el 2011 i el 2012 la variació pràcticament va ser nul·la, i el 2013 es registra una pèrdua de població de l'1,5%.

Gràfic 6.1. Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-2013.

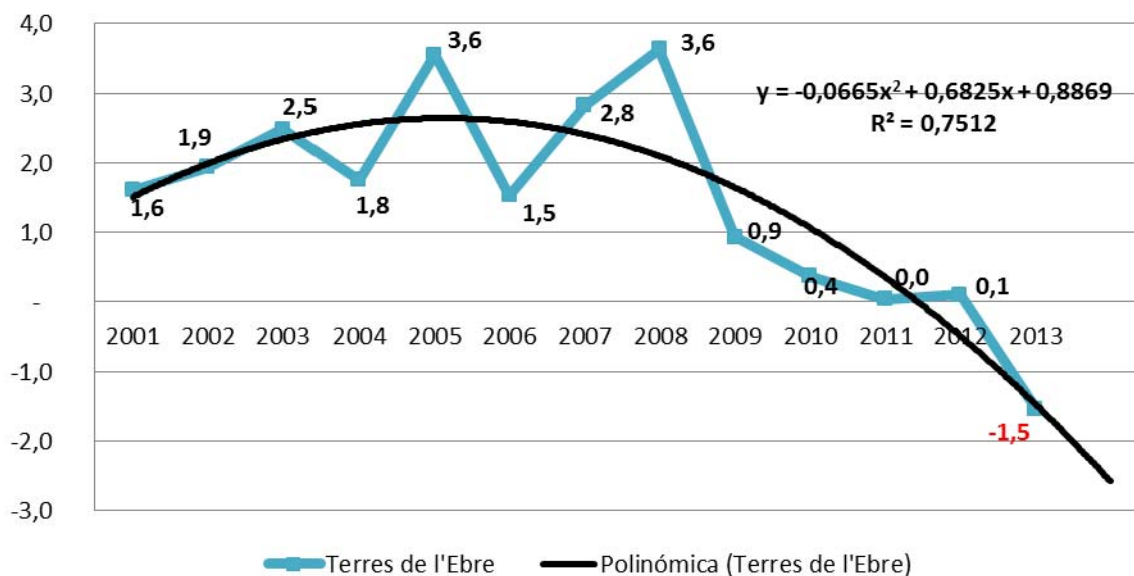

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Així, doncs, els efectes de la crisi econòmica també s'acaben traduint en la progressiva reducció del creixement demogràfic i en la pèrdua de població el 2013 per al conjunt de les Terres de l'Ebre, si bé la Terra Alta registra un decreixement demogràfic des del 2010, i la Ribera d'Ebre i el Montsià des del 2011.

D'altra banda, la reducció en les taxes de variació de la població a les Terres de l'Ebre fa que la línia de tendència (gràfic 6.2) presenti una clara desaceleració i unes perspectives gens positives, si no es produeix cap canvi en els factors econòmics i demogràfics actuals.

Gràfic 6.2. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i la seva tendència 2001-2013.

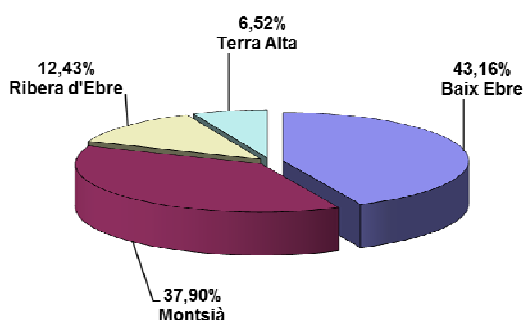
Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Tot i això, cal assenyalar que en aquests darrers tretze anys les Terres de l'Ebre han registrat una taxa de creixement anual acumulatiu de la població de l'1,35%, molt similar a l'1,34% registrat al conjunt de Catalunya. Però cal destacar les significatives diferències en l'àmbit comarcal, de manera que el Montsià lidera el ritme de creixement amb una taxa anual acumulativa de l'1,77%, molt per sobre de l'escàs creixement de la Terra Alta, amb una taxa anual acumulativa del 0,07%. Això ha fet que aquest última comarca hagi perdut pes en la distribució de la població de les Terres de l'Ebre, i ha passat de representar el 7,8% el 2000, al 6,5% el 2013; mentre que el Montsià n'ha

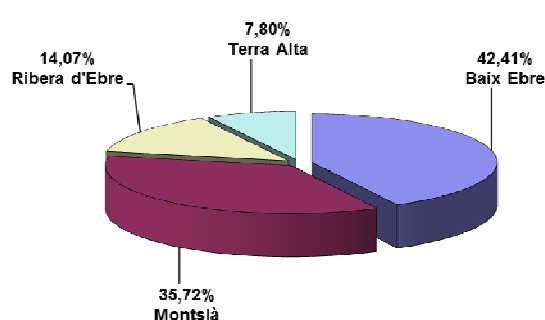
incrementat en 2,2 punts el pes, i ha passat del 35,7% al 37,9%, en el mateix període. En qualsevol cas, la comarca del Baix Ebre amb els seus 81.514 habitants es manté com la comarca amb més població, i representa el 43,2% de la població de les Terres de l'Ebre, havent incrementat en 0,8 punts el seu pes respecte l'any 2000. Pel que fa a la Ribera d'Ebre, el seu baix ritme de creixement també li ha fet perdre pes en la distribució de la població, ja que el 12,4% del 2013 la situa en 1,6 punts per sota del nivell del 2000.

Gràfic 6.3. Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2013 i 2000.

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2013

Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2000

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

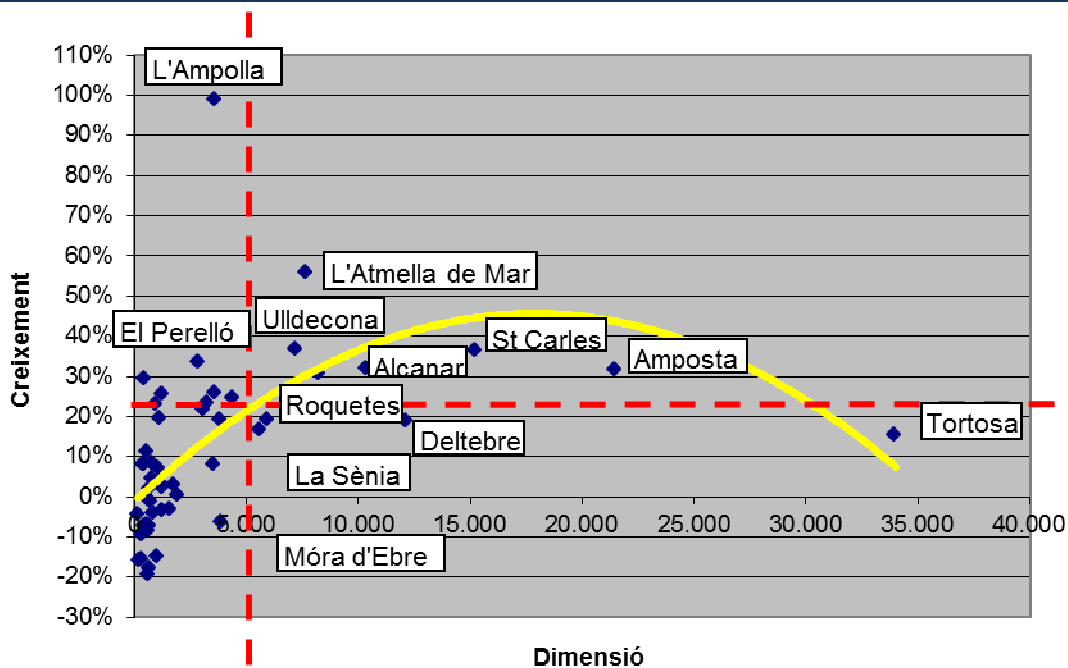
2. Dimensió dels municipis i creixement demogràfic.

Si ens fixem en la dimensió dels 52 municipis de les Terres de l'Ebre i en com s'hi distribueix la població, podem observar un elevat nivell de concentració, ja que segons les dades del 2013, el 53,8% de la població de les Terres de l'Ebre es concentra en els sis municipis més grans. De fet, Tortosa amb els seus 33.992 habitants ja en concentra el 18%, i amb els 21.511 habitants d'Ampostà ja representen el 29,4% de la població de les Terres de l'Ebre. Si a aquestes dues capitals de les comarques més poblades hi afegim els altres quatre municipis amb més de 8.000 habitants (Sant Carles de la Ràpita, Deltebre, Alcanar i Roquetes) s'arriba al 53,8% que hem assenyalat anteriorment. Si a aquests hi sumem els tretze municipis següents que tenen més de 2.000

habitants, aleshores amb aquests dinou municipis més grans, ja s'hi concentra el 84,9% de la població. D'aquests municipis, només n'hi ha un de la Terra Alta (Gandesa), i tres de la Ribera d'Ebre (Móra d'Ebre, Flix i Móra la Nova), fet que torna a evidenciar l'elevada concentració de població de les Terres de l'Ebre als municipis del Baix Ebre i del Montsià (un 81,1%).

D'altra banda, l'anàlisi de l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre des del punt de vista municipal ens permet buscar algun tipus de relació entre la dimensió demogràfica dels municipis i el ritme de creixement de la seva població.

Gràfic 6.4. Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2013.

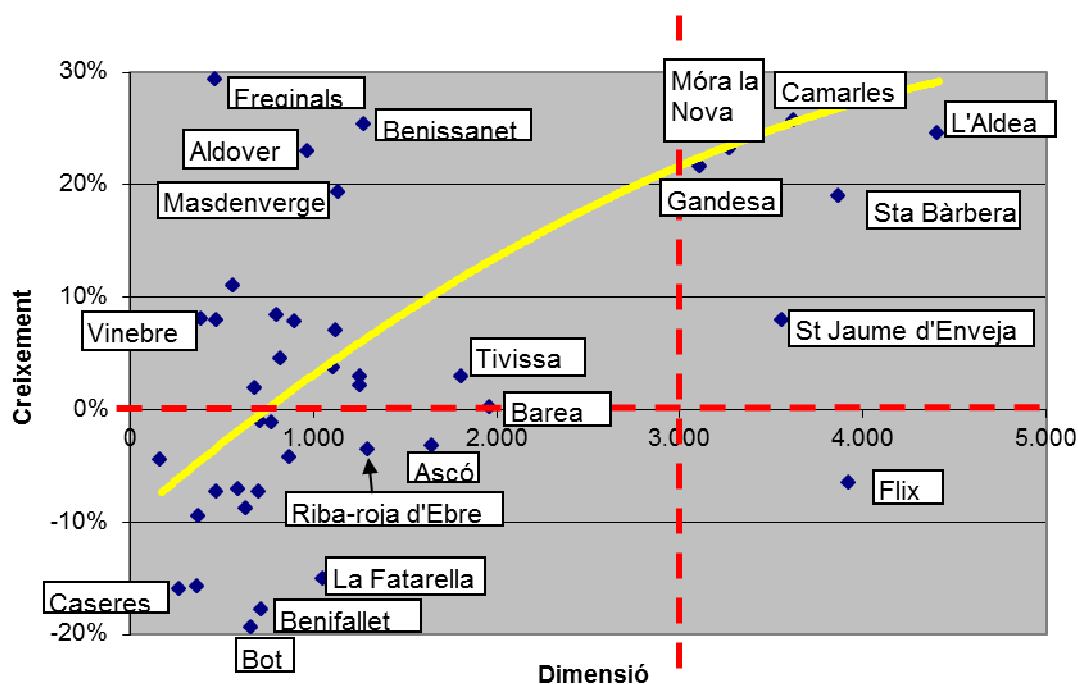

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

El gràfic 6.4 mostra aquesta relació i ens permet veure com en línies generals els municipis més grans com: Amposta, Sant Carles de la Ràpita, Ulldecona, Alcanar i l'Ametlla de Mar són els que han registrat més creixement demogràfic, durant el període 2000-2013, mentre que a la ciutat més gran, Tortosa, el creixement ha estat més moderat, fins i tot inferior a la mitjana. Contràriament, en els municipis més petits, en general, el creixement és força inferior a la mitjana. Cal remarcar, però, el comportament excepcional de l'Ampolla, que tot

i tenir una població inferior als 4.000 habitants, és el municipi que registra més creixement demogràfic en aquest període. Si centrem la nostra anàlisi en els municipis de menys de 5.000 habitants (excloent l'Ampolla i el Perelló, que també té un creixement important), el gràfic 6.5 ens permet observar com els municipis de més de 3.000 habitants han crescut per sobre del 20%, si exceptuem els casos de Sant Jaume d'Enveja, que només creix un 7,9%, i el de Flix, que perd un 6,6% de població en els darrers tretze anys. En el cas de Santa Bàrbara el creixement ha estat del 18,9%, relativament a prop del 20%. D'altra banda, també destaca el creixement de la població de municipis més petits, com Freginals, Aldover, Benissanet i Masdenverge, que superen també el 20%. Entre els municipis que presenten una pèrdua més gran de població hi trobem Bot (-19,5%), Benifallet (-17,9%), Caseres (-16%), la Pobla de Massaluca (-15,8%) i la Fatarella (-15,1%); quatre municipis de la Terra Alta i un del Baix Ebre. També podem destacar la situació d'Ascó i Riba-roja d'Ebre (a la Ribera d'Ebre), que són amb la Fatarella els únics municipis d'una dimensió entre 1.000 i 2.000 habitants que perden població durant aquest període.

Gràfic 6.5. Relació entre dimensió dels municipis de menys de 5.000 habitants i sel seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Aquesta anàlisi de la relació entre dimensió i creixement demogràfic ens permet establir una tipologia per als municipis de les Terres de l'Ebre que els classifica en cinc grups, tal com presentem a la taula 6.2.

En el primer grup hi trobem els municipis de més de 5.000 habitants que incrementen la població per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre, i destaca en primer lloc el cas de l'Ametlla de Mar, amb un creixement del 55,8%. També es troba en aquest grup Amposta, que és el segon municipi amb més població i que creix un 31,4%.

El segon grup està format pels municipis més grans de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Tortosa i Móra d'Ebre es troben en aquest grup amb un creixement del 15,3% i del 16,4%, respectivament.

En el tercer grup hi trobem els municipis amb menys de 5.000 habitants que creixen per sobre de la mitjana. Aquí hi destaca, de forma especial, l'espectacular creixement que registra l'Ampolla (un 98,6%), seguit a força distància del Perelló (33,4%) i Freginals (29,3%). En aquest grup també s'hi troba Gandesa, amb un creixement del 21,6%.

El quart grup està format pels municipis de menys de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana; aquí hi podem trobar municipis com Garcia i la Galera, però també Sant Jaume d'Enveja, que, tot i tenir una població de més de 3.000 habitants, registra un creixement força baix (7,9%).

El cinquè grup està format també per municipis de menys de 3.000 habitants, si exceptuem el cas de Flix, que perd població. Tot i que la tipologia és diversa, aniria des de Bot, que perd un 19,5% de la població, fins a Flix, on la reducció és del 6,6%. En aquest grup també hi hauria tres municipis d'una dimensió entre els 1.000 i els 2.000 habitants que perd població, com és el cas d'Ascó, Riba-roja d'Ebre i la Fatarella.

Taula 6.2. Tipologia dels municipis de les Terres de l'Ebre segons la relació dimensió - creixement (2000-2013).

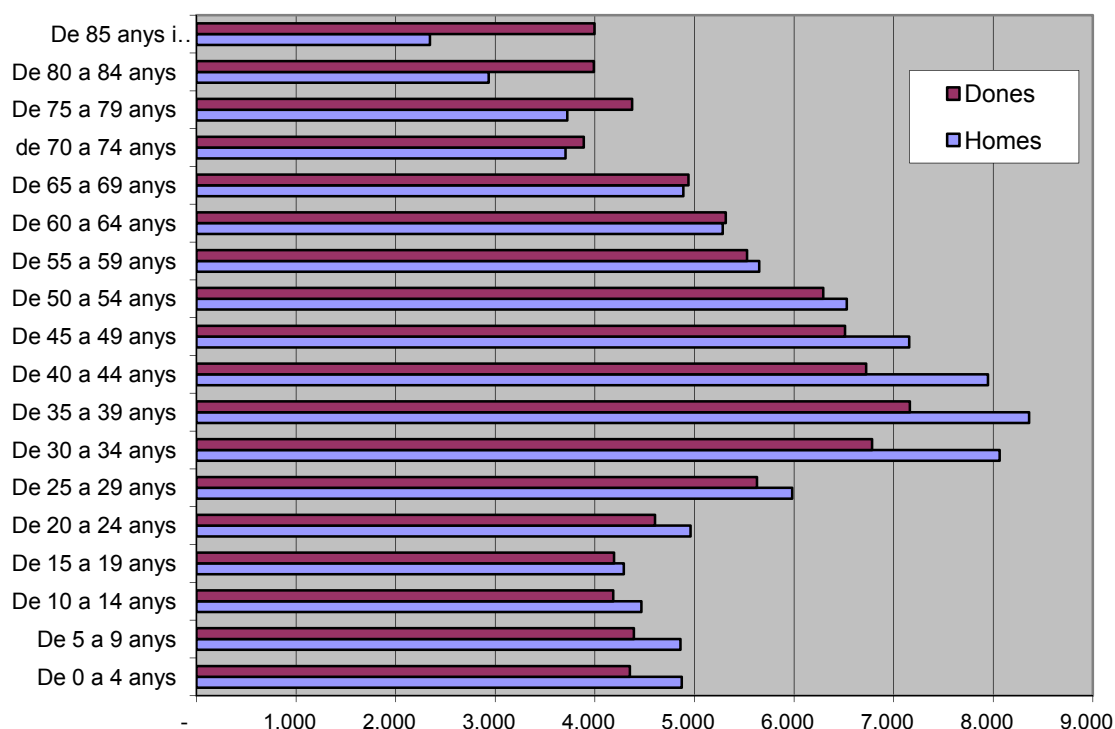
1. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
L'Ametlla de Mar	7.704	55,8%
Ulldecona	7.240	36,5%
Sant Carles de la Ràpita	15.245	36,2%
Alcanar	10.389	31,9%
Amposta	21.511	31,4%
Roquetes	8.297	30,3%
2. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana		
La Sènia	5.987	18,9%
Deltebre	12.158	18,6%
Móra d'Ebre	5.608	16,4%
Tortosa	33.992	15,3%
3. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
L'Ampolla	3.636	98,6%
El Perelló	2.862	33,4%
Freginals	468	29,3%
Camarles	3.628	25,7%
Benissanet	1.280	25,2%
Aldea, l'	4.414	24,5%
Móra la Nova	3.277	23,1%
Aldover	973	22,9%
Gandesa	3.117	21,6%
Masdenverge	1.140	19,2%
Santa Bàrbara	3.873	18,9%
4. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sota del 20%		
Garcia	568	10,9%
Galera, la	808	8,3%
Sant Jaume d'Enveja	3.566	7,9%
Alfara de Carles	394	7,9%
Vinebre	478	7,9%
Ginestar	902	7,8%
Corbera d'Ebre	1.130	7,0%
.....
5. Municipis que perden població		
Flix	3.929	-6,6%
Riba-roja d'Ebre	1.301	-3,6%
Ascó	1.650	-3,3%
.....
Palma d'Ebre, la	379	-9,5%
Caseres	273	-16,0%
Fatarella, la	1.056	-15,1%
Pobla de Massaluca, la	372	-15,8%
Benifallet	725	-17,9%
Bot	668	-19,5%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

3. Estructura de la població

La piràmide d'edat de la població de les Terres de l'Ebre del 2013 presenta un perfil amb una clara reducció de la base i l'eixamplament de la part superior (especialment en les dones), fet característic de les societats desenvolupades, tal com podem observar al gràfic 6.6, que reflecteix el progressiu envelliment de la població. Encara que també podem apreciar una certa recuperació en les cohorts més joves, ja que els grups de 0 a 4 anys i de 5 a 9 representen, cadascun, un 4,9% de la població i superen el percentatge de les cohorts de 10 a 14 anys (un 4,6%) i a les de 15 a 19 anys (4,5%). Aquesta última és el segment de joves amb menys individus, tal com mostren les dades de la taula 6.3.

Gràfic 6.6. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat (Padró continu)

D'altra banda, també podem observar que la cohort amb més individus és la dels 35 als 39 anys, que representa el 8,5% de la població de les Terres de

l'Ebre, seguit de les cohorts d'entre 35 a 39 anys (8,2%), seguida de la d'entre 30 i 34 (7,9%) i la d'entre 40 i 44 anys (7,8%). La suma d'aquestes tres segments, d'entre 30 i 44 anys, concentra el 23,9% de la població de les Terres de l'Ebre. D'aquesta manera se segueix un perfil força similar al del conjunt de Catalunya, encara que a les Terres de l'Ebre les cohorts de més de 60 anys tenen més pes, en detriment de les generacions més joves, fet que quedarà recollit en els índexs d'envelliment.

Taula 6.3. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2013.

	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	4.873	4.351	9.224	4,9%	5,5%
De 5 a 9 anys	4.859	4.392	9.251	4,9%	5,4%
De 10 a 14 anys	4.468	4.184	8.652	4,6%	4,8%
De 15 a 19 anys	4.291	4.192	8.483	4,5%	4,5%
De 20 a 24 anys	4.961	4.604	9.565	5,1%	5,0%
De 25 a 29 anys	5.982	5.627	11.609	6,1%	6,2%
De 30 a 34 anys	8.065	6.783	14.848	7,9%	8,2%
De 35 a 39 anys	8.360	7.163	15.523	8,2%	9,2%
De 40 a 44 anys	7.947	6.724	14.671	7,8%	8,3%
De 45 a 49 anys	7.156	6.511	13.667	7,2%	7,6%
De 50 a 54 anys	6.529	6.293	12.822	6,8%	6,7%
De 55 a 59 anys	5.651	5.528	11.179	5,9%	5,9%
De 60 a 64 anys	5.284	5.314	10.598	5,6%	5,4%
De 65 a 69 anys	4.889	4.940	9.829	5,2%	4,8%
de 70 a 74 anys	3.705	3.889	7.594	4,0%	3,5%
De 75 a 79 anys	3.724	4.374	8.098	4,3%	3,6%
De 80 a 84 anys	2.934	3.990	6.924	3,7%	2,9%
De 85 anys i més	2.344	3.997	6.341	3,4%	2,6%
Total	96.022	92.856	188.878	100,0%	100,0%

Font: Idescat. Padró continu

L'anàlisi de l'estructura de la població per edat i sexe també ens permet posar de relleu la presència més gran d'homes en les cohorts d'entre 30 i 49 anys, en què trobem 4.347 homes més que dones. Mentre en el segment que va dels 0 als 19 anys aquesta diferència només és de 1.372 homes. De manera que, tot i que neixen més homes que dones, això no explicaria totalment la presència masculina més gran en els trams de més participació en el mercat laboral i caldria buscar l'explicació en una immigració masculina més gran, atreta per l'oferta de treball, existent abans de l'actual crisi econòmica. D'altra banda, com

és tradicional, aquesta presència més gran d'homes s'inverteix a partir dels 60 anys, i es va incrementant en les cohorts de més edat. D'aquesta manera, en les cohorts de més de 70 anys trobem 3.543 dones més que homes, a causa de l'esperança de vida més gran.

D'altra banda, la taula 6.4 recull l'estructura per edats de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, i posa de manifest el pes més petit de les generacions més joves a les comarques de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta, que també són les comarques amb menys població. Com a conseqüència, en aquestes mateixes comarques el pes de les generacions de més edat supera clarament la mitjana de les Terres de l'Ebre. Així, per exemple, la població de més de 84 anys a la Terra Alta representa el 5,2% de la població comarcal, mentre que aquest mateix indicador al conjunt de Catalunya se situa en el 2,4%, i a les Terres de l'Ebre és el 3,4%. En el mateix sentit, podem observar com a la Terra Alta la població de 80 anys o més representa el 10,5% de la població; a la Ribera d'Ebre suposa el 8,4%, mentre que al Baix Ebre i al Montsià se situa en el 6,7% i el 6,5%, respectivament.

Taula 6.4. Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2013.

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	5,0%	5,1%	4,2%	3,8%	4,9%	5,5%
De 5 a 9 anys	5,0%	5,2%	4,1%	4,1%	4,9%	5,4%
De 10 a 14 anys	4,7%	4,7%	4,3%	3,7%	4,6%	4,8%
De 15 a 19 anys	4,7%	4,3%	4,6%	3,8%	4,5%	4,5%
De 20 a 24 anys	5,0%	5,2%	5,1%	4,7%	5,1%	5,0%
De 25 a 29 anys	6,1%	6,3%	5,9%	6,0%	6,1%	6,2%
De 30 a 34 anys	7,8%	8,4%	7,1%	6,5%	7,9%	8,2%
De 35 a 39 anys	8,3%	8,8%	7,0%	6,6%	8,2%	9,2%
De 40 a 44 anys	7,8%	8,3%	6,8%	6,7%	7,8%	8,3%
De 45 a 49 anys	7,2%	7,3%	7,3%	6,6%	7,2%	7,6%
De 50 a 54 anys	6,6%	6,6%	7,8%	7,1%	6,8%	6,7%
De 55 a 59 anys	5,8%	5,7%	6,9%	6,3%	5,9%	5,9%
De 60 a 64 anys	5,7%	5,1%	6,3%	6,7%	5,6%	5,4%
De 65 a 69 anys	5,4%	4,7%	5,6%	6,0%	5,2%	4,8%
de 70 a 74 anys	4,1%	3,9%	4,1%	4,5%	4,0%	3,5%
De 75 a 79 anys	4,2%	4,0%	4,6%	6,3%	4,3%	3,6%
De 80 a 84 anys	3,6%	3,4%	4,1%	5,3%	3,7%	2,9%
De 85 anys i més	3,1%	3,1%	4,3%	5,2%	3,4%	2,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.

La taula 6.5 recull els principals indicadors d'estructura de la població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, i la comparativa amb el conjunt de Catalunya. Si ens fixem en **l'índex d'envelliment**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent), podem observar com les Terres de l'Ebre el 2012 presenten un índex d'envelliment (143%) força més elevat que al global de Catalunya (110%), encara que aquest indicador s'ha reduït considerablement amb relació al 2000 (que era del 170%). Per tant, en aquests dotze anys s'ha rejuenit la població ebrenca, malgrat les importants diferències en l'àmbit comarcal. De manera que podem observar l'elevat índex d'envelliment a la Terra Alta, amb un 240%, que significa que la població de més de 65 anys supera en més del doble la de menys de 15 anys. A la Ribera d'Ebre l'índex d'envelliment també és força elevat (un 184%), si el comparem amb les mitjanes de Catalunya i de les Terres de l'Ebre, mentre que al Montsià, amb un 127% i al Baix Ebre, amb un 135%, aquest índex d'envelliment és inferior a la mitjana de les Terres de l'Ebre, però al voltant de 20 punts per sobre del nivell global de Catalunya.

Taula 6.5. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2012.

	Índex d'envelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència senil	Índex de dependència global	Índex de recanvi de la població en edats actives
Baix Ebre					
2012	135	23	31	55	121
2005	145	20	29	50	106
2000	163	20	33	53	88
Montsià					
2012	127	23	29	52	118
2005	140	20	28	49	100
2000	154	20	31	51	83
Ribera d'Ebre					
2012	184	19	36	55	139
2005	193	19	35	54	112
2000	192	20	39	59	80
Terra Alta					
2012	240	19	45	64	176
2005	251	17	13	60	128
2000	266	18	48	65	102
Terres de l'Ebre					
2012	143	22	32	54	125
2005	155	20	31	51	106
2000	170	20	34	54	86
Catalunya					
2012	110	24	26	50	120
2005	115	21	24	45	106
2000	126	20	25	45	85

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

En canvi, amb relació a **l'índex de dependència juvenil**, definit com el quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), els valors a les comarques de les Terres de l'Ebre es situen en uns índexs força similars als globals de Catalunya, ja que el 2012 la mitjana per a les Terres de l'Ebre d'aquest paràmetre és del 22%, que es mou entre el 19% de la Terra Alta i el 23% del Baix Ebre i el Montsià, mentre que Catalunya registra un 24%. De manera que el pes de les cohorts de menys de 15 anys amb relació a la població potencialment activa de les Terres de l'Ebre, tot i situar-se per sota, és força similar a la del conjunt de Catalunya.

Pel que fa a **l'índex de dependència senil**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), a les Terres de l'Ebre aquest indicador registra un valor del 32%, el 2012, que s'ha reduït en dos punts respecte el 2000, tot i que se situa clarament per sobre del 26% registrat en el conjunt de Catalunya. Des del punt de vista comarcal, totes les comarques també redueixen el valor d'aquest indicador respecte els valors del 2000, encara que la Terra Alta es manté 13 punts per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre.

D'altra banda, si volem mesurar la càrrega que representa la població en edats dependents per a la població en edat de treballar, **l'índex de dependència global** ens indica la relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent). Pel que fa al global de les Terres de l'Ebre, aquest indicador, el 2012, se situa en el 54%, que equival gairebé a una relació d'una persona dependent per cada dues persones en edat de treballar, i que se situa una mica per sobre del 50% registrat al conjunt de Catalunya. En l'àmbit comarcal observem un comportament similar a l'índex de dependència senil, ja que la Terra Alta registra el valor més elevat, un 64% (és a dir, 1 dependent per cada 1,6 persones en edat de treballar), mentre que el Montsià es situa lleugerament per sota de la mitjana ebrenca, amb un 52%.

Finalment, **l'índex de recanvi de la població en edats actives**, definit com el quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressant en tant per cent), ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que està més a prop de jubilar-se. En aquest cas, valors més elevats signifiquen una capacitat inferior de recanvi per la generació que està a punt d'abandonar el mercat laboral. En aquest aspecte el conjunt de les Terres de l'Ebre presenta uns valors superiors als globals de Catalunya, un 125% i un 120% respectivament, però també amb una disparitat comarcal força acusada, entre el 176% de la Terra Alta i el 118% del Montsià.

4. Creixement natural i migracions.

Al principi d'aquest capítol ja hem presentat l'important creixement demogràfic registrat a les Terres de l'Ebre des del 2000, que es tradueix en l'increment de la població del 20,9% entre el 2000 i el 2013 (per al conjunt de Catalunya l'augment és del 20,6%). També, ja hem comentat que durant el 2013 es registra una pèrdua de població en el conjunt de les Terres de l'Ebre, que agreuja la progressiva reducció en el ritme de creixement de la població que observem des del 2009. En aquest apartat presentem una anàlisi de les causes demogràfiques d'aquest comportament en el creixement de la població, per això es tenen en compte les variacions del seu creixement natural i del creixement migratori, d'acord amb les dades de la taula 6.6.

Taula 6.6. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2012. (Creixement per mil habitants).

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement
	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI
2012	-11,6	-1,78	-9,82	-4,86	1,91	-6,77
2011	-4,14	-0,48	-3,66	1,8	2,83	-1,03
2010	0,66	0,15	0,51	5,32	3,33	1,99
2009	-1,78	0,3	-2,08	6,11	3,39	2,72
2008	10,55	0,66	9,9	16,08	4,01	12,06
2007	40,02	0,06	39,96	20,99	3,37	17,61
2006	31,16	-0,07	31,22	21,47	3,51	17,96
2005	26,61	-1,65	28,27	21,42	2,66	18,76
2004	31,68	-2,09	33,77	22,66	2,91	19,75
2003	15,62	-2,42	18,03	20,31	1,95	18,36
2002	17,59	-2,26	19,85	24,79	1,7	23,08
2001	18,65	-2,38	21,03	22,9	1,41	21,49
2000	12,36	-2,61	14,97	12,67	1,31	11,36

Font: Idescat.

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

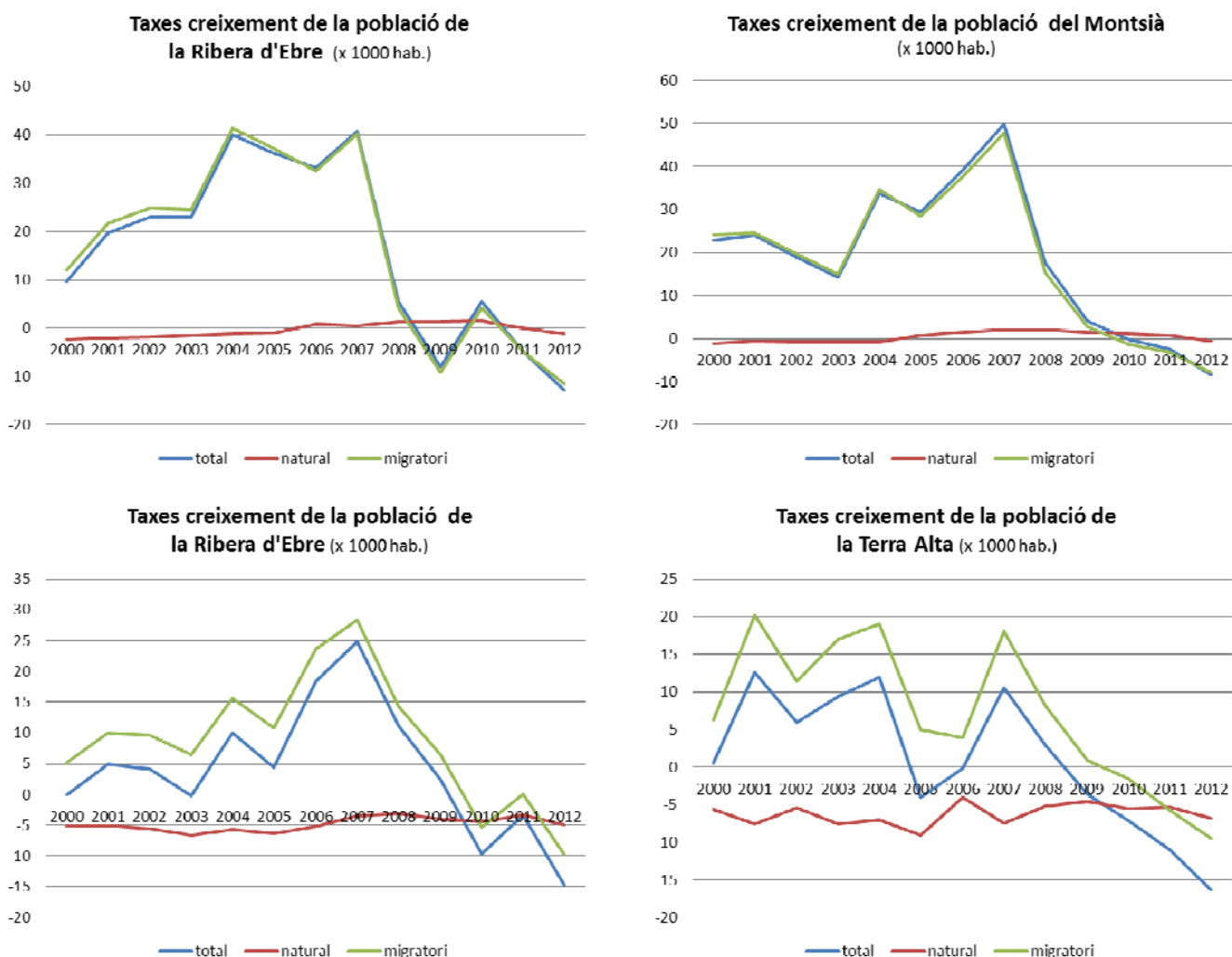
Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement migratori

Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a la meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per al 2002 i posteriors el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

L'evolució de la taxa bruta de creixement total de les Terres de l'Ebre ens permet observar l'espectacular creixement de la població entre els anys 2004 i 2007, amb taxes del 31‰, 26‰ i 40‰, molt superiors als importants creixements registrats al conjunt de Catalunya, que es mouen una mica per sota del 20‰ aquests mateixos anys. També es detecta clarament una forta desacceleració durant el 2008 (10,5‰), que es converteix en decreixement el 2009 (-1,8‰), el 2011 (-4,1‰) i el 2012 (-11,6‰), mentre que al conjunt català la desacceleració és molt més suau i no és fins al 2012 que registra una variació negativa del 4,9‰. Si analitzem el comportament de les dues components del creixement total, podem observar clarament com fins al 2006 el fort creixement de la població a les Terres de l'Ebre és degut, exclusivament, al creixement migratori, ja que la taxa bruta de creixement natural és negativa i no canvia de signe fins al 2007, encara que amb un increment tan petit que el creixement demogràfic fins al 2008 és gairebé totalment imputable al creixement migratori. Per tant, quan es redueix de manera significativa la taxa bruta de creixement migratori el 2008 i passa a ser negativa a partir del 2009, com a conseqüència evident dels efectes de la crisi econòmica, el creixement total de la població queda afectat de manera molt significativa. Si ho comparem amb el global de Catalunya, observem com la taxa bruta de creixement natural sempre s'ha mantingut positiva durant aquests anys i la intensitat migratòria no ha estat tan espectacular com a les Terres de l'Ebre, en els anys de fort creixement, i no s'ha arribat a valors negatius fins al 2011.

Gràfic 6.7. Evolució de les taxes brutes de creixement de la població.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Lògicament, l'evolució del creixement natural d'una població està condicionat pel comportament dels naixements i de les defuncions. Si comparem els indicadors de fecunditat de les Terres de l'Ebre amb els de Catalunya (taula 6.7), observem una menor taxa bruta de natalitat a les Terres de l'Ebre, però aquesta diferència se situa en els darrers anys al voltant de l'1,5‰. També observem una diferència similar en els valors de la taxa global de fecunditat general i encara és més petita en termes de l'indicador conjuntural de fecunditat. Per tant, no sembla que hi hagi excessives diferències pel costat del comportament de la natalitat, tot i que a les Terres de l'Ebre es registri

aproximadament un naixement i mig menys per cada mil habitants, que en el conjunt de Catalunya. Això en termes agregats equivaldria a dir que cada any neixen a les Terres de l'Ebre 200 persones menys de les que naixerien si la taxa de natalitat se situés en la mitjana catalana.

Taula 6.7. Indicadors de fecunditat a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2012.

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat
	2012	8,64	39,09	1,30	10,28	42,97
2011	9,24	41,32	1,35	10,76	44,49	1,42
2010	9,74	43,1	1,41	11,23	45,91	1,46
2009	10,33	45,54	1,49	11,50	46,51	1,47
2008	10,42	45,62	1,50	12,19	48,93	1,54
2007	10,06	43,92	1,44	11,68	46,59	1,46
2006	9,96	43,50	1,42	11,69	46,44	1,45
2005	9,46	41,15	1,34	11,57	45,79	1,43
2004	8,93	38,71	1,22	11,41	44,95	1,41
2003	8,74	37,71	1,25	11,07	43,44	1,37
2002	8,67	37,35	1,24	10,60	41,48	1,32
2001	8,65	37,17	1,25	10,27	40,05	1,29
2000	8,93	38,36	1,29	10,22	39,75	1,29

Font. Idescat.

Taxa bruta de natalitat

Quocient entre el nombre de nascuts vius registrats en un any determinat i la població a la meitat del període. És l'indicador més genèric del fenomen de la natalitat, però no descriu el comportament reproductiu d'una població, ni tampoc té en compte la seva estructura per edats. S'expressa en tant per mil.

Taxa global de fecunditat general

Relació entre el nombre de nascuts vius per cada 1.000 dones en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

Indicador conjuntural de fecunditat

Expressa el nombre de fills que tindria una dona hipotètica al final de la seva vida reproductiva, si al llarg d'aquesta vida el seu comportament fos idèntic al que reflecteix la sèrie de taxes específiques de fecunditat per edat. S'expressa com a nombre mitjà de fills per dona.

Si analitzem el comportament de les defuncions, la taxa bruta de mortalitat de les Terres de l'Ebre (10,4‰ el 2012) se situa 2 punts per sobre de la del conjunt de Catalunya (8,42‰), tal com es presenta a la taula 6.8. És a dir, que s'hi produeixen dues defuncions més per cada mil habitants. Si a aquest fet hi afegim una taxa de natalitat més petita, tenim com a resultat el menor ritme de creixement natural de la població a les Terres de l'Ebre. Amb relació a la taxa de mortalitat infantil, podem observar que a les Terres de l'Ebre la mitjana

d'aquest indicador durant els darrers cinc anys se situa en un 5,1‰, això significa també dos punts per sobre del valor global de Catalunya, que en aquest mateix període va ser del 3‰.

Taula 6.8. Indicadors de mortalitat, 2000-2012.

	Terres de l'Ebre		Catalunya	
	Taxa bruta de mortalitat	Taxa de mortalitat infantil	Taxa bruta de mortalitat	Taxa de mortalitat infantil
2012	10,42	6,18	8,37	3,49
2011	9,72	2,29	7,93	2,83
2010	9,59	3,26	7,89	2,63
2009	9,88	6,74	8,02	3,10
2008	9,63	7,22	8,08	3,10
2007	9,88	3,29	8,22	2,70
2006	9,92	0,57	8,10	2,61
2005	11,01	1,86	8,83	2,74
2004	10,94	1,35	8,43	3,22
2003	11,08	4,24	9,07	2,97
2002	10,86	5,78	8,84	3,32
2001	11,00	2,94	8,82	3,24
2000	11,54	5,77	8,91	3,48

Font: Idescat.

Taxa bruta de mortalitat

Quocient entre el nombre de defuncions registrades en un any determinat i la població a la meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa de mortalitat infantil

Quocient entre les defuncions de menors d'un any i els nascuts vius del mateix període. S'expressa en tant per mil.

Com ja hem indicat al principi d'aquest apartat, i d'acord amb les dades de la taula 6.6., el factor del creixement demogràfic a les Terres de l'Ebre en el període del 2000 al 2008 ha estat la immigració. La taula 6.9 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels residents.

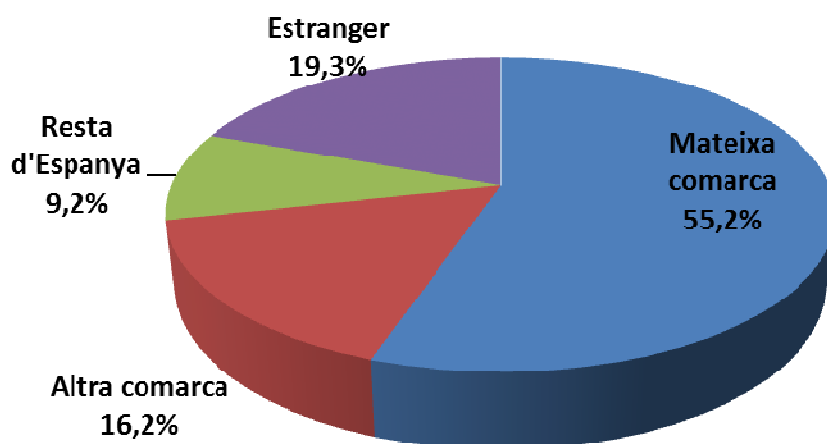
Taula 6.9. Població segons el lloc de naixement de les Terres de l'Ebre, 2000-2013.

Taula 6.9. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2013						
	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2013	104.355	30.629	134.984	17.388	36.506	188.878
2012	104.716	30.597	135.313	17.626	38.887	191.826
2011	104.855	30.756	135.611	17.842	38.178	191.631
2010	104.766	30.828	135.594	18.098	37.876	191.568
2009	104.230	30.553	134.783	18.235	37.842	190.860
2008	104.086	30.146	134.232	18.396	36.463	189.091
2007	104.052	29.714	133.766	18.378	30.318	182.462
2006	104.073	28.949	133.022	18.320	26.120	177.462
2005	104.165	28.574	132.739	18.262	23.791	174.792
2004	104.104	28.168	132.272	18.217	18.304	168.793
2003	104.557	27.906	132.463	18.213	15.211	165.887
2002	105.151	27.708	132.859	18.356	10.656	161.871
2001	105.505	27.622	133.127	18.487	7.183	158.797
2000	105.731	27.503	133.234	18.596	4.454	156.284

Font: Idescat. Padró continu.

Aquests dades ens mostren l'important creixement del nombre d'habitants de les Terres de l'Ebre que han nascut a l'estranger, que han passat de 4.454 persones el 2000 a 36.506 el 2013, després d'haver assolit el màxim el 2012 amb 38.887. D'aquesta manera, la població que ha nascut a l'estranger ha passat de representar el 2,8% de la població total el 2000 al 19,3% el 2013 i haver arribat al 20,3% durant el 2012. D'altra banda, també s'ha reduït en termes absoluts el nombre d'habitants nascuts a la mateixa comarca, que ha passat dels 105.731 del 2000 als 104.355 del 2013, que representen el 55,2% de la població, mentre que el 2000 representaven el 67,6%. Amb relació als habitants nascuts a Catalunya, podem veure que se n'ha reduït el percentatge, i també el dels nascuts a la resta de l'Estat. Però podem destacar que el 2013 hi ha un canvi de tendència, ja que s'ha reduït per primer cop del començament de segle ençà el nombre d'habitants nascuts a l'estranger, el pes dels nascuts a la resta de l'Estat es manté al voltant del 9,2% i augmenta lleugerament el percentatge de població nascuda a Catalunya, gràcies principalment a l'augment dels nascuts a les Terres de l'Ebre.

Gràfic 6.7. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segon el lloc de naixement, 2013.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

D'altra banda, aquesta distribució de la població de les Terres de l'Ebre segons el seu lloc de naixement canvia de forma prou significativa segons la comarca, tal com ens mostra la taula 6.10.

Taula 6.10. Població segons el lloc de naixement. Comarques de les Terres de l'Ebre.

	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
Baix Ebre	58.460	50.557	7.903	6.820	16.234	81.514
Montsià	49.309	34.285	15.024	7.332	14.936	71.577
Ribera d'Ebre	17.145	12.178	4.967	2.528	3.804	23.477
Terra Alta	10.070	7.335	2.735	708	1.532	12.310
Terres de l'Ebre	104.355	30.629	134.984	17.388	36.506	188.878

Font: Idescat.

Així, podem observar com les persones nascudes a l'estranger, en el cas de la Terra Alta només representen el 12,4% de la població, força per sota del 19,3% del conjunt de les Terres de l'Ebre. En canvi, al Montsià amb un 20,9% i al Baix Ebre amb un 19,9%, la població estrangera té un pes molt superior, mentre que a la Ribera d'Ebre amb un 16,2%, es trobaria en una situació intermèdia. La Terra Alta també registra el percentatge més baix de població nascuda a la

resta de l'Estat, amb un 5,8%. El Baix Ebre també se situa per sota de la mitjana amb un 8,4%, mentre que la Ribera d'Ebre amb un 10,8% i el Montsià amb un 10,2% registren els valors més alts. Això fa que la Terra Alta sigui de les quatre comarques la que tingui un percentatge més elevat de població nascuda a Catalunya, un 81,8%; mentre que el valor més baix d'aquest percentatge es registra al Montsià amb un 68,9%.

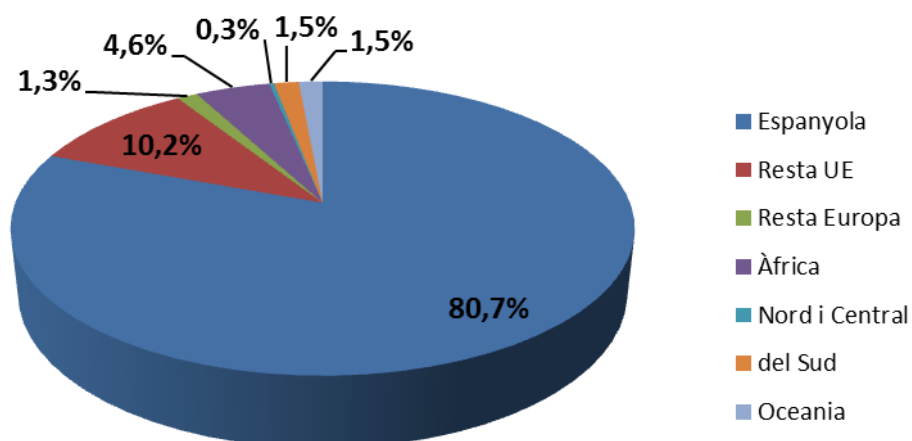
D'altra banda, a la taula 6.11 podem veure l'evolució de la distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitats, en què observem un important creixement dels habitants procedents d'altres països de la Unió Europea, que han passat de representar el 0,7% de la població el 2000 a significar-ne el 10,2% el 2013. D'aquesta manera, en termes absoluts han passat de les 1.081 persones a les 19.348 el 2013, tot i que s'havia assolit un màxim de 21.195 persones el 2012. L'altre grup d'estrangers més rellevant són els africans, que amb 8.650 persones el 2013 representen el 4,6% de la població de les Terres de l'Ebre. A continuació se situarien els 2.870 habitants d'origen sud-americà, que representen el 1,5% de la població, però que han reduït en 1.250 el nombre d'efectius respecte al màxim assolit el 2008.

Taula 6.11. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (Recomptes), 2000-2013.

	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
2013	152.337	19.348	2.370	8.650	545	2.870	2.758	188.878
2012	152.830	21.197	2.433	8.863	518	3.140	2.845	191.826
2011	153.329	20.893	2.403	8.493	467	3.523	2.523	191.631
2010	153.523	20.968	2.386	8.102	497	3.977	2.115	191.568
2009	153.122	21.257	2.439	7.417	487	4.099	2.039	190.860
2008	152.968	20.443	2.343	6.698	423	4.120	2.096	189.091
2007	152.720	15.989	1.964	5.774	317	3.690	2.008	182.462
2006	152.084	5.401	9.165	5.278	282	3.449	1.803	177.462
2005	151.989	4.438	8.215	4.909	284	3.639	1.318	174.792
2004	151.698	2.295	6.831	3.832	217	3.112	808	168.793
2003	151.923	1.947	5.309	3.335	226	2.569	578	165.887
2002	152.448	1.449	3.058	2.502	195	1.804	415	161.871
2001	152.879	1.224	1.572	1.795	171	938	218	158.797
2000	153.084	1.081	397	1.156	141	320	105	156.284

Font: Idescat. Padró continu.

Gràfic 6.8. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitat, 2013.

Font: Idescat. Padró continu.

Una altra manera d'observar la intensitat del fenomen immigratori a les Terres de l'Ebre és a través de la informació sobre l'any d'arribada al municipi de residència actual, que es presenten a la taula 6.12., també en l'àmbit comarcal. Aquestes dades posen de relleu la concentració a partir del 2000 de les arribades de població de fora dels municipis. Així, per al conjunt de les Terres de l'Ebre, el 46,8% dels nous residents han arribat a partir del 2000, mentre que en el conjunt de Catalunya aquesta concentració a partir del 2000 és del 39,1% i té un pes relatiu superior la immigració dels anys seixanta. Des del punt de vista comarcal, la Ribera d'Ebre presenta un perfil diferent a les altres tres comarques, ja que registra l'arribada de nous residents abans de 1960 i durant els anys seixanta i setanta, mentre que la resta de comarques tenen una concentració més gran de nous residents a partir dels anys noranta i especialment durant aquesta última dècada, sobretot en el cas del Montsià.

Taula 6.12. Població segons any de l'última arribada al municipi de residència actual(%), 2007.

	1960 o abans	de 1961 a 1970	de 1971 a 1980	de 1981 a 1990	de 1991 a 2000	després del 2000	Total
Baix Ebre	11	..	23,2	39,2	100
Montsià	9,8	..	17,7	55,5	100
Ribera d'Ebre	13,4	10	10,6	..	15,7	43,7	100
Terra Alta	20,1	47,1	100
Terres de l'Ebre	8,5	6,1	10,2	8,6	19,8	46,8	100
Catalunya	9,9	12,2	10,6	8,7	19,5	39,1	100

Font: Idescat. Enquets demogràfica.

6. Nivell d'instrucció.

Un element essencial per al desenvolupament d'una societat tant des del punt de vista econòmic com social, cultural o del seu benestar, és sens dubte el grau de formació dels seus habitants. En aquest sentit, les dades sobre el nivell d'estudis assolits per una determinada població ens poden servir tant com a indicador del nivell de capital humà de la seva economia, com a indicador cultural de la societat. D'aquesta manera, les dades de l'Enquesta Demogràfica del 2007 ens posen de manifest (taula 6.13.) un accés més petit a la formació de grau superior per part de la població de les Terres de l'Ebre, que amb un 9,6% de titulats superiors se situa 6,1 punts per sota del nivell global de Catalunya.

Taula 6.13. Nivell d'estudis assolit per la població de 10 i més anys (%), 2007.

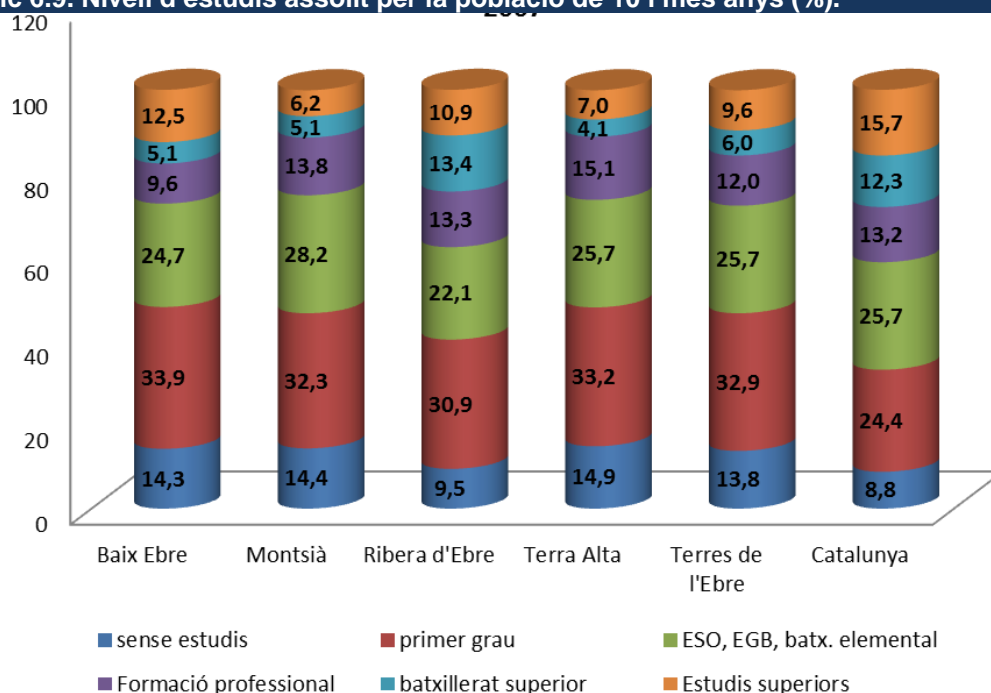
	sense primer estudis	ESO, EGB, grau batx. elemental	Formació batxillerat professional	superior	Estudis superiors	Total
Baix Ebre	14,3	33,9	24,7	9,6	5,1	12,5
Montsià	14,4	32,3	28,2	13,8	5,1	6,2
Ribera d'Ebre	9,5	30,9	22,1	13,3	13,4	10,9
Terra Alta	14,9	33,2	25,7	15,1	4,1	7,0
Terres de l'Ebre	13,8	32,9	25,7	12,0	6,0	9,6
Catalunya	8,8	24,4	25,7	13,2	12,3	15,7

Font: Idescat. Enquesta demogràfica.

En l'àmbit comarcal observem notables diferències, ja que al Montsià només el 6,2% de la població de més de 10 anys té estudis superiors, mentre que al Baix Ebre, amb un 12,5%, aquest indicador duplica el valor de la comarca veïna. D'altra banda, la Terra Alta, amb un 7%, també se situa amb un percentatge

inferior a la mitjana de les Terres de l'Ebre, mentre que a la Ribera d'Ebre, amb un 10,9%, se situa per sobre de la mitjana. Pel que fa a la població amb estudis secundaris, la Ribera d'Ebre és la comarca on aquest nivell d'estudis té més pes, amb un 48,7%, seguida de la comarca del Montsià amb un 47%, la Terra Alta amb un 44,9%, i en darrer terme el Baix Ebre, que amb un 39,3% registra l'efecte d'una població més gran amb estudis superiors. Però en qualsevol cas, el percentatge de població amb estudis secundaris al conjunt de les Terres de l'Ebre (43,8%) també se situa força per sota del valor assolit en el global de Catalunya (51,1%). Això significa, lògicament, un pes més gran de la població sense estudis i amb estudis primaris a les Terres de l'Ebre, que conjuntament representa el 46,7% de la població de més de 10 anys, mentre que a Catalunya aquest grup és del 33,2%; per tant, 13,5 punts inferior.

Gràfic 6.9. Nivell d'estudis assolit per la població de 10 i més anys (%).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

D'altra banda, si analitzem els nivells educatius de les persones que es troben sense feina, la taula 6.14 ens permet veure com la població amb estudis superiors té, clarament menor incidència en els nivells d'atur. Així, per exemple, les persones aturades amb estudis superiors de primer cicle a les Terres de l'Ebre, representen el 2,4% dels aturats, per sota fins i tot del nivell català, que

és del 3,1%. També els aturats amb estudis universitaris de segon i tercer cicle tenen un nivell molt baix d'atur, del 3,1%, que en l'àmbit català és del 5,3%. En l'altre extrem trobem els aturats amb estudis d'educació secundària general, que representen el 65,9% dels aturats, amb un nivell per sobre del conjunt de Catalunya, que és del 61,6%, però molt diferent al pes dels aturats amb estudis de formació professional, que només representen el 9% dels aturats a les Terres de l'Ebre i que en l'àmbit català també representen el 8,9%. Per tant, sembla clar que les persones que tenen més dificultats per trobar feina són les que tenen un nivell d'educació secundària general, mentre que les persones amb educació superior i amb formació professional, no es veuen tan afectades pel creixement de l'atur.

Taula 6.14. Atur registrat(1) per nivells acadèmics(2). Comarques de les Terres de l'Ebre, 2013.

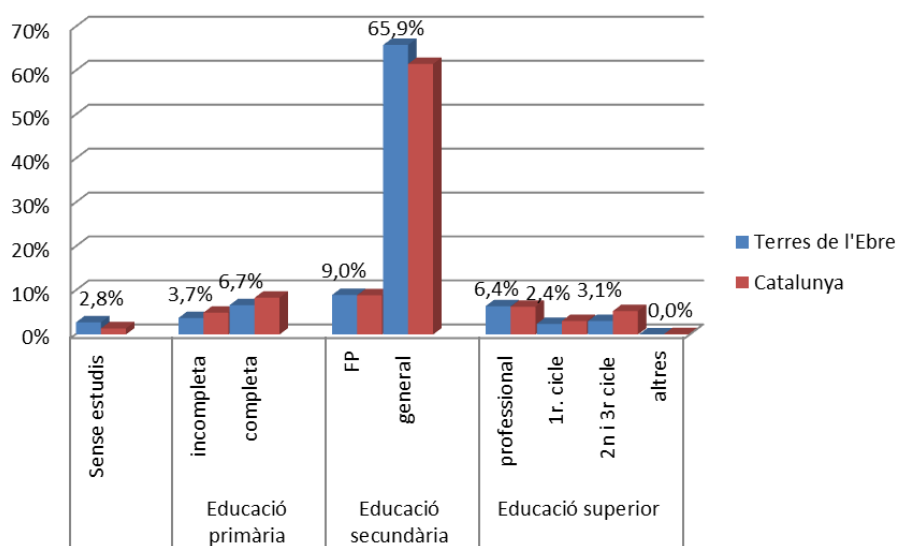
	Sense estudis	Educació primària		Educació secundària		Educació superior				Total
		incompleta	completa	formació	formació	formació	1r. cicle	2n. i 3r. cicle	altra	
				professional	general	professional				
Baix Ebre	378	413	790	669	4.201	446	181	251	2	7.330
Montsià	38	99	210	565	4.745	412	154	179	2	6.403
Ribera d'Ebre	25	73	49	159	1.100	139	37	39	0	1.620
Terra Alta	1	14	21	46	497	34	16	21	0	651
Terres de l'Ebre	442	599	1.070	1.439	10.543	1.031	388	490	3	16.005
Catalunya	8.891	31.636	53.260	56.716	392.305	40.332	19.505	34.040	609	637.295

Font: Departament d'Empresa i Ocupació. Gabinet Tècnic. Oficines de Treball de la Generalitat.

(1) Mitjanes anuals.

(2) Nivell formatiu màxim acreditat per demandant en l'entrevista ocupacional, segons la Classificació nacional d'educació (CNED – 2000).

Gràfic 6.10. Atur registrat per nivells acadèmics (2013).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

7. Projeccions de població

Per finalitzar aquest apartat d'anàlisi de les principals variables demogràfiques de les Terres de l'Ebre, considerem quines són les perspectives sobre l'evolució de la població en aquestes comarques. En aquest sentit, la taula 6.15 presenta les dades de les projeccions de la població per al conjunt de les Terres de l'Ebre, tenint en compte tres escenaris possibles, un de baix, un de mitjà i un altre d'alt. Si tenim en compte que la població real el 2013 se situa en 188.878 habitants, podem suposar fàcilment que les projeccions de l'escenari baix siguin les més realistes, a curt termini, i si canvia alguns dels factors demogràfics i econòmics actuals es pugui pensar en les projeccions de l'escenari de creixement mitjà.

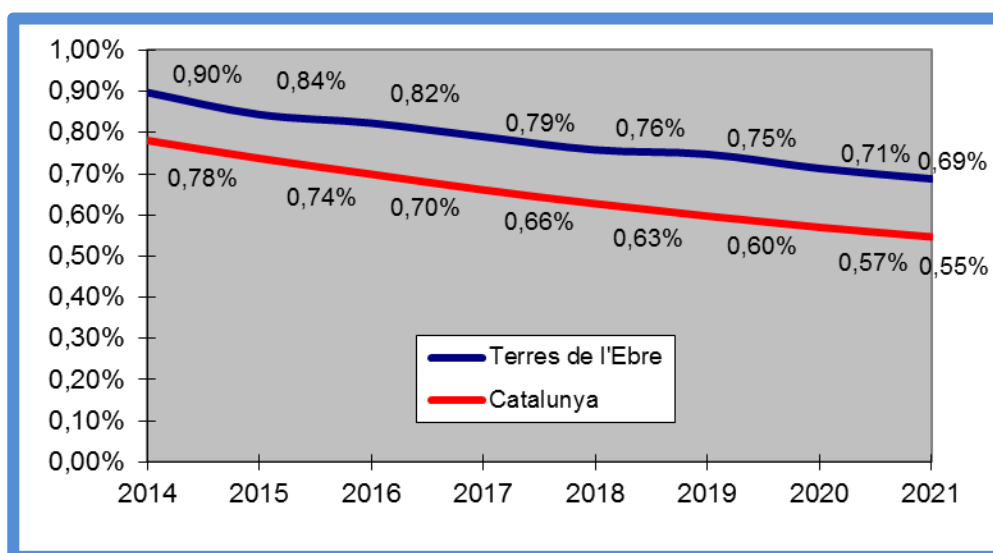
Taula 6.15. Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre. (a 1 de gener segons escenari (base 2008)).

	Escenari		
	Baix	Mitjà	Alt
2021	192.528	207.740	227.070
2020	192.226	206.321	224.370
2019	191.899	204.860	221.613
2018	191.504	203.340	218.856
2017	191.086	201.810	216.066
2016	190.599	200.228	213.215
2015	190.077	198.593	210.341
2014	189.578	196.931	207.413

Font: Idescat. Projeccions de població 2021-2041 (base 2008).

Això significarà que, en els propers vuit anys, l'escenari mitjà preveu un creixement de la població de les Terres de l'Ebre al voltant del 10%, que arribarà el 2021 als 207.740 habitants, però l'escenari baix preveu un creixement per al mateix període de l'1,9%, segons el qual la població de les Terres de l'Ebre el 2021 arribarà a 192.528 habitants. En qualsevol cas, les previsions continuen mantenint unes taxes de creixement anuals per a les Terres de l'Ebre superiors a les de les projeccions fetes per Catalunya, tal com mostrem en el gràfic 6.10.

Gràfic 6.10. evolució de les taxes de creixement demogràfic segons l'escenari mitjà de les projeccions de població, 2014-2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat (projeccions de població 2012-2041, base 2008).

D'altra banda, l'heterogeneïtat intercomarcal, pel que fa al creixement previst de la seva població és força significativa. Les dades de la taula 6.16 posen de manifest com les comarques del Montsià i del Baix Ebre continuaran concentrant els ritmes de creixement demogràfic més grans en els propers vuit anys; mentre que les expectatives per a la Terra Alta són clarament negatives, ja que preveuen una pèrdua clara de població d'aquí al 2021. Mentre la Ribera d'Ebre se situaria en una situació intermèdia, amb creixement, però clarament inferior a les mitjanes del conjunt de les Terres de l'Ebre i de Catalunya.

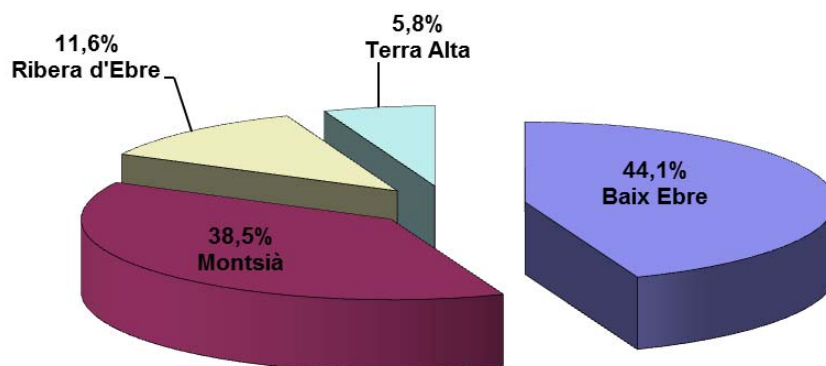
Taula 6.16. Projeccions de la població (a 1 de gener segons escenari mitjà, base 2008).

	Baix Ebre		Montsià		Ribera d'Ebre		Terra Alta		Terres de l'Ebre		Catalunya	
	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.
2021	91.661	0,77%	79.900	0,85%	24.134	0,35%	12.045	-0,31%	207.740	0,69%	8.004.137	0,55%
2020	90.958	0,80%	79.229	0,90%	24.051	0,36%	12.083	-0,44%	206.321	0,71%	7.960.599	0,57%
2019	90.234	0,83%	78.525	0,93%	23.964	0,41%	12.137	-0,34%	204.860	0,75%	7.915.463	0,60%
2018	89.494	0,86%	77.802	0,96%	23.865	0,39%	12.179	-0,52%	203.340	0,76%	7.868.454	0,63%
2017	88.733	0,89%	77.061	1,00%	23.773	0,37%	12.243	-0,43%	201.810	0,79%	7.819.392	0,66%
2016	87.946	0,93%	76.301	1,05%	23.685	0,40%	12.296	-0,51%	200.228	0,82%	7.768.041	0,70%
2015	87.135	0,96%	75.509	1,07%	23.590	0,43%	12.359	-0,56%	198.593	0,84%	7.714.113	0,74%
2014	86.307	1,02%	74.706	1,16%	23.490	0,38%	12.428	-0,46%	196.931	0,90%	7.657.637	0,78%

Font: Idescat. Projeccions de població 2021-2041 (base 2008).

Aquesta evolució farà que les dues comarques costaneres continuïn guanyant pes en la distribució comarcal de la població de les Terres de l'Ebre, de manera que el Baix Ebre concentrarà, el 2021, un 44,1% de la població, i el Montsià un 38,5%; en detriment de les dues comarques interiors que van perdre pes demogràfic, i se situaran en un 11,6% la Ribera d'Ebre i en un 5,8% la Terra Alta.

Gràfic 6.11. Distribució de la població comarcal a les Terres de l'Ebre, segons les projeccions d'escenari mitjà, per al 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat (projeccions de població 2012-2041, base 2008).

8. Resum i conclusions

Les Terres de l'Ebre han registrat en els darrers deu anys un important creixement demogràfic que arriba als 188.878 habitants el 2013 i supera el relatiu estancament que s'havia generat en les dues darreres dècades del segle passat, en què la població ebrenca es movia al voltant dels 155.000 habitants. Tot i això, durant l'últim any les Terres de l'Ebre han perdut població, després d'haver assolit el seu màxim el 2012 amb 191.826 habitants. En qualsevol cas, considerant el període 2000-2013, l'increment de la població ha estat d'un 20,9%, lleugerament superior al registrat en el conjunt de Catalunya, que ha estat del 20,6%.

Tot i aquest creixement global, les dades posen de relleu les importants diferències en el creixement de la població en l'àmbit comarcal i entre els diferents municipis. D'aquesta manera, les comarques del Montsià i del Baix Ebre són les que concentren la major part del creixement demogràfic, mentre que a la Ribera d'Ebre i, sobretot, a la Terra Alta els increments són molt més moderats. D'altra banda, en l'àmbit municipal podem observar com els pobles que han vist incrementar més significativament la seva població són els de més de 5.000 habitants, encara que Tortosa se situa per sota de la mitjana, i que els que creixen de manera més espectacular són l'Ampolla (amb menys de 5.000 habitants) i l'Ametlla de Mar. També cal destacar la pèrdua de població d'alguns dels municipis més petits i situats a la zona interior de les Terres de l'Ebre.

L'estructura de la població de les Terres de l'Ebre presenta un nombre més petit d'efectius en els segments més joves de la població, fet habitual en les societats desenvolupades, encara que en les cohorts més joves (especialment entre els 10 i 19 anys), tot i que també podem observar una certa recuperació en les generacions d'entre 0 i 9 anys. Tot i això, les comarques ebrenques mantenen uns índexs d'envelliment de la població clarament superiors als de la mitjana catalana, especialment en el cas de la Terra Alta. Però, pel que fa a l'índex de recanvi de la població en edats actives, el seu valor és força similar al del conjunt de Catalunya, ja que les cohorts amb menys persones encara se

situen per sota de la de 15 a 19 anys, que és la que de forma més immediata reemplaçarà els propers jubilats.

Amb relació a les causes de l'important increment demogràfic a les Terres de l'Ebre fins al període previ a la crisi econòmica, cal assenyalar clarament el creixement migratori, especialment entre els anys 2004 i 2007, en què les taxes brutes de creixement migratori registren valors entre el 27‰ i el 40‰, que són entre 10 i 20 punts superiors als dels valors del conjunt català. En canvi, la taxa bruta de creixement natural de les Terres de l'Ebre no registra valors positius fins al 2007. També s'ha de destacar com el creixement migratori es desaccelera clarament el 2008 i passa a ser negatiu a partir del 2009, com a conseqüència de la menor atracció que genera el mercat de treball a partir de la crisi econòmica.

En l'àmbit del nivell d'estudis de la població, tot i que les dades de l'Enquesta Demogràfica fan referència al 2007, posen de relleu l'existència a les Terres de l'Ebre d'un menor percentatge de població amb estudis superiors, que se situa 6,1 punts percentuals per sota del nivell del conjunt de Catalunya. També cal destacar, en aquest sentit, les importants diferències entre comarques. Així, mentre que al Baix Ebre el percentatge de població amb estudis superiors és del 12,5%, al Montsià aquest valor se situa en només el 6,2%. D'altra banda, en l'altre extrem del nivell de formació, també destaca el fet de l'elevat pes de la població sense estudis i amb només estudis de primer grau, molt per sobre dels percentatges registrats en el conjunt de Catalunya. Reflectint les mancances en termes del nivell de formació del capital humà a les Terres de l'Ebre.

Finalment, pel que fa a les previsions sobre l'evolució demogràfica de les Terres de l'Ebre, les projeccions per als propers vuit anys són força optimistes, ja que preveuen un creixement al voltant del 10% (segons l'escenari intermedi), de manera que s'arribaria, gairebé als 207.740 habitants el 2021. Però l'escenari baix preveu un creixement per al mateix període de l'1,9% i la població de les Terres de l'Ebre l'any 2021 arribaria a 192.528 habitants. En qualsevol cas, les previsions continuen mantenint taxes de creixement anuals

per a les Terres de l'Ebre, superiors a les de les projeccions fetes per Catalunya. En qualsevol cas, el creixement demogràfic es continuarà concentrant-se a les comarques del Montsià i del Baix Ebre; mentre que aquestes mateixes previsions indiquen la pèrdua de població a la Terra Alta i un creixement més moderat a la Ribera d'Ebre. De manera que s'haurà de tenir en compte aquesta heterogeneïtat entre les comarques a l'hora de dissenyar i aplicar polítiques de dinamització econòmica que permetin fixar o atraure població a les comarques interiors.

ANNEX:
A6.1 Variació de la població dels municipis de les Terres de l'Ebre, 2013, 2010 i 2000

Comarca	Municipi	2013	Tax. Var. 2000-13	Tax. Var. 2010-11	2010	2000
1	Tortosa	33.992	15,3%	-1,4%	34.473	29.481
2	Amposta	21.511	31,4%	0,7%	21.365	16.372
2	Sant Carles de la Ràpita	15.245	36,2%	-2,2%	15.583	11.194
1	Deltebre	12.158	18,6%	0,5%	12.098	10.250
2	Alcanar	10.389	31,9%	-1,5%	10.545	7.878
1	Roquetes	8.297	30,3%	0,8%	8.231	6.366
1	Ametlla de Mar, l'	7.704	55,8%	1,4%	7.594	4.946
2	Ulldecona	7.240	36,5%	-1,3%	7.335	5.304
2	Sénia, la	5.987	18,9%	-1,6%	6.087	5.034
3	Móra d'Ebre	5.608	16,4%	-3,2%	5.795	4.816
1	Aldea, l'	4.414	24,5%	0,9%	4.376	3.546
3	Flix	3.929	-6,6%	-3,3%	4.061	4.208
2	Santa Bàrbara	3.873	18,9%	-2,3%	3.965	3.257
1	Ampolla, l'	3.636	98,6%	2,7%	3.540	1.831
1	Camarles	3.628	25,7%	0,3%	3.617	2.887
2	Sant Jaume d'Enveja	3.566	7,9%	0,8%	3.538	3.305
3	Móra la Nova	3.277	23,1%	1,2%	3.238	2.661
4	Gandesa	3.117	21,6%	-3,3%	3.222	2.564
1	Perelló, el	2.862	33,4%	-13,4%	3.303	2.145
4	Batea	1.967	0,2%	-9,5%	2.174	1.964
3	Tivissa	1.814	2,8%	0,1%	1.812	1.764
3	Ascó	1.650	-3,3%	1,0%	1.634	1.707
3	Riba-roja d'Ebre	1.301	-3,6%	-2,6%	1.336	1.350
3	Benissanet	1.280	25,2%	1,3%	1.263	1.022
1	Xerta	1.260	2,9%	-3,4%	1.304	1.225
4	Horta de Sant Joan	1.259	2,1%	-3,7%	1.307	1.233
2	Masdenverge	1.140	19,2%	-0,3%	1.144	956
4	Corbera d'Ebre	1.130	7,0%	-3,5%	1.171	1.056
4	Pinell de Brai, el	1.113	3,6%	-1,9%	1.135	1.074
4	Fatarella, la	1.056	-15,1%	-6,5%	1.130	1.244
1	Aldover	973	22,9%	-0,4%	977	792
3	Ginestar	902	7,8%	-11,7%	1.022	837
1	Tivenys	877	-4,4%	-5,2%	925	917
3	Rasquera	827	4,4%	-14,4%	966	792
2	Galera, la	808	8,3%	-9,9%	897	746
3	Miravet	778	-1,3%	-2,5%	798	788
1	Benifallet	725	-17,9%	-8,0%	788	883
2	Godall	713	-1,1%	-12,5%	815	721
4	Vilalba dels Arcs	706	-7,3%	-2,1%	721	762
3	Torre de l'Espanyol, la	686	1,8%	1,0%	679	674
4	Bot	668	-19,5%	-2,2%	683	830
2	Mas de Barberans	637	-8,9%	-1,2%	645	699
1	Paüls	594	-7,2%	-0,7%	598	640
3	Garcia	568	10,9%	-4,4%	594	512
4	Arnes	479	-7,4%	-5,1%	505	517
3	Vinebre	478	7,9%	4,1%	459	443
2	Freginals	468	29,3%	13,0%	414	362
1	Alfara de Carles	394	7,9%	-1,0%	398	365
3	Palma d'Ebre, la	379	-9,5%	-10,8%	425	419
4	Pobla de Massaluca, la	372	-15,8%	-4,9%	391	442
4	Caseres	273	-16,0%	-7,1%	294	325
4	Prat de Comte	170	-4,5%	-14,1%	198	178
1	Baix Ebre	81.514	23,0%	-0,86%	82.222	66.274
2	Montsià	71.577	28,2%	-1,05%	72.333	55.828
3	Ribera d'Ebre	23.477	6,7%	-2,51%	24.082	21.993
4	Terra Alta	12.310	1,0%	-4,80%	12.931	12.189
	TERRES DE L'EBRE	188.878	20,9%	-1,40%	191.568	156.284

Font: Idescat. Padró continu.

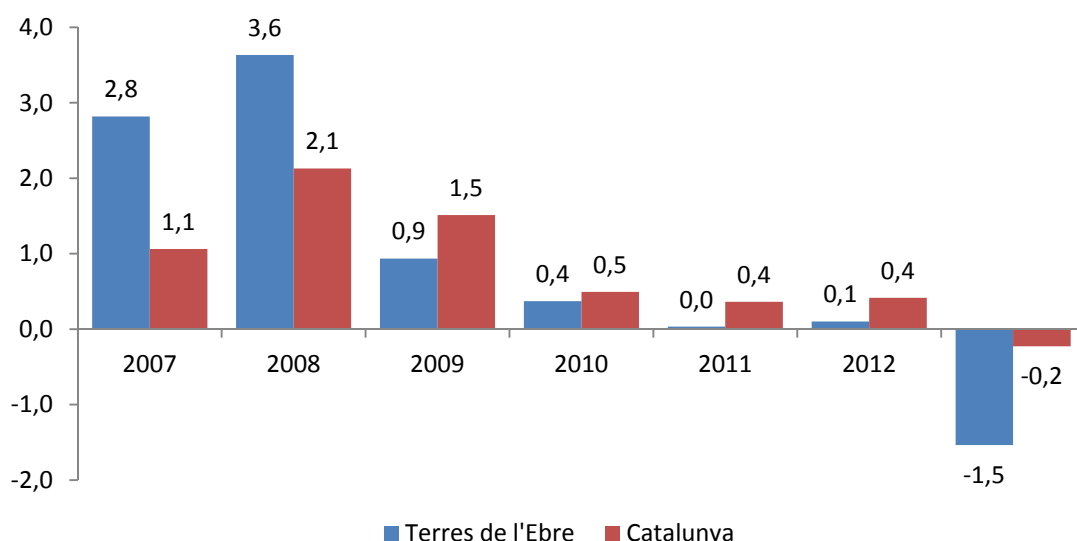
**Capítol 7: Una anàlisi sintètica d'indicadors socio-econòmics
municipals a les Terres de l'Ebre 2013.**

David Rodríguez Borràs
Col·laborador tècnic
CELIR

1. Població

La població total de les Terres de l'Ebre ha caigut en 2.948 persones el 2013, i ha passat dels 191.826 habitants del 2012 als 188.878 habitants el 2013. Aquesta caiguda —la primera després de deu anys, que ja s'intuïa per la dinàmica observada durant els darrers anys—, però, ha estat més accelerada del que podia preveure's. Cal destacar, així mateix, que la població total ha caigut també al conjunt de Catalunya (0,2 % en termes relatius), si bé a un ritme inferior (gràfic 7.1.).

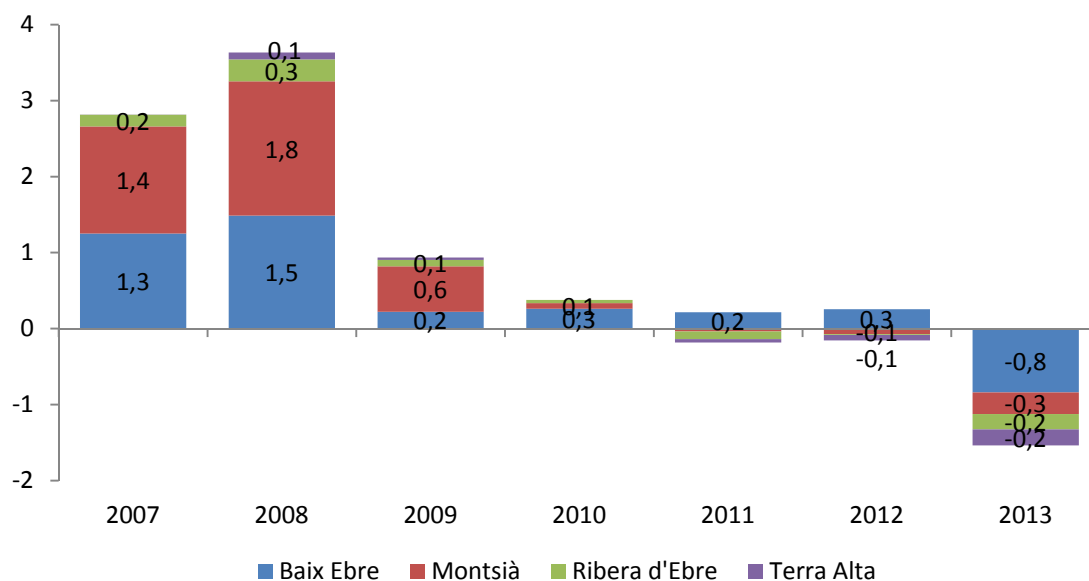
Gràfic 7.1. Variació de la població resident, 2007-2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

La caiguda ha estat generalitzada a les quatre comarques, a diferència del que va passar l'any anterior, en què el Baix Ebre encara mostrava taxes positives de creixement. La Terra Alta ha estat novament la comarca on la caiguda ha estat més pronunciada, amb un 3,2 %. El seu petit pes dins del conjunt de la població de les Terres de l'Ebre ha fet, no obstant això, que la seva caiguda de població únicament expliqui 2 dècimes dels 1,5 punts de caiguda global. El principal contribuent a la caiguda ha estat el Baix Ebre, amb 8 dècimes, a causa de la caiguda de gairebé 2 punts en la població de la comarca el 2013 (gràfic 7.2.).

Gràfic 7.2. Contribució al creixement de la població per comarques, Terres de l'Ebre. Percentatges.

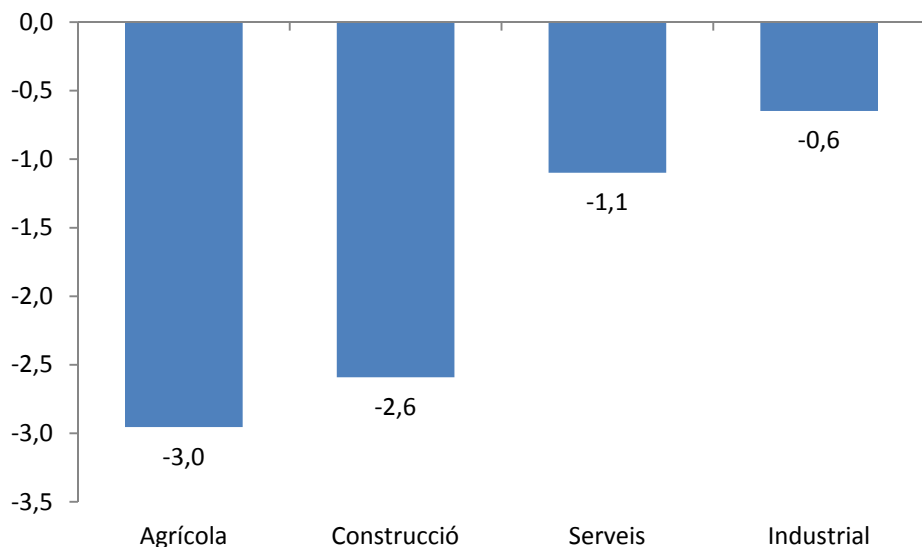
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

El municipi representatiu de la demarcació ha tingut una caiguda de la població de l'1,5%. Idèntica a la mitjana de les Terres de l'Ebre. La variació de la població per municipis ha estat notable, i ha anat de caigudes properes al 15% (el Perelló) a creixements del 2% (la Pobla de Massaluca). La població ha crescut únicament en 11 municipis de la demarcació, enfront dels 22 de l'any anterior. A l'annex 1 detallem la població de cada municipi de la demarcació, i també el seu creixement poblacional.

Com en l'any anterior, els municipis amb més orientació a les activitats del sector primari¹⁰ han estat els que han presentat un ritme de caiguda de població més gran (3%). El tret diferencial respecte del 2012 ha estat, però, la generalització de les caigudes (gràfic 7.3.). De tota manera, els municipis de base agrícola, que ja experimentaven caigudes de població durant els darrers anys, han estat el principal factor explicatiu de la caiguda global de població a les Terres de l'Ebre, amb una contribució negativa de 0,5 dels 1,5 punts de caiguda global. També han estat destacables les contribucions negatives en el cas dels municipis orientats a la construcció i els serveis, amb contribucions negatives de 0,4 punts cadascun (gràfic 7.4.).

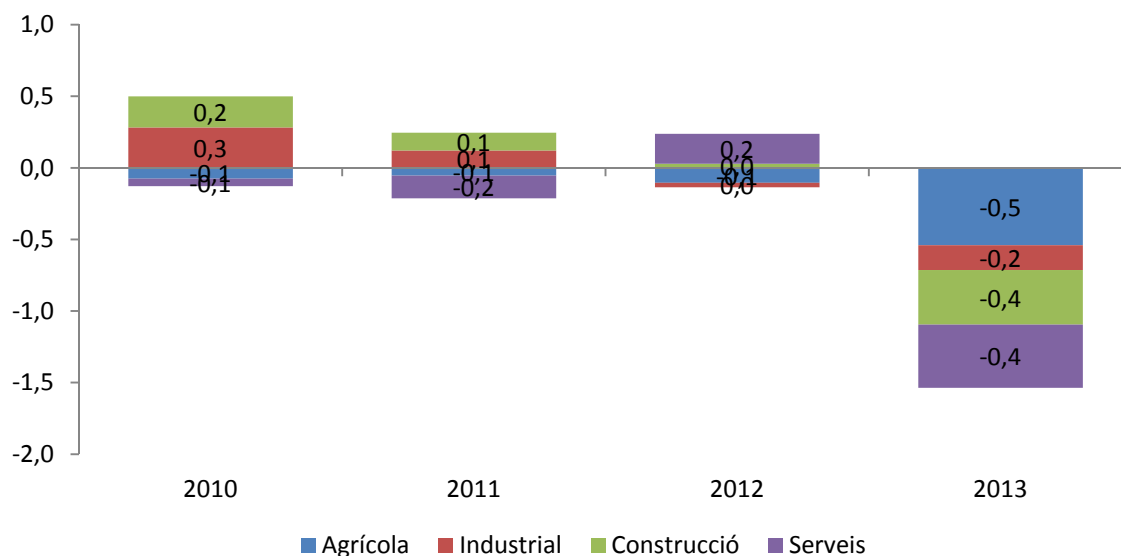
¹⁰A l'annex 7.6. es presenta la classificació dels municipis de les Terres de l'Ebre segons l'especialització productiva.

Gràfic 7.3. Creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.4. Contribucions al creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

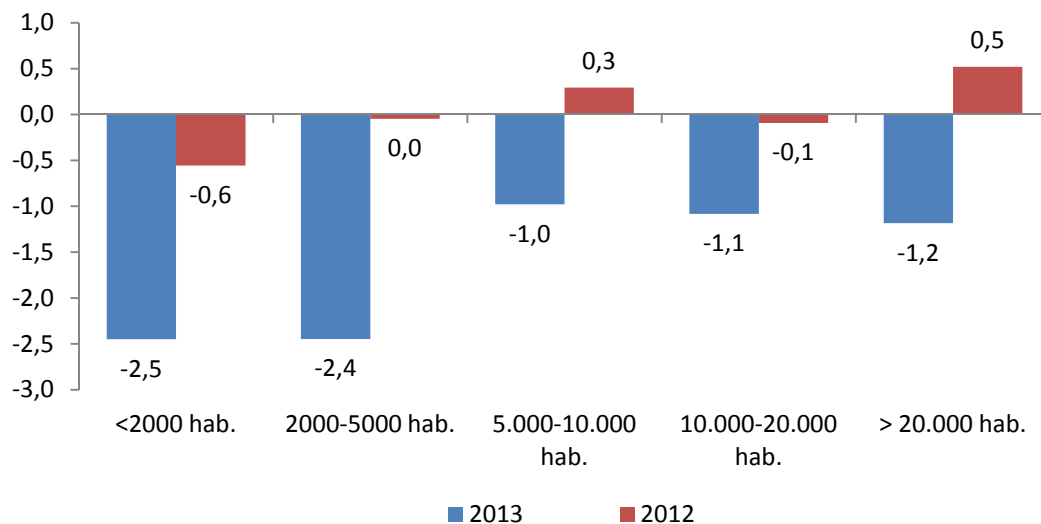

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

La caiguda de població ha estat generalitzada amb independència de la mida del municipi, fet que no es va donar l'any 2012 (gràfic 7.5.). Novament les caigudes més importants es donen en municipis de menys de 5.000 habitants, on s'han situat al voltant del 2,5%. En el cas dels municipis de més de 5.000 habitants, la caiguda mitjana ha estat lleugerament superior a l'1%. En termes de contribució al creixement econòmic, la caiguda de població als municipis

menors de 5.000 habitants explica 8 dècimes dels 1,5 punts de caiguda, seguit dels municipis menors de 2.000 habitants i més grans de 20.000, amb contribucions de 3 dècimes cadascun (gràfic 7.6.).

Gràfic 7.5. Creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

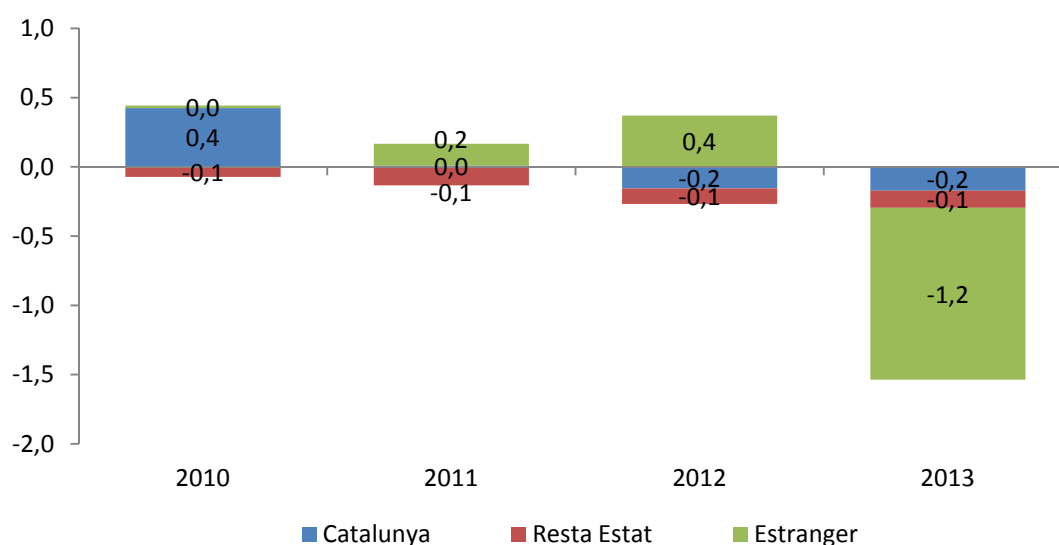
Gràfic 7.6. Contribucions al creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

Un altre factor diferencial del 2013 ha estat la caiguda en 2.381 persones de la població nascuda a l'estranger al conjunt de les Terres de l'Ebre, que contrasta amb el creixement positiu del 2012. Aquest fort descens (6,1% en termes relatius), unit a les minses caigudes entre els nascuts a Catalunya o a la resta de l'Estat, han fet que aquest col·lectiu expliqui 1,2 dels 1,5 punts de la caiguda total, situació que contrasta amb la dels darrers anys, en què havia estat el principal motor de creixement poblacional (gràfic 7.7.) .

Gràfic 7.7. Contribucions al creixement de la població per lloc de naixement, Terres de l'Ebre. Percentatges.

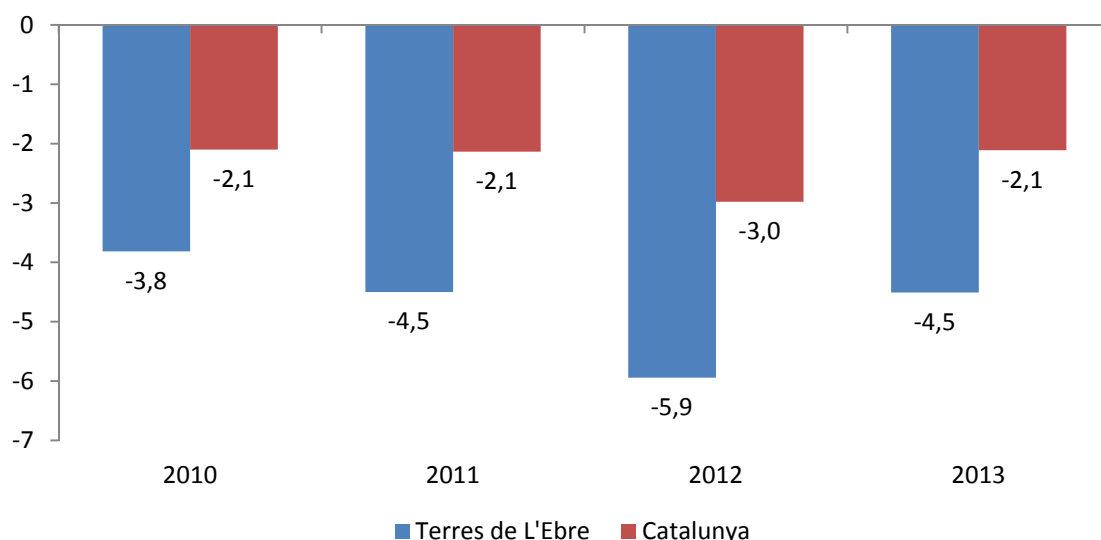

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya.

2. Ocupació.

Un total de 47.713 persones estaven afiliades als diferents règims de la seguretat social el 2012 a les Terres de l'Ebre, 4,5 punts per sota dels nivells del 2012. Aquesta nova caiguda en les afiliacions suposa, però, una moderació de la caiguda respecte del 2012, concretament en 1,4 punts percentuals (gràfic 7.8.). Tanmateix, l'evolució de les afiliacions continua sent pitjor que al conjunt de Catalunya, on van descendir únicament un 2,1%.

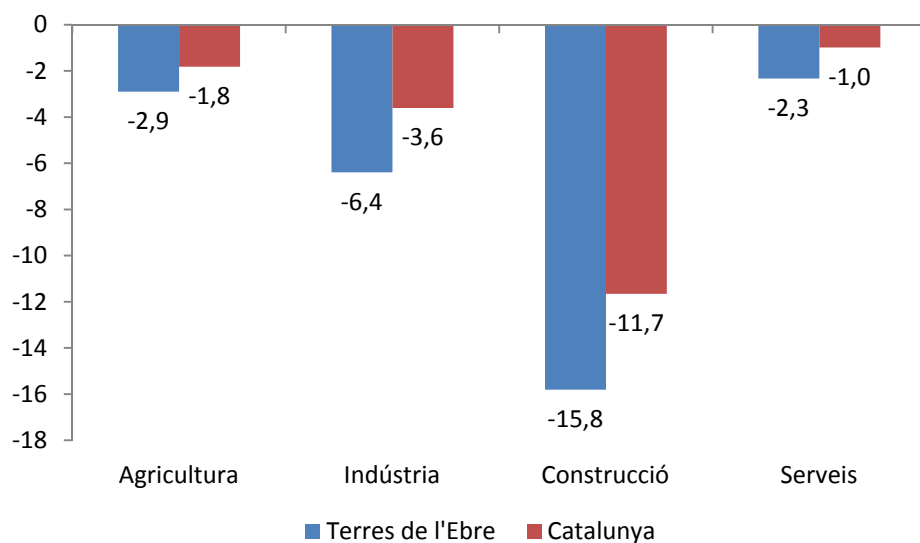
Gràfic 7.8. Evolució de l'afiliació a la Seguretat Social. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

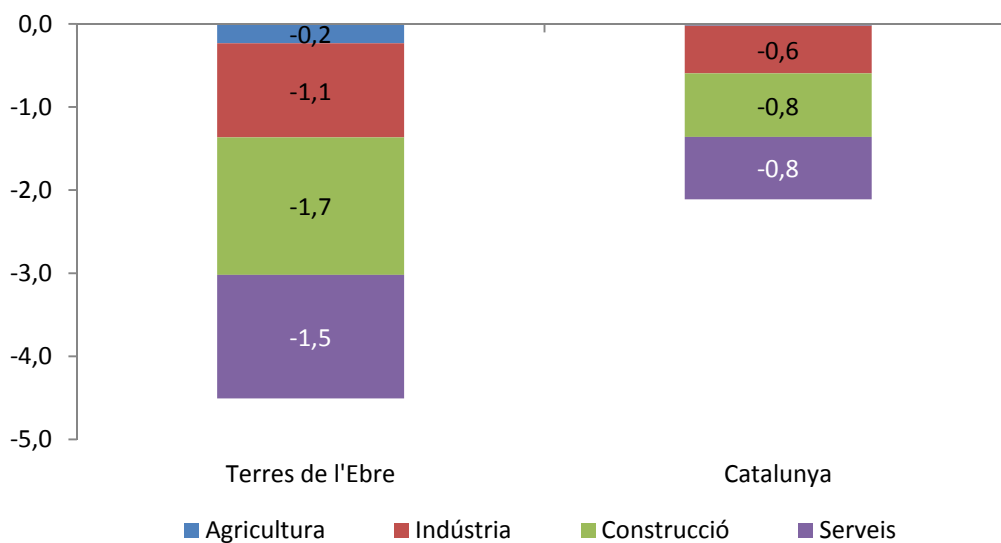
La construcció, amb una caiguda del 17,4 %, ha estat un any més el sector que ha destruït més ocupació en termes relatius, en línia amb els resultats de l'any anterior (gràfic 7.9.). El segueix a certa distància la indústria, que veu moderar la seva caiguda del 7% del 2012 al 6,4% de mitjana del 2013. La caiguda dels serveis també es modera fortament, i passa del 3,8 % al 2,3%. Aquesta evolució ha fet que la construcció sigui el principal sector que expliqui la caiguda de l'afiliació, amb una contribució negativa de 1,7 punts percentuals, seguit a curta distància pels serveis, amb 1,5 punts, tendència que també es veu al conjunt de Catalunya (gràfic 7.10.). En aquest sentit, l'evolució del 2013 s'assembla més a la del 2011 que no pas a la del 2012, en què els serveis foren el principal factor explicatiu de la caiguda de l'afiliació (gràfic 7.11.).

Gràfic 7.9. Variació de la població afiliada per sector, 2012-2013. Percentatges.

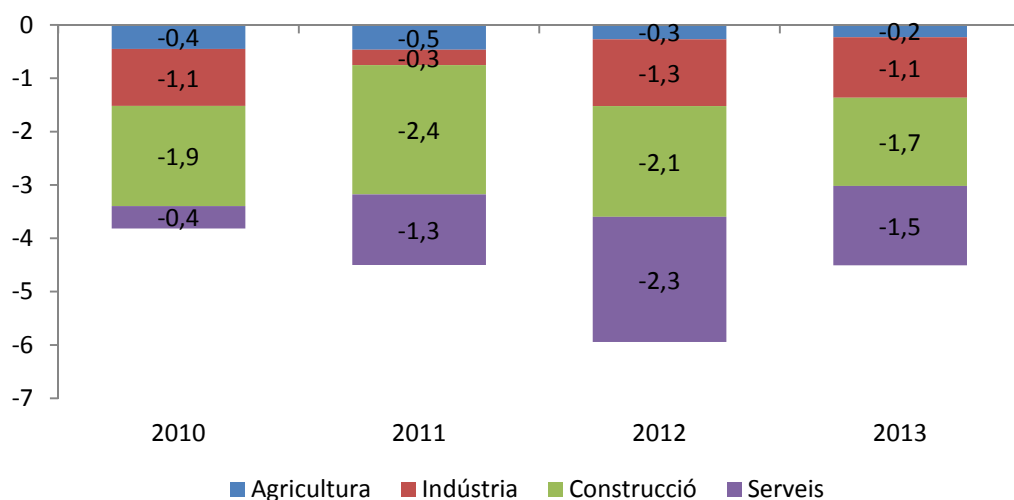
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.10. Contribucions al creixement de l'afiliació per sector, 2012-2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

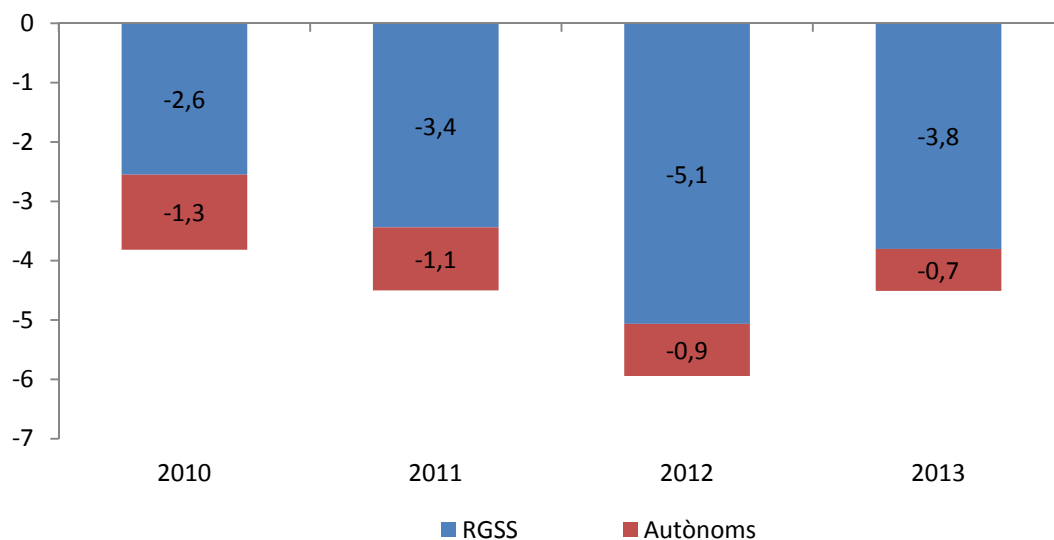
Gràfic 7.11. Contribucions al creixement de l'afiliació per sectors, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Del conjunt d'afiliats, 30.303 (66% del total) pertanyien al règim general (assalariats) de mitjana el 2013, mentre que la resta pertanyien al règim d'autònoms. És en el primer sector en què la caiguda ha estat més pronunciada (5,7%), mentre que en el cas dels autònoms la caiguda ha estat del 2,1%. En tots dos casos, aquests registres són millors que els del 2012, en què les caigudes foren del 7,4 % i del 2,8 %, respectivament. Aquest fet es tradueix en la moderació en les contribucions al creixement de tots dos components, que han estat de 3,8 i 0,7 punts, respectivament (gràfic 7.12.).

Gràfic 7.12. Contribucions a la variació de l'afiliació per règim, Terres de l'Ebre. Percentatges.

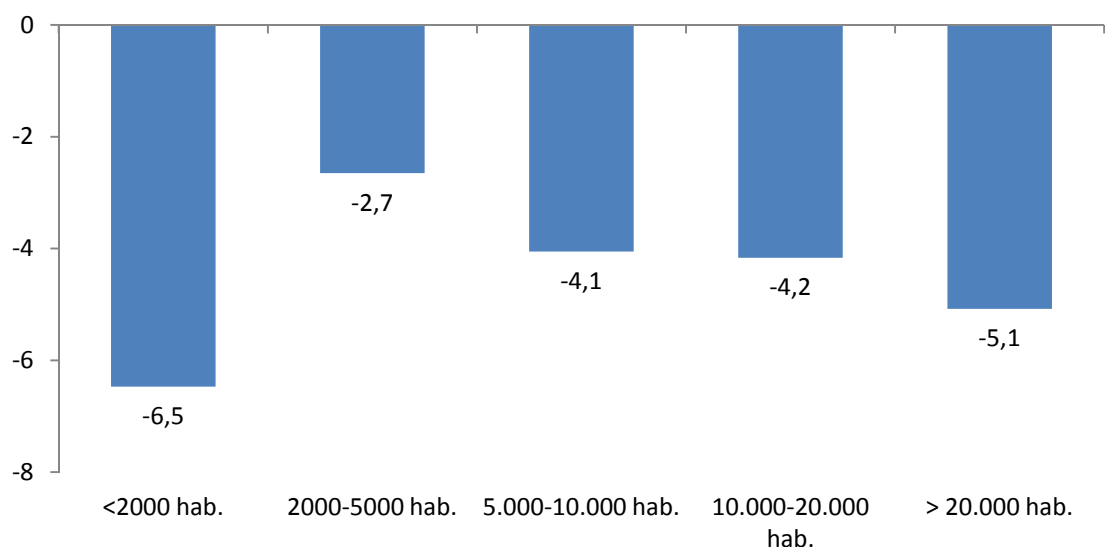
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

La distribució per municipis de l'evolució de l'ocupació presenta algunes diferències respecte del 2012. D'una banda, la caiguda de l'afiliació al municipi representatiu de la demarcació (representat per la mitjana) ha estat del 5,2%, mig punt superior a la del 2012. D'altra banda, la dispersió (mesurada per la desviació estàndard), també s'ha reduït, i ha passat de 7,1 a 5,4. El rang de la distribució va de caigudes del 20,9% (Benifallet)¹¹ a creixements del 5% (l'Ampolla). L'ocupació ha caigut en 40 dels municipis (un menys que l'any anterior); la caiguda ha estat superior al 5% en 28 (enfrent dels 24 del 2012); i ha estat superior al 10 % en 8 (igual que l'any anterior). A l'annex 2 detallem la població de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, mentre que a l'annex 3 presentem el detall dels creixements de població per municipis respecte del 2011, novament desagregat per sectors.

Durant el 2013 la població afiliada ha caigut sobretot als municipis petits de la demarcació, dada que contrasta amb la del 2012, en què foren els municipis mitjans els més afectats per la caiguda de l'afiliació (gràfic 7.13.). Per contra, les caigudes més moderades s'observen als municipis d'entre 2.000 i 5.000 habitants. Val a dir que els resultats han millorat en tots els grups, llevat dels municipis de més de 20.000 habitants, en què la caiguda s'ha accelerat en 4 dècimes, fins al 5,1%. De fet, aquest grup és el principal contribuent a la caiguda global, i ha contribuït amb 2,1 punts percentuals a la caiguda total (gràfic 7.14.).

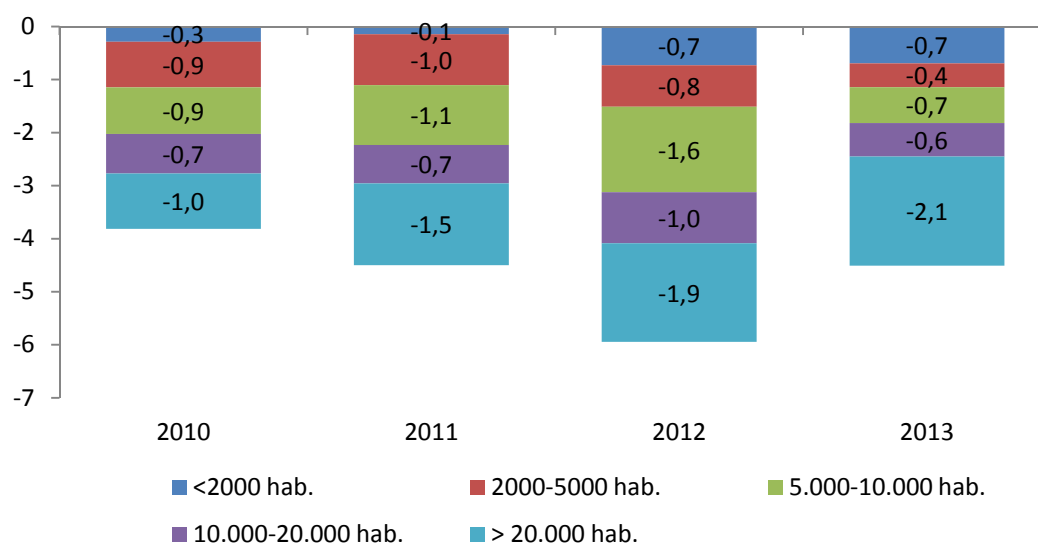
¹¹ Curiosament, Benifallet fou el municipi de la demarcació on el creixement de l'ocupació fou més gran el 2012, amb un 17%.

Gràfic 7.13. variació de l'afiliació per mida del municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.14. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

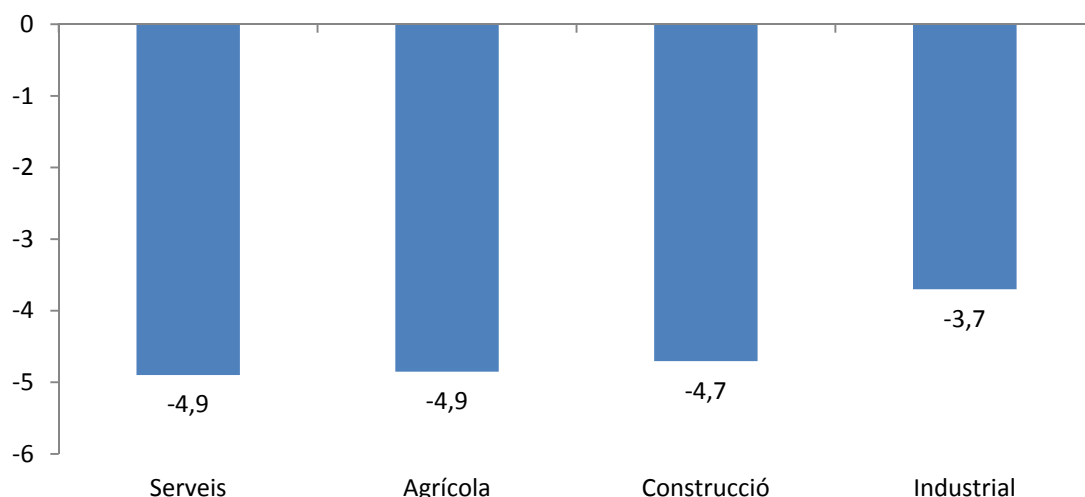
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Si l'agrupació es realitza per perfil de municipi,¹² observem com també les caigudes són generalitzades, amb independència del tipus de municipi. A diferència del que va passar el 2012, però, aquest cop són els municipis de base industrial els que presenten millor evolució, amb una caiguda del 3,7% (gràfic 7.15.). Els serveis i l'agricultura, amb caigudes mitjanes del 4,9%

¹² Vegeu a l'annex 6 la classificació de municipis basada en l'especialització sectorial.

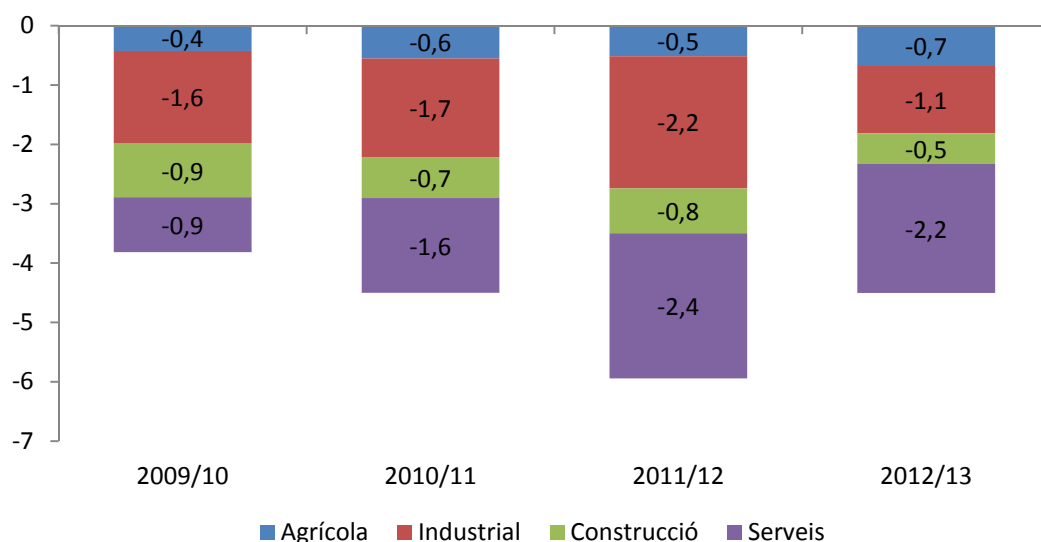
cadascun, són els grups que presenten pitjor evolució. De fet, els municipis orientats als serveis són els principals responsables de la caiguda global, i expliquen 2,2 punts de caiguda (gràfic 7.16.). Val a dir, però, que la caiguda de l'afiliació s'ha moderat en tots els grups respecte del 2012, llevat dels que depenen fortament del sector primari.

Gràfic 7.15. Creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.16. Contribucions al creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

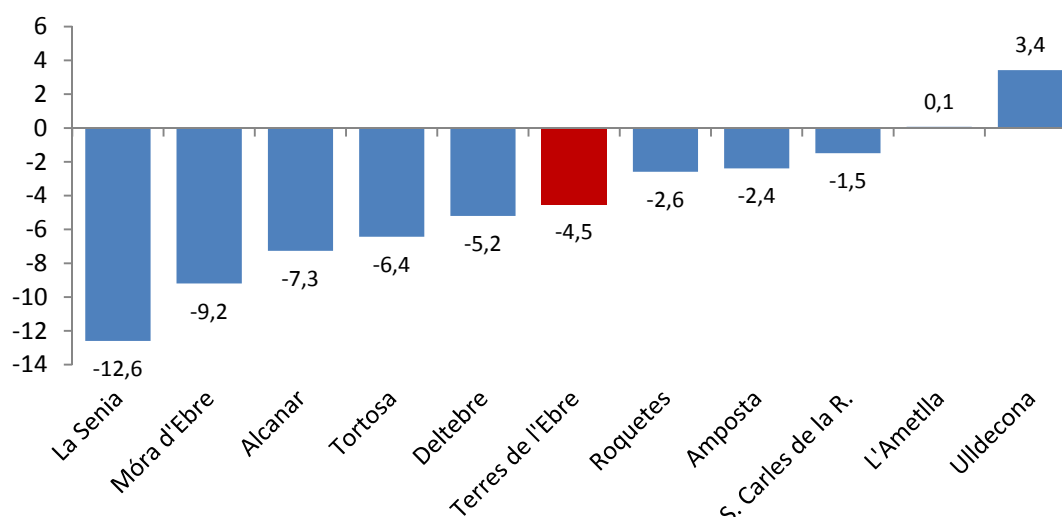

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Per als municipis amb més de 4.000 habitants (onze municipis en el cas de les Terres de l'Ebre) es disposa d'una desagregació més gran de les dades d'afiliació de la seguretat social. El nombre d'afiliats en els 10 municipis¹³ que s'utilitzaran per fer l'anàlisi desagregada (Alcanar, l'Ametlla de Mar, Amposta, Deltebre, Móra d'Ebre, Roquetes, Sant Carles de la Ràpita, la Sénia, Tortosa, Ulldecona) ha estat de 33.030 el 2013, el 69,2 % dels afiliats a les Terres de l'Ebre. La caiguda mitjana d'aquesta mostra és del 4,7%, 2 dècimes superior a la mitjana global.

Ulldecona i la Sénia representen les dues cares de la moneda d'aquest subconjunt de municipis. Mentre que la primera ha vist créixer l'afiliació un 43,5% durant el 2013, en el segon cas ha continuat caient a ritmes de 2 dígit, concretament el 12,6% (gràfic 7.17.). Per activitats, la caiguda ha estat generalitzada, si bé en diferents ritmes d'intensitat. Com en els anys anteriors, la pitjor evolució la trobem en la construcció, amb una caiguda del 17,9%, mentre que els serveis socials i els empresarials han estabilitzat gairebé la seva evolució, amb caigudes del 0,7% i 0,6 %, respectivament (gràfic 7.18.). A l'annex 4 presentem una relació més detallada de les taxes de creixement, i també les contribucions al creixement global de cadascun dels municipis i les activitats.

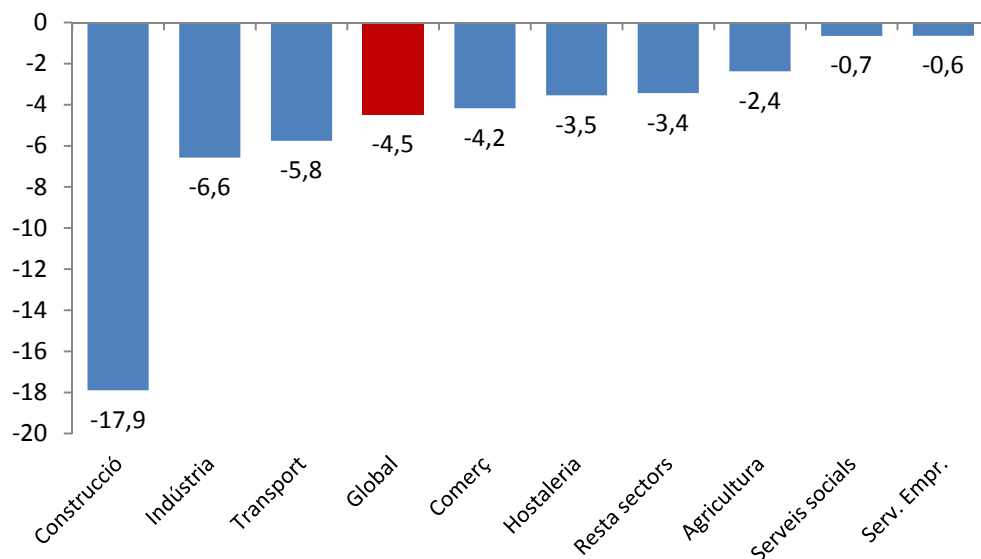
Gràfic 7.17. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitants, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

¹³ A causa dels canvis demogràfics, a partir del 2013 s'han deixat de facilitar dades de Flix, mentre que s'han inclòs per primer cop dades de l'Aldea. Com que es tracta d'una anàlisi comparativa entre anys, no s'han pogut utilitzar aquestes dues observacions.

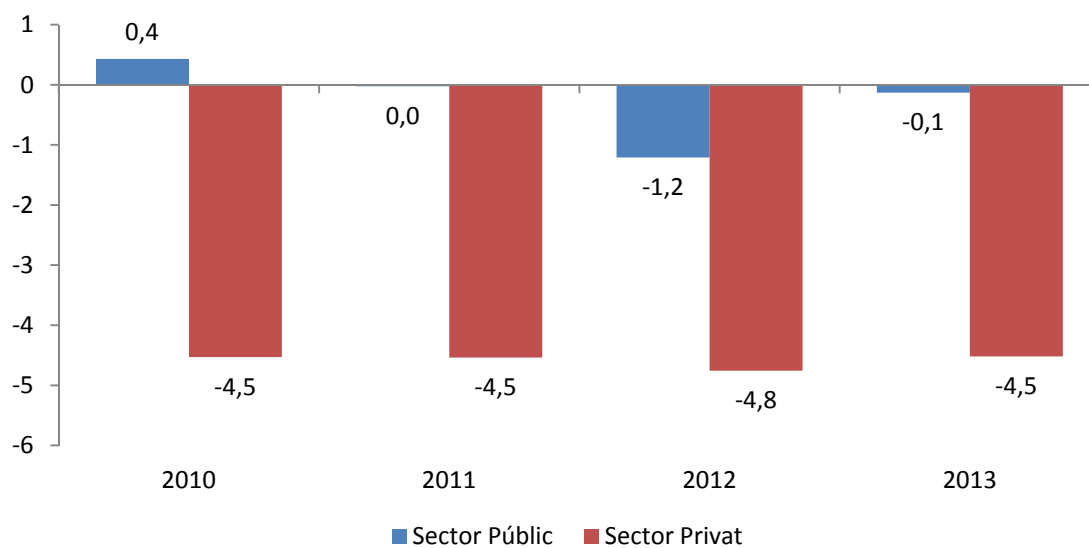
Gràfic 7.18. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitants per sectors, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

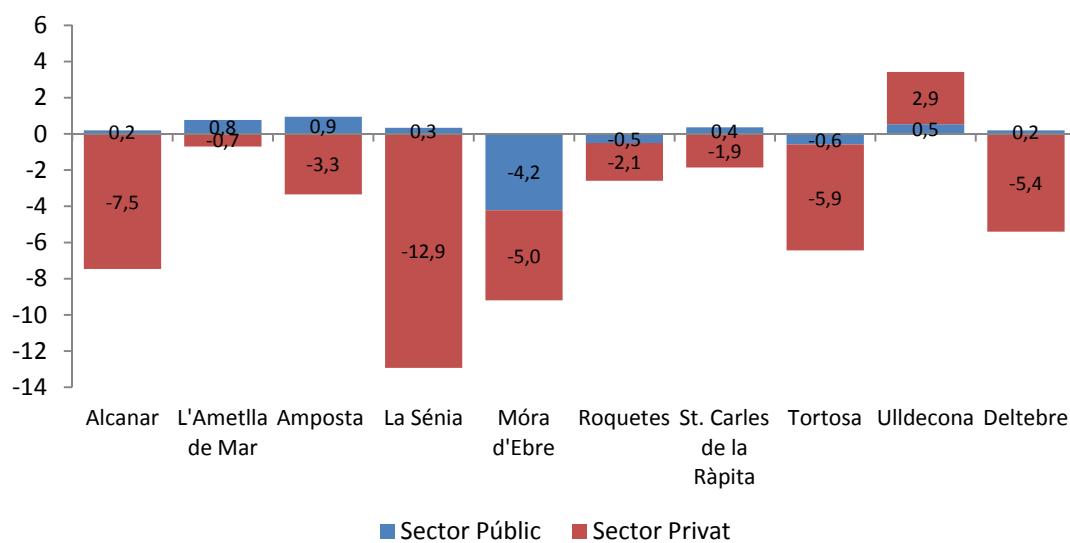
El 2012 es va caracteritzar per la significativa caiguda de l'afiliació en les activitats relacionades amb el sector públic (administració pública, educació, sanitat, serveis socials...). De fet, aquell any, les caigudes en aquestes activitats explicaven 1,2 dels 6 punts de caiguda global. Aquesta situació ha canviat el 2013. Si bé encara l'afiliació en aquestes activitats cau, la seva contribució a la caiguda de l'afiliació global ha estat testimonial, i explica únicament 1 dècima (gràfic 7.19.). Aquesta dada pot induir a pensar que el gruix de l'ajustament al sector públic ha finalitzat, especialment el que fa més referència a la contractació laboral o als concerts amb entitats del tercer sector. Si s'analitza l'evolució per municipis es confirma aquesta percepció, ja que amb l'excepció de tres municipis, a la resta el nombre d'afiliats en aquestes activitats va incrementar-se (gràfic 7.20.).

Gràfic 7.19. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu, Terres de l'Ebre 2010-2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.
 Nota: Les dades del 2013 no inclouen Flix.

Gràfic 7.20. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu per municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges.

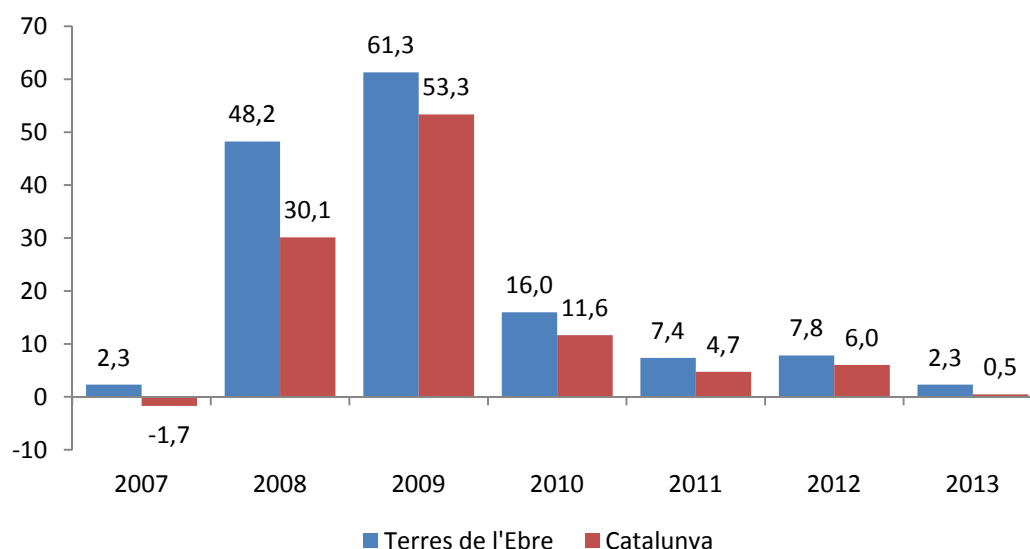

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

3. Atur

El nombre d'aturats a la demarcació s'ha incrementat novament durant el 2013, i ha assolit la xifra mitjana de 16.005, 2,3 punts per sobre del nivell mitjà del 2012. No obstant això, es confirma la desacceleració en aquesta macromagnitud que semblava haver-se aturat l'any anterior, en què el creixement fou del 7,8%. De fet, aquest és el millor registre des del 2007, just abans de l'inici de la crisi. Aquesta tendència també s'ha produït al conjunt de Catalunya, on el creixement del nombre d'aturats s'ha moderat en 5,5 punts, fins a assolir un creixement del 0,5% (gràfic 7.21.).

Gràfic 7.21. Evolució de la variació d'aturats, 2007-2013. Percentatges.

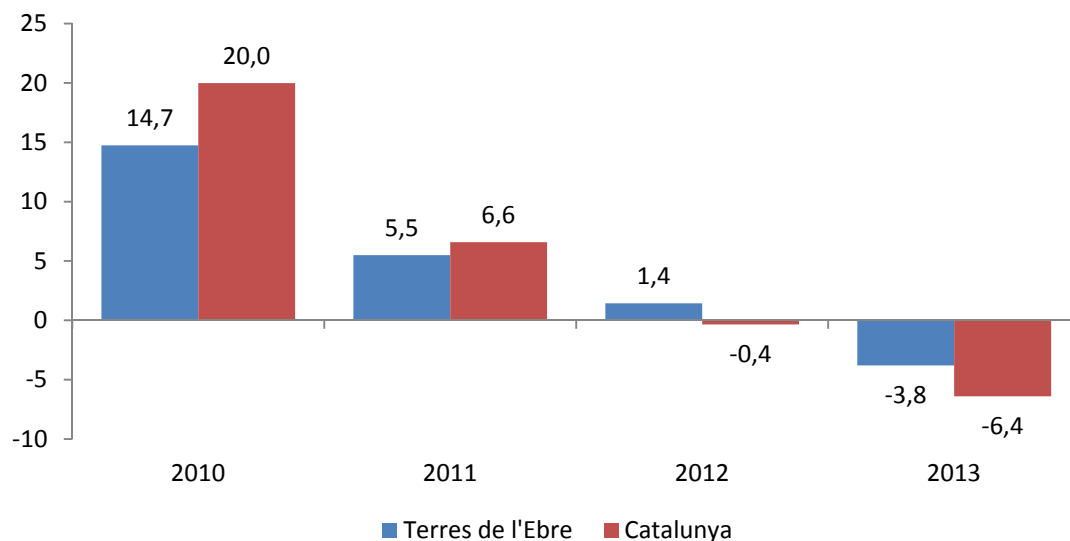

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

El gran factor explicatiu d'aquesta moderació ha estat l'evolució de l'atur entre els estrangers, que ha caigut per primer cop des de l'inici de la crisi. La caiguda a les Terres de l'Ebre ha estat del 3,8 %, inferior, però, a l'observada al conjunt de Catalunya, que ha estat del 6,4 % (gràfic 7.22.). Aquest fet explica que la contribució del col·lectiu estranger al creixement de l'atur hagi estat negativa, tot i que no ha pogut compensar el creixement, encara important, de l'atur entre el col·lectiu de nacionals (gràfic 7.23.). Una part d'aquesta caiguda pot estar relacionada amb la caiguda de la població estrangera observada a la

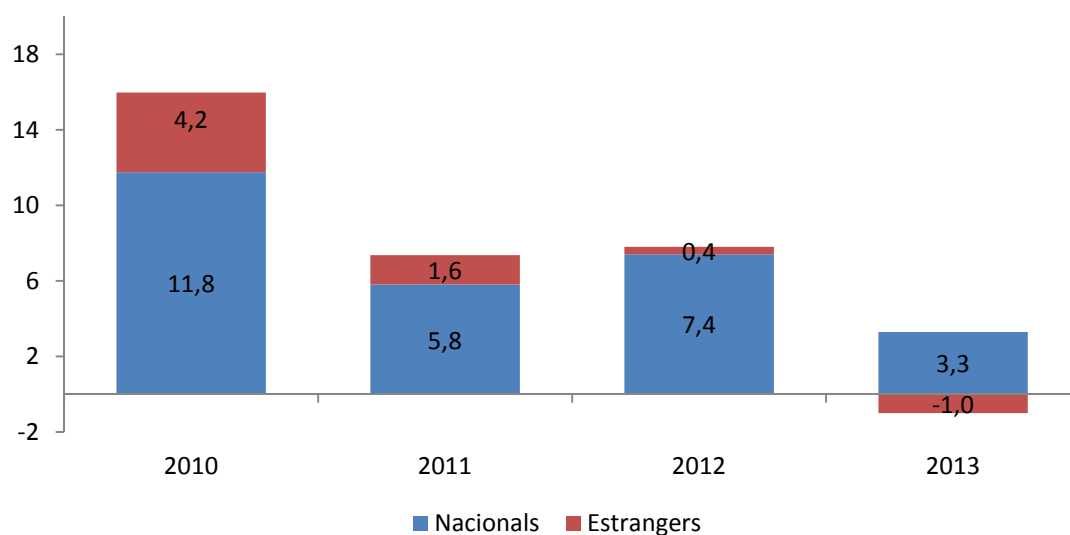
demarcació aquest any, tot i que les dades disponibles no ens permeten ni concretar la magnitud la direcció causal d'aquesta relació.

Gràfic 7.22. Evolució de la variació d'aturats estrangers, 2010-2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.23. Contribucions al creixement de l'atur per nacionalitat, Terres de l'Ebre. Percentatges.

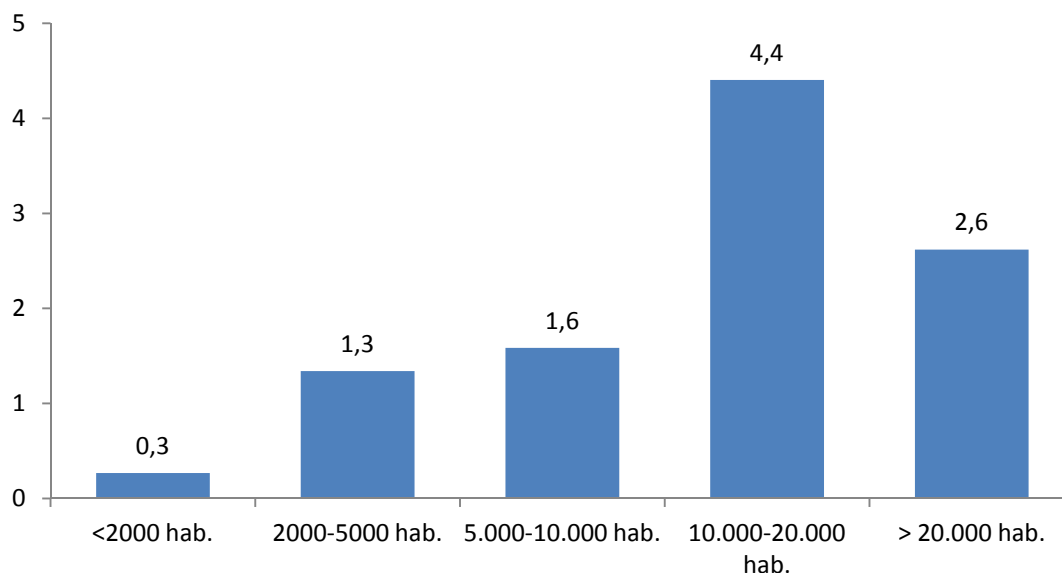
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

La variació de la població aturada ha estat, com no podia ser d'altra manera, dissimilar al conjunt de municipis. Ha oscil·lat entre caigudes del 18,8% (la Palma d'Ebre) i increments del 39,9% (Caseres). A l'annex 5 es detalla la

població aturada de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, i també la variació respecte de l'any anterior i la taxa d'atur aparent.¹⁴

L'atur ha crescut menys en els municipis més petits de la demarcació, mentre que els creixements més grans els trobem als municipis entre 10.000 i 20.000 habitants (gràfic 7.24.). Aquesta situació és justament la contrària que es donava el 2012, en què la població aturada va créixer més als municipis més petits, mentre que ho feia en menor grau als municipis grans de la demarcació. Aquest fet explica que la contribució al creixement de l'atur dels primers hagi estat testimonial el 2013 (dues dècimes), a diferència del 2012, en què explicava 1,2 punts de l'increment total (gràfic 7.25.).

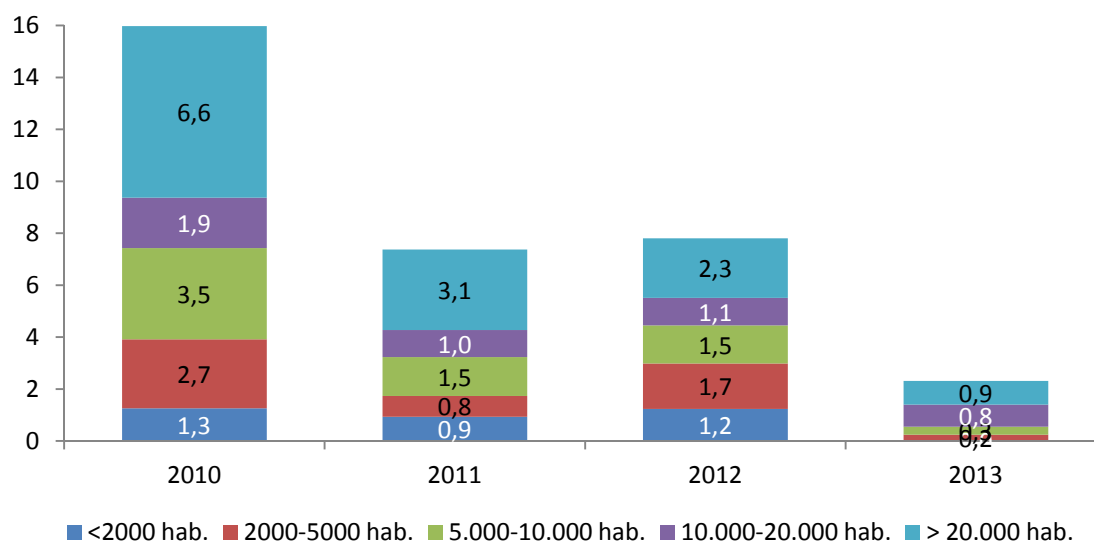
Gràfic 7.24. Creixement de l'atur per mida de municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

¹⁴ La taxa d'atur aparent és el resultat de dividir el nombre total d'aturats del municipi per la població entre 15 i 64 anys. Aquesta taxa serà necessàriament més baixa que una taxa d'atur convencional, ja que aquesta darrera es calcula en funció de la població activa, que és un subconjunt de la població en edat de treballar.

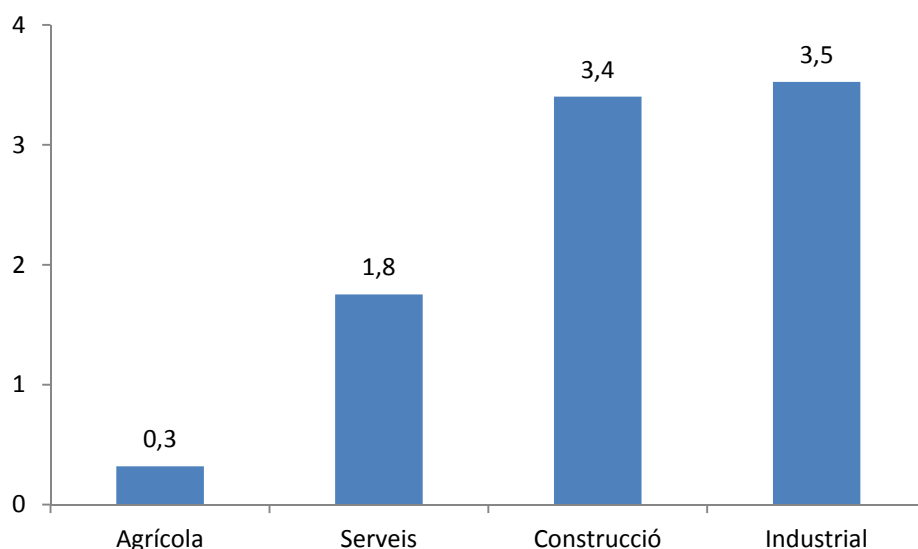
Gràfic 7.25. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

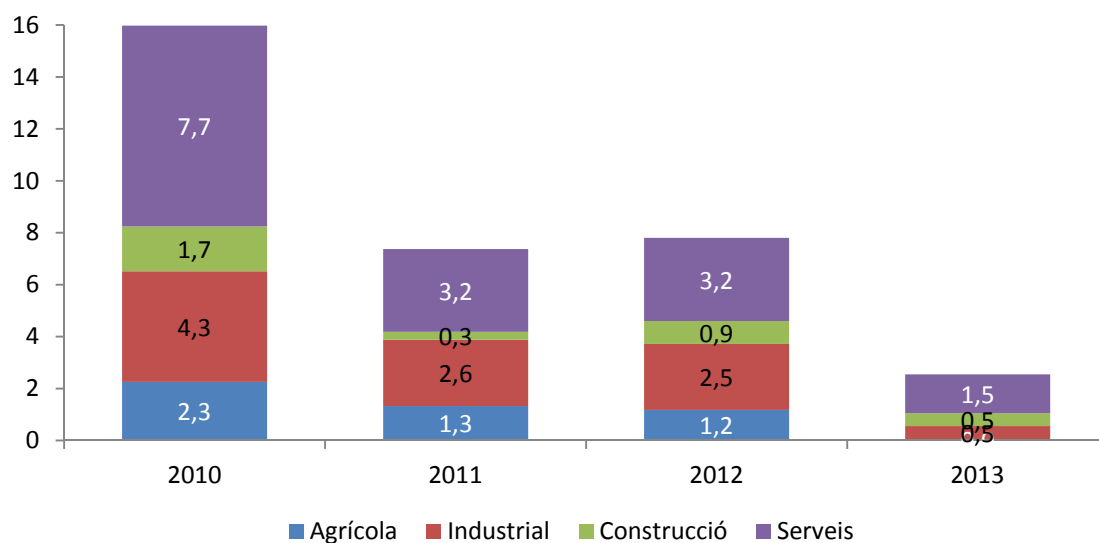
L'atur també ha crescut molt poc en els municipis de base agrícola (0,3 % de mitjana), fet que és consistent amb els resultats anteriors, ja que aquests municipis són majoritàriament petits. Per contra, el creixement més elevat ha tingut lloc als municipis de base industrial i als que tradicionalment han tingut una forta dependència de la construcció, amb creixements del 3,5% i 3,4%, respectivament (gràfic 7.26.). En termes de contribucions al creixement, aquesta ha estat anecdòtica als municipis agrícoles, mentre que l'aportació més important la trobem a municipis orientats al sector serveis, cosa que explica els 1,5 punts del creixement global (gràfic 7.27.).

Gràfic 7.26. Creixement de l'atur per tipus de municipi, Terres de l'Ebre, 2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.27. Contribucions al creixement de l'atur per perfil de municipi, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

L'evolució de l'atur continua mostrant importants diferències en funció del grup d'edat. Així, mentre als grups més joves (fins a 25 anys) el creixement de l'atur ha estat negatiu, s'observen forts increments a partir dels 45 anys (taula 7.1.). De fet, el creixement del nombre d'aturats del darrer any s'explica sobretot pel segment de població que està a la franja alta de l'edat laboral. Concretament, dels 7,8 punts d'increment de la població aturada a les Terres de l'Ebre, 4,4 corresponen als majors de 50 anys (gràfic 7.28.). Per contra, la població inferior

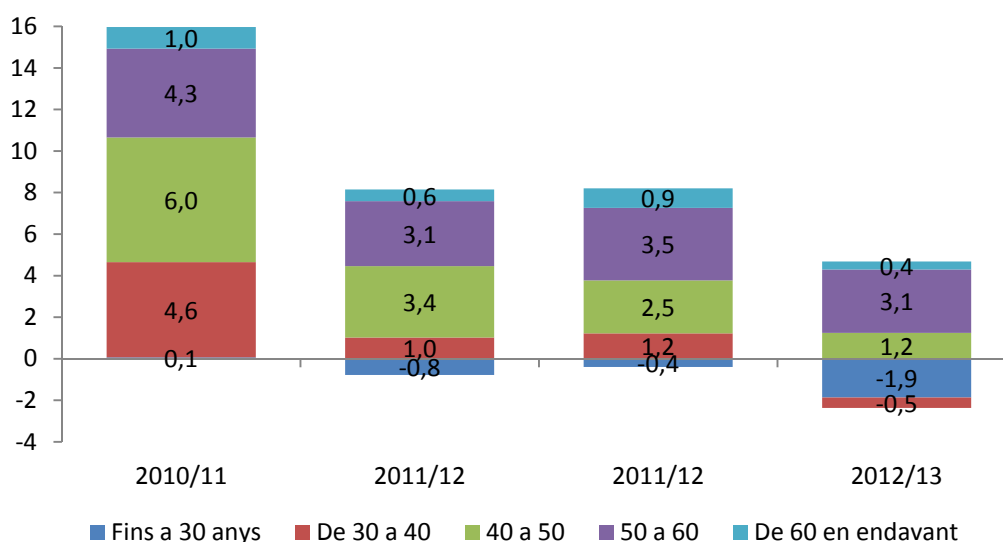
a 40 anys només ha tingut una contribució de 0,8 punts sobre el total. Aquests registres apunten una tendència que ja s'albirava l'any anterior i que diferia del que havia passat en el primer estadi de la crisi, en què el creixement del nombre d'aturats s'explicava sobretot per la població inferior a 50 anys.

Taula 7.1. Aturats a les Terres de l'Ebre per grup d'edat, 2013.

GRUP D'EDAT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Menors de 20	200	-20,6	-0,3
De 20 a 24	898	-12,4	-0,8
De 25 a 29	1.530	-6,9	-0,7
De 30 a 34	2.077	-4,3	-0,6
De 35 a 39	2.281	0,7	0,1
De 40 a 44	2.096	1,0	0,1
De 45 a 49	2.095	9,0	1,1
De 50 a 54	1.941	11,0	1,2
De 55 a 59	1.808	18,7	1,8
De 60 a 64	1.080	5,9	0,4
TOTAL	16.005	2,3	2,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.28. Contribucions al creixement de l'atur per edat, terres de l'Ebre, 2010-2013. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

L'aturat típic a les Terres de l'Ebre té un nivell d'estudis equivalents a l'EGB o a l'ESO (10.543 dels 16.005 aturats de mitjana del 2013). En aquest col·lectiu

el nombre d'aturats s'ha incrementat en termes relatius (5,7%) per sobre de la mitjana, però modera en gairebé 5 punts al creixement de l'any anterior (taula 7.2.). Una dada especialment preocupant d'aquest exercici, i que ja s'havia produït el 2012, ha estat el fort creixement de l'atur en els col·lectius amb més formació, com són els universitaris de segon i tercer cicle (11%) i els tècnics i professionals superiors (10,9%). Aquests col·lectius han contribuït en el seu conjunt en 0,8 punts percentuals. No obstant això, el creixement de l'atur s'ha moderat notablement en tots aquests col·lectius, fins al punt que, en el cas de les persones amb estudis universitaris de primer cicle, la tendència ha canviat i l'atur ha començat a reduir-se.

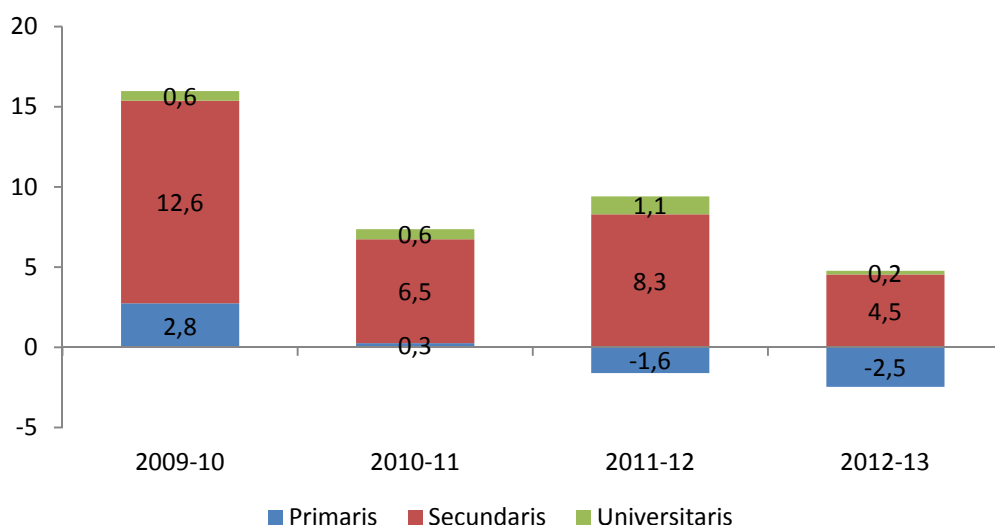
Per contra, la caiguda de l'atur continua centrant-se en les persones amb un nivell d'estudis més petit. La caiguda en aquest col·lectiu ha oscil·lat entre el 17,6% de les persones amb estudis primaris incomplets i el 12% de les que no tenen estudis. En termes agregats, aquest grup ha tingut una contribució negativa al creixement de l'atur de 2,5 punts percentuals. Aquesta dada confirma la tendència dels darrers anys, en què la contribució d'aquest grup al conjunt de nous aturats ha estat clarament descendent (gràfic 7.29.).

Taula 7.2. Aturats a les terres de l'Ebre per nivell formatiu assolit, 2013.

NIVELL FORMATIU ASSOLIT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Sense estudis	442	-12,0	-0,4
Estudis primaris incomplets	599	-17,6	-0,8
Estudis primaris complets	1.070	-15,5	-1,3
Programes de formació professional - Estudis secundaris	1.439	3,2	0,3
Educació general - Estudis Secundaris	10.543	5,7	3,6
Tècnics-professionals superiors - Estudis postsecundaris	1.031	10,9	0,6
Universitaris primer cicle - Estudis postsecundaris	388	-2,8	-0,1
Universitaris segon i tercer cicle - Estudis postsecundaris	490	11,0	0,3
Altres estudis postsecundaris	3	-37,9	0,0
TOTAL	16.005	2,3	2,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.29. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per formació assolida, Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

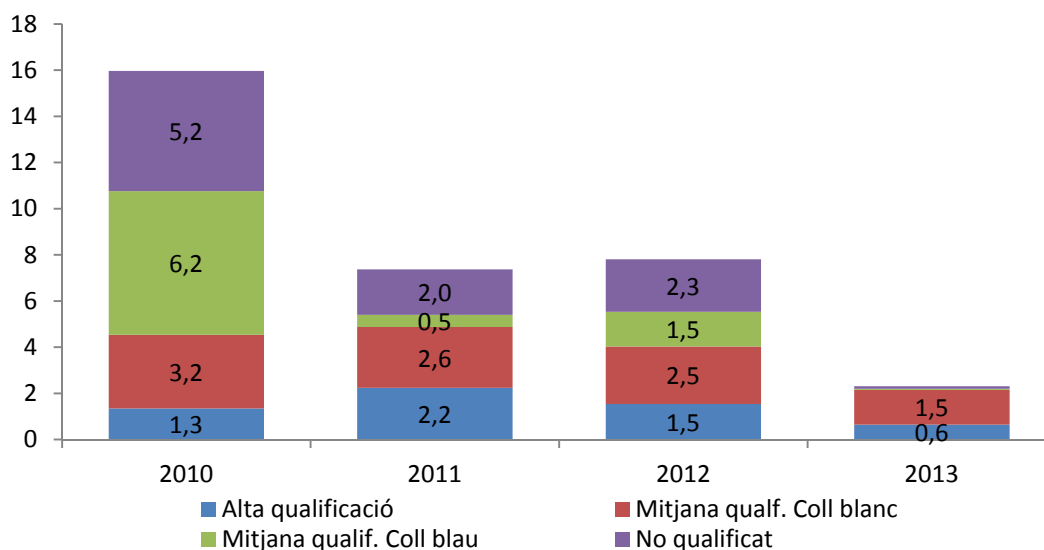
Tots els principals grups d'ocupacions, amb l'excepció de directors i gerents, han vist créixer l'atur durant el 2013 (taula 7.3.). No obstant això, el gruix de nous aturats ha vingut de les ocupacions vinculades al sector serveis. Com en el cas de l'any anterior, els ritmes de creixement més grans s'han observat en el grup de professionals científics i intel·lectuals i personal tècnic i de suport, amb taxes del 6,8% i 6,3%, respectivament. Val a dir, però, que el ritme de creixement de desocupats en aquests segments s'ha moderat notablement respecte de l'any anterior. El creixement ha estat, però, especialment notable en les persones amb ocupacions de qualificació mitjana dels serveis, amb taxes que oscil·len entre el 6,6 % dels empleats de comerç i restauració i el 5,2% dels administratius. El gran pes d'aquest grup dins del total de treballadors fa que el conjunt d'aquests dos grups expliqui 1,5 punts dels 2,3 punts de creixement global. Per contra, les contribucions de la resta de grups han estat insignificants, cosa que contrasta amb les xifres dels anys immediatament anteriors (gràfic 7.30.).

Taula 7.3. Aturats a les Terres de l'Ebre per perfil d'ocupació, 2013.

PERFIL D'OCUPACIÓ	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Militars	2	83,3	0,0
Directors i gerents	98	-1,8	0,0
Professionals científics i intel·lectuals	617	6,8	0,3
Tècnics i professionals de suport	1.061	6,3	0,4
Empleats oficina comptables i administratius	1.416	5,2	0,4
Treballadors restauració, personals i venedors	2.682	6,6	1,1
Treballadors act. agrícoles, ramaderes i pesqueres	343	1,6	0,0
Artesans, treballadors indústries i construcció	3.217	-0,2	0,0
Operadors instal·lacions i màquines, i muntadors	1.599	0,5	0,0
Ocupacions elementals	4.971	0,3	0,1
TOTAL	16.005	2,3	2,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 7.30. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per gran grup d'ocupació (14), Terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Les dades anteriors es complementen amb les dades relatives al sector en el qual havien estat contractats els aturats el darrer cop que tingueren una feina. Els qui provenien del sector serveis el 2013 han estat novament el principal factor de creixement de l'atur (taula 7.4.). La desocupació en aquest col·lectiu ha crescut un 8,7%, enfront de les caigudes de l'1,3 % a la indústria i del 13,1% a la construcció. Això s'ha traduït en una contribució positiva al creixement de l'atur de 4,5 punts percentuals en el cas dels serveis, que s'ha vist compensada

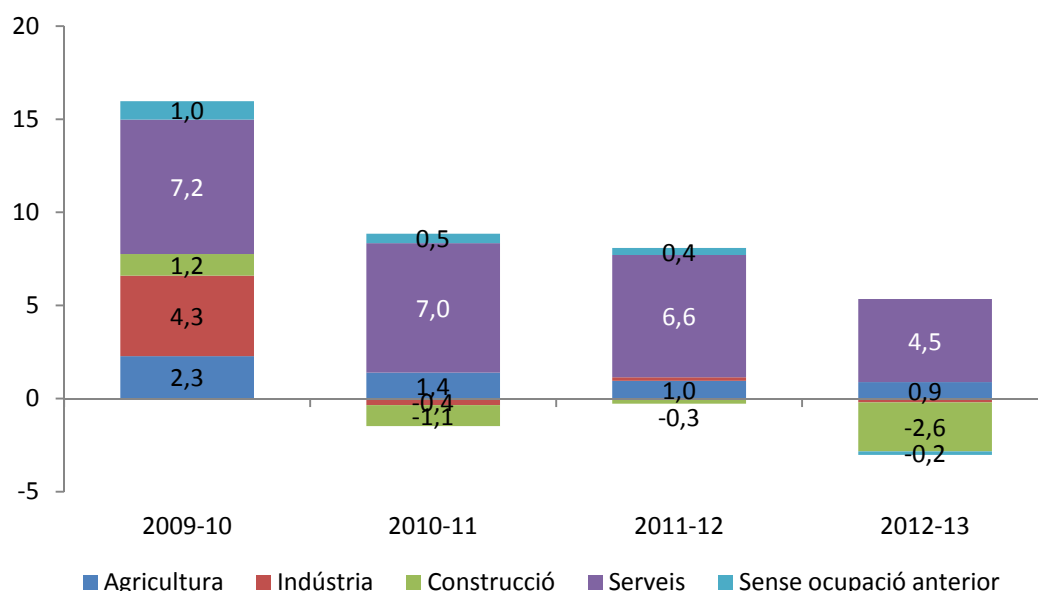
per contribucions negatives de 0,2 i 2,6 punts percentuals a la indústria i a la construcció, respectivament. Cal destacar també el fort creixement de l'atur a l'agricultura (10,5 %), tot i que el seu pes sobre el total és reduït, fet que fa que la contribució al creixement sigui només de nou dècimes percentuals. Les dades ratifiquen el patró d'evolució observat en els darrers anys en què l'atur creix gairebé exclusivament pels serveis, i són marginals la resta de creixements (gràfic 7.31.).

Taula 7.4. Aturats a les Terres de l'Ebre per sector d'activitat, 2013.

SECTOR D'ACTIVITAT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Agricultura	1.446	10,5	0,9
Indústria	2.512	-1,3	-0,2
Construcció	2.722	-13,1	-2,6
Serveis	8.685	8,7	4,5
Sense ocupació anterior	642	-4,5	-0,2
TOTAL	16.005	2,3	2,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Gràfic 6.31. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per sector d'activitat, terres de l'Ebre. Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

4. Conclusions.

Les Terres de l'Ebre han experimentat un any més els efectes de la crisi econòmica, amb caigudes significatives de l'afiliació (4,5%) i creixement de l'atur (2,3%). Aquest fet ha comportat que, per primer cop en una dècada, la població total hagi caigut un 1,5%, sobretot a causa de la fugida de ciutadans d'origen estranger, el nombre dels quals s'ha reduït en un 6,1% en el darrer any.

No obstant això, les dades apunten a un canvi de tendència. S'ha aturat pràcticament la caiguda de l'afiliació a les activitats més relacionades amb el sector públic. També es detecta un canvi de tendència en l'evolució de l'atur de les ocupacions més qualificades o entre els aturats amb més nivell formatiu. Finalment, i no menys important, cal destacar que les dades presentades són la mitjana d'un any en què els butlletins trimestrals publicats per la CELIR han mostrat una clara tendència a la millora dels indicadors socioeconòmics a mesura que avançava l'any. Tot apunta que les dades del 2014, en principi, mostraran un signe diferent a les que hem estat observant en els darrers sis anys.

ANNEXOS

ANNEX 7.1. Població per municipis.

Taula A. 7.1.1. EL BAIX EBRE

	Població 2013	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2012 (%)
L'Aldea	4.414	5,4	-2,6
Aldover	973	1,2	0,5
Alfara de Carles	394	0,5	-1,3
L'Ametlla de Mar	7.704	9,5	0,2
L'Ampolla	3.636	4,5	0,8
Benifallet	725	0,9	-6,0
Camarles	3.628	4,5	0,5
Deltebre	12.158	14,9	-1,3
Paüls	594	0,7	-1,3
El Perelló	2.862	3,5	-15,3
Roquetes	8.297	10,2	-0,4
Tivenys	877	1,1	-4,0
Tortosa	33.992	41,7	-2,1
Xerta	1.260	1,5	-1,3
El Baix Ebre	81.514	0,0	-1,9

Taula A 7.1.2. EL MONTSIÀ

	Població 2013	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2012 (%)
Alcanar	10.389	14,5	-2,5
Amposta	21.511	30,1	0,4
Freginals	468	0,7	-2,9
La Galera	808	1,1	-4,2
Godall	713	1,0	-12,2
Mas de Barberans	637	0,9	0,2
Masdenverge	1.140	1,6	1,6
Sant Carles de la Ràpita	15.245	21,3	0,1
Sant Jaume d'Enveja	3.566	5,0	0,5
Santa Bàrbara	3.873	5,4	-0,6
La Sénia	5.987	8,4	-1,6
Ulldecona	7.240	10,1	-1,8
El Montsià	71.577	100,0	-0,8

Taula A 7.1.3. LA RIBERA D'EBRE

	Població 2013	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2012 (%)
Ascó	1.650	7,0	-1,8
Benissanet	1.280	5,5	0,0
Flix	3.929	16,7	-0,8
Garcia	568	2,4	-4,1
Ginestar	902	3,8	-3,7
Miravet	778	3,3	-1,4
Móra d'Ebre	5.608	23,9	-1,7
Móra la Nova	3.277	14,0	-0,2
La Palma d'Ebre	379	1,6	-4,3
Rasquera	827	3,5	-11,4
Riba-roja d'Ebre	1.301	5,5	-1,1
Tivissa	1.814	7,7	-0,2
La Torre de l'Espanyol	686	2,9	0,7
Vinebre	478	2,0	-3,4
La Ribera d'Ebre	23.477	100,0	-1,6

Taula A 7.1.4. LA TERRA ALTA

	Població 2013	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2012 (%)
Arnes	479	3,9	-2,6
Batea	1.967	16,0	-7,9
Bot	668	5,4	-1,5
Caseres	273	2,2	-3,9
Corbera d'Ebre	1.130	9,2	-6,1
Fatarella, la	1.056	8,6	-3,0
Gandesa	3.117	25,3	-1,4
Horta de Sant Joan	1.259	10,2	-1,6
El Pinell de Brai	1.113	9,0	-1,0
La Pobla de Massaluca	372	3,0	2,2
Prat de Comte	170	1,4	-7,1
Vilalba dels Arcs	706	5,7	-1,5
La Terra Alta	12.310	100,0	-3,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

ANNEX 7.2. Afiliació per municipis i sectors, 2013.

Taula A 7.2.1. El BAIX EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	99	428	147	591	1.265
Aldover	21	14	25	70	130
Alfara de Carles	19	14	8	26	67
L'Ametlla de Mar	7	58	166	1.202	1.432
L'Ampolla	18	35	68	507	628
Benifallet	34	12	11	125	181
Camarles	112	296	161	476	1.044
Deltebre	136	123	540	1.406	2.204
Paüls	34	6	7	22	69
El Perelló	76	67	96	449	689
Roquetes	116	164	157	983	1.420
Tivenys	39	3	20	98	160
Tortosa	508	1.902	561	9.079	12.050
Xerta	16	20	15	134	185
El Baix Ebre	1.234	3.142	1.979	15.167	21.522

Taula A 7.2.2. EL MONTSIÀ

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	253	157	136	1.187	1.732
Amposta	247	1.525	385	4.195	6.352
Freginals	11	2	9	19	41
La Galera	61	40	16	47	163
Godall	64	5	8	52	129
Mas de Barberans	46	5	1	49	101
Masdenverge	32	51	16	78	176
Sant Carles de la Ràpita	46	304	237	2.430	3.017
Sant Jaume d'Enveja	35	37	112	268	452
Santa Bàrbara	117	110	101	483	811
La Sénia	86	525	98	661	1.369
Ulldecona	114	893	70	857	1.933
El Montsià	1.110	3.653	1.189	10.324	16.275

Taula A 7.2.3. LA RIBERA D'EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	18	13	97	349	476
Benissanet	85	10	22	138	256
Flix	13	74	169	487	743
Garcia	22	5	15	34	76
Ginestar	43	30	20	50	142
Miravet	43	17	37	58	155
Móra d'Ebre	52	227	154	1.091	1.523
Móra la Nova	25	80	70	349	524
La Palma d'Ebre	60	5	8	17	89
Rasquera	30	13	15	66	124
Riba-roja d'Ebre	9	2	25	111	147
Tivissa	77	45	18	152	292
La Torre de l'Espanyol	58	6	8	34	105
Vinebre	5	6	4	60	76
La Ribera d'Ebre	539	531	660	2.995	4.725

Taula A 7.2.4. LA TERRA ALTA

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	33	7	16	71	127
Batea	273	95	65	191	624
Bot	53	32	12	49	146
Caseres	26	6	8	23	63
Corbera d'Ebre	89	21	36	82	229
La Fatarella	73	25	36	115	249
Gandesa	59	306	94	489	947
Horta de Sant Joan	75	20	55	128	278
El Pinell de Brai	34	74	22	97	227
La Pobla de Massaluca	42	2	19	28	91
Prat de Comte	6	0	3	8	17
Vilalba dels Arcs	81	31	26	59	197
La Terra Alta	843	620	391	1.338	3.192

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

**ANNEX 7.3. Variació de l'afiliació a la seguretat social per municipis, 2012-2013.
Percentatges.**

Taula A 7.3.1. EL BAIX EBRE.

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	-7,7	-5,7	1,2	-6,4	-5,5
Aldover	4,9	21,3	-9,3	6,5	4,2
Alfara de Carles	-7,3	1,8	-50,8	7,1	-9,8
L'Ametlla de Mar	-16,1	2,7	-8,9	1,4	0,1
L'Ampolla	4,4	-7,2	3,8	6,2	5,0
Benifallet	-4,9	14,6	-27,1	-25,9	-20,9
Camarles	0,7	-0,4	-13,5	6,5	0,4
Deltebre	4,2	-17,1	-12,2	-1,9	-5,2
Paüls	-3,6	26,3	-31,7	-7,4	-6,8
El Perelló	0,7	-17,2	-7,7	-1,4	-3,9
Roquetes	-13,4	2,3	-9,3	-0,8	-2,6
Tivenys	2,6	-35,0	-9,1	3,4	0,3
Tortosa	-3,1	-3,6	-22,8	-6,0	-6,4
Xerta	3,3	-1,2	5,2	1,3	1,5
El Baix Ebre	-3,0	-4,0	-13,9	-3,9	-4,9

Taula A 7.3.2. EL MONTSIÀ.

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	-4,3	-36,7	-19,2	-0,1	-7,3
Amposta	-1,8	-3,4	-26,1	0,9	-2,4
Freginals	-12,2	100,0	-16,7	4,1	-3,6
La Galera	-1,6	-14,9	1,6	-8,3	-6,8
Godall	-1,2	-4,5	-8,6	8,3	1,8
Mas de Barberans	-6,1	-9,5	-63,6	-6,3	-7,8
Masdenverge	7,6	-9,0	-22,9	-16,6	-11,6
Sant Carles de la Ràpita	3,4	-3,5	-14,9	0,2	-1,5
Sant Jaume d'Enveja	4,5	2,1	-4,3	-10,2	-6,8
Santa Bàrbara	-5,5	-3,7	-8,8	4,1	-0,2
La Sénia	0,0	-20,7	-18,5	-5,5	-12,6
Ulldecona	4,1	1,3	-21,3	8,5	3,4
El Montsià	-1,7	-7,5	-18,8	0,4	-3,3

Taula A 7.3.3. LA RIBERA D'EBRE.

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	5,8	-31,1	-18,2	-8,5	-11,0
Benissanet	-6,8	11,1	-13,6	7,4	0,3
Flix	1,9	3,5	-13,3	2,2	-1,7
Garcia	-2,2	0,0	-4,7	-22,0	-12,4
Ginestar	1,2	-4,0	-19,6	-0,5	-3,9
Miravet	-3,9	0,0	-18,3	-2,9	-7,1
Móra d'Ebre	3,5	-21,6	-12,5	-6,2	-9,2
Móra la Nova	-4,9	1,6	-13,9	-4,7	-5,2
La Palma d'Ebre	-3,6	-5,0	-50,8	-13,2	-13,0
Rasquera	-8,5	-1,9	-4,8	-3,6	-4,8
Riba-roja d'Ebre	0,0	-25,0	-27,4	-1,6	-7,4
Tivissa	0,7	-6,7	-11,1	11,0	3,6
La Torre de l'Espanyol	-13,1	9,5	-33,3	-7,5	-12,3
Vinebre	-13,0	60,0	-34,6	4,8	2,7
La Ribera d'Ebre	-3,6	-11,1	-15,9	-3,4	-6,3

Taula A 7.3.4. LA TERRA ALTA.

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	-4,4	-19,4	-16,9	-1,7	-5,8
Batea	-0,2	-5,7	7,9	3,0	0,6
Bot	-5,4	3,2	-6,0	-7,6	-4,4
Caseres	-5,5	0,0	-20,0	8,2	-2,7
Corbera d'Ebre	-9,0	1,2	-26,0	-4,6	-10,0
Fatarella, la	-1,7	-16,8	-15,8	0,2	-4,9
Gandesa	-4,4	-1,3	-27,9	-6,4	-7,5
Horta de Sant Joan	-6,5	-34,4	-15,1	5,6	-6,3
El Pinell de Brai	-3,6	-19,5	8,6	-5,8	-9,4
La Pobla de Massaluca	-7,2	0,0	-17,2	8,9	-5,2
Prat de Comte	-14,3	-100,0	83,3	-15,8	-15,2
Vilalba dels Arcs	-4,4	-13,2	-17,7	2,6	-6,0
La Terra Alta	-3,8	-7,5	-15,8	-2,3	-5,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 7.4. AFILIACIÓ ALS MUNICIPIS DE MÉS DE 4.000 HABITANTS

Taula A 7.4.1 Variacions interanuals d'afiliació als municipis de més de 4.000 habitants per sector productiu, 2013. Percentatges.

	Agric.	Ind. manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-4,3	-37,1	-19,2	-0,5	-19,8	3,4	5,2	2,2	-3,9	-7,3
L'Ametlla de Mar	-16,1	1,4	-8,9	0,4	-17,3	-6,5	4,9	5,6	64,9	0,1
Amposta	-1,8	-2,7	-26,1	-2,7	-2,7	4,8	2,8	5,3	-8,1	-2,4
La Sénia	0,0	-20,9	-18,5	-5,6	-0,7	-3,7	-15,6	5,2	-7,1	-12,6
Móra d'Ebre	3,5	-8,6	-12,5	-1,8	-6,9	6,3	-0,7	-15,7	-23,5	-9,2
Roquetes	-13,4	2,4	-9,3	-0,8	-6,3	4,2	1,6	-2,1	3,3	-2,6
Sant Carles de la Ràpita	3,4	-3,4	-14,9	1,3	-4,6	-0,8	-3,4	1,7	3,2	-1,5
Tortosa	-3,1	-3,8	-22,8	-10,4	-1,2	-12,8	-2,2	-2,1	-4,3	-6,4
Ulldecona	4,1	-0,1	-21,3	13,5	-5,9	3,4	15,4	10,4	5,1	3,4
Deltebre	4,2	-16,9	-12,2	1,8	-10,1	-3,9	-7,7	2,2	-5,5	-5,2
Total municipis	-2,4	-6,6	-17,9	-4,2	-5,8	-3,5	-0,6	-0,7	-3,4	-4,7

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

Taula A 7.4.2. Contribucions sectorials al creixement total d'afiliats per municipi, 2013. Percentatges.

	Agric.	Ind. manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-0,6	-5,5	-2,0	-0,1	-0,9	0,4	0,4	0,2	-0,2	-7,3
L'Ametlla de Mar	-0,1	0,1	-1,3	0,1	-1,5	-1,2	0,5	0,9	2,3	0,1
Amposta	-0,1	-0,6	-2,4	-0,6	-0,1	0,3	0,3	0,9	-0,5	-2,4
La Sénia	0,0	-9,0	-1,6	-1,0	0,0	-0,1	-1,1	0,4	-0,4	-12,6
Móra d'Ebre	0,1	-1,0	-1,2	-0,3	-0,2	0,2	-0,1	-5,6	-2,0	-9,2
Roquetes	-1,3	0,3	-1,2	-0,2	-0,3	0,2	0,1	-0,5	0,1	-2,6
Sant Carles de la Ràpita	0,0	-0,3	-1,5	0,3	-0,3	-0,1	-0,3	0,4	0,1	-1,5
Tortosa	-0,1	-0,5	-1,6	-2,6	0,0	-0,8	-0,2	-0,6	-0,2	-6,4
Ulldecona	0,2	0,0	-1,2	2,5	-0,2	0,2	0,9	0,6	0,3	3,4
Deltebre	0,2	-1,1	-3,7	0,4	-0,4	-0,4	-0,7	0,2	-0,2	-5,2
Total municipis	-0,1	-1,1	-1,9	-0,9	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	-4,7

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 7.5. TAULES D'ATUR PER MUNICIPIS.

Taula A 7.5.1. EL BAIX EBRE.

	Mitjana 2013	Creixement 2013	Taxa d'atur 2013
Aldover	62	3,6	10,8
Alfara de Carles	30	-3,7	12,5
L'Ametlla de Mar	530	0,1	10,8
Benifallet	38	-0,4	9,0
Xerta	112	4,0	14,3
Paüls	40	-10,6	11,4
El Perelló	173	6,3	9,7
Roquetes	815	3,4	14,6
Tivenys	59	-4,0	11,5
Tortosa	3.378	0,8	15,1
Deltebre	1.229	0,6	15,6
Camarles	304	-0,9	13,1
L'Aldea	328	-6,4	11,2
L'Ampolla	232	-6,1	9,6
El Baix Ebre	7.330	0,4	13,8

Taula A 7.5.2. EL MONTSIÀ

	Mitjana 2013	Creixement 2013	Taxa d'atur 2013
Alcanar	709	8,1	10,2
Amposta	2.229	5,6	15,4
La Sénia	724	4,5	18,2
Freginals	29	18,8	9,3
La Galera	52	-4,2	10,0
Godall	49	2,1	11,5
Mas de Barberans	35	-3,5	8,7
Masdenverge	108	16,2	14,1
Sant Carles de la Ràpita	1.207	6,3	12,2
Santa Bàrbara	349	-3,0	14,1
Ulldecona	574	-1,1	12,0
Sant Jaume d'Enveja	340	-0,4	15,2
El Montsià	6.403	4,4	13,6

Taula A 7.5.3. LA RIBERA D'EBRE.

	Mitjana 2013	Creixement 2013	Taxa d'atur 2013
Ascó	85	8,2	7,6
Benissanet	66	-2,8	7,9
Flix	210	21,2	8,2
Garcia	32	-5,9	9,4
Ginestar	66	-5,5	11,6
Miravet	43	6,0	8,8
Móra d'Ebre	497	-0,7	13,5
Móra la Nova	268	8,3	12,2
La Palma d'Ebre	17	3,1	7,8
Rasquera	49	11,5	10,0
Riba-roja d'Ebre	84	13,5	10,0
Tivissa	117	-10,2	10,4
La Torre de l'Espanyol	47	25,9	11,3
Vinebre	40	2,3	12,8
La Ribera d'Ebre	1.620	4,4	10,7

Taula A 7.5.4. LA TERRA ALTA.

	Mitjana 2013	Creixement 2013	Taxa d'atur 2013
Arnes	18	1,4	7,0
Batea	70	-18,7	6,0
Bot	21	-22,4	5,5
Caseres	18	-9,9	10,9
Corbera d'Ebre	52	-1,0	7,1
La Fatarella	58	4,9	9,5
Gandesa	227	9,9	11,1
Horta de Sant Joan	77	-2,4	10,3
El Pinell de Brai	63	-2,7	9,3
La Pobla de Massaluca	13	-16,1	6,6
Prat de Comte	9	15,8	9,3
Vilalba dels Arcs	25	-1,0	5,9
La Terra Alta	651	-1,0	8,7

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.

ANNEX 7.6. DEFINICIONS

Municipis per especialització:

- **Agricultura:** Alcanar, la Galera, Godall, Mas de Barberans, Santa Bàrbara, Aldover, Alfara de Carles, Benifallet, Paüls, Tivenys, Benissanet, Garcia, Ginestar, Miravet, la Palma d'Ebre, Rasquera, Tivissa, la Torre de l'Espanyol, Arnes, Batea, Bot, Caseres, Corbera d'Ebre, la Fatarella, la Pobla de Massaluca, Prat de Comte, Vilalba dels Arcs.
- **Indústria:** Amposta, la Sénia, Masdenverge, Uldecona, Xerta, Camarles, l'Aldea, Gandesa, el Pinell de Brai.
- **Construcció:** Freginals, Sant Jaume d'Enveja, el Perelló, Deltebre, Flix, Móra la Nova, Horta de Sant Joan.
- **Serveis:** Sant Carles de la Ràpita, l'Ametlla de Mar, Roquetes, Tortosa, l'Ampolla, Ascó,¹⁵ Móra d'Ebre, Riba-roja d'Ebre, Vinebre.

Sectors: La majoria de sectors coincideixen amb les 21 seccions d'activitat econòmica de què consta la CCAE-2009, amb les següents excepcions:

- **Serveis empresarials:** s'han inclòs les activitats d'informació i comunicacions, bancàries i d'assegurances, immobiliàries, professionals i tècniques, administratives i auxiliars.
- **Serveis socials:** engloba Administració pública, activitats educatives, activitats sanitàries i serveis socials, i activitats artístiques i d'entreteniment.
- **Resta de sectors:** inclou les indústries extractives, electricitat, aigua, altres serveis i activitats de les llars.

¹⁵A efectes de la classificació d'activitats econòmiques, la central nuclear d'Ascó, principal empresa de la població, s'ubica dins del sector serveis en comptes del sector industrial.

ISBN: 978-84-697-0066-2

Drets exclusius d'edició:

Càtedra d'Economia Local i Regional

No es comercialitza

Imprès a Catalunya per:

Cooperatiu Gràfica Dertosense

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre es cent per cent
lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.

Fotografia: www.riosconvida.es